

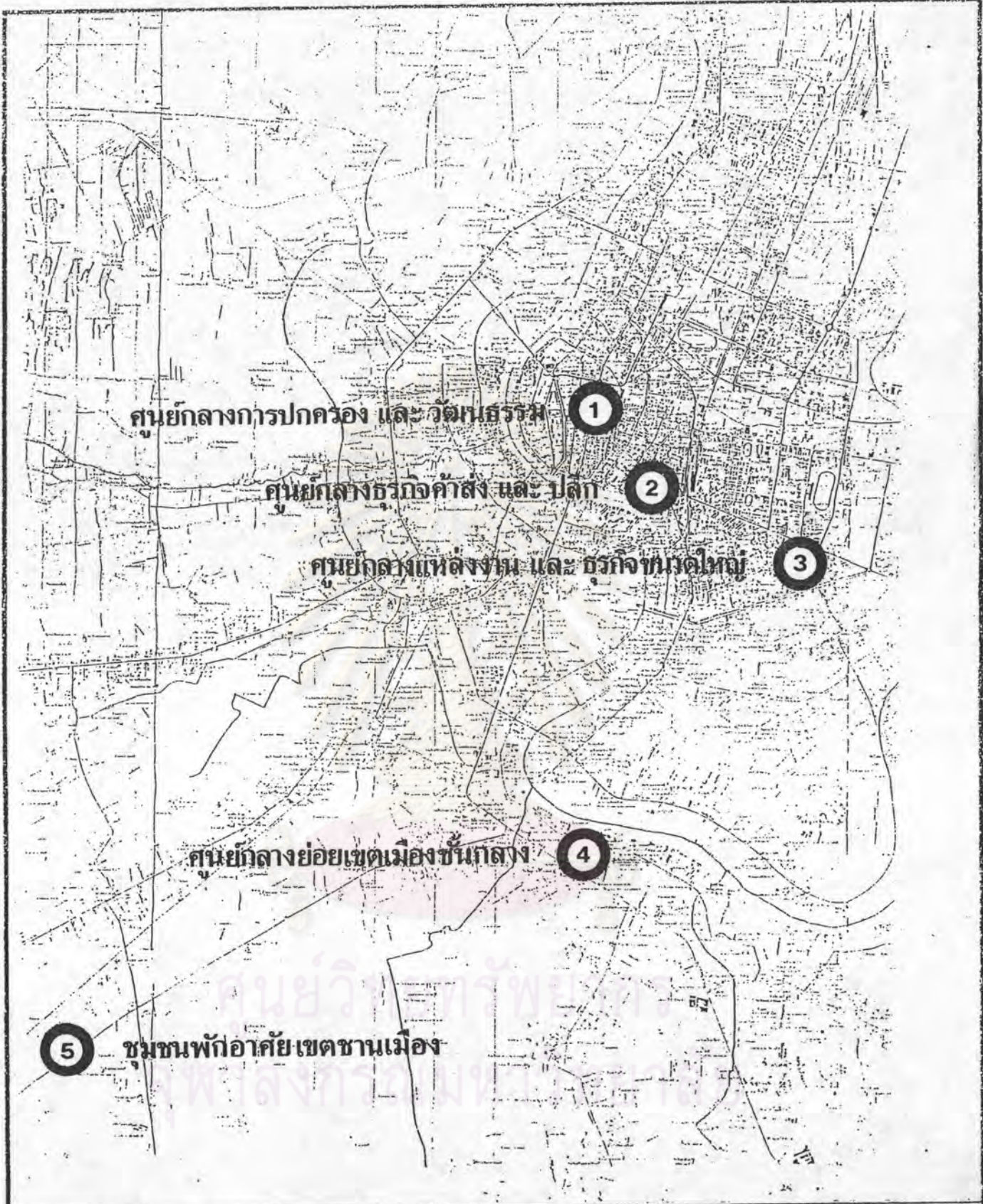
การศึกษารูปแบบและบทบาท ของที่ว่างในชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร

การกำหนดเขตพื้นที่ศึกษา

เป็นเวลากว่า 200 ปี ที่กรุงเทพมหานครได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นเมืองหลวง และจนถึงปัจจุบันชุมชนแห่งนี้ก็ยังคงครองความเป็นเอกในฐานะศูนย์รวมของกิจกรรมเมืองในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรืออื่นๆ นอกจากนั้นกรุงเทพมหานครก็ยังเป็นเมืองหลวงที่ถูกผสมผสานไว้ด้วยความแตกต่างหลายลักษณะ ชุมชนย่อยๆ แต่ละชุมชนจะมีความแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางกายภาพของชุมชน ลักษณะประชากร ลักษณะสังคม ตลอดจนบทบาทต่างๆ ของแต่ละชุมชนรวมไปจนถึงแนวทางการพัฒนาและการขยายตัวของแต่ละชุมชนที่รวมเข้าด้วยกัน เป็นกรุงเทพมหานคร จากการที่กรุงเทพฯ มีลักษณะความแตกต่างเหล่านี้ผสมผสานอยู่ เพื่อให้การศึกษาลักษณะรูปแบบและบทบาทของที่ว่างในชุมชนเมืองกรุงเทพฯ มีความถูกต้องและใกล้เคียงกันกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด จึงจำเป็นที่จะต้องทำการกำหนดเขตพื้นที่ศึกษาขึ้น โดยอาศัยแนวทางของความแตกต่างของแต่ละชุมชนเป็นแนวทางในการพิจารณา ซึ่งจากลักษณะความแตกต่างกันของชุมชนแต่ละชุมชนนั้น สามารถจำแนกได้เป็นกลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนเก่า เป็นย่านพักอาศัยในเขตใจกลางเมือง และเป็นศูนย์รวมของการปกครองและสถานที่ราชการ ลักษณะอาคารเป็นอาคารพักอาศัยขนาดเล็กสลับกับอาคารพาณิชย์ค่อนข้างเก่าและสถานที่ราชการ มีการพัฒนาค่อนข้างน้อย ลักษณะชุมชนยังคงลักษณะความเป็นพื้นบ้านเอาไว้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีข้อจำกัดในการพัฒนาค่อนข้างสูง ชุมชนดังกล่าวได้แก่ ชุมชนในเขตพระนคร เขตดุสิต เขตบางซื่อ เขตพญาไท เขตคลองสาน และเขตบางกอกใหญ่ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 ชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนเก่า มีรูปแบบของการพัฒนาแบบชุมชนพักอาศัยถึงพาณิชย์ รูปแบบอาคารมีลักษณะเป็นอาคารตึกแถวตลอดแนว เป็นชุมชนที่เป็นย่านพาณิชย์กรรม เป็นศูนย์การค้า มีการพัฒนาสูงมาตั้งแต่อดีต และกลับซ้านลงในปัจจุบัน เนื่องจากความอึดตัวและข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ ลักษณะทั่วไปค่อนข้างหนาแน่น ที่ดินมีราคาสูงมาก ชุมชนดังกล่าวได้แก่ ชุมชนในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย, เขตสัมพันธวงศ์, เขตธนบุรี เป็นต้น

ศูนย์กลางการปกครอง และ วัฒนธรรม ①

ศูนย์กลางธุรกิจค้าส่ง และ ปลอก ②

ศูนย์กลางแหล่งงาน และ ธุรกิจขนาดใหญ่ ③

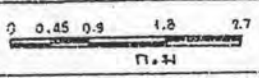
ศูนย์กลางย่อยเขตเมืองชั้นกลาง ④

⑤ ชุมชนพักอาศัยเขตชานเมือง

แผนที่ 4.1

กรุงเทพมหานคร

แสดง ที่ตั้งของชุมชนพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

1 ชุมชนเสาชิงช้า	2 ชุมชนเสาพระราช
3 ชุมชนสีลม	4 ชุมชนราชบุรีบูรณะ
5 ชุมชนการเคหะฯ ถนนบริ	

กลุ่มที่ 3 ชุมชนที่เป็นย่านธุรกิจสมัยใหม่ มีการอยู่อาศัยแบบใหม่ ลักษณะใหม่ๆ ของอาคารต่างๆ ปรากฏทั่วไปในรูปของอาคารขนาดใหญ่ อาคารสูงซึ่งมีแนวโน้มการพัฒนาที่รวดเร็ว บทบาทของชุมชนจะเป็นชุมชนศูนย์กลางการบริหารและแหล่งงาน เป็นชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงชีวิตในชุมชนเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ที่มีเวลาเป็นตัวกำหนดกิจกรรม แต่ถึงกระนั้นก็ยังคงมีการอยู่รวมกันของชุมชนดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น ซึ่งจะเกาะกลุ่มอยู่บริเวณด้านหลังอาคารขนาดใหญ่ เป็นชุมชนขนาดเล็กมีวิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน ภายใต้โลกแวดล้อมสมัยใหม่ ชุมชนดังกล่าวได้แก่ ชุมชนในเขตบางรัก เขตปทุมวัน เขตราชเทวี และเขตสาทร เป็นต้น

กลุ่มที่ 4 ชุมชนที่มีลักษณะเป็นศูนย์กลางย่อย (SUB CENTER) มีลักษณะการพัฒนาที่เกิดขึ้นตามแนวถนนสายหลัก ประกอบด้วยพื้นที่ชุมชนเคยเป็นแหล่งชุมชนในอดีต ทำให้เกิดการพัฒนารุดขึ้นเป็นชุมชนพักอาศัยที่เป็นศูนย์กลางย่อย มีลักษณะการผสมผสานของการใช้ที่ดินในหลายลักษณะ เนื่องจากเป็นที่มีความเจริญเข้าไปเปลี่ยนแปลงลักษณะของชุมชนก่อนที่จะมีการเข้าไปควบคุมจากรัฐบาลทำให้เกิดสภาพแวดล้อมของการใช้ที่ดินที่ขาดระเบียบ มีการปะปนของอาคารพักอาศัยขนาดเล็ก อาคารพาณิชย์ โรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนอาคารพักอาศัยขนาดใหญ่อย่างอย่างแฝด และคอนโดมิเนียม ราคาที่ดินจะถูกกว่าชุมชนทั้ง 3 แบบข้างต้น แนวโน้มการพัฒนาค่อนข้างสูง ในลักษณะของการพัฒนาในแนวราบ ชุมชนที่มีลักษณะดังกล่าวได้แก่ ชุมชนในเขตพระโขนง เขตบางกะปิ เขตภาษีเจริญ เขตจอมทอง และเขตราชบุรีบูรณะ เป็นต้น

กลุ่มที่ 5 ชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนพักอาศัยชานเมือง ที่มีการพัฒนาและขยายตัวเพื่อตอบรับกับความต้องการที่อยู่อาศัยของประชากรเมือง มีลักษณะพึ่งพากับเส้นทางคมนาคมสายหลัก และชุมชนศูนย์กลางย่อย พื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีการพัฒนาค่อนข้างน้อย มีพื้นที่ว่างรอบๆ ชุมชนเป็นจำนวนมาก อาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารพักอาศัย ชุมชนที่มีลักษณะดังกล่าวได้แก่ ชุมชนในเขตดอนเมือง เขตบางเขน เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง เขตคลองสาม เขตหนองแขม เขตบางขุนเทียน เป็นต้น

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ การเลือกเขตชุมชนพื้นที่ศึกษานั้น ได้อาศัยแนวทางการพิจารณาจากลักษณะความแตกต่างของชุมชนที่ได้กล่าวไว้แล้ว โดยทำการเลือกพื้นที่เพื่อเป็นตัวอย่างในการศึกษาดังนี้

- กลุ่มที่ 1. ชุมชนบริเวณเสาชิงช้า ในเขตพระนคร
- กลุ่มที่ 2. ชุมชนบริเวณถนนเยาวราช ในเขตสัมพันธวงศ์
- กลุ่มที่ 3. ชุมชนบริเวณถนนสีลม ในเขตบางรัก
- กลุ่มที่ 4. ชุมชนบริเวณตลาดบางปะกอก ในเขตราชบุรีบูรณะ
- กลุ่มที่ 5. ชุมชนบริเวณการเคหะ ในเขตบางขุนเทียน

จากการเลือกตัวอย่างพื้นที่ศึกษาดังกล่าว ถึงแม้จะไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของกรุงเทพมหานครหรือเป็นตัวอย่างที่อาจจะไม่ดีที่สุดก็ตาม แต่ผลจากการศึกษาระบบที่ว่างในเขตชุมชนเมืองดังกล่าวก็พอที่จะเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์ได้ในพื้นที่ชุมชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน และเป็นแนวทางที่ดีในการวางแผน หรือออกแบบเมืองใหม่ ที่มีลักษณะสอดคล้องหรือใกล้เคียงกับชุมชนที่ได้ทำการศึกษา รวมไปถึงการวางแผนระบบที่ว่างในอนาคต สำหรับเมืองที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในปัจจุบัน

ลักษณะเฉพาะของชุมชนบริเวณเขตพื้นที่ศึกษา

1 ชุมชนบริเวณเสาชิงช้า เขตพระนคร

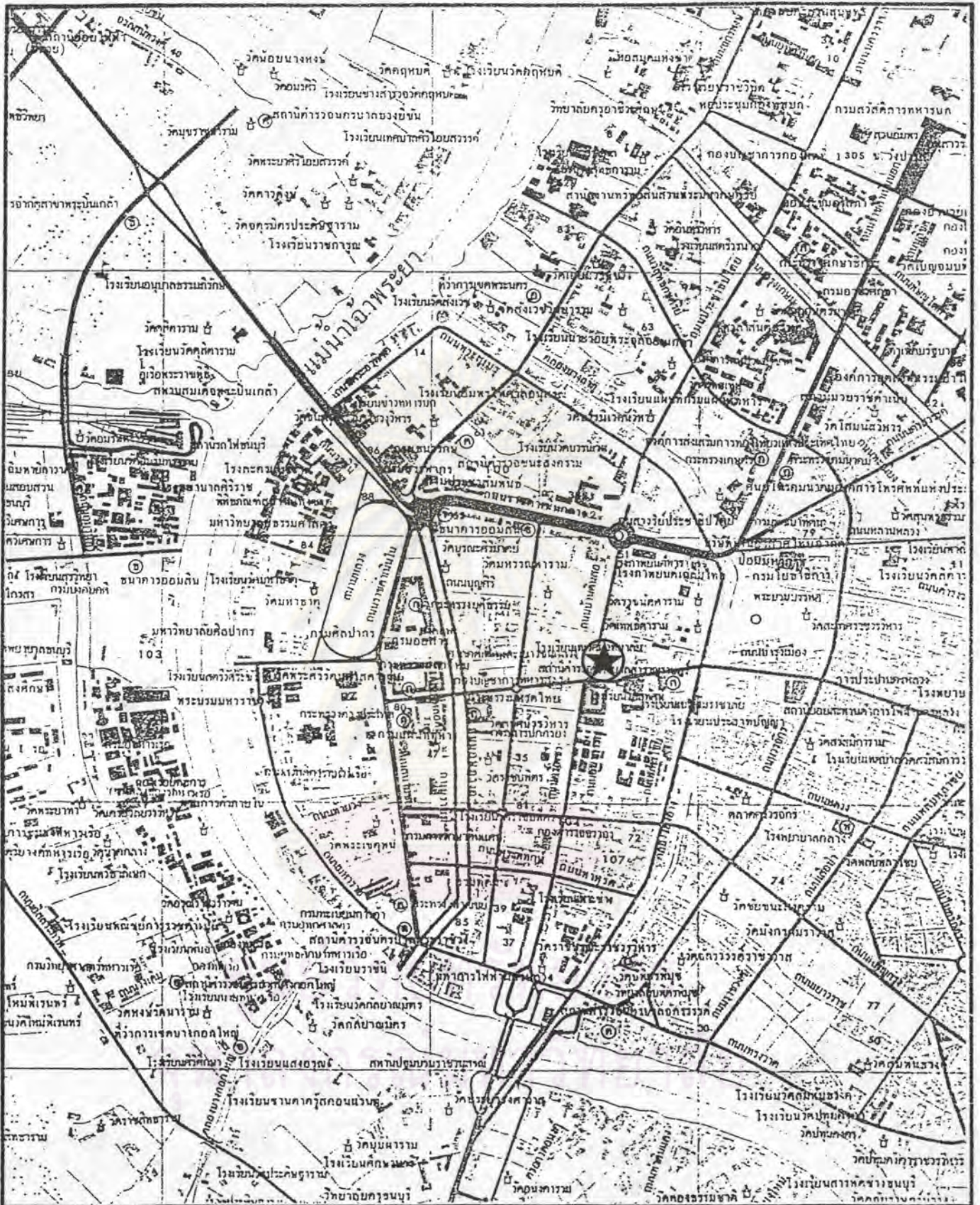
1.1 ประวัติความเป็นมา

ในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1 ทรงย้ายเมืองหลวงมาตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ในระยะแรกเมืองมีการขยายตัวอย่างมาก การขยายตัวของเมืองถูกกำหนดโดยคลองที่ขุดขึ้น 3 สาย คือ คลองคูเมืองเดิม คลองรอบกรุงและคลองผดุงกรุงเกษม กับมีคลองเชื่อมอีก 2 คลอง คือ คลองหลอดกับคลองมหานาค ในสมัยรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 บ้านเมืองส่วนใหญ่ยังคงรูปเดิมมิได้มีการเปลี่ยนแปลงและขยายออกไปมากมายนัก การเกาะกลุ่มก็จะหนาแน่นแถบคูเมืองด้านใน โดยมีการสร้างวังให้เจ้าฟ้าต่างๆ ในบริเวณรอบ พระบรมมหาราชวังและแพร่กระจายออกไปแถบคลองรอบกรุงอยู่บ้างไม่มากนัก ประชาชนไพร่ฟ้า เริ่มกระจายออกไปอยู่ตามคลองรอบกรุงบ้าง นอกคลองรอบกรุงบ้าง ซึ่งในสมัยนั้นผู้อยู่ภายในกำแพงเมืองนั้นมักจะเป็นวังของเจ้าขุนมูลนาย ประชาชนไพร่ฟ้าก็จะอยู่นอกกำแพงเมือง ชุมชนชาวไทยเดิมส่วนหนึ่งได้อาศัยพื้นที่รอบกำแพงเมืองและขยายตัวเรื่อยมาจนถึงบริเวณเสาชิงช้าในปัจจุบัน ในสมัยรัชกาลที่ 3 มีการสร้างและบูรณะวัดในย่านชุมชนชาวไทยดั้งเดิม ได้แก่ วัดราชันคีรีดชา วัดราชบพิธและวัดสุทัศน์ซึ่งสร้างอยู่ระหว่างคูเมืองกับคลองรอบกรุง โดยมีเสาชิงช้าซึ่งเป็นสถานที่เพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ตั้งอยู่ด้านหน้า ซึ่งในอดีตก็ถือว่าชุมชนบริเวณเสาชิงช้านี้เป็นศูนย์กลางเมืองใหม่ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ได้โปรดให้สร้างถนน เจริญกรุง บำรุงเมืองเฟื่องนคร ตลอดจนถนนราชดำเนินนอก ถนนราชดำเนินกลางและถนนราชดำเนินในขึ้น ชีวิตผู้คนบริเวณเสาชิงช้าที่มีวิถีชีวิตริมน้ำ จึงเริ่มเปลี่ยนแปลงมาอาศัยอยู่ตามริมถนนมากขึ้น

ปัจจุบันชุมชนบริเวณเสาชิงช้า ยังคงเป็นชุมชนแบบดั้งเดิม ที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับการเป็นแหล่งศูนย์กลางในอดีต เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชน เป็นเขตสถานที่ราชการและเขตพื้นที่วัด ตลอดจนพื้นที่ส่วนพระมหากษัตริย์ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงมีน้อยมากจะมีก็เพียงแต่เฉพาะบริเวณริมฝั่งถนนราชดำเนิน และถนนดินสอเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างแต่ถึงอย่างไรก็ตาม ภาพรวมของชุมชนบริเวณเสาชิงช้า ก็ยังคงเป็นลักษณะชุมชนแบบดั้งเดิมที่เป็นศูนย์รวมของการปกครอง และวัฒนธรรมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

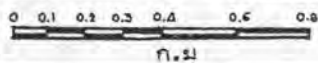
1.2 ลักษณะบทบาทของชุมชน

ถึงแม้ว่าชุมชนบริเวณเสาชิงช้าจะเป็นชุมชนที่ค่อนข้างจะมีบทบาทน้อยในเชิงเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนที่กำลังมีการขยายตัวอย่างมาก เช่น บริเวณย่านถนนสุขุมวิท ย่านสีลมหรือเยาวราชก็ตาม แต่สภาพความเป็นศูนย์กลางของการปกครอง และวัฒนธรรมตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบันทำให้บทบาทความสำคัญของชุมชน ยังคงปรากฏอย่างเด่นชัด สถานที่สำคัญๆ ของทางราชการ ศาสนสถานที่สำคัญๆ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดอยู่ในวิถีชีวิตของคนในชุมชนบริเวณเสาชิงช้า ยังคงปรากฏให้เห็นสภาพชุมชนที่ค่อนข้างเรียบง่าย และเรียบง่าย ปรากฏขึ้นท่ามกลางอารยะธรรมเก่าแก่ ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับชุมชนนั้น ทำให้ชุมชนบริเวณเสาชิงช้ายังคงเป็นชุมชนที่มีวิถีทางแบบดั้งเดิม ถึงแม้เวลาจะผ่านไปการลูกค้านำของสิ่งแปลกใหม่ ที่เข้าไปในชุมชน

แผนที่ 4.2

ชุมชนบริเวณเสาชิงช้า

แสดง

เขตพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

บริเวณพื้นที่ศึกษา

ก็เป็นเพียง การพัฒนาที่ค่อนข้างจะช้า และไม่ค่อยมีผลมากนัก ต่อบทบาทดั้งเดิมของชุมชน ปัจจุบัน ชุมชนบริเวณเสาชิงช้า ก็ยังคงเป็นแหล่งสำคัญของทางศาสนาเป็นศูนย์กลางของการปกครอง และเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญ นอกจากนั้นแล้วปัจจุบัน นักท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจต่อพื้นที่นี้มากขึ้น เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นพื้นที่วัดที่สำคัญๆ และมีความงดงามอย่างยิ่ง

ถึงแม้การเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชุมชน ของบุคคลภายนอก จะมีปริมาณ ค่อนข้างน้อยก็ตาม แต่ความเป็นอยู่แบบเกื้อกูลกันในชุมชน ทำให้ระบบการค้าและการบริโภคที่เกิดขึ้นในชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ นอกจากนั้นแล้วการเป็นแหล่งศูนย์รวมทางศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนเสาชิงช้า เป็นศูนย์กลางการค้าขายที่เกี่ยวกับศาสนา เมื่อก้าวถึงเครื่องบวช เครื่องสังฆทาน ตลอดจนพระพุทธรูปทุกคนจะนึกถึงเสาชิงช้าตั้งนั้นถึงแม้บทบาทในเชิงเศรษฐกิจในปัจจุบันของชุมชนบริเวณเสาชิงช้าจะลดลงไปบ้างก็ตาม แต่บทบาทของการเป็นศูนย์กลางของการปกครองศาสนาและวัฒนธรรมนั้นยังคงอยู่ และไม่มีท่าว่าจะลดบทบาทลงแต่อย่างใด

1.3 ลักษณะทั่วไปของชุมชน

ชุมชนบริเวณเสาชิงช้าเป็นชุมชนบริเวณที่เก่าแก่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เขตวัดที่สำคัญ เช่น วัดราชโหนดดา วัดเทพธิดาราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดมหรณพาราม เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วพื้นที่ส่วนที่เหลือก็เป็นสถานที่ราชการ จะมีพื้นที่ในบางส่วนที่เป็นย่านพักอาศัย และพาณิชย์กรรม โดยส่วนมากการประกอบพาณิชย์กรรม จะเป็นการประกอบการเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์เป็นหลักนอกจากนั้นก็เป็นการค้าขายเกี่ยวกับสิ่งของทางศาสนาพื้นที่ในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เนื่องจากข้อบังคับที่ควบคุมการก่อสร้างอาคาร นอกจากนั้นแล้วในชุมชนดังกล่าวยังประกอบไปด้วยสถานศึกษาหลายแห่ง เช่น โรงเรียนวัดสุทัศน์ฯ โรงเรียนเบญจมราชาลัย โรงเรียนวัดมหรณพาราม รองรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของบุตรหลานของชุมชนนี้และของชุมชนอื่นด้วย

จากการที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นศาสนสถาน สถานที่ราชการและสถานที่ศึกษานั้น มีผลทำให้การเปลี่ยนแปลงในชุมชน เกิดขึ้นเฉพาะส่วนบริเวณที่ติดกับถนนสายหลัก เช่น บริเวณถนนดินสอและบริเวณถนนตะนาว เป็นต้น ดังนั้นลักษณะชุมชนโดยทั่วไป ยังคงเป็นลักษณะชุมชนที่เก่าแก่ ศิลปะวัตถุและโบราณสถานก็ยังคงปรากฏให้เห็นได้ทั่วไป ในขณะที่เดียวกันกับที่ ความเจริญก็ได้มีการเข้าถึงชุมชนมาตั้งแต่อดีตแต่เป็นการพัฒนาที่ค่อนข้างช้าและอึดตัว ดังนั้นสภาพของอาคารโดยทั่วไปยังคงเป็นตึกแถวริมถนนที่ทำการค้ากับผู้ที่ผ่านสัญจรไปมา ส่วนด้านหลัง ก็เป็นชุมชนพักอาศัยที่กระจุกตัวกันอย่างหนาแน่น

1.4 สภาพทั่วไปของอาคาร

เสาชิงช้าเป็นสิ่งที่ก่อสร้างที่สำคัญทางศาสนาและมีความเป็นมานับ 100 ปี ประกอบกับสภาพโดยรอบส่วนใหญ่เป็นบริเวณศาสนสถานและสถานที่สำคัญ ดังนั้นสภาพของอาคารขนาดใหญ่ในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็น โบสถ์ ศาลา วิหาร สถานที่ราชการ ตลอดจนสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นน้อยมากหรือมีเพียงการต่อเติมซ่อมแซมให้มีสภาพที่ดีขึ้นเท่านั้น นอกจากนั้นแล้วพื้นที่ในชุมชน ยังเป็นเขตที่มีการควบคุมการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ก็เห็นจะมีเพียงแต่ อาคารบริเวณถนนราชดำเนินเท่านั้น ส่วนอาคารพาณิชย์ภายในชุมชน ก็เป็นเพียงอาคารขนาดเล็กและค่อนข้างเก่าแก่

มีข้อที่น่าสังเกตบางประการ คือ แม้ว่าชุมชนเสาชิงช้า จะเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของกรุงเทพฯ มหานคร ซึ่งมีราคาที่ดินค่อนข้างสูง แต่ปรากฏว่าพื้นที่ด้านหลังแนวอาคารพาณิชย์เล็ก

เข้าไปจากแนวถนนจะยังคงเป็นชุมชนขนาดย่อมๆ กระจุกกระจายอยู่ทั่วบริเวณ ลักษณะบ้านเรือนที่พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นอาคารขนาดเล็กสูง 1-2 ชั้น ส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้ ผู้คนมีวิถีความเป็นอยู่แตกต่างจากสภาพภายนอกอย่างมากวิถีความเป็นอยู่ของผู้คนค่อนข้างเรียบง่ายเรียบง่าย และคงลักษณะเอกลักษณ์ของชุมชนแบบพื้นบ้านเอาไว้ได้มาก สาเหตุอาจเนื่องมาจากพื้นที่ที่ตั้งกล่าวและพื้นที่โดยรอบนั้นมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ประกอบกับเป็นเขตที่มีการควบคุมโดยทางกฎหมาย รูปลักษณะของสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่ และวิถีความเป็นอยู่แบบผู้คนสมัยใหม่จึงไม่เกิดขึ้นในชุมชนบริเวณเสาชิงช้า ดังนั้นพื้นที่ในชุมชนบริเวณเสาชิงช้า จึงเป็นรูปแบบชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ และควรมีการรักษาสภาพความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนดั้งเดิมเอาไว้

1.5 สภาพการใช้ที่ดิน

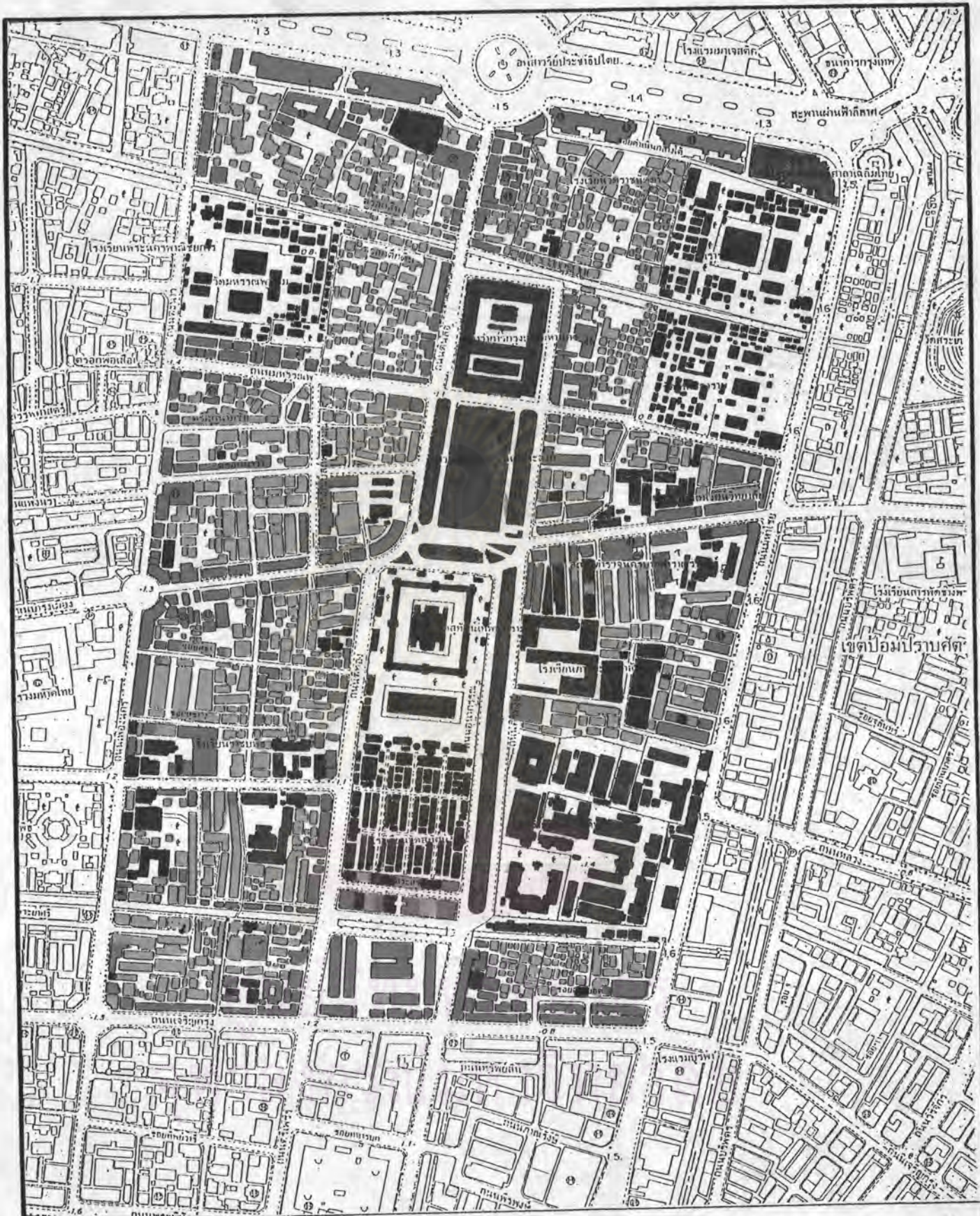
สภาพการใช้ที่ดินบริเวณเสาชิงช้าในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาด้วยสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่แล้วพบว่าการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ เพื่อการพักอาศัย รองลงมาคือบริเวณศาสนสถาน และสถานศึกษาตลอดจนสถานที่ราชการ นอกจากนี้แล้วพื้นที่ส่วนหนึ่งถูกจัดสร้างขึ้นเป็นที่ว่างขนาดใหญ่หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานครเพื่อเป็นสาธารณะประโยชน์ ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรมนั้นมีประมาณค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับชุมชนอื่นๆ ในเขตเมืองชั้นในด้วยกัน โดยที่การประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ก็มีลักษณะเฉพาะคือ เป็นธุรกิจเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ และสิ่งของเครื่องใช้ทางศาสนา นอกจากนี้ก็เป็นลักษณะการค้าขายเครื่องอุปโภค บริโภค ให้แก่ผู้คนในชุมชนและผู้คนที่แวะผ่านเข้ามาในชุมชนเท่านั้น ถึงแม้การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ จะไม่ใช่เพื่อการพาณิชย์เป็นหลัก แต่บริเวณสองข้าง ถนนดินสอ-ถนนตะนาว ตลอดจนถนนบำรุงเมือง ก็เรียงรายไปด้วยอาคารพาณิชย์ที่ค่อนข้างเก่า

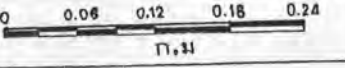

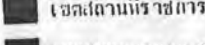
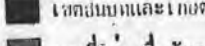
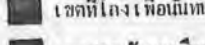
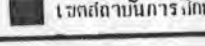
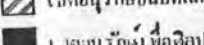
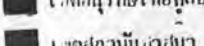
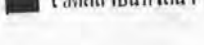
จากสภาพการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ เพื่อการพักอาศัยและศาสนสถานนี้เอง มีผลทำให้กิจกรรมอื่นที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นถูกจำกัดและมีการขยายตัวที่ค่อนข้างช้า ทำให้สภาพทั่วไปของชุมชนบริเวณเสาชิงช้า ยังคงสภาพของความเป็นชุมชนแบบดั้งเดิม ให้เห็นอยู่จนทุกวันนี้

1.6 สภาพการจราจร

ถนนราชดำเนิน จัดเป็นถนนสายสำคัญของกรุงเทพมหานครและเป็นถนนสายหลักของชุมชนบริเวณเสาชิงช้า นอกเหนือไปจากถนนดินสอ ถนนตะนาว ถนนมหาไชย และถนนบำรุงเมือง สภาพถนนในชุมชนเป็นถนนที่มีอายุเก่าแก่ โดยส่วนใหญ่เป็นถนนขนาดเล็กมีช่องวิ่งไม่เกิน 4-5 ช่องวิ่ง ยกเว้นบริเวณราชดำเนินที่มีถึง 10 ช่องวิ่ง ร่องรอยจากการขยายถนนจะสามารถพบเห็นได้โดยทั่วไป โดยที่การขยายถนนทำให้แนวถนนนั้นอยู่ติดกับเขตอาคาร ทำให้การสัญจรโดยทางเท้าค่อนข้างลำบาก และมีอันตราย แต่เนื่องจากปริมาณการจราจรในเขตชุมชนเสาชิงช้ามีปริมาณไม่สูงนัก จึงทำให้การจราจรค่อนข้างสะดวกสบาย ประกอบกับการใช้ทางเท้าเพื่อการตั้งวางร้านค้านั้นมีเฉพาะจุด และมีจำนวนน้อย ทำให้การสัญจรด้วยทางเท้าในบริเวณค่อนข้างคล่องตัว ส่วนบริเวณถนนราชดำเนินซึ่งเป็นถนนสายสำคัญของการสัญจรในกรุงเทพมหานครนั้นมีปริมาณการจราจรที่ค่อนข้างหนาแน่น แต่เนื่องจากเป็นถนนขนาดใหญ่ทำให้การจราจรบนท้องถนนมีปัญหาไม่มากนัก นอกจากนั้นแล้วทางเท้าบริเวณริมถนนก็มีขนาดใหญ่ การสัญจรโดยทางเท้าจึงมีความสะดวกสบาย ประกอบกับทัศนวิสัยและมุมมองที่สวยงามของกลุ่มอาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณสองข้างทาง ทำให้การเดินเท้าเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และมีความเพลิดเพลินแก่ผู้สัญจรไปมา

จากการที่ชุมชนนั้นเป็นชุมชนเก่าแก่ ทำให้รูปแบบโครงสร้างการจราจรภายในชุมชนค่อนข้างจะสับสนอยู่บ้างเนื่องจาก พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งชุมชนเก่าแก่และมีสถานที่สำคัญ

	แผนที่ 4.3	ชุมชนบริเวณเสาชิงช้า	
	แสดง	ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน	
สัญลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> เขตที่อยู่อาศัย เขตพาณิชย์กรรม เขตอุตสาหกรรม เขตคลังสินค้า 	<ul style="list-style-type: none"> เขตสถานราชการ เขตศูนย์และเกษตรกรรม เขตที่โล่งเพื่อนันทนาการ เขตสถาบันการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> เขตอนุรักษ์ชุมชนและเกษตรกรรม เขตอนุรักษ์เพื่อศิลปวัฒนธรรม เขตสถาบันศาสนา

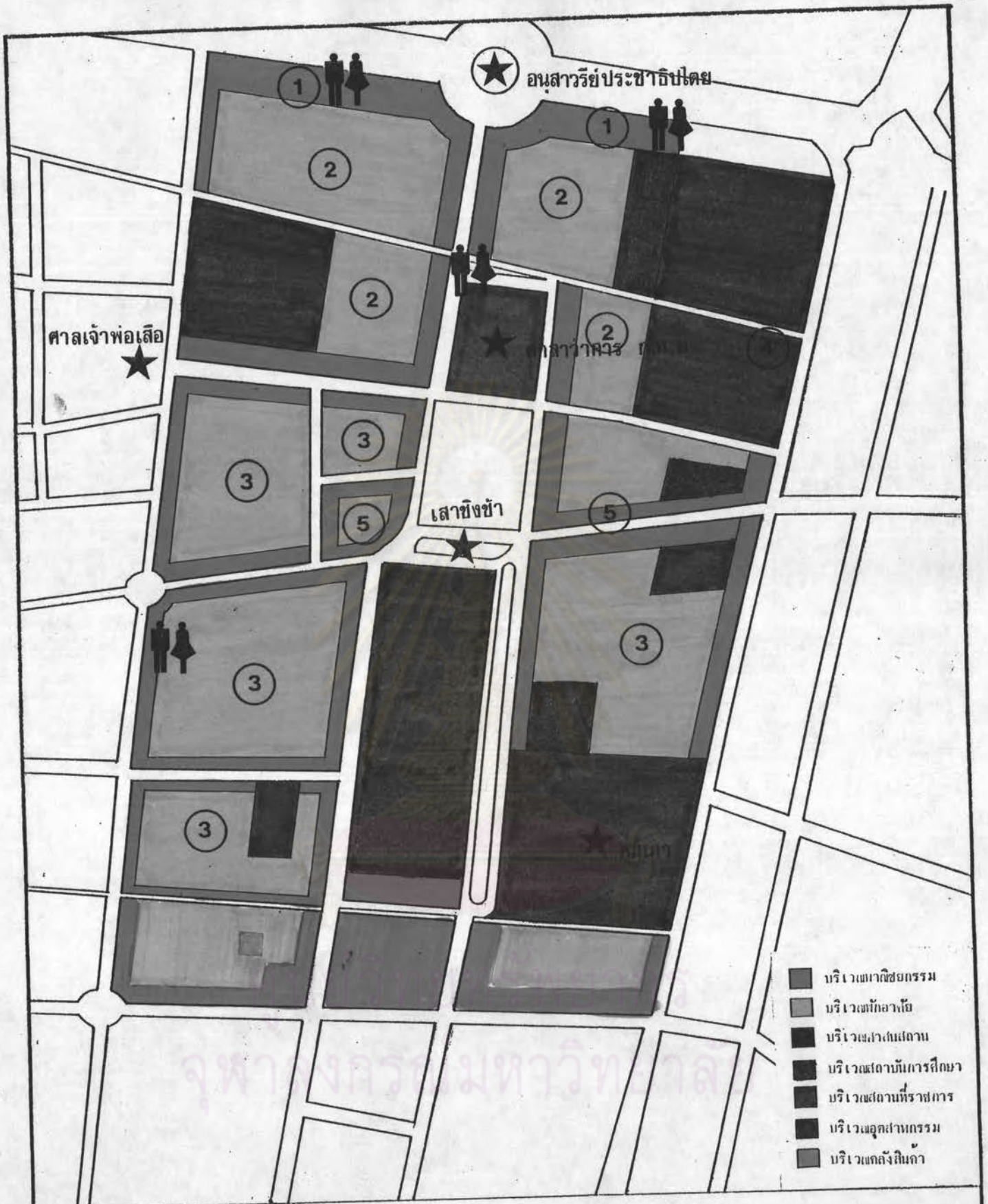
อยู่เป็นจำนวนมาก การจัดเส้นทางคมนาคมจึงถูกจำกัด ลักษณะโครงข่ายการจราจรมีลักษณะเป็นตาราง (GRID SYSTEM) โดยที่พื้นที่บางส่วนของชุมชนไม่มีเส้นทางคมนาคมขนาดใหญ่เข้าถึง การเข้าถึงจึงมีเฉพาะการเดินเท้า ในเส้นทางเดินเท้าขนาดเล็ก เช่น บริเวณชุมชนตรอกติดดิน ชุมชนหลังวัดเทพธิดาราม เป็นต้น

1.7 ลักษณะทางด้านสังคมและประชากร

ด้วยการเป็นชุมชนแบบดั้งเดิมของชาวไทยพื้นบ้านและประชากรส่วนใหญ่เป็นประชากรที่อาศัยในบริเวณชุมชนมาตั้งแต่อดีต ประกอบกับข้อกำหนดและการควบคุมทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มีผลทำให้การดำเนินชีวิตในสังคมค่อนข้างเรียบง่ายมีการแข่งขันค่อนข้างน้อย มีการรวมตัวในสังคมค่อนข้างสูง สังคมย่อยๆ จะเป็นสังคมขนาดกลาง และมีจำนวนหลายกลุ่มกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ นอกจากนั้นแล้วแนวทางการดำเนินชีวิตมีลักษณะที่สอดคล้องกับบรรพบุรุษ คือ การสืบต่อกิจกรรมจากบรรพบุรุษ เช่น การทำสิ่งพิมพ์ การค้าเครื่องสังฆภัณฑ์ เป็นต้น

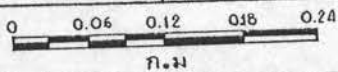

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 4.5

ชุมชนบริเวณเสาชิงช้า

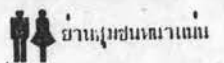

แสดง

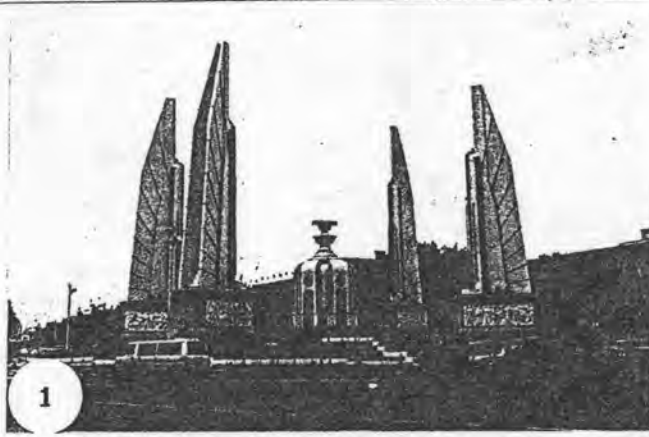
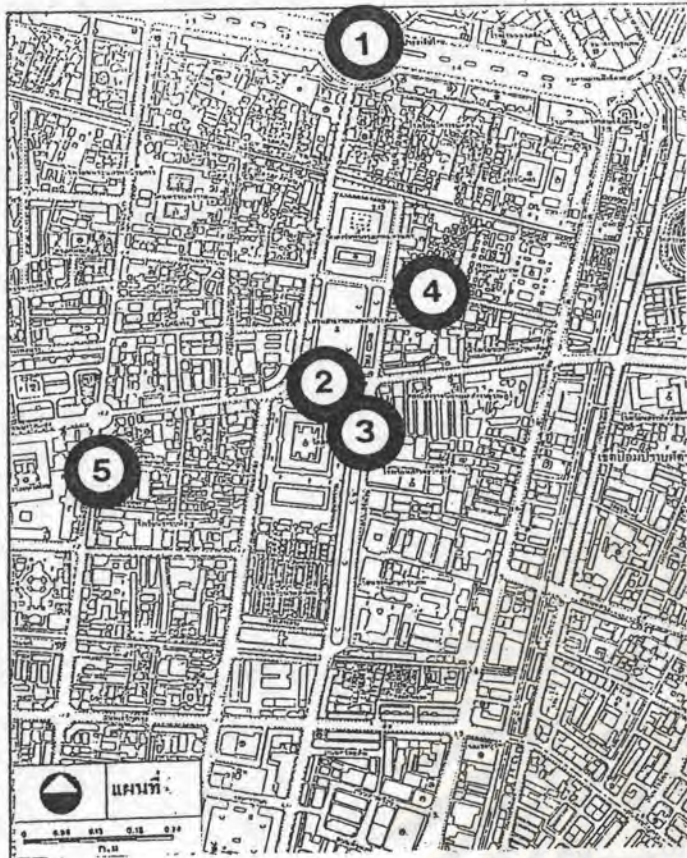
ลักษณะสำรูปของชุมชน

สัญลักษณ์

- ① อาคารเก่าขนาดใหญ่
- ② กลุ่มอาคารที่เก่าหัดขนาดเล็ก
- ③ กลุ่มอาคารที่เก่าก่อนข้างใหม่
- ④ ย่านกระเบื้อง
- ⑤ ย่านโรงพิมพ์
- ★ จุดฉายา

บ้านชุมชนเก่าแก่

- 1 อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยหนึ่งในสถานที่ที่มีการอนุรักษ์ไว้
- 2 เสาชิงช้าหลักฐานของความเจริญ ตั้งแต่อดีตของชุมชน
- 3 พราหมณ์กับการดำรงอยู่กับเสาชิงช้า
- 4 เสาชิงช้าจัดเป็นย่านสังฆภัณฑ์ที่สำคัญ
- 5 ข้าราชการจะเป็นกลุ่มผู้คนที่หนีไปได้ทั่วไปในเขตชุมชนเสาชิงช้า

ภาพประกอบที่ 4.1	แสดง ลักษณะทั่วไปของชุมชนเสาชิงช้า
หมายเหตุ	

2 ชุมชนบริเวณถนนเขาวราช เขตสัมพันธวงศ์

2.1 ประวัติความเป็นมา

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงที่พัฒนามาจากชุมชนที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีลักษณะของการขยายตัวทั้งเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมปะปนกันไป โดยขยายตัวลึกเข้ามาบนพื้นดิน จากที่แต่เดิมเป็นการขยายตัวชุมชนตามลำคลอง แต่เมื่อในสมัยรัชการที่ 4 เริ่มตัดถนนเจริญกรุง ชุมชนก็ขยายตัวออกมาตามถนนเจริญกรุง

ชุมชนดั้งเดิมที่สำคัญอันก่อกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับกรุงรัตนโกสินทร์ ได้แก่ บริเวณที่ตั้งชุมชนลำเพ็ญซึ่งอยู่นอกเขตพระนคร นอกกำแพงคูเมืองชั้นนอก เมื่อลำเพ็ญเป็นย่านธุรกิจที่สำคัญก็ก่อให้เกิดย่านธุรกิจการค้าขยายตัวตามมา เช่น ย่านสะพานหันและย่านพาหุรัด ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกันเพียงคันไ้วด้วยคูเมืองชั้นนอก (คลองโอ่งอ่าง) และสะพานหันเท่านั้น

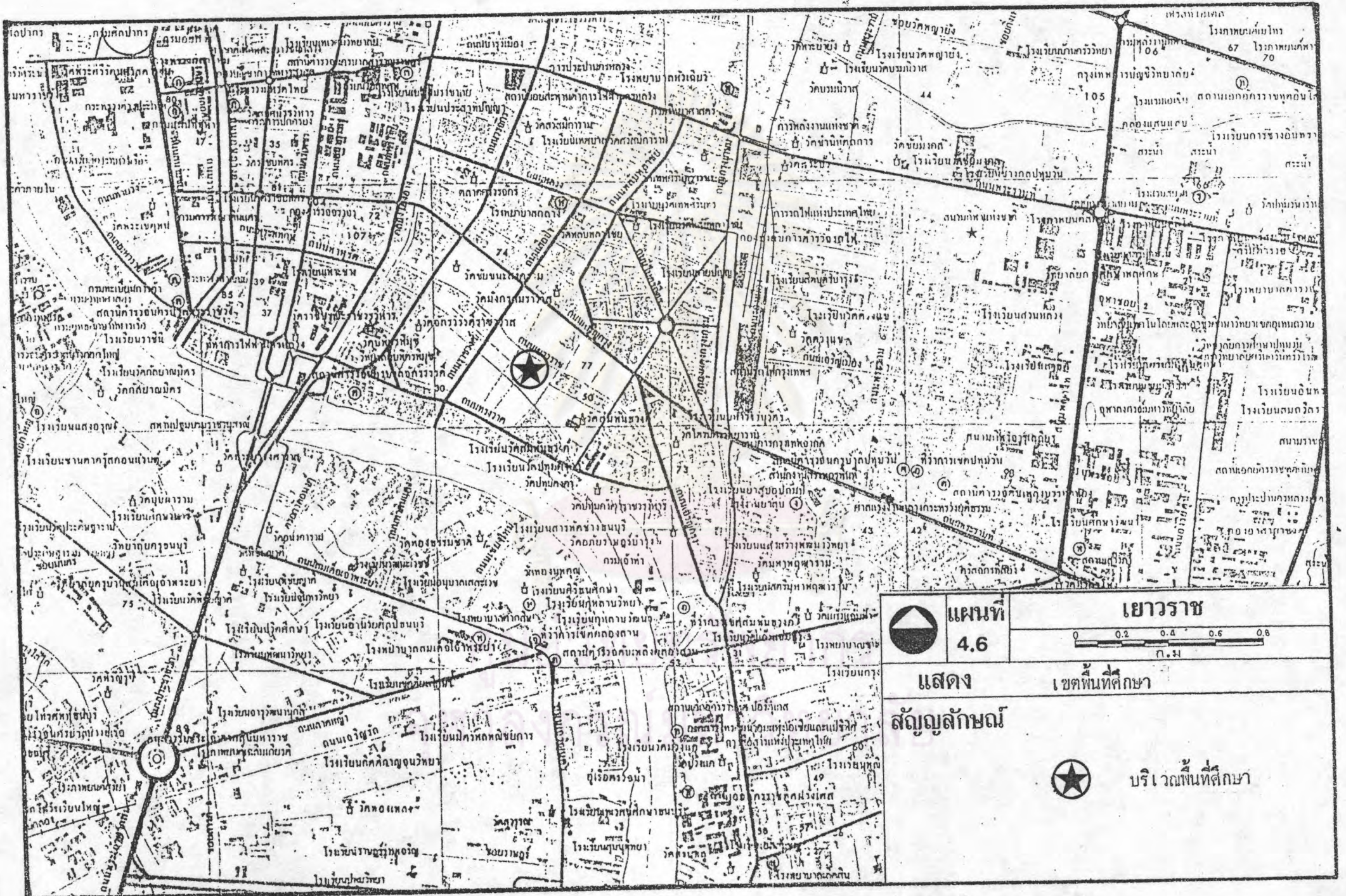
ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเริ่มโครงการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เช่น โครงการพัฒนาเมืองหลวง เป็นโครงการเร่งด่วนในการที่จะแสดงออกซึ่งความเจริญทางด้านวัฒนธรรม และศิลปกรรมอันเก่าแก่และสูงส่งของชาติ เพื่อให้เป็นที่ทันสมัยทัดเทียมเมืองต่างๆ ในประเทศตะวันตกจึงเป็นยุคแห่งการสร้างบ้านเมืองให้มีความสวยงาม สะอาด สะดวกสบายน่าอยู่อาศัย (CITY BEAUTIFUL MOVEMENT)

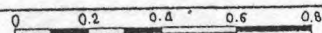

ในปี พ.ศ. 2434 รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระดำริว่าบริเวณลำเพ็ญคับแคบจแอ่มากเนื่องจากเป็นย่านการค้าและมีประชากรอยู่หนาแน่น ประกอบกับลำเพ็ญเกิดไฟไหม้ใหญ่อีกครั้ง จึงโปรดให้สร้างถนนเขาวราช แทรกลงในระหว่างถนนเจริญกรุงและถนนลำเพ็ญ ถนนเขาวราชวางแผนยากที่สุดเพราะเดิมเป็นตรอกแนวถนนจึงตูดเคี้ยวเป็นงูเลื้อย แต่ผู้สัญจรจะไม่มีความรู้สึกถึงความคดเคี้ยวของถนนเลย

บริเวณถนนเขาวราช เป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นเขต "ไชน่าทาวน์" (CHINA TOWN) ของกรุงเทพมหานคร เพราะมีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

ถนนเขาวราชเคยเป็นย่านสรรพสินค้าชั้นนำ ร้านค้าต่างๆ ล้วนเป็นห้างร้านใหญ่และหรูหรา มีผู้คนพลุกพล่านทั้งกลางวันและกลางคืน เพราะเป็นย่านธุรกิจการค้าต่างๆ และสถานบันเทิงรื่นรมย์อันดับหนึ่งของกรุงเทพมหานครสมัยนั้น เช่น โรงภาพยนตร์ศรีราชวงศ์ (ตั้งปรากฏในบทประพันธ์ของ ดอกไม้สด ซึ่งมักบรรยายว่าตัวละครในเรื่อง นิยมมาเที่ยวย่านวังบูรพา และเลยเข้ามาในย่านศรีราชวงศ์เสมอๆ) , ห้างร้านเก่าแก่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ได้แก่ ห้างฮองเฮงสตรี (ถนนเขาวราช) เป็นห้างขายสรรพสินค้านานาชนิด, ห้างราชวงศ์สตรี (สี่แยกราชวงศ์) เป็นห้างสรรพสินค้าขายเครื่องแต่งกาย เป็นต้น นอกจากนี้แล้วย่านเขาวราชเป็นย่านการซื้อขายทองคำแท่ง ทองรูปพรรณนานาชนิด รวมทั้งเป็นแหล่งของสินค้าอุปโภคและบริโภค จากประเทศจีนเกือบทุกชนิด แม้ในปัจจุบันถนนเขาวราชก็ยังคงเป็นย่านธุรกิจดังกล่าว

ถนนเขาวราชนั้น เริ่มสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2434 นับถึงปัจจุบันก็เป็นเวลากว่า 100 ปี สองฟากถนนก็เป็นตึกแถวแบบเก่า บางตึกมีอายุกว่า 80 ปี และยังใช้ประโยชน์อยู่ในปัจจุบัน จุดเด่นของถนนเขาวราช คือ ภัตตาคารจีน (เหลา), โรงน้ำชา, โรงภาพยนตร์และร้านขายทอง เมื่อ 20 กว่าปีก่อนนั้นถนนเขาวราชขึ้นชื่อว่าเป็นย่าน โรงน้ำชา ชีวิตกลางคืนคึกคักอยู่ตลอดเวลา ประกอบกับมีโรงภาพยนตร์ อยู่ถึง 10 แห่ง, โรงงิ้วอีก 5 แห่ง, โรงระบำเปลื้องผ้าและมีร้านอาหารมากมาย จึงเป็นศูนย์กลางที่ผู้คนหลังโหลกันเข้ามาสู่ถนนเขาวราชนี้ทั้งกลางวัน

	แผนที่	เยาวราช			
	4.6	 ก.ม.			
แสดง	เขตพื้นที่ศึกษา				
สัญลักษณ์	 บริเวณพื้นที่ศึกษา				

และกลางคืน ปัจจุบันโรงน้ำชา โรงภาพยนตร์ โรงงิ้ว ได้ปิดตัวเองลงไปหลายแห่ง สัญลักษณ์ของถนนเยาวราชจึงหลงเหลือที่เด่นชัด ไว้แต่เพียงว่าเป็นย่านการค้าทองที่สำคัญ

อย่างไรก็ตามปัจจุบันถนนเยาวราชก็ยังคงความสำคัญอยู่ เพราะมีสถาบันการเงินตั้งขึ้นมาชดเชยธุรกิจด้านอื่นที่ซบเซาไป ราคาที่ดินริมถนนเยาวราชซึ่งมีราคาตกตารางวาละ 2-3 แสนบาท เป็นดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญถึงใหญ่โตของธุรกิจ และความสำคัญของบริเวณพื้นดินริมถนนเหล่านี้ทั้งๆ ที่ตัวของมันเองต้องประสบปัญหาหลายอย่าง เช่น ปัญหาการจราจร ที่มีปริมาณการจราจรโดยเฉลี่ยกว่า 2,000 คันต่อชั่วโมง ซึ่งเป็นอัตราสูงสุดของกรุงเทพมหานคร ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษจากท่อไอเสีย และเสียงรบกวนจากรถยนต์หรือคลื่นเน่าเหม็นจากขยะมูลฝอย

ความสำคัญของถนนเยาวราช ไม่เพียงแต่สืบเนื่องมาจากธุรกิจ 2 ฟากถนน แต่ยังคงเป็นเพราะการเป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงย่านธุรกิจรอบข้างไว้ด้วยกัน เราอาจตัดสินใจในทัศนภาพของถนนเยาวราช จากเกณฑ์ทางกายภาพได้ว่า มีทัศนภาพที่ไม่สวยงาม แต่มันก็มีวิญญานของมัน ซึ่งดำรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เป็นเสน่ห์ที่ไม่อาจมองข้ามไปได้โดยง่าย

เมื่อเกิดถนนเยาวราชขึ้นแล้ว ประชาชนจากสำเเพงและที่ต่างๆ ก็เริ่มปลูกบ้านเรือน และร้านค้าเรียงรายต่อกันตามแนวถนนสองฟาก เรียกว่า "ตึกแถว" หรือห้องแถว มีศูนย์กลางธุรกิจการค้าของเมือง คือ บริเวณถนนเยาวราชนี้เอง ความนิยมสร้างตึกแถวสองฟากถนนได้ขยายออกไปยังถนนสายต่างๆ รวมทั้งมีการใช้รถเป็นพาหนะกันมากขึ้น ทำให้เกิดศูนย์กลางการค้าเพิ่มขึ้นหลายแหล่ง ที่สำคัญได้แก่

- 1) บริเวณถนนเยาวราช (CHINESE SECTOR) บริเวณนี้เป็นที่ประกอบธุรกิจการค้าของคนจีน ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากบริเวณใกล้เคียงและมีไม่น้อยที่อพยพมาจากสำเเพง มีการค้าสินค้านานาชาติ เช่น ทองคำ, กระจตาช และร้านอาหารใหญ่ๆ
- 2) บริเวณถนนบางรัก (EUROPEAN SECTOR) เป็นที่ตั้งห้างร้าน โกดังสินค้าของชาวยุโรป
- 3) บริเวณถนนบางลำภู (THAI SECTOR) จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง นับเป็นศูนย์กลางการค้าแบบไทย

ความจริงอาจกล่าวได้ว่า การขยายตัวหรือการเริ่มก่อตัวทางพาณิชย์กรรมเป็นย่านต่างๆ ในกรุงเทพมหานครนั้น เริ่มมาจากชาวจีนก็ว่าได้ คนจีนประกอบการค้าและสร้างความสำเร็จทางการค้าขึ้น ปรากฏเป็นย่านชุมชนต่างๆ ที่รู้จักกันดีจวบจนปัจจุบัน เช่น ย่านตลาดเก่าเยาวราช, เชียงกง (หลัง โรงภาพยนตร์นิวโอเดียน), เวียงนครเกษม ฯลฯ ซึ่งจะพบว่าชุมชนเหล่านี้เป็นชุมชนที่เชื่อมโยงกันกับถนนเยาวราชนั่นเอง ย่านถนนเยาวราชจึงเปรียบเสมือนศูนย์กลางธุรกิจ (CENTRAL BUSINESS DISTRICT) ของชุมชนชาวจีนรอบข้าง และคงความสำคัญเช่นนี้จากอดีตมาสู่ปัจจุบัน

2.2 ลักษณะบทบาทของชุมชน

ชุมชนบริเวณเยาวราชจัดได้ว่าเป็นย่านชุมชนที่มีบทบาทมากในทางเศรษฐกิจแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากชุมชนบริเวณเยาวราชเป็นแหล่งศูนย์กลางของสินค้าต่างๆ มากมายมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันก็ยังคงสภาพความเป็นศูนย์กลางการค้าส่ง และปลีกในระดับประเทศ ถึงแม้บทบาททางธุรกิจของเยาวราชจะลดลง เนื่องจากเกิดการกระจายทางด้านความเจริญของเขตเมือง แต่ชุมชนบริเวณถนนเยาวราชก็ยังคงสภาพเป็น "ไชน่าทาวน์" ซึ่งเป็นลักษณะ

ที่โดดเด่นไม่แต่เพียงการพาณิชย์เท่านั้น การเป็นแหล่งศูนย์กลางของวัฒนธรรมของคนจีนในประเทศไทย โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้ชุมชนบริเวณเยาวราชนั้นมีบทบาทมากยิ่งขึ้น บุคคลจากต่างถิ่นต่างหลั่งไหลเข้าสู่พื้นที่ดังกล่าว ซึ่งเป็นผลผลักดันให้เยาวราชเป็นชุมชนที่มีบทบาทอย่างมากในระดับเมือง นอกจากนี้แล้วชุมชนย่านเยาวราชยังมีอิทธิพลอย่างมากต่อพื้นที่ใกล้เคียง เนื่องจากความเจริญที่ขยายตัวอย่างมาก ประกอบกับการหลั่งไหลเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของคนจำนวนมาก ทำให้พื้นที่บริเวณโดยรอบย่านเยาวราช กลายเป็นแหล่งการค้าที่สำคัญต่อเนื่องกับเยาวราชอีกด้วย

2.3 ลักษณะทั่วไปของชุมชน

ชุมชนชาวจีนย่านเยาวราชนับเป็นชุมชนชาวจีนที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศไทยมีอายุนับย้อนไปได้ก่อนตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นชุมชนที่ถูกเรียกว่า "ย่านไชน่าทาวน์" (CHINA TOWN) ของประเทศไทยมีลักษณะที่พิเศษ เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นไปจากย่านชุมชนอื่นๆ ของกรุงเทพมหานคร

ย่านชุมชนเยาวราช จัดได้ว่าเป็นย่านที่ทรงอิทธิพลทางเศรษฐกิจสูงสุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย แม้ว่าในปัจจุบันลูกหลานชาวจีนเหล่านี้จะเป็นคนไทยถือสัญชาติไทยไปหมดแล้ว แต่ลักษณะทางชาติพันธุ์ ภาษาพูด วิถีชีวิต (FOLK WAY) ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อยังคงลักษณะของความเป็นคนจีนอยู่อย่างมาก

ลักษณะของชุมชนจะเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติ รูปทรงอาคาร บ้านเรือนภายในชุมชน ตลอดจนสภาพแวดล้อมซึ่งมิได้หมายถึงแต่ต้นไม้ แม่น้ำ ลำคลอง ฝืนดิน ฯลฯ เท่านั้นแต่ที่สำคัญยิ่งรวมเอาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ด้วย สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความสำคัญอย่างมากต่อสสารูป (IMAGE) ของชุมชนนั้นๆ ชุมชนย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไป ยิ่งเมื่อเวลาเปลี่ยนไป หน้าที่ (FUNCTION) ขององค์ประกอบต่างๆ และหน้าที่ของชุมชนเปลี่ยนไป สภาพภูมิทัศน์ก็ถูกเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ชุมชนย่านเยาวราชก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน จากลักษณะอาคารที่เป็นตึกแถวเก่าๆ เป็นสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 4 และที่ 5 ป้ายอาคารร้านค้า ที่เป็นภาษาจีน การแต่งกายและภาษาพูดที่บอกถึงความเป็นคนจีนอย่างเด่นชัด เมื่อผ่านเข้ามาในชุมชนจะสัมผัสได้ถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบจีนได้ชัดเจน แต่ปัจจุบันอาคารบางแห่งถูกเปลี่ยนแปลงไปสู่ตึกอาคารแบบทันสมัย ป้ายชื่อบริษัท ห้างร้าน เป็นภาษาอังกฤษ หนุ่มสาวที่แม้จะมีใบหน้าลักษณะชาวจีน ก็จะแต่งกายตามแฟชั่นสมัยนิยม ภาษาจีนจะได้ยินจากแต่ปากคนสูงอายุเท่านั้น ทัศนภาพของชุมชนชาวจีนย่านเยาวราชนี้ กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยและความอยู่รอด ซึ่งเป็นคุณสมบัติของคนจีนในแผ่นดินต่างๆ ที่เข้าใจและปรับตัวได้เป็นอย่างดี

2.4 สภาพทั่วไปของอาคาร

ถนนเยาวราช เป็นถนนสายหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานร่วม 100 ปี แต่ดั้งเดิมมา อาคารส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้ 1-2 ชั้น หรือเป็นตึกครึ่งไม้ครึ่งปูน ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเป็นตึกแต่เพียงตึกแถว 2-3 ชั้น ยังไม่ปรากฏอาคารสูงหลายชั้น ดังเช่นอาคารบางแห่งในปัจจุบัน ดังนั้นจึงปรากฏอาคารบางแห่งที่มีความเก่าแก่มาก บางแห่งก็ชำรุดทรุดโทรมมาก ซึ่งน่าจะรื้อถอนเพื่อปลูกสร้างอาคารใหม่ทดแทน แต่อาคารบางแห่งที่มีความงดงามทางด้านศิลปะสถาปัตยกรรมก็ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

เมื่อเดินทางผ่านถนนเยาวราช จะสามารถพบเห็นความแตกต่าง อย่างมาก ระหว่างอาคารเก่าและอาคารใหม่รูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ซึ่งจะเห็นได้เป็นระยะ เช่น ดิกรัง โรงแรมเจ็ดชั้น, ดิกรังย่านตลาดเก่าเยาวราช ซึ่งเป็นดิกรังที่มีความเก่าแก่มากกับโรงแรม สมบูรณ์ (ปากซอยแปลงนาม), ห้างค้าแร่ยี่สรรพสินค้า(ปากซอยมังกร) ซึ่งเป็นดิกรังสมัยปัจจุบัน ก่อสร้างขึ้นแทรกปะปนระหว่างอาคารเก่าๆ ทั้งหลาย

สภาพการขยายตัวของอาคารบนถนนสายเยาวราชนี้ ไม่สามารถจะขยายตัว ตามแนวนอนไปได้ เนื่องจากพื้นที่มีจำกัดเราจึงพบว่าอาคารใหม่ที่ปลูกสร้างขึ้นมา มักนิยมปลูกสร้าง เป็นอาคารสูง 3 ชั้นขึ้นไป ทั้งนี้เพื่อเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะช่วยอำนวยความสะดวกได้ อาคารบางแห่งจึง ถูกรื้อถอนสร้างเป็นอาคารใหม่ ซึ่งเราจะไม่สามารถเห็นภาพอาคารเก่าๆ ได้อีกเลยเช่น อาคาร โรงภาพยนตร์ค้าแร่ยี่เก่า(ปากซอยมังกร) แต่เดิมเป็นอาคาร 2 ชั้น ปัจจุบันนี้ไม่ปรากฏซากอาคาร เดิมให้เห็นคงมีแต่ห้างค้าแร่ยี่สรรพสินค้า ซึ่งเป็นอาคารสูง 10 ชั้น พร้อมทั้งจอตารถปรากฏขึ้นแทนที่

มีข้อน่าสังเกตบางประการ คือแม้ว่าจะปรากฏความแตกต่างระหว่างอาคาร ใหม่กับอาคารเก่าก็ตาม แต่ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจแต่อย่างใด การประกอบ ธุรกิจการค้ายังคงดำเนิน ไปอย่างคึกคักเช่นเดิม

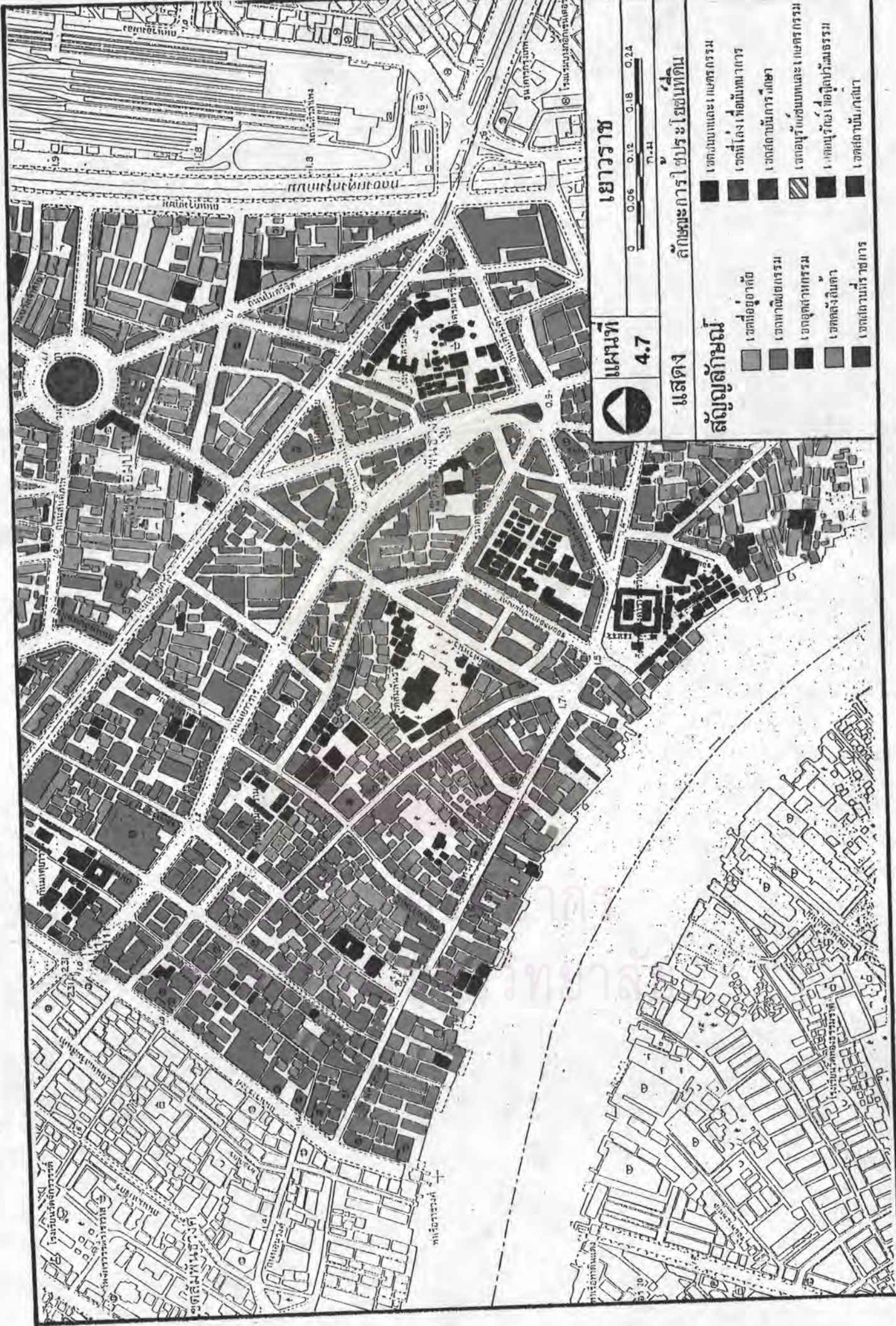
อาคารต่างๆ ตามถนนเยาวราชมีลักษณะเด่นชัดกว่าอาคารอื่นๆ คือเรามักแลเห็นป้ายชื่อห้างร้านส่วนใหญ่ยื่นออกมานอกตัวอาคารเป็นแนวตั้งลงมา และเป็นตัวอักษรภาษา จีน ไม่ใช่ตัวอักษรอังกฤษดังเช่นที่อื่นๆ นิยมกัน (ซึ่งส่วนใหญ่ห้างขายทองย่านถนนเยาวราชนิยมติด ป้ายชื่อร้านเป็นภาษาจีนทุกร้าน ตลอดช่วงถนนจากปากซอยแปลงนาม ถึงปากซอยมังกร)

อาคารบนถนนเยาวราช เป็นอาคารที่มีความต่อเนื่องกันตลอดแนว จะมีช่องว่างก็เฉพาะแต่ทางแยก ซอย หรือถนนตัดผ่านเท่านั้น จะสังเกตได้ว่าดิกรังแถวก่อตัวแน่นไปหมดแทบ ทุกตารางนิ้ว ไม่มีลานกว้างและช่องว่างแต่อย่างใดเลย ทั้งนี้มาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่ม ในเชิงปริมาณมูลค่ามากขึ้นทุกขณะ ราคาที่ดินมีราคาสูง (ตารางวาละ 300,000 บาทขึ้นไป สำหรับ ที่ดินติดถนน) จึงไม่เปิดโอกาสให้เกิดที่โล่งว่าง (OPEN SPACE) ขึ้นได้ เพราะที่ดินทุกตารางนิ้ว มีราคาเป็นเงินเป็นทอง เนื้อที่ที่อยู่ทั้งหมดถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้าทั้งสิ้น

2.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินบริเวณสองข้างถนนเยาวราชในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาจากด้าน สภาพของสิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่แล้ว จะเห็นว่ามีการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมในแทบทุก ตารางนิ้ว ซึ่งในบางช่วงถนนมีการตั้งแผงจำหน่ายสินค้ากันมาก ก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบต่อ อาคารสถานที่ และทางเดินเท้าสองฝากถนน ทั้งส่งผลกระทบต่อการจราจรบนท้องถนนอีกด้วย บริเวณที่ว่างเปิดโล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนเกือบ ไม่มี เลยในถนนเยาวราชคงมี อยู่แต่เฉพาะบริเวณวงเวียนโอเตียน ซึ่งเป็นสวนหย่อมเล็กๆ เท่านั้น ปัญหานี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับ ในชุมชนต่างๆ ในกรุงเทพมหานครที่มีอัตราความหนาแน่นของประชากรสูง ทำให้มีการนำพื้นที่มา ใช้ประโยชน์ทำกินกันมากขึ้นไปด้วย บริเวณพื้นที่ว่างเปิดโล่ง ในลักษณะที่เป็นสวนสาธารณะ สถานที่ พักผ่อนหย่อนใจมีจำนวนน้อยหรือไม่มีเลย

ลักษณะการใช้ที่ดินตลอดแนวถนนเยาวราช เป็นการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์ กรรม จึงทำให้อาคารสถานที่ตลอดแนวถนนส่วนใหญ่ เป็นดิกรังซึ่งมีทั้งดิกรังเก่าแก่ที่ปลูกสร้างมานาน ร่วม 50 ปี และดิกรังอาคารที่ก่อสร้างใหม่ในปัจจุบัน ซึ่งโดยทั่วไปอาคารปลูกสร้างใหม่มักเป็นดิกรังสูง

แผนที่ 4.7

เขาวราช

แสดง

ลักษณะการใช้ประโยชน์

สัญลักษณ์

■	เขตอยู่อาศัย	■	เขตชุมชนและเกษตรกรรม
■	เขตพาณิชย์กรรม	■	เขตที่สงวนเพื่อเมืองและการ
■	เขตอุตสาหกรรม	■	เขตสถาบันการศึกษา
■	เขตอุตสาหกรรม	■	เขตศูนย์ชุมชนและเกษตรกรรม
■	เขตคลังสินค้า	■	เขตศูนย์กีฬาเพื่อสันทนาการ
■	เขตสวนสาธารณะ	■	เขตสถาบันการศึกษา

ที่สูงกว่า 6 ชั้นขึ้นไป การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม และเพื่อพักอาศัยโดยทั่วไปนิยมใช้ชั้นล่างของอาคารเป็นสถานที่ทำการค้าประกอบธุรกิจ และใช้อาคารชั้นบนเป็นที่พักอาศัยและเก็บสินค้า จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้อาคารสถานที่เสื่อมโทรมเร็ว

2.6 สภาพการจราจร

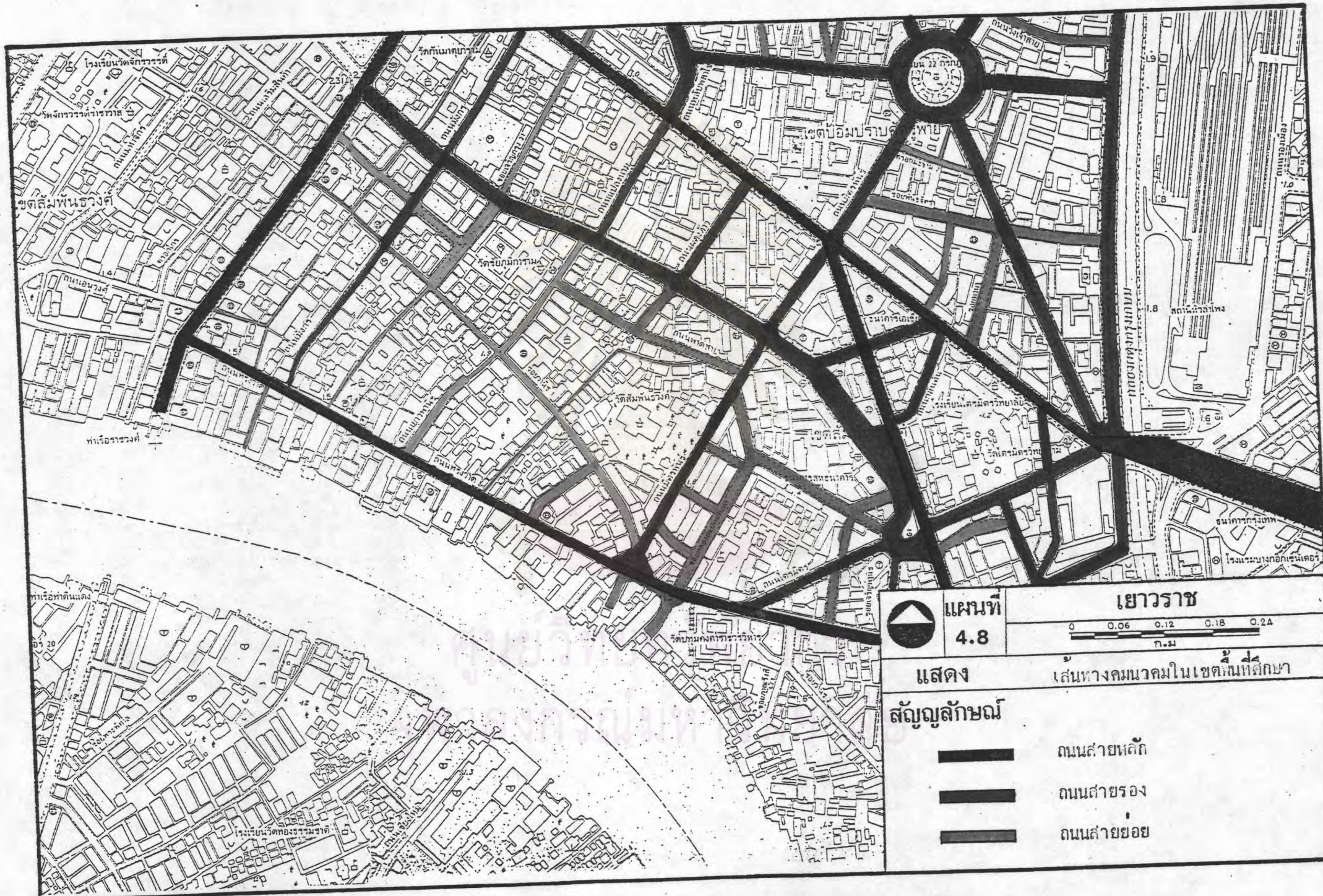
การจราจรบนถนนเยาวราช เป็นระบบรถวิ่งเส้นทางเดียว (ONE WAY SYSTEM) จากวงเวียนโอเตียน ไปยังคลองโถมอย่างสุดถนนเยาวราชซึ่งจะสวนทางกับถนนเจริญกรุง ซึ่งอยู่คู่ขนานกับถนนเยาวราช สภาพการจราจรของถนนเยาวราชมีความหนาแน่น มากที่สุดจะเห็นได้จากสถิติอัตราของขบวนพาหนะที่วิ่งผ่านถนนเยาวราชมีถึงประมาณ 2,000 คันต่อชั่วโมง ถึงแม้ว่าถนนจะมีความกว้าง 5 ช่องทางวิ่งก็ตาม แต่ก็ยังคงไม่เพียงพอ ที่จะสนองตอบต่อการใช้งานในกิจกรรมประจำวันได้ ปัญหาการจราจรคับคั่งยังคงเป็นปัญหาใหญ่ของถนนเยาวราช เนื่องจากเป็นย่านพาณิชย์กรรมที่สำคัญที่สุดย่านหนึ่งของกรุงเทพมหานคร

มีรถยนต์ทุกประเภทผ่านเข้ามาในถนนเยาวราช ตั้งแต่รถจักรยาน, รถจักรยานยนต์, รถยนต์นั่ง, รถกระบะ, รถตู้, รถรับจ้างตลอดจนรถบรรทุกทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ คอยจอดเทียบตลอดเวลา (เช่น ย่านขนส่งหลังโรงพยาบาลแอมบาสเตอร์ สะพานขาว) และจะมีรถบรรทุกหลายขนาดหมุนเวียนเข้ามา ขึ้น-ลงสินค้าตลอดเวลาทั้งวัน แม้ในเวลากลางคืนก็ตาม เช่น รถบรรทุกน้ำแข็ง รถส่งสินค้าเข้า-ออกในตลาดสด (ตลาดเก่าและตลาดใหม่อิสราณภาพ) และรถบรรทุกเหล่านี้ต้องใช้เนื้อที่มากในการจอดเทียบ ก่อให้เกิดการกีดขวาง ทำให้มีผลกระทบต่อจราจรบนถนนเยาวราชและยังเป็นอันตรายอย่างยิ่ง

นอกจากการจราจรคับคั่งแล้ว ผลกระทบที่เกิดจากการจราจรติดขัดนี้ ยังมีอีกมากมาย เช่น มลภาวะด้านอากาศ เสียง กลิ่นและควัน ดังปรากฏในรายงานการวิจัยสภาวะแวดล้อมเป็นพิษ พบว่าเขตถนนเยาวราชเป็นเขตที่มีควันพิษอากาศเสียมากที่สุดในกรุงเทพฯ

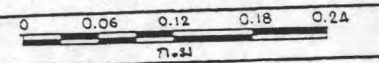
การตั้งแผงจำหน่ายสินค้า หรืออาหารต่างๆ ก็ตั้งกันอย่างไม่มีระเบียบแบบแผนรुक้าที่สัญจรทั้งบนทางเท้าและบนถนน ลักษณะเด่นของถนนเยาวราช โดยเฉพาะช่วงตั้งแต่ปากซอยแดงตัวผ่านหน้าตลาดใหม่ เรื่อยไปถึงปากซอยมังกร (ห้างค้าเธย์สรรพสินค้า) จะมีแผงลอย รถเข็นตั้งวางสินค้าอาหารบริโภค หนาแน่นมากทั้งกลางวันและกลางคืน ราวกับว่าถนนสายนี้ จะไม่มีเวลาหยุดพักเหมือนเช่นถนนสายอื่นๆ เลย บรรยากาศและผู้คนสัญจรผ่านไปมาหรือมุ่งตรงมาเพื่อรับประทานอาหารในยามค่ำคืนแม้จะเลยเวลาที่เที่ยงคืนไปแล้วก็ตาม จึงส่งผลให้การจราจรในยามกลางคืนก็ยังคงติดขัดอยู่เกือบเท่ากับในเวลากลางวันซึ่งเป็นช่วง เวลาธุรกิจเร่งรีบ

การจราจรบนถนนเยาวราชจะติดขัดมากที่สุดในช่วงเทศกาลต่างๆ ของชาวจีน เช่น ตรุษจีน สารทจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลกินเจและเทศกาลเซ็งเม้ง เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนเชื้อสายจีนในกรุงเทพมหานคร ล้วนนิยมมุ่งมาจ่ายของที่ตลาดเก่าเยาวราช และตลาดใหม่อิสราณภาพ ในช่วงเทศกาลดังกล่าวข้างต้นทำให้การจราจรบางช่วงหยุดชะงักถดถอย เป็นทิวแถวเป็นประจําตลอดช่วงเทศกาล แม้จะมีการก่อสร้างอาคารที่จอดรถขึ้นรองรับปัญหาเหล่านี้บ้างก็ตาม เช่น อาคารที่จอดรถเท็กซัส (ซอยแดงตัว), ที่จอดรถห้างค้าเธย์สรรพสินค้า (ซอยมังกร), ที่จอดรถตึกศรีกรุงวัฒนา (ถนนราชวงศ์), ที่จอดรถอาคารรวมทุนไทย (ตรงข้ามห้างเมอริคิงส์สรรพสินค้า สาขาวิงบูรพา) เป็นต้น แต่ปัญหาการจราจรไม่ได้เบาบางลงเลย ส่วนใหญ่เนื่องมาจากอาคารเหล่านี้มักจะถูกขังอยู่ไกลจากจุดติดต่อธุรกิจ และไม่สะดวกต่อการขนถ่ายสินค้าจาก

แผนที่
4.8

เยาวราช

แสดง	เส้นทางคมนาคมในเขตพื้นที่ศึกษา
สัญลักษณ์	
	ถนนสายหลัก
	ถนนสายรอง
	ถนนสายย่อย

ร้านค้า คนจึงนิยมจอดรถริมทางเท้าข้างถนนมากกว่า เพราะความมีง່ายของคนและเห็นแก่ความสะดวกสบายฝ่ายเดียว

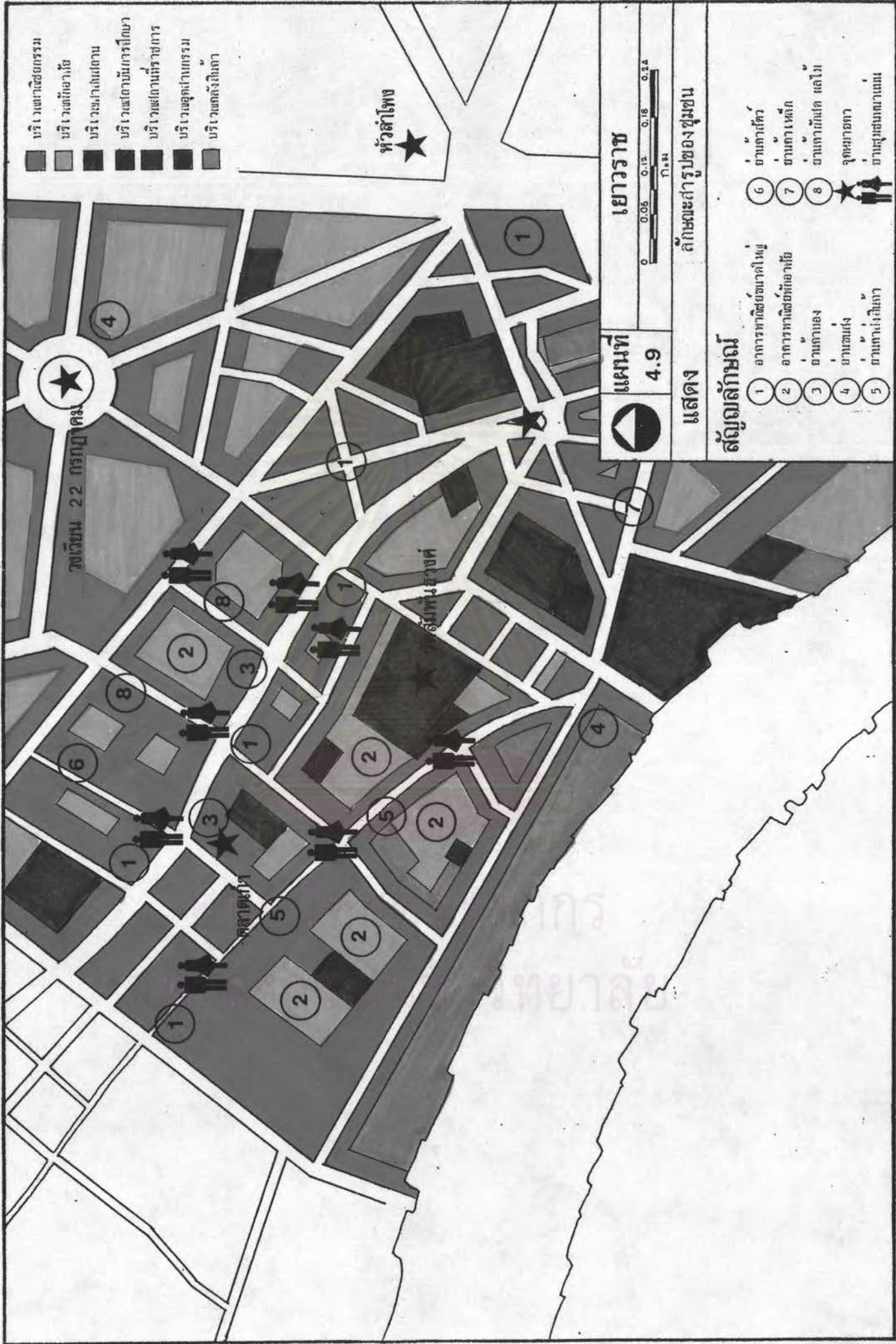
ปัญหาคนเดินเท้าก็เป็นปัญหาสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้เกิดการหยุดชะงัก หรือการติดขัดของการจราจรเช่นกัน กล่าวคือ เป็นที่น่าสังเกตว่าตลอดแนวถนนเยาวราชไม่มีสะพานข้ามถนนเลยสักแห่งเดียว เขตทางข้ามถนนจะมีตามบริเวณสี่แยกหรือซอยแยก แต่ผู้คนส่วนใหญ่ก็ไม่รับผิดชอบต่อส่วนรวมคิดที่จะข้ามถนนตรงที่ใดก็ข้าม ไม่ข้ามในเขตทางข้ามส่งผลให้ยานที่ขับขี้อยู่ต้องคอยหลบหลีกหยุดจอดชะงักเป็นระยะๆ ตลอดแนว

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ถนนภายในเยาวราชไม่ว่าจะเป็นถนนสายหลัก ถนน ซอย หรือทางเดินเท้า ต่างต้องรองรับกับปริมาณการจราจรจำนวนมาก ทำให้สภาพความคล่องตัวในการสัญจรมีน้อย นอกจากนั้นแล้วระบบโครงข่ายการจราจรในพื้นที่ยังถูกจำกัดเนื่องจากการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในชุมชนตั้งแต่แรกนั้น ทำให้การจัดระบบการคมนาคมถูกจำกัด ระบบการคมนาคมจึงมีลักษณะเป็นเส้นโค้ง (CURVILINEAR SYSTEM) ปรากฏเห็นได้ชัดเจนโดยเฉพาะบริเวณถนนเยาวราชที่เป็นถนนสายหลัก ส่วนถนนซอยและทางเดินเท้าในชุมชน ก็เป็นเพียงเส้นทางเชื่อมระหว่างกิจกรรมบนพื้นที่ กับการจราจรภายนอกตั้งนั้นด้วยปริมาณผู้คนที่หลั่งไหลเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างมากมาย ประกอบกับ ลักษณะข้อจำกัดของระบบคมนาคมมีผลทำให้การจราจรในพื้นที่ค่อนข้างติดขัดไม่ว่าจะเป็นการจราจรบนท้องถนนหรือบนทางเท้าก็ตาม

2.7 ลักษณะทางด้านสังคมและประชากร

ชุมชนบริเวณถนนเยาวราช เป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนแบบดั้งเดิม ประชากรส่วนใหญ่เป็นประชากรที่มีเชื้อสายชาวจีน และเป็นผู้นอนในพื้นที่ดั้งเดิม มีการสืบทอดขนบธรรมเนียมตามบรรพบุรุษ ลักษณะทางสังคมทั่วไปเป็นสังคมขนาดใหญ่มีความคิดความเชื่อเป็นจุดยืนของชุมชน ทำให้เกิดการรวมตัวทางสังคมที่เหนียวแน่น และมีแนวทางที่สอดคล้องกับแนววัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม นอกจากนั้นแล้วจะเห็นว่าการดำเนินชีวิตของผู้คนในเยาวราช ปัจจุบันจะมีลักษณะที่สืบทอดหรือดำเนินรอยตามบรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะทางด้านการประกอบอาชีพ ผู้คนส่วนใหญ่มีอาชีพทางการค้าขาย ซึ่งเป็นการสืบทอดตามบรรพบุรุษ ที่ปฏิบัติติดต่อกันมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- บริเวณชานชาลา
- บริเวณที่จอดรถ
- บริเวณทางเดิน
- บริเวณสถานีรถไฟ
- บริเวณสถานีรถโดยสาร
- บริเวณสถานีรถราง
- บริเวณสถานีรถแท็กซี่

หัวลำโพง ★

ถนน 22 กรกฎาคม

ถนนสุขุมวิท

สถานีรถไฟ

เขาวราช

แผนที่ 4.9

ลักษณะสถาปัตยกรรมชุมชน

แสดง

สัญลักษณ์

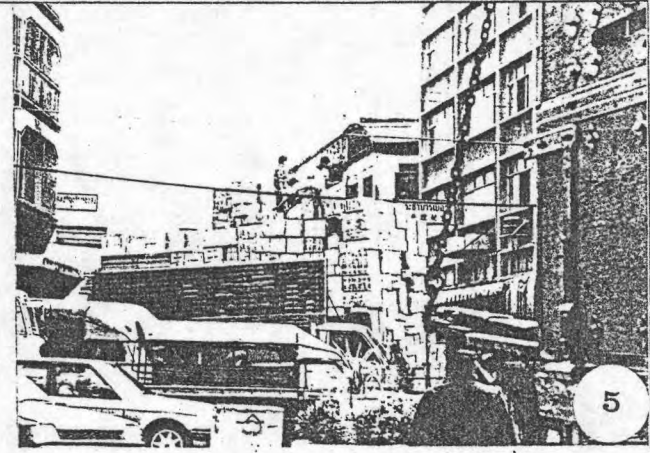
- 1 อาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่
- 2 อาคารพาณิชย์ที่อาศัย
- 3 ย่านถนน
- 4 ย่านขนส่ง
- 5 ย่านสถานีรถไฟ
- 6 ย่านค้าปลีก
- 7 ย่านค้าปลีก
- 8 ย่านค้าปลีก
- ★ จุดหมาย
- ★ ย่านชุมชนหนาแน่น

1

4

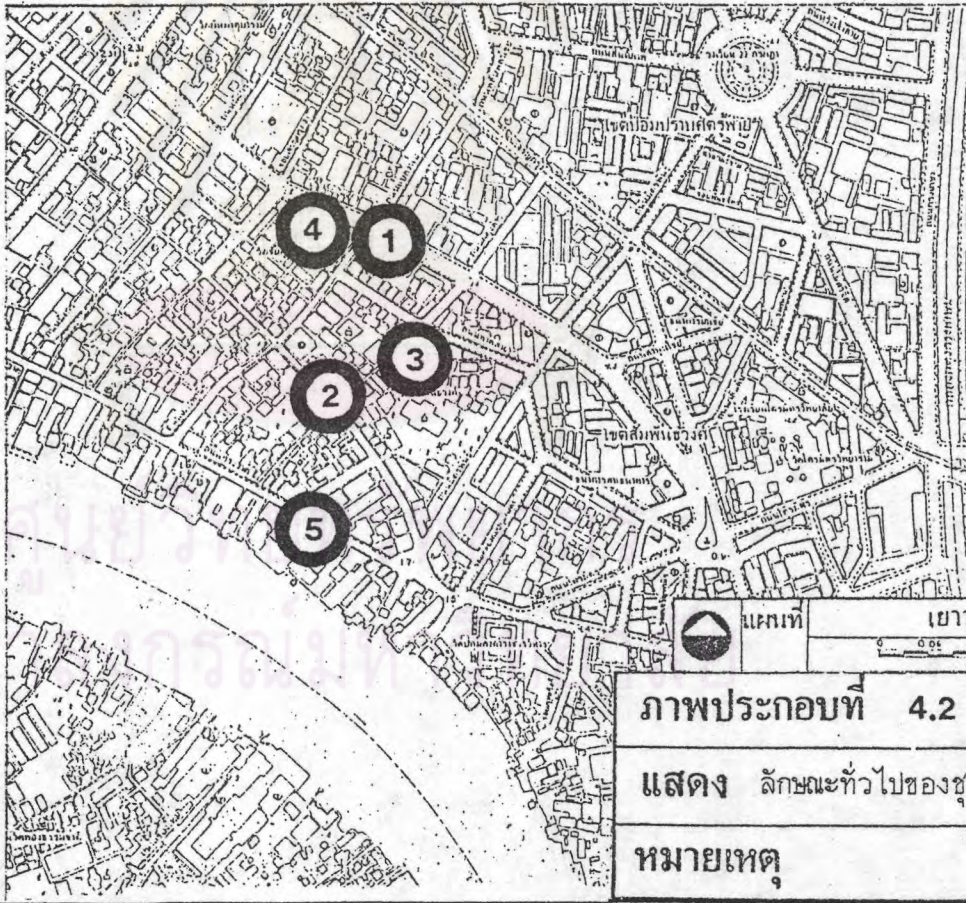
5

2

3

- 1 ผู้คนและร้านค้าที่เบียดเสียดกันอยู่ริมถนนเขาวราช
- 2 ร้านค้าต่างๆ กระจายตัวทั่วไปในชุมชน
- 3 ทางเดินเท้าขนาดเล็กในบริเวณชุมชนพักอาศัยก็ยังมี การสัญจรตลอดเวลา
- 4 ร้านค้าทองซึ่งเป็นเอกลักษณ์ ลักษณ์หนึ่งของเขาวราช
- 5 การขนถ่ายสินค้าพบเห็นได้ บริเวณย่านโกดังสินค้า

ภาพประกอบที่ 4.2

แสดง ลักษณะทั่วไปของชุมชนเขาวราช

หมายเหตุ

3 ชุมชนบริเวณถนนสีลม เขตบางรัก

3.1 ประวัติความเป็นมา

การขยายตัวของเมืองในสมัยแรกของกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดทิศทางการขยายตัวของเขตเมือง ก็คือ เส้นทางคมนาคม อันได้แก่ คลองและถนน ต่อมาเมื่อถนนมีบทบาทมากขึ้นต่อชีวิตชาวเมือง การขยายตัวของเมืองในระยะต่อมาจึงเริ่มเปลี่ยนมายึดตามแนวถนนมากขึ้น ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เขตพื้นที่เมืองเริ่มกระจายออกไปในพื้นที่เขตดุสิต บางรัก ยานนาวาและบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยามากขึ้น หลังจากที่ชุมชนย่านสำเพ็งเริ่มมีการอยู่อาศัยอย่างหนาแน่น จนกลายเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าของเมืองและได้มีการขยายตัวออกไปตามถนนสายต่างๆ ที่ต่อเนื่องเรื่อยไปจนถึงชุมชนบริเวณถนนบางรักและสีลม ผู้คนเริ่มเข้ามาอาศัยอย่างหนาแน่น ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติและในเขตพื้นที่ ดังกล่าวก็กกลายเป็นแหล่งพักอาศัยของขุนนางต่างชาติ เป็นที่ตั้งของห้างร้านและโกดังสินค้าของชาวยุโรป นอกจากนั้นแล้วพื้นที่บางส่วนยังถูกใช้เพื่อเป็นสุสาน โบสถ์ และโรงเรียนสอนศาสนา ซึ่งในปัจจุบันก็ยังคงพบเห็นได้ทั่วไป

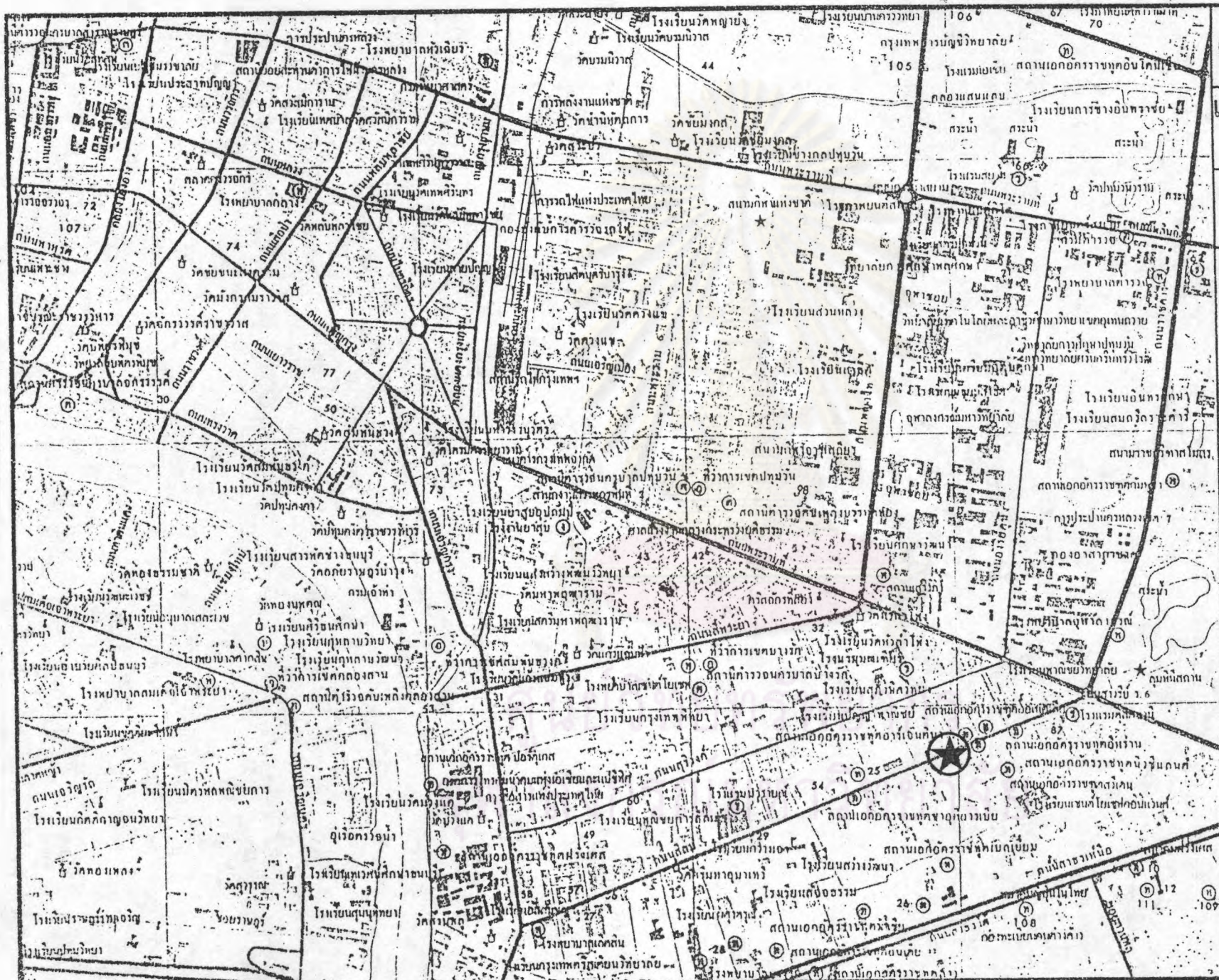
เนื่องจากการที่เคยเป็นศูนย์กลางการค้า และ โกดังสินค้าของชาวยุโรป มาตั้งแต่สมัยอดีตทำให้ปัจจุบันชุมชนบริเวณสีลมได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตกอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างรวดเร็ว ในขณะที่เดียวกันกับพื้นที่บางส่วนซึ่งเคยเป็นที่อยู่อาศัยก็ยังคงถูกใช้เพื่อการพักอาศัย ปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่อกำลังถูกปกคลุมไปด้วยกลุ่มอาคารทันสมัยขนาดใหญ่ ในขณะที่พื้นที่บางส่วนยังคงเป็นแหล่งชุมชน การแทรกตัวของชุมชนจะเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มอาคารขนาดใหญ่ และจะเรียงตัวอยู่ลึกเข้าไปจากแนวถนนชุมชนที่สำคัญคือ ชุมชนบริเวณซอยพิพัฒน์ ซึ่งเป็นชุมชนพักอาศัยขนาดใหญ่

อย่างไรก็ตามบทบาทในทางเศรษฐกิจของสีลม ก็ยังคงเด่นชัดเนื่องจากการเป็นศูนย์กลางของธุรกิจและการบริการแบบใหม่ ประกอบกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งงานที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร ทำให้ปัจจุบันบทบาทของสีลมต่อระบบเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครจะมีสูงขึ้น นอกจากนั้นแล้วการขยายตัวทั้งทางเศรษฐกิจและความเจริญ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของสภาพเมืองที่เกิดขึ้น ทำให้ชุมชนบริเวณสีลมเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่น่าจับตามองอย่างยิ่ง

3.2 ลักษณะบทบาทของชุมชน

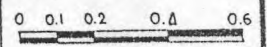
สมมุติฐานที่ว่าคนที่อยู่ในพื้นที่แล้ว จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้กิจกรรมภายในท้องถิ่นคึกคักนั้น จากการสอบถามคนที่อยู่อาศัยในบริเวณสีลม พบว่าคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จะมีเพียงบางส่วนที่ทำงานในพื้นที่ ทั้งในรูปของเศรษฐกิจนอกระบบและในรูปของการจ้างงาน โดยบริษัท แต่อีกส่วนหนึ่งจะทำงานนอกพื้นที่ที่ไกลออกไปบ้าง และคนที่ทำงานในบริษัทย่านสีลมก็ได้คิดว่าตนเองจะต้องทำงานในพื้นที่ ผู้คนบางส่วนที่เข้ามาอาศัยในชุมชนเพื่อใช้เป็นที่พัก โดยคิดว่าจะทำมาหากินในย่านสีลมนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นหญิงบริการย่านพิพัฒน์พงศ์ และพวกเซ็นรถขายของเล็กๆ น้อยๆ แต่เป็นพวกที่ไม่ได้อยู่อย่างถาวร

ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า การที่ถนนสีลมมีความคึกคักตั้งแต่ตอนเช้า สาย บ่าย เย็นและค้ำนั้นเป็นเพราะว่าสีลมมีแหล่งท่องเที่ยวในยามค่ำคืน ส่วนช่วงเช้าก็เป็นช่วงเวลาของการทำงานจึงทำให้มีผู้คนมากมายเข้ามาในพื้นที่ อย่างไรก็ตามเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเมืองในส่วนนี้ก็มีเอกลักษณ์ คือ ความหลากหลายของชีวิตและของกิจกรรม สีลมมีจำนวนคนที่เดินตามท้อง

สี่ลม

แผนที่

4.10

ก.ม

แสดง

เขตพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

บริ เวชพื้นที่ศึกษา

ถนนมากในช่วงเย็นอาจจะ เป็นเพราะสีลมมีกิจกรรมที่อยู่ในระดับสายตาและเป็นกิจกรรมของคนในทุกระดับที่จะสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย

จากลักษณะการเป็นทั้งแหล่งงานของคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ประกอบกับมีแหล่งท่องเที่ยวในยามค่ำคืนทำให้สภาพเศรษฐกิจในย่านสีลมค่อนข้างดี การจับจ่ายซื้อขายมีความคล่องตัวสูง นอกจากนั้นแล้วการเป็นศูนย์กลางธุรกิจสมัยใหม่ ทำให้บทบาทของย่านสีลมขยายตัวกว้างขึ้นในระดับประเทศ ธนาคารขนาดใหญ่หลายแห่ง บริษัทเงินทุน ตลอดจนบริษัทขนาดใหญ่ หลายกิจการตั้งเรียงรายอยู่สองฟากถนนสีลม ทำให้ปัจจุบันถนนสีลม เปรียบได้กับเส้นเลือดที่สำคัญทางด้านธุรกิจของประเทศ

3.3 ลักษณะทั่วไปของชุมชน

ชุมชนบริเวณถนนสีลมเป็นพื้นที่ที่มีการผสมผสานของพื้นที่ 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว กับพื้นที่ที่กำลังอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลง (TRANSITION AREAS) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัย หรือพาณิชย์กรรมที่เสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน หรือรูปแบบอาคาร พื้นที่ที่มีการพัฒนาแล้วทั้งหมดจะเป็นรูปแบบอาคารสูง ซึ่งอยู่ตามแนวถนนสายหลัก สายรองและถนนซอยและมักเป็นการห้อมล้อมพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัย จะเห็นได้ชัดเจน ในบริเวณชุมชนซอยพิพัฒน์

จะเห็นได้ว่าสีลมเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และรูปแบบอาคารอย่างรวดเร็ว เราอาจจะเห็นได้จากสถานที่ก่อสร้างที่ทันสมัย (ส่วนใหญ่จะเป็นอาคารสูง) ซึ่งสร้างเสร็จเมื่อไม่นานมานี้เอง ประกอบกับโครงการอาคารสูงต่างๆ ที่กำลังก่อสร้างและเจ้าของโครงการกล่าวว่า จะสร้างอีกทั้งมีการพยายามซื้อขายที่ดินกันในราคาที่สูงมาก การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในบริเวณนี้ หากจะมีการพัฒนาต่อไป รูปแบบอาคารสูงคงจะถูกนำมาเป็น CONCEPT หลักของการพัฒนา เหตุผลทางเศรษฐกิจก็จะถูกนำมาเป็นข้อมูลในการเลือกลงทุน โดยละเลยการควบคุมผลเชิงสภาพแวดล้อมไป

นอกจากนั้นสีลมก็มี CHARACTER ของพื้นที่ซึ่งได้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกของกลุ่มบุคคลที่เข้ามาบุกเบิกโดย CHARACTER ของสีลมคือ พื้นที่ที่มีการผสมผสานกิจกรรมทางพาณิชย์กรรมที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนรวย คนชั้นกลางและคนยากจนเข้าด้วยกัน จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะของชุมชนในช่วงที่ผ่านมา และยังเป็นแหล่งที่ผสมผสานกิจกรรมที่หลากหลายของคนที่หลากหลาย ซึ่งล้วนมีส่วนที่ทำให้พื้นที่บริเวณนี้คึกคัก และมีความหลากหลายของสีสันของชีวิต เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อคุณค่าทางจิตใจอยู่ตลอดเวลา

3.4 สภาพทั่วไปของอาคาร

จากอดีตเมื่อเริ่มตัดถนน จะเกิดการปลูกสร้างอาคาร ตึกแถว เพื่อให้เข้าเป็นสำนักงาน บ้านพักอาศัย ที่ดินติดถนนส่วนใหญ่จึงเป็นตึกแถวเพื่อทำการค้า ตึกแถวริมถนนสีลมจะมีลักษณะเป็นตึกแถวรุ่นเก่า 2-3 ชั้น ซึ่งมีไม่มากนัก และตึกแถวรุ่นกลางๆ สูง 4-5 ชั้น

แต่เมื่อย่านนี้เป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ (CENTRAL BUSINESS DISTRICT) มีการเติบโตทางธุรกิจมาก รูปแบบของตึกแถวรุ่นเก่าจึงอยู่ไม่ได้และกำลังถูกแทนที่ด้วย ตึกแถวรุ่นใหม่ที่สูงกว่า แต่ยังคงการใช้ประโยชน์แบบเดิม หรือเปลี่ยนรูปแบบไปเป็นอาคารสำนักงานขนาดใหญ่ ท้างสรรพสินค้า ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินไปในแนวตั้ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอาคารที่มีความสูงตั้งแต่ 7 ชั้นขึ้นไป

อาคารสูงในย่านสีลมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันมีมากกว่า 100 หลัง ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์เพื่อการพาณิชย์กรรมและเป็นอาคารสำนักงาน และเมื่อราคาที่ดินติดถนนใหญ่ทวีราคาสูงขึ้น อาคารสำนักงานและอาคารพาณิชย์จึงต้องรุกคืบเข้าไปจากถนนใหญ่ เข้าไปตามถนนซอย และบริเวณด้านหลังตึกสูง ซึ่งตึกแถวที่เกิดขึ้นใหม่นี้เป็นการใช้ในลักษณะผสมระหว่าง ชั้นล่างเป็นสำนักงานหรือร้านค้า ชั้นบนใช้เป็นที่พักอาศัย

3.5 สภาพการใช้ที่ดิน

พื้นที่ชุมชนบริเวณถนนสีลม ส่วนใหญ่ถูกใช้เพื่อพาณิชย์กรรม โดยมีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันพบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ริมถนนสีลมกำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อาคารพาณิชย์ที่เกิดขึ้นใหม่ล้วนเป็นอาคารขนาดใหญ่และมีความสูงมากกว่า 7 ชั้นขึ้นไป นอกจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชย์แล้ว ที่ดินอีกส่วนหนึ่งมีการใช้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยในหลายลักษณะได้แก่ ส่วนที่เป็นบ้านพักอาศัยและส่วนที่เป็นบ้านกึ่งพาณิชย์ ในส่วนที่เป็นบ้านกึ่งพาณิชย์นั้นเราจะพบได้ว่า ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปตึกแถว แต่จะมีบางแห่งดัดแปลงบ้านพักอาศัยเพื่อใช้ในการพาณิชย์ ลักษณะที่อยู่อาศัยแบบนี้มักจะพบได้ในบริเวณตึกแถวเก่าที่ติดถนนสายหลักและสายรอง และในถนนซอยอีกบางส่วน ส่วนที่เป็นบ้านพักอาศัยจะกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ตั้งแต่บริเวณซอยศาลาแดงลงมาจนถึงซอยพิณณ์ 2 จรดคลองช่องนนทรี ซึ่งพบว่าในบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณที่ดินราคาถูกที่สุดในเขตที่ศึกษา คืออยู่ระหว่างราคา 20,000-30,000 บาทต่อตารางวา ในขณะที่ที่ดินบริเวณริมถนนสีลมมีราคา ตารางวาละ 250,000 - 300,000 บาท (ราคาประเมินของกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย)

3.6 สภาพการจราจร

จะเห็นได้ว่าถนนที่ตัดขึ้นหลายสายของเขตบางรัก เป็นถนนสายหลักนับตั้งแต่ถนนตรง (ถนนพระรามที่ 4) ถนนใหม่ (ถนนเจริญกรุง) ถนนสีลม ถนนสาทร ถนนสุรวงศ์และถนนสีพระยา ล้วนแล้วแต่เป็นถนนสายหลักที่มีผลต่อความเจริญของเขตบางรักทั้งสิ้น นับว่าเป็นการวางโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของระบบคมนาคม ถนนสายหลักเหล่านี้ ต่อมาเมื่อมีคนนิยมไปปลูกสร้างบ้านเรือนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้มีถนนเชื่อมระหว่างถนนสายหลักเป็นถนนสายรองที่มีความสำคัญ ได้แก่ ถนนสุรวงศ์ ถนนประมวถ ถนนพระยาพิณณ์ และถนนคอนแวนต์ ซึ่งเชื่อมระหว่างถนนสีลมและถนนสาทร ทำให้ลักษณะโครงข่ายการจราจรของชุมชนบริเวณถนนสีลม มีลักษณะเป็นเหลี่ยมเป็นมุม (ANGULAR SYSTEM)

โดยมีถนนสายหลักผ่านพื้นที่ 3 สายคือ ถนนสุรวงศ์ ถนนสีลม และถนนสาทร นอกจากนั้นถนนสายหลักที่ผ่านเข้ามาบางส่วน คือ ถนนพระรามที่ 4 ซึ่งเป็นถนนสายที่สำคัญอีกเส้นหนึ่ง ซึ่งมีผลทำให้การจราจรบริเวณรอบนอกชุมชนและภายในชุมชนค่อนข้างคับคั่ง โดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน ซึ่งเป็นช่วงการเดินทางเพื่อไปยังแหล่งงาน และเดินทางกลับที่พักอาศัย การจราจรบน ถนนสายหลักทั้ง 4 สาย จะคับคั่งมากจนทำให้ย่านสีลมเป็นย่านหนึ่งที่มีการจราจรคับคั่งมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร

นอกจากความคึกคักและคับคั่งของขบวนรถบนท้องถนนแล้ว การเดินเท้าบนถนนสีลมก็คึกคักไม่แพ้กัน โดยเฉพาะในช่วงพักเที่ยงและตอนเย็น ซึ่งเป็นช่วงที่มีการหยุดพักจากการทำงาน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเวลา สำหรับการจับจ่ายซื้อสินค้าที่วางขายอยู่ตามบริเวณทางเดินเท้า อาทิ เช่น ร้านขายเสื้อผ้า, นาฬิกา, เครื่องประดับ, ของกิน โดยมากเกิดขึ้นบริเวณจุดตัดของถนนและ

ส.ล.ม
 แผนที่ 4.12
 0 0.06 0.12 0.18
 ก.ม.

แสดง
 เส้นทางคมนาคมในเขตพื้นที่

- สัญลักษณ์
- ถนนสายหลัก
 - ถนนสายรอง
 - ถนนสายย่อย

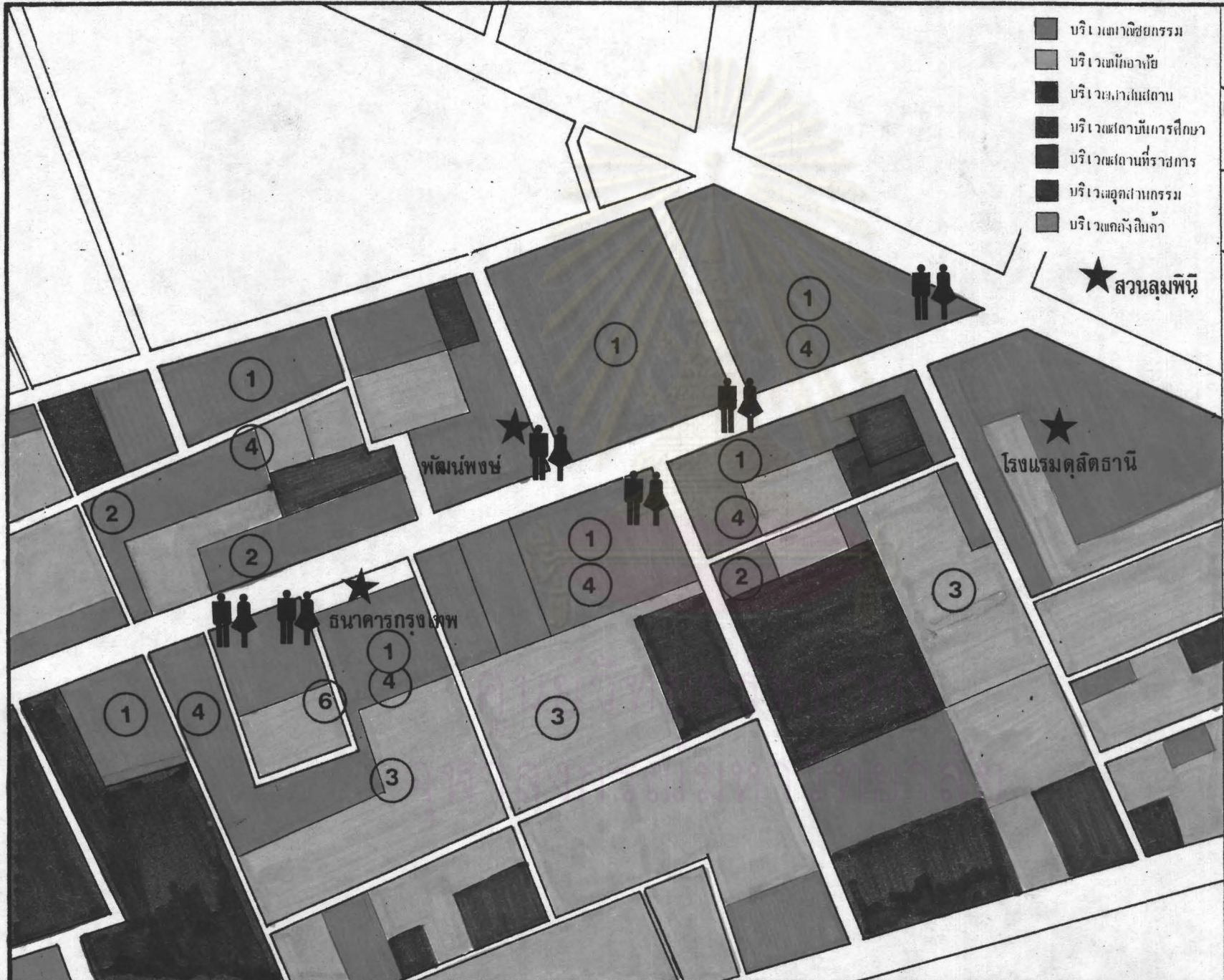
บริเวณป้ายรอรถเมล์กับบริเวณใกล้เคียงกับซอยพัฒนาพงษ์จนถึงบริเวณห้างสรรพสินค้าโรบินสัน ถนนย่อยและถนนซอย บางสายถูกเปลี่ยนแปลงบทบาทไปเมื่อถูกกลุ่มของร้านค้า และแผงลอยเข้าไปใช้ประโยชน์ในการตั้งวางสินค้าเช่น บริเวณซอยละลายทรัพย์ ซึ่งมีผู้คนเข้าไปซื้อสินค้ากันมากในช่วงกลางวัน และบริเวณถนนพัฒนาพงษ์ซึ่งนักท่องเที่ยว สามารถจับจ่ายซื้อสินค้าต่างๆ ได้อย่างจุใจ ในเวลากลางคืน

ดังนั้นเส้นทางจราจรในชุมชนบริเวณถนนสีลม นับว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อชุมชนเพราะนอกจากจะเป็นเส้นทางที่นำผู้คนจากนอกชุมชน ได้เข้ามาใช้ประโยชน์ แล้วชีวิตของคนส่วนหนึ่งในชุมชน ก็ยังผูกติดอยู่กับกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนเส้นทางการคมนาคมนั่นเอง

3.7 ลักษณะสังคมและประชากร

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของคนที่ในพื้นที่บริเวณถนนสีลม อาจกล่าวได้ว่าเป็นการตั้งถิ่นฐานที่มีลักษณะการผสมผสานของกิจกรรมต่างๆ ไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจ-พาณิชย์กรรม ซึ่งมีทั้งในระดับประเทศที่อยู่ตามอาคารสำนักงานทันสมัย จนกระทั่งมาถึงหาบเร่แผงลอยที่ค้าขายกันตามทางเท้า ตลอดจนที่อยู่อาศัย ซึ่งมีทั้งที่อยู่อาศัยของคนรวยในรูปแบบบ้านเดี่ยวมีบริเวณล้อมรอบหรือคอนโดมิเนียมเพื่อการพักอาศัย หรือของคนชั้นกลางที่เป็นรูปแบบอาคารพาณิชย์ทั้งเก่าและค่อนข้างเก่าและที่อยู่ของคนจนๆ นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมอื่นๆ อีก คือ โบสถ์ ซึ่งมีทั้งสิ้น 3 ศาสนา คือ คริสต์ อิสลามและฮินดู ด้วยสาเหตุของการผสมผสานของกิจกรรมเหล่านี้เอง ทำให้บรรยากาศของ สีลม ไม่ว่าจะเป็นเวลาใดจะมีบรรยากาศที่มีคนคึกคักอยู่ตลอด นับได้ว่าเป็นเมืองที่น่าจะเข้าไปสัมผัสเป็นอย่างยิ่ง และนี่เองคือเสน่ห์อันหนึ่งที่ทำให้สีลมแตกต่างจากย่านพาณิชย์กรรมในประเทศตะวันตกทั่วไป

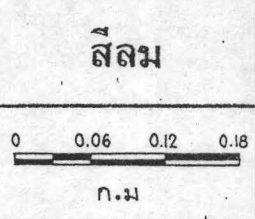
ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- บริเวณที่พักอาศัย
- บริเวณค้าปลีก
- บริเวณพาณิชย์
- บริเวณสถานศึกษา
- บริเวณสถานที่ราชการ
- บริเวณอุตสาหกรรม
- บริเวณคลังสินค้า

แผนที่
4.13

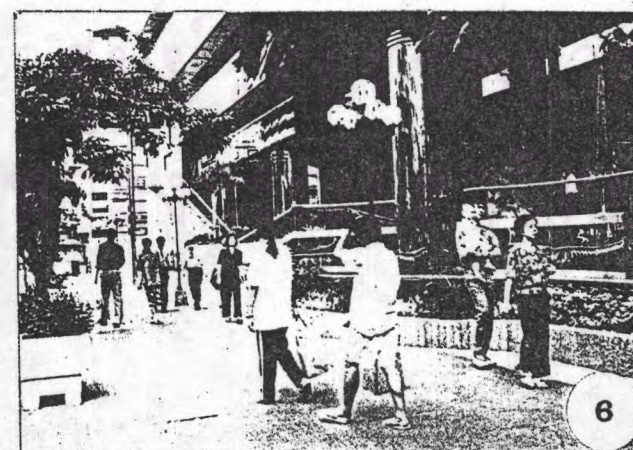
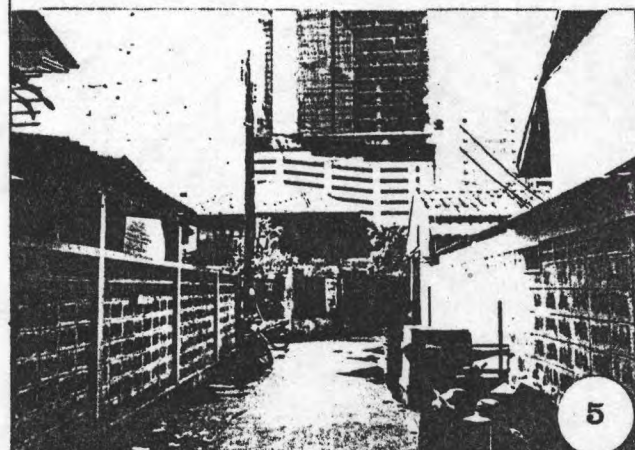
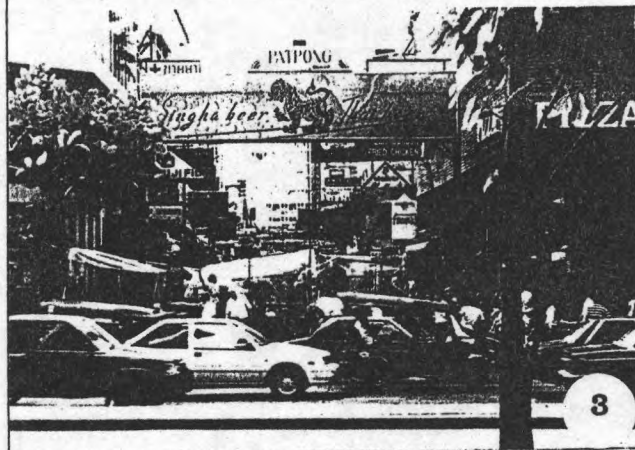
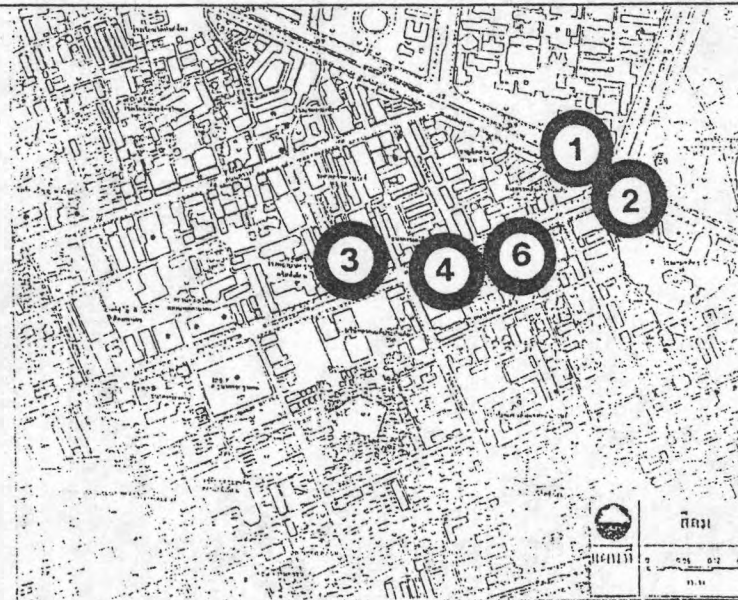
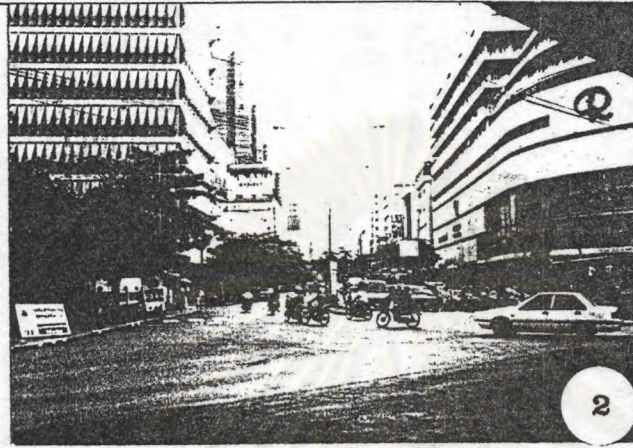

แสดง

ลักษณะสำรूपของชุมชน

สัญลักษณ์

- ① อาคารทันสมัยขนาดใหญ่
- ② อาคารพาณิชย์
- ③ อาคารที่พักอาศัยขนาดเล็ก
- ④ ย่านสำนักงาน
- ⑤ ย่านท่องเที่ยว (แดงดิน)
- ⑥ ย่านจำหน่ายสินค้าเบ็ดเตล็ด
- ★ จุดหมายค่า
- ♀♂ ย่านชุมชนหนาแน่น

- 1 อาคารทันสมัยขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว
- 2 ถนนสี่ลมซึ่งเป็นถนนสายหลักที่มีความมั่นคง
- 3 พัฒนาการ สถานที่ที่ท่องเที่ยวยามราตรีระดับโลก
- 4 ร้านค้าแผงลอยกระจายตัวทั่วไปริมถนนสี่ลม
- 5 เบื้องหลังความทันสมัย ยังสามารถพบเห็นการอยู่อาศัยแบบดั้งเดิม
- 6 การตกแต่งที่วางรอบบริเวณอาคารทำให้สี่ลมน่าเดินที่สวยงามมากขึ้น

ภาพประกอบที่	4.3
แสดง	ลักษณะทั่วไปของชุมชนสี่ลม
หมายเหตุ	

4 ชุมชนบริเวณตลาดบางประกอก เขตราชบุรีบูรณะ

4.1 ประวัติความเป็นมา

เขตราชบุรีบูรณะ เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สำหรับทำการเกษตรกรรมของกรุงเทพมหานคร พื้นที่ส่วนใหญ่มีสมรรถนะที่ดินดีเหมาะสมกับการทำการเกษตร เช่น สวนผลไม้ โดยเฉพาะสวนส้ม สวนผัก และไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น ประกอบกับการมีระบบชลประทานพร้อม คือ คลองหลักและคลองซอยเป็นจำนวนมาก ทำให้ราชบุรีบูรณะ เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญมาตั้งแต่อดีตอาชีพที่สำคัญของคนในพื้นที่ดั้งเดิม คือ การทำสวนส้ม

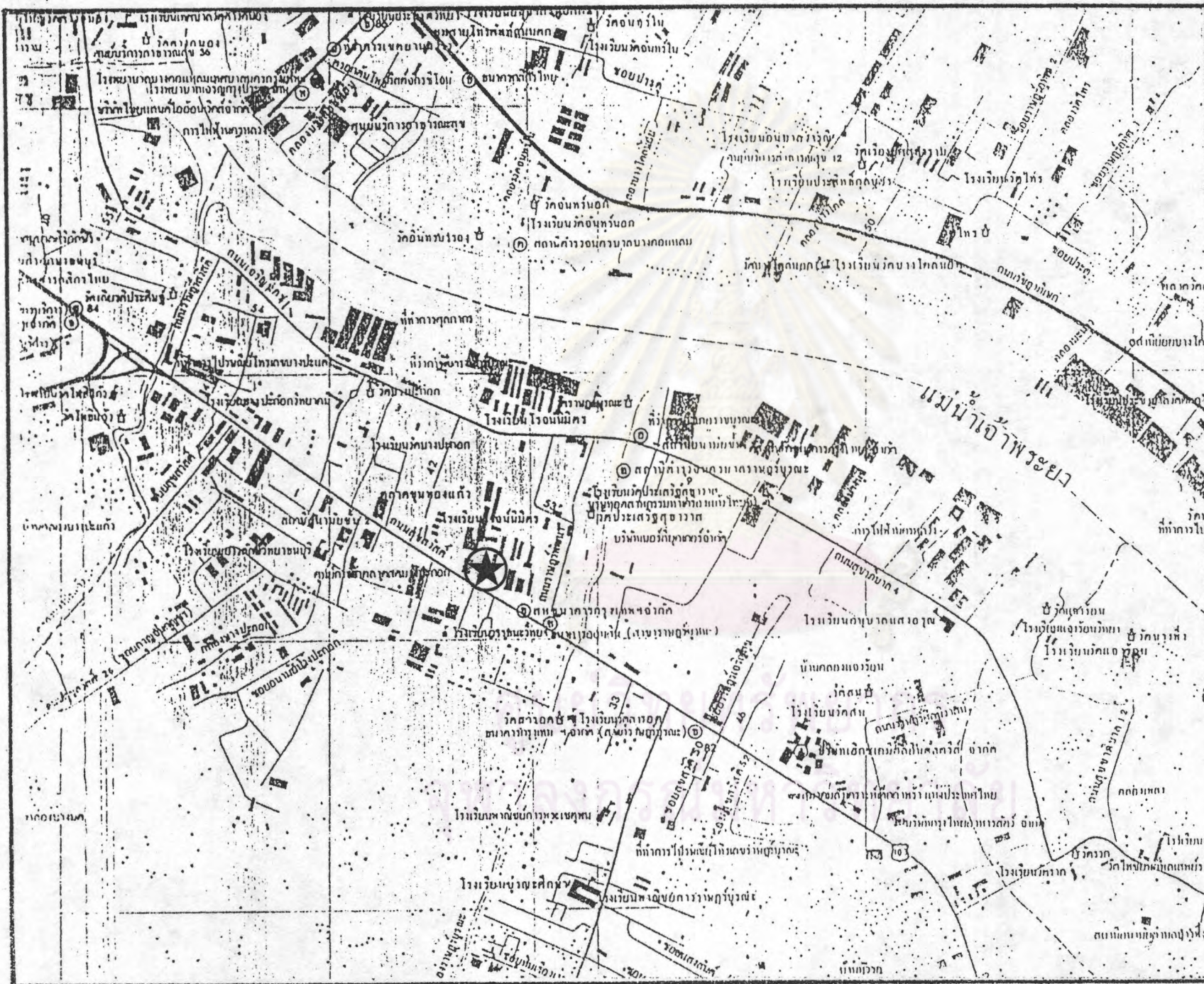
ต่อมาเมื่อมีการก่อสร้างถนนสายสำคัญคือ ถนนสุขสวัสดิ์และถนนราชบุรีบูรณะ รวมทั้งการตัดซอยแยกจากถนนสองสายนี้เป็นจำนวนมาก เป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินสองข้างทาง และบริเวณซอยต่างๆ ได้แก่ การขยายตัวของกลุ่มอาคารพาณิชย์ อาคารอุตสาหกรรม และอาคารพักอาศัย รุกล้ำบริเวณเกษตรกรรมที่มีอยู่เดิมอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นแล้วบริเวณชุมชนดั้งเดิม โดยเฉพาะชุมชนบริเวณวัดบางประกอก ซึ่งเดิมเคยเป็นชุมชนที่พักอาศัยของชาวบ้านและชาวสวน ตลอดจนเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและวัฒนธรรม ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีผู้คนเข้ามาอาศัยหนาแน่นมากขึ้นจนกลายเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและศูนย์กลางทางด้านพาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรมของเขตราชบุรีบูรณะ และเนื่องจากถนนสุขสวัสดิ์ซึ่งเป็นถนนสายหลักของชุมชนนั้น เป็นทางหลวงแผ่นดิน ซึ่งเชื่อมต่อกรุงเทพมหานครกับจังหวัดสมุทรปราการ ทำให้จากศูนย์กลางของชุมชนในท้องถิ่นขยายตัวมากขึ้นจนกลายเป็นชุมชนที่มีบทบาทเป็นศูนย์กลางย่อยรองจาก ชุมชนในเขตเมืองชั้นใน

4.2 ลักษณะบทบาทของชุมชน

เมื่อความเจริญได้ขยายเข้ามาในพื้นที่ชุมชน ก็มีผลทำให้ราคาที่ดินบริเวณนี้แพงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะที่ดินที่อยู่ติดถนนสุขสวัสดิ์และถนนราชบุรีบูรณะ จะมีราคาแพงขึ้นก่อนที่ความเจริญจะเข้าถึง เนื่องจากมีผู้มากว่านซื้อที่ดินจำนวนมากเพื่อนำมาจัดสรรเป็นแปลงเล็กๆ ขายเพื่อจัดสร้างเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม โดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีเป็นจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้จำนวนประชากรในชุมชนเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจำนวนประชากรที่อพยพเข้ามาจากนอกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ที่ขยับขยายกิจการหรือหลบหลีกความแออัด ออกมาจากกลุ่มชุมชนในเขตชั้นใน หรือบุคคลที่เข้ามาแสวงหาแหล่งงาน และความเจริญของกลุ่มเกษตรกรรมและประชาชนจากเขตชานเมือง รวมไปถึงแรงงานจากภาคอีสาน ซึ่งการขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ทำให้ระบบพาณิชยกรรมและการบริการในพื้นที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วตามไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นร้านค้าขนาดใหญ่ ศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์ โรงพยาบาล ตลอดจนสถานที่ราชการ ทำให้ชุมชนบริเวณราชบุรีบูรณะนั้นกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ บทบาทของการเป็นชุมชนเกษตรกรรมในอดีตกลายเป็น ชุมชนศูนย์กลางความเจริญในเขตราชบุรีบูรณะและเขตพื้นที่ใกล้เคียง

4.3 ลักษณะทั่วไปของชุมชน

ปัจจุบันพื้นที่ส่วนหนึ่งของชุมชนกลายเป็นโรงงานอุตสาหกรรม โดยที่มีขนาดแตกต่างกันไปทุกขนาด ส่วนมากจะปะปนอยู่ในย่านชุมชนพักอาศัยและพาณิชยกรรม โดยจะกระจายอยู่ตามแนวถนนสายหลักและถนนซอย เนื่องจากมีความสะดวกในการเข้าถึงมากกว่า

ราชบุรีบูรณะ

แผนที่ 4.14
 0 0.1 0.2 0.4 0.6
 ก.ม

แสดง เขตพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

บริเวณพื้นที่ศึกษา

เมื่อมีการใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรมมากขึ้นก็จะทำให้ที่ดินเกษตรกรรมลดลง การแข่งขันในประเภทการใช้ที่ดินจะทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น ซึ่งในที่สุดแล้วผลตอบแทนจากการใช้ที่ดินนอกเกษตรจะสูงกว่าการใช้ที่ดินเกษตรกรรม การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากจะทำให้เกิดปัญหาการรุกรานพื้นที่เกษตรกรรมแล้วยังมีปัญหา เรื่องมลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรม เช่น น้ำเน่า น้ำเสีย เขม่า ควัน ฝุ่น ละออง กลิ่นเหม็น อากาศเป็นพิษ เสียงดัง เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้นอกจากจะทำให้สภาพแวดล้อมที่ดีของพื้นที่การเกษตรกรรมเสียไปแล้ว ยังก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยใกล้เคียงอีกด้วย ซึ่งการแก้ไขปรับปรุงสิ่งต่างๆ เหล่านี้ต้องใช้เงินทุนมาก โรงงานอุตสาหกรรมจึงมักหลีกเลี่ยงอยู่เสมอ

ส่วนในด้านที่อยู่อาศัยในบริเวณชุมชน อาจจะไม่มีความสำคัญหรือลักษณะเด่นเหมือนโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นการขยายตัวของที่อยู่อาศัยภายในชุมชน จึงเป็นลักษณะของการจัดสรรที่ดินแปลงเล็กๆ เพื่อการจัดสร้างที่อยู่อาศัยกระจายอยู่โดยทั่วไป จะไม่เป็นลักษณะ การจัดสร้างหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ เช่นเดียวกับเขตชั้นกลางทางฝ่ายตะวันออกของกรุงเทพมหานคร เช่น เขตบางเขน บางกะปิและเขตพระโขนง นอกจากกลุ่มบ้านพักขนาดเล็กที่เกิดขึ้นแล้ว อาคารพาณิชย์ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการจัดสร้างที่อยู่อาศัยในชุมชน กลุ่มอาคารพาณิชย์จะหนาแน่นมากบริเวณริมถนน และบริเวณที่เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการ ได้แก่ บริเวณรอบศูนย์การค้า บางปะกอก และบริเวณริมถนนสุขสวัสดิ์และราชมรรค์บูรณะ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการขยายตัวของที่อยู่อาศัย สำหรับบุคคลที่เข้ามาประกอบอาชีพในเขตชุมชน และพื้นที่ข้างเคียงก็เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

4.4 ลักษณะทั่วไปของอาคาร

จากการที่เคยเป็นแหล่งชุมชนขนาดเล็กในอดีตนั้น ทำให้พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของคนในท้องถิ่น ซึ่งจะปรากฏให้เห็นในรูปของบ้านพักอาศัยขนาดเล็ก ต่อมาเมื่อความเจริญได้เข้ามาในพื้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของอาคารนั้น โรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นทั่วไปมีขนาดแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางจนถึงอุตสาหกรรมในครัวเรือน นอกจากนั้นสิ่งแปลกใหม่ที่เข้ามาในชุมชนคือ บ้านจัดสรร ทาวน์เฮาส์ ขนาดเล็กเกิดขึ้นมากมาย ทำให้ลักษณะทั่วไปของชุมชนเปลี่ยนไป โดยที่โรงงานอุตสาหกรรมจะมีการกระจายไปทั่วพื้นที่ของชุมชน โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ติดกับเส้นทางคมนาคม ส่วนตึกแถวรุ่นใหม่สูง 4 - 5 ชั้น จะตั้งเรียงรายอยู่สองฝั่งถนนสุขสวัสดิ์ และราชมรรค์บูรณะ ส่วนตึกแถวขนาดเล็กสูง 2-3 ชั้น จะอยู่บริเวณถนนซอยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นซอยสุขสวัสดิ์ 19, ซอยสุขสวัสดิ์ 25, ซอยสุขสวัสดิ์ 27 เป็นต้น ส่วนชุมชนบ้านจัดสรรจะแทรกตัวอยู่ตามจุดต่างๆ ทั่วไป ส่วนบ้านพักอาศัยของคนที่มีฐานะค่อนข้างต่ำ จะกระจุกตัวอยู่ตามจุดต่างๆ ที่เคยเป็นย่านพักอาศัยในอดีต ได้แก่ บริเวณปากซอยวัดบางปะกอก บริเวณซอยหมอฝั๋งอุทิศ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าในเขตชุมชนบริเวณตลาดบางปะกอกนี้ มีการปะปนกันของอาคารในลักษณะต่างๆ อย่างมากมายและค่อนข้างไม่เป็นระเบียบ ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งทางสายตา และทำให้คุณค่าทางความงามของชุมชนลดลง นอกจากนั้นแล้วสิ่งแวดล้อมชุมชน ยังเต็มไปด้วยมลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการขับถ่ายของเสียออกสู่ชุมชน ทำให้สภาพโดยทั่วไปค่อนข้างทรุดโทรมถึงแม้ว่าชุมชนจะเป็นศูนย์กลางความเจริญก็ตาม

4.5 สภาพการใช้ที่ดิน

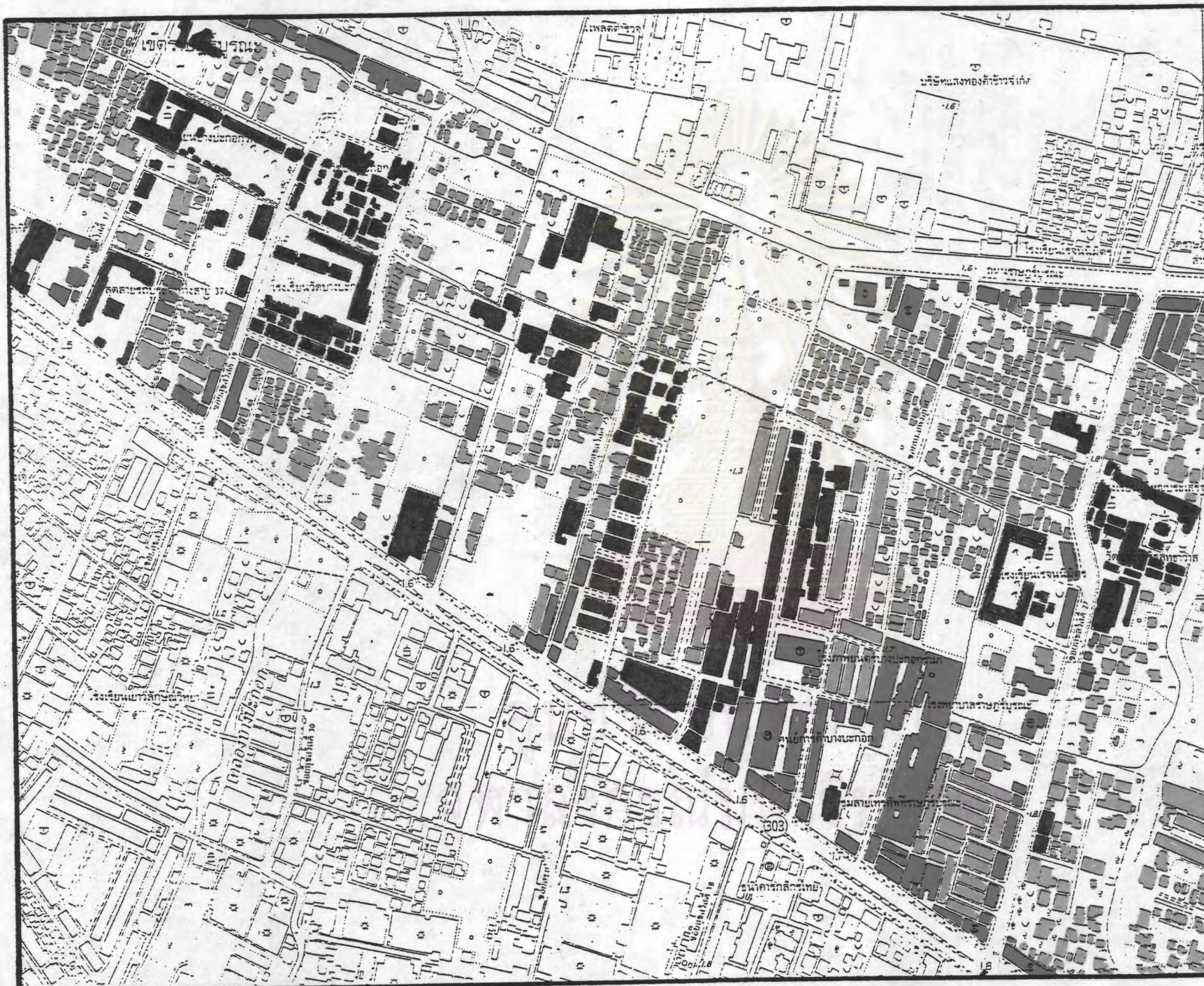
สภาพโดยทั่วไปของการใช้ที่ดินในชุมชนเมือง (URBAN AREA) ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการพักอาศัย พาณิชยกรรม ศาสนสถาน และสถานที่ราชการเท่านั้น แต่ในกรณีของชุมชนบริเวณตลาดบางปะกอกนี้ พบว่าพื้นที่ส่วนหนึ่งกลายเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของชุมชน

การใช้ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรมของชุมชน จะอยู่บริเวณเขตพื้นที่ตอนบนของชุมชน และริมถนนสุขสวัสดิ์ นอกจากนั้นแล้วบริเวณการค้าขนาดเล็ก ก็จะกระจัดกระจายอยู่ตามบริเวณชุมชนพักอาศัย เพื่อเป็นแหล่งบริการทางด้านสินค้าอุปโภคที่จำเป็นแก่ประชากรในบริเวณนั้นๆ ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม และคลังสินค้าจะกระจายตัวอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะบริเวณที่มีเส้นทางคมนาคมทั่วถึง โดยเฉพาะริมถนนราษฎร์บูรณะ ขึ้นไปจดแม่น้ำเจ้าพระยา โดยคลังสินค้าจะอยู่ในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาคือ ในบริเวณตอนบนของถนนราษฎร์บูรณะ บริเวณนี้มีความเหมาะสมสมควร สำหรับเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมและคลังสินค้า เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ อยู่นอกทิศทางลมที่จะพัดเข้ามายังบริเวณแหล่งที่อยู่อาศัย ส่วนการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยซึ่งเป็นการใช้ที่ดินหลักของชุมชน โดยเฉพาะบริเวณตลอดแนวถนนสายหลัก ซึ่งมีลักษณะเป็นการใช้ที่ดินเพื่อพักอาศัยและพาณิชยกรรมผสมกันส่วนในเขตพื้นที่ตอนใน ส่วนใหญ่จะมีกลุ่มที่พักอาศัยที่มีขนาดเล็กกระจายทั่วไป สำหรับบริเวณสถาบันทางศาสนาและสถาบันการศึกษา จะกระจุกตัวอยู่บริเวณชุมชนดั้งเดิมคือ บริเวณวัดบางปะกอกใต้แก่ โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม และโรงเรียนวัดบางปะกอก

จากการศึกษาพบว่าการใช้ที่ดินบริเวณชุมชน มีความปะปนผสมผสานกันของกิจกรรมต่างๆ มากมาย เนื่องจากลักษณะของชุมชนเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นเอง และมีการเจริญเติบโตตามยถากรรมขาดความควบคุมหรือมีกฎหมายคุ้มครอง ระบบการเงินเข้ามามีบทบาทในการกำหนดรูปร่างหน้าตา ตลอดจนบทบาทของชุมชน ทำให้ชุมชนบริเวณตลาดบางปะกอกมีลักษณะเป็นชุมชนที่มีความเสี่ยงสูงในการแปรเปลี่ยน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของชุมชนหรือบทบาทของชุมชนเองก็ตาม

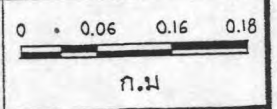
4.6 สภาพการจราจร

ระบบการคมนาคมเป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณากำหนดเป้าหมายหลักในการใช้ที่ดิน การมีการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว ตลอดจนมีเส้นทางคมนาคมที่หนาแน่นทั่วถึง นับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง เพื่อช่วยให้เมืองมีการพัฒนาและขยายขอบเขตมากขึ้น สำหรับชุมชนเกษตรกรรมในอดีตอย่างชุมชนเขตราษฎร์บูรณะนี้ การคมนาคมมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับการขนส่งผลผลิตออกสู่ตลาด ไม่ว่าจะเป็นถนนหรือลำคลอง ต่อมาเมื่อชุมชนมีการพัฒนาขึ้นระบบการคมนาคมก็ยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะต่อชุมชนที่มีการขยายตัวตามแกนของถนน (RIBBON DEVELOPMENT) การเจริญเติบโตของชุมชนบริเวณราษฎร์บูรณะนี้มีลักษณะเจริญเติบโตตามแนวของถนนสุขสวัสดิ์และถนนราษฎร์บูรณะ มาโดยตลอดและมีการเชื่อมต่อกับชุมชนใหญ่ อีกรหลายชุมชน เช่น บริเวณดาวคะนอง บางปะแก้ว เรื่อยตลอดไปจนถึงพระปะแดง ระบบถนนสายหลักของชุมชนก็คือ ถนนสุขสวัสดิ์ที่มีความยาวทั้งสิ้น 4.48 กิโลเมตร ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมต่อไปยัง อำเภอพระปะแดง จ.สมุทรปราการ ถือว่าเป็นถนนสายสำคัญที่สุดของเขตราษฎร์บูรณะ ถนนราษฎร์บูรณะเป็นถนนที่สำคัญอีกสายหนึ่งอยู่เลียบแม่น้ำเจ้าพระยา มีความยาวทั้งสิ้น 4.37 กิโลเมตร ส่วนถนนสายรองก็ได้แก่ ถนนซอยต่างๆ อันได้แก่ ถนนสุขสวัสดิ์ 19, ถนนสุขสวัสดิ์ 25, ถนนสุขสวัสดิ์ 26,

ราชภัฏบุรีรัมย์

แผนที่
4.15

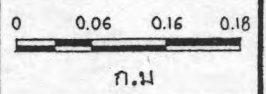
แสดง
ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน
สัญลักษณ์

- เขตที่อยู่อาศัย
- เขตพาณิชย์กรรม
- เขตอุตสาหกรรม
- เขตคลังสินค้า
- เขตสถานที่ราชการ
- เขตถนนและเกษตรกรรม
- เขตที่โล่งเพื่อนันทนาการ
- เขตสถาบันการศึกษา
- เขตอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม
- เขตอนุรักษ์เพื่อศิลปวัฒนธรรม
- เขตสถาบันศาสนา

ราชบุรีบูรณะ

แผนที่
4.16

แสดง

เส้นทางคมนาคมในเขตพื้นที่

สัญลักษณ์

ถนนสายหลัก
ถนนสายรอง
ถนนสายย่อย

ถนนสุขสวัสดิ์ 27 เป็นต้น ถนนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีผิวจราจรประเภทคอนกรีตและแอสฟัลต์ มีความยาวสูงสุด 35 เมตรและมีความกว้างเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 10 เมตร นอกจากระบบถนนสายหลักและสายรองแล้ว ยังมีการตัดถนนซอยแยกจากถนนใหญ่อีกจำนวนมาก ถนนเหล่านี้มีส่วนสำคัญที่จะนำความเจริญเข้าไปสู่พื้นที่ที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรม กลายเป็นชุมชนเมือง ซึ่งนับวันจะขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว

4.7 ลักษณะทางด้านสังคมและประชากร

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตร จะเป็นตัวชี้ถึงความมั่นคงของอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีผลต่อเนื่องจากผลผลิตทางการเกษตร ถ้าเกษตรกรได้รับผลผลิตสูง รายได้จะต้องสูงด้วยและจะทำอาชีพการเกษตรต่อไป ซึ่งจะเป็นแรงต้านไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การใช้ที่ดินที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และขาดระเบียบแบบแผน

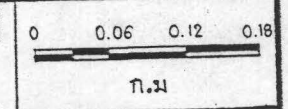
จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ในเขตราชบุรีบูรณะ มีอาชีพหลัก คือ การทำสวนส้มเขียวหวาน ซึ่งมีชื่อเรียกกันทั่วไปว่า "ส้มบางมด" เป็นส้มที่มีคุณภาพดีรสอร่อย นิยมรับประทานกันทั่วไปทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัดทำให้ได้ราคาดี นอกจากนี้ยังสามารถผลิตได้ตลอดทั้งปี และให้ผลผลิตต่อไร่สูงมูลค่ารวมแต่ละปีจึงสูงมาก เนื่องจากพื้นที่นี้มีลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมเกษตรกรมีความชำนาญ มีการทำสวนส้มบนพื้นที่ติดต่อกันเป็นผืนใหญ่ และทางรัฐบาลก็ให้การสนับสนุนส่งเสริมในด้านการตลาดและด้านวิชาการต่างๆ มากมาย เป็นผลให้เกษตรกรในเขตราชบุรีบูรณะมีรายได้ดี ฐานะทางเศรษฐกิจและการครองชีพดีกว่าเกษตรกรในเขตอื่นๆ

เมื่อมีการตัดถนนหลักและซอยต่างๆ เพิ่มมากขึ้นการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากประเภทเกษตรกรรมเป็นย่านพักอาศัย และพาณิชย์กรรมย่อมมีมากขึ้น นอกจากนี้เกษตรกรในเขตราชบุรีบูรณะ ปัจจุบันอยู่ในวัยกลางคนถึงสูงอายุมีการศึกษาน้อยและส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่เขตราชบุรีบูรณะมาก่อน ซึ่งเกษตรกรเหล่านี้ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงอาชีพเนื่องจากเป็นอาชีพที่ถนัด และมีรายได้ดีในการประกอบอาชีพของเกษตรกรก็มีปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น น้ำท่วม น้ำเสีย และน้ำเค็ม และบริเวณที่ถนนเข้าถึงหรือเป็นบริเวณที่อยู่ติดกับการก่อสร้างหรือที่จัดสรรเจ้าของที่ดินก็จะขายหรือรอจังหวะเวลาที่ที่ดินมีราคาแพงก็จะขาย การใช้ประโยชน์ที่ดินจะเปลี่ยนจากเพื่อการเกษตรเป็นบริเวณจัดสรรศูนย์การค้าหรือโรงงานอุตสาหกรรม เกษตรกรเป็นจำนวนมากต้องเช่าที่ดินทำกินซึ่งผู้ให้เช่าส่วนใหญ่เป็นเอกชนที่ครอบครองที่ดินผืนใหญ่ เมื่อเจ้าของที่ดินดังกล่าวตัดสินใจเปลี่ยนการใช้ที่ดินไป เป็นที่ดินจัดสรร ก็จำทำให้ที่ทำกินของเกษตรกรหมดไป ดังนั้นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากภาคเกษตรกรรมไป เป็นอย่างอื่นจึงมีมาก

ราษฎร์บูรณะ

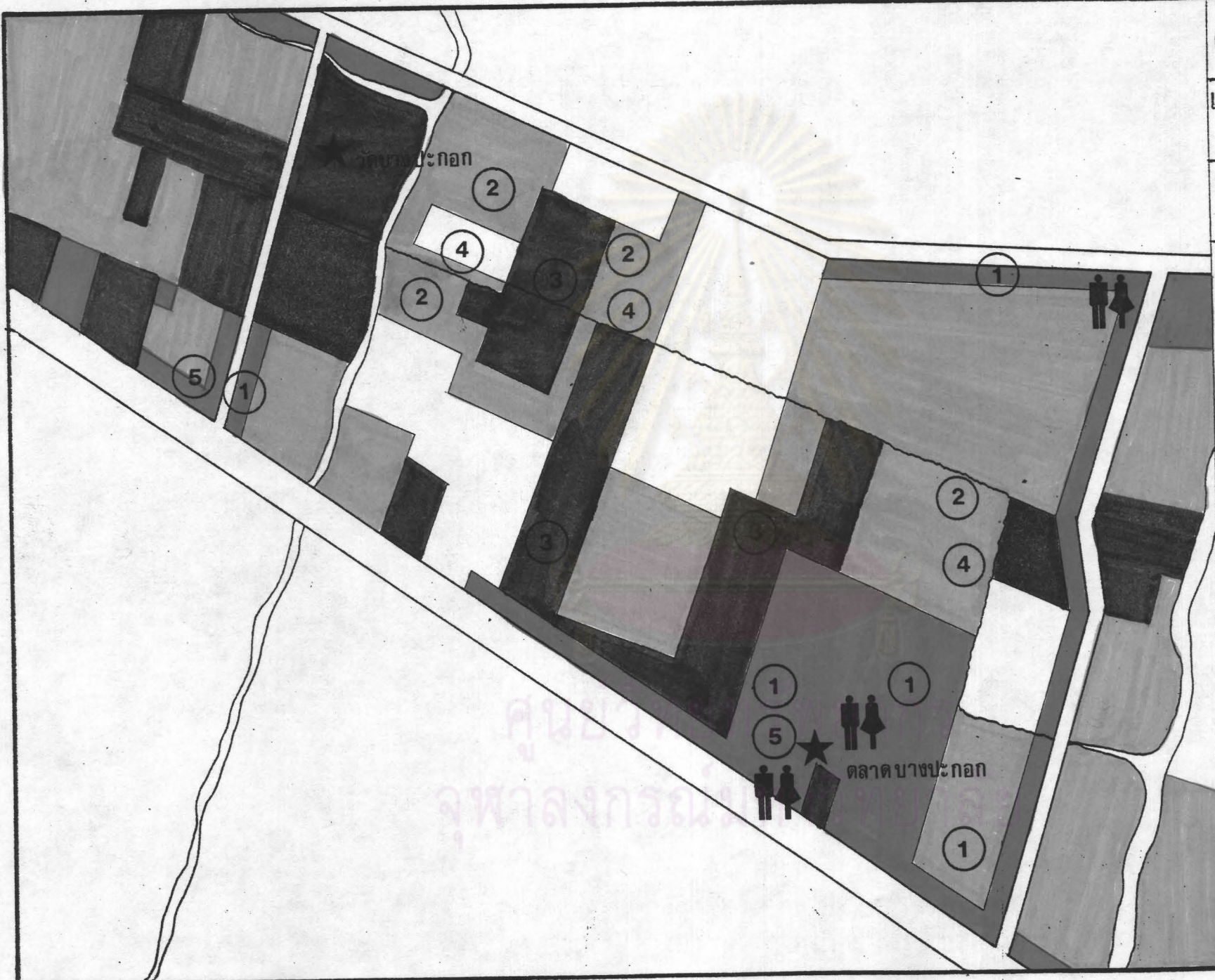
แผนที่
4.17

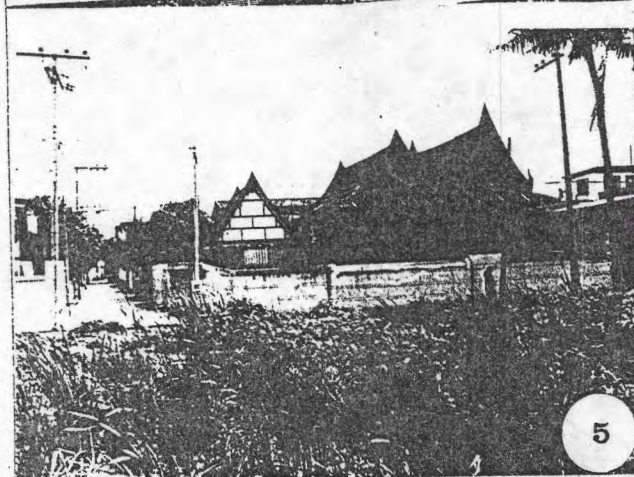
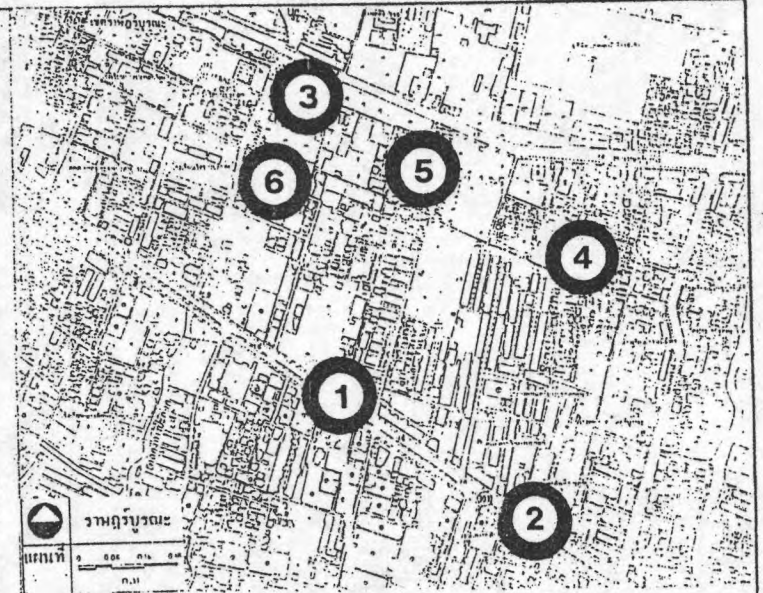
แสดง
ลักษณะสำคัญของชุมชน

สัญลักษณ์

- ① อาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่
- ② อาคารพักอาศัยขนาดเล็ก
- ③ ย่านอุตสาหกรรม
- ④ ย่านชุมชนดั้งเดิม
- ⑤ ย่านการค้า
- ★ จุดหมายเฉพาะ
- ♂ ♀ ย่านชุมชนหนาแน่น
- บริเวณพาณิชย์กรรม
- บริเวณที่พักอาศัย
- บริเวณพาณิชยกรรม
- บริเวณสถานบริการศึกษา
- บริเวณสถานที่ราชการ
- บริเวณอุตสาหกรรม
- บริเวณคลังสินค้า

คู่มือ
จุฬาลงกรณ์

- 1 ถนนสุขสวัสดิ์ ถนนสองหลักของชุมชน
- 2 ตลาดบางปะกอก คือศูนย์กลางของการจับจ่าย
- 3 อาคารบ้านเรือนขนาดเล็กกระจุกตัวทั่วไป
- 4 อาคารไม้ภายในชุมชนซึ่งเป็นของคนดั้งเดิม
- 5 ที่ว่างเปล่ารกร้างและอาคารไม้พบเห็นอยู่ทั่วไป
- 6 บ้านพักอาศัยริมคลองบางปะกอก

ภาพประกอบที่	4.4
แสดง	ลักษณะทั่วไปของชุมชนราษฎร์บูรณะ
หมายเหตุ	

5 ชุมชนบริเวณการเคหะธนบุรี เขตบางขุนเทียน

5.1 ประวัติความเป็นมา

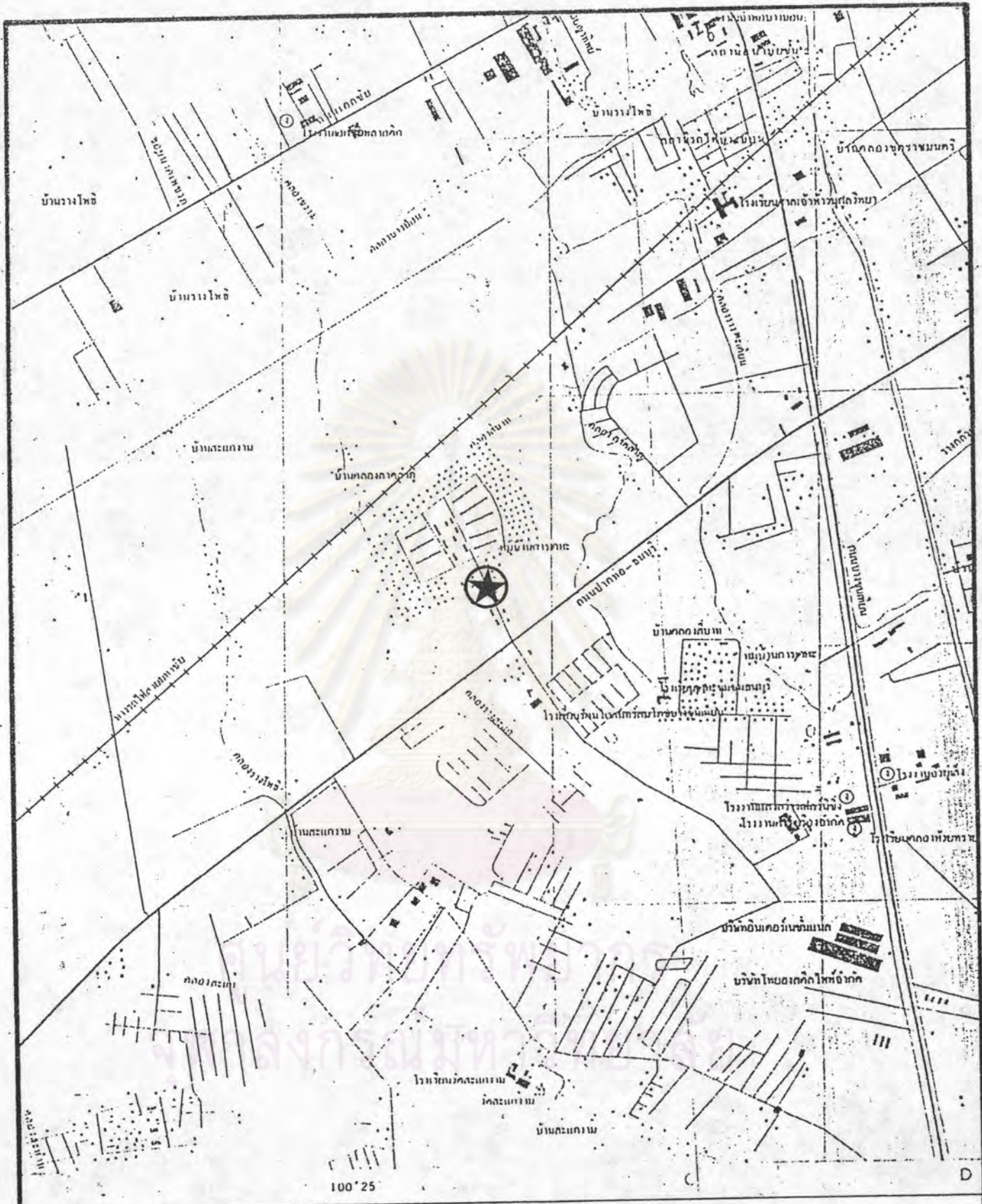
หลัง พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา มีการพัฒนาเมืองเป็นอย่างมาก เนื่องจากเริ่มใช้แผนพัฒนาประเทศ การขยายตัวและพัฒนาพื้นที่กรุงเทพเป็นผลจากการปรับปรุงถนนสายหลักกรอบนอก มีการสร้างทางหลวงสายหลัก กับขยายเส้นทางรถประจำทาง ไกลออกไปจากศูนย์กลางมากขึ้น ทำให้การขยายตัวของชุมชน ได้แผ่ลามออกไปตามถนนสายประธานที่แยกออกจากใจกลางเมือง

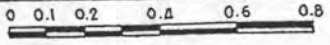
พื้นที่ฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมีการขยายตัวไปตามแนวถนนเพชรเกษม ถนนบางกอกน้อย-นครชัยศรี ถนนสมเด็จพระเจ้าตากสิน ตลอดจนถนนธนบุรี-ปากท่อ ซึ่งเป็นถนนสายสำคัญที่เชื่อมชุมชนในระดับภาค คือ เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างภาคใต้กับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นประตูในการเชื่อมต่อกับภาคอื่นๆ หลังจากได้มีการสร้างถนนธนบุรี-ปากท่อขึ้นมาแล้วนั้นชุมชนดั้งเดิมซึ่งเคยใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำเป็นหลักก็กลับหันเข้าหาถนนกันมากขึ้น เกิดเป็นชุมชนพักอาศัยขึ้นเรียงรายไปตลอดแนวถนนและจะหนาแน่นในช่วงบริเวณตอนต้นของถนน กับบริเวณที่เคยเป็นชุมชนดั้งเดิมหรือบริเวณวัดที่สำคัญๆ ระยะต่อมาเมื่อความเจริญถูกส่งผ่านมามากตามถนนไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ก็ทำให้ชุมชนเริ่มมีการกระจุกตัวใกล้ชิดแนวถนนมากขึ้น นอกจากนั้นแล้วชุมชนที่เคยกระจุกกระจายก็มีการรวมกลุ่มกันหนาแน่นมากขึ้น รวมไปถึงชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่โดยการจัดสร้างโดยการเคหะแห่งชาติ ชุมชนบริเวณการเคหะแห่งชาติเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ ในพื้นที่ส่วนของการเคหะแห่งชาติ บริเวณกิโลเมตรที่ 8 บนถนนธนบุรี-ปากท่อ เมื่อการเคหะเข้ามาจัดสรรที่ดินเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยขึ้น ทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวกลายเป็นแหล่งชุมชนใหม่ มีการขยายพื้นที่กว้างขวางมากขึ้นประกอบกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้น เช่น ตลาดสด โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม ร้านค้าปลีกตลอดจนสถานบริการต่างๆ ทำให้ชุมชนบริเวณการเคหะขยายตัวกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้น มีผู้คนจากชุมชนอื่นหลังไหลเข้ามาในชุมชนนี้มากขึ้น กรรมสิทธิ์ที่ดินของเกษตรกรซึ่งเคยใช้พื้นที่ดังกล่าวทำนาถูกเปลี่ยนมือไป เจ้าของรายใหญ่เริ่มทำการจัดสรรที่ดินในลักษณะของที่พักอาศัยเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ชุมชนการเคหะฯ เองก็ได้มีการขยายพื้นที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับกับจำนวนประชากรที่หลังไหลเข้ามาจากต่างถิ่น

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ระยะทางที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางเมืองและแหล่งงานเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการที่ทำให้ชุมชนบริเวณการเคหะมีการเติบโตที่ไม่รวดเร็วนัก นอกจากนั้นการขยายตัวของกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ยังมีอัตราที่ค่อนข้างต่ำ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการพักอาศัย ลักษณะการค้าและบริการ จะมีไว้เพื่อบริการคนในชุมชนเท่านั้น โดยมีกลุ่มร้านค้าและบริการกระจุกตัวกันอยู่เป็นจุดบริเวณริมถนนธนบุรี-ปากท่อนั้นเอง เมื่อสภาพโดยรวมของชุมชนยังคงเป็นชุมชนพักอาศัย การขยายตัวของกิจกรรมมีน้อย ก็ส่งผลให้สภาพแวดล้อมยังคงสภาพเดิมอยู่สภาพโดยรอบบางส่วนยังคงเป็นทุ่งนาและหนองน้ำ ซึ่งปัจจุบันกรรมสิทธิ์ในพื้นที่เหล่านั้นตกอยู่ในมือของ นักลงทุนเรียบร้อยแล้ว เพียงแต่รอวันที่มีการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นเท่านั้นเอง

5.2 ลักษณะบทบาทของชุมชน

ถึงแม้ว่าชุมชนบริเวณการเคหะธนบุรี จะไม่ใช่ศูนย์กลางความเจริญของพื้นที่ แต่เนื่องจากมีโรงเรียนขนาดใหญ่คือ โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียนกับโรงเรียนขนาดเล็กภายในชุมชนการเคหะอีก 2 แห่ง ประกอบกับการที่เป็นจุดปลายทางของรถประจำทางสาย

	แผนที่ 4.18	ชุมชนบริเวณการเคหะธนบุรี
	แสดง	เขตพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์	 บริเวณพื้นที่ศึกษา
------------------	---

สำคัญๆ ถึง 3 สายด้วยกัน ดังนั้นจึงมีผู้คนจากชุมชนข้างเคียงเป็นจำนวนมากที่แวะเวียนเข้ามาเพื่อใช้บริการ หรือ ประกอบกิจกรรมต่างๆ ในเขตชุมชนการเคหะธนบุรี

นอกจากนั้นแล้วตลาดสดขนาดใหญ่ ซึ่งมักจัดขายสินค้าในราคาถูกลงก็เป็นจุดที่น่าสนใจอีกจุดหนึ่งของผู้นที่อาศัยอยู่โดยรอบ ดังนั้นชุมชนการเคหะธนบุรี จึงเปรียบเสมือนเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางเพื่อมุ่งสู่แหล่งงานในเขตเมือง และเป็นจุดสุดท้ายของการจับจ่ายสินค้าเพื่อกลับสู่ที่พักอาศัย ดังนั้นในช่วงเช้าและเย็นบริเวณถนนธนบุรี-ปากท่อ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักของชุมชนจะมีผู้คนทั้งในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงอยู่เป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าบทบาทของชุมชนจะไม่แผ่ขยายกว้างขวางมากนัก แต่สำหรับพื้นที่โดยรอบ ตลอดจนชุมชนเล็กๆ ที่อยู่ใกล้เคียงก็ได้อาศัยและพึ่งพาอาศัยกิจกรรมของชุมชนการเคหะธนบุรี อย่างมากมาย โดยตลอด

5.3 ลักษณะทั่วไปของชุมชน

ชุมชนบริเวณการเคหะธนบุรี เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของชุมชนเมือง ในกรุงเทพมหานคร ชุมชนในลักษณะของชุมชนใหม่ที่ถูกจัดสรรขึ้นนั้น เกิดขึ้นอยู่ทั่วไปตามเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานครความหนาแน่นของผู้คนในเขตเมือง ราคาที่ดินที่มีราคาสูงจนเกินสภาพความเป็นจริงทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ต้องแสวงหาแหล่งที่พักอาศัยแห่งใหม่ ที่ไม่อยู่ไกลเขตเมืองมากนักและที่ดินมีราคาไม่สูงมากนัก โครงการบ้านจัดสรรแถบชานเมืองจึงเกิดขึ้นอยู่ทั่วทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นโครงการขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ตลอดจนโครงการขนาดเล็กๆ รัฐบาลเองก็ได้อยู่เฉยกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น รัฐบาลโดยการเคหะแห่งชาติจึงได้มีการจัดสรรที่พักอาศัยขึ้นบ้าง เพื่อรองรับกับจำนวนประชากรที่ต้องการที่พักอาศัย ซึ่งในปัจจุบันเขตชานเมืองหรือเขตเมืองชั้นนอกส่วนใหญ่กำลังถูกเปลี่ยนแปลงลักษณะเดิมของพื้นที่ ไปสู่การเป็นแหล่งพักอาศัยของคนเมืองต่อไป

ชุมชนบริเวณการเคหะธนบุรี เป็นชุมชนที่ถูกจัดสรรเพื่อการพักอาศัย ที่มีขนาดกลางและ เหมาะสมสำหรับผู้ที่มีฐานะปานกลางถึงค่อนข้างต่ำ ลักษณะทั่วไปของอาคารที่พักอาศัยจึงมีขนาดค่อนข้างเล็ก และส่วนใหญ่จะเป็นอาคารทาว์นเฮาส์ชั้นเดียว แต่เนื่องจากอยู่ในความรับผิดชอบดูแลของหน่วยงานรัฐบาล จึงทำให้สภาพโดยทั่วไปของชุมชนค่อนข้างเป็นระเบียบเรียบร้อย และอยู่ในสภาพดี ส่วนบริเวณกลุ่มอาคารพาณิชย์ที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นบริเวณริมถนนสายหลักก็เป็นอาคารตึกแถว รุ่นใหม่สูงตั้งแต่ 4-5 ชั้น ส่วนใหญ่จะเป็นร้านค้าขนาดย่อยและเอกชนเป็นเจ้าของดูแล ถึงแม้ชุมชนบริเวณการเคหะธนบุรีจะเป็นชุมชนที่ถูกจัดสรรขึ้นโดยรัฐบาล แต่เนื่องจากจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่นั้นมีจำนวนมาก จึงทำให้พื้นที่ที่อยู่อาศัยที่ติดถนนธนบุรี-ปากท่อ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะมีผู้เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์กับประชากรในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

5.4 สภาพทั่วไปของอาคาร

เพราะเหตุว่าชุมชนบริเวณการเคหะธนบุรี เป็นชุมชนบ้านจัดสรรที่มีการเคหะแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินงาน เพื่อสนองตอบความต้องการทางด้านที่พักอาศัยของชนฐานะปานกลาง-ต่ำ สภาพของอาคารบ้านเรือนที่พบจึงเป็นอาคารที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยเป็นอาคารพักอาศัยขนาดเล็กตั้งแต่ 1-2 ชั้น สำหรับกลุ่มอาคารพาณิชย์บริเวณริมถนนสายหลักเป็นอาคารตึกแถวรุ่นใหม่ที่เพิ่งจัดสร้างขึ้นเมื่อชุมชนมีการขยายตัวมากขึ้น ส่วนใหญ่จะมีความสูงตั้งแต่ 4-5 ชั้น และส่วนใหญ่จะถูกใช้เพื่อการพักอาศัยและทำการค้าควบคู่กันไป ส่วนที่พักอาศัยที่อยู่รอบบริเวณชุมชนมีลักษณะเป็นกลุ่มบ้านจัดสรรของเอกชน โดยมีการจัดสรรเป็นโครงการที่พักอาศัยขนาดกลาง ส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยวที่มีความสูงตั้งแต่ 1-2 ชั้น

จะเห็นว่าอาคารส่วนใหญ่ในพื้นที่ชุมชนจะถูกใช้เพื่อเป็นที่พักอาศัย ที่เหลือบางส่วนจะถูกใช้เพื่อการบริการแก่ผู้คนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง เช่น สถานที่ราชการ สถานศึกษา ตลอดจนร้านค้าและตลาดสด

5.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินของชุมชนบริเวณเกาะชองบุรี ส่วนใหญ่ถูกใช้เป็นที่พักอาศัย ส่วนพื้นที่ที่เหลือก็ถูกใช้เพื่อไว้คอยให้บริการแก่คนในชุมชนได้แก่ ที่ว่างในโครงการ สนามกีฬา ส่วนหย่อม ตลอดจนโรงเรียนและสถานที่ราชการ เป็นต้น ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรมจะพบอยู่เฉพาะบริเวณริมถนนชองบุรี-ปากท่อ ซึ่งเป็นบริเวณทางเข้าของโครงการฯ ส่วนที่ว่างรอบนอกยังคงเป็นที่ว่างเปล่าที่รอการปลูกสร้าง โดยปัจจุบันกรรมสิทธิ์ของที่ดินดังกล่าว เป็นของเจ้าของรายใหญ่ที่พร้อมเสมอในการเข้าไปลงทุน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อชุมชนและบริเวณข้างเคียงอย่างมาก โดยผลกระทบประการหนึ่งก็คือเรื่องของราคาที่ดิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการใช้ประโยชน์ที่ดินและการขยายตัวของชุมชน

5.6 สภาพการจราจร

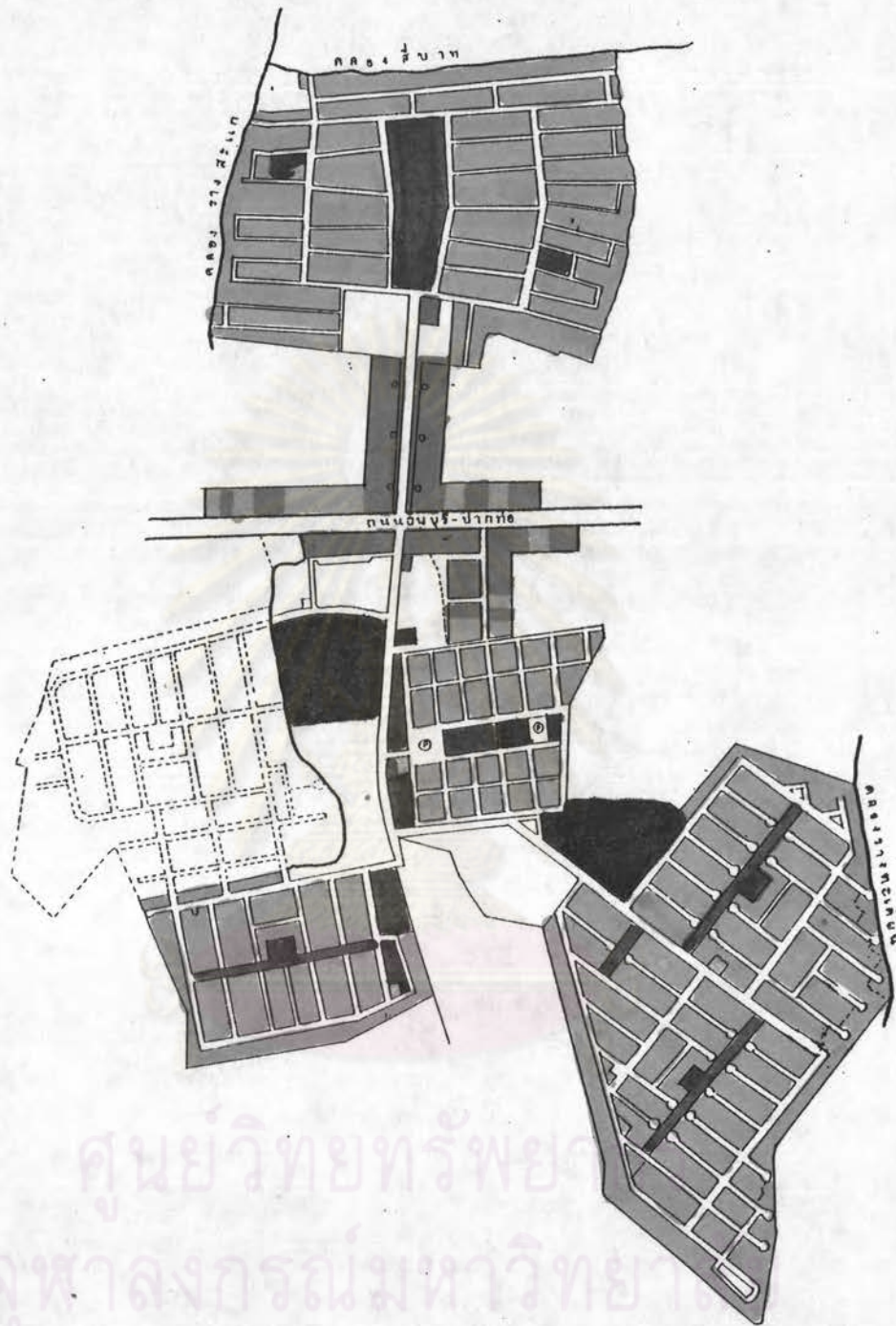
เนื่องจากถนนชองบุรี-ปากท่อ (พระรามที่ 2) เป็นถนนสายหลักของชุมชนที่ใช้ติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงและเขตศูนย์กลางเมือง รวมทั้งยังเป็นทางหลวงแผ่นดินที่มีบทบาทในการเชื่อมต่อของพื้นที่ในระดับภาค ทำให้สภาพการจราจรบนถนนชองบุรี-ปากท่อค่อนข้างหนาแน่น และขบวนยานจะเคลื่อนตัวด้วยความเร็วค่อนข้างสูง จึงมีผลทำให้กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนค่อนข้างจะอยู่ห่างจากถนน ถนนชองบุรี-ปากท่อ การซื้อขายและจับจ่ายสินค้าจะเกิดขึ้นเฉพาะบริเวณที่ว่างบริเวณอาคารตลอดจนทางเดินเท้าบางส่วน ส่วนถนนภายในโครงการฯ ซึ่งเป็นถนนสายย่อยของชุมชนจะถูกใช้ปะปนกันในลักษณะของเส้นทางเดินเท้าและเส้นทางเดินรถ ลักษณะการเชื่อมต่อของถนนสายหลักและสายรองมีความแตกต่างกันมาก ทั้งปริมาณการจราจร ลักษณะการสัญจรตลอดจนเรื่องความเร็ว

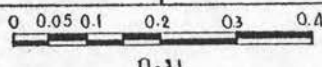

ลักษณะเส้นทางจราจร ภายในโครงการเป็นรูปแบบการจัดเส้นทางจราจรที่เหมาะสมมีลักษณะเป็นโครงข่ายแบบตาราง (GRID SYSTEM) อาคารทุกหลังมีเขตติดต่อกับเส้นทางคมนาคมการเดินทางจึงสะดวกสบาย นอกจากนั้นแล้วเส้นทางจราจรยังเปรียบเสมือนเส้นทางที่นำชมชุมชนที่พักอาศัย เพราะตลอดเส้นทางที่ผ่านไปชุมชนได้มีการนำไปสู่ส่วนบริการจุดต่างๆ และสถานที่สำคัญๆ ของชุมชน นอกจากนั้นยังสามารถเข้าถึงได้ทุกพื้นที่

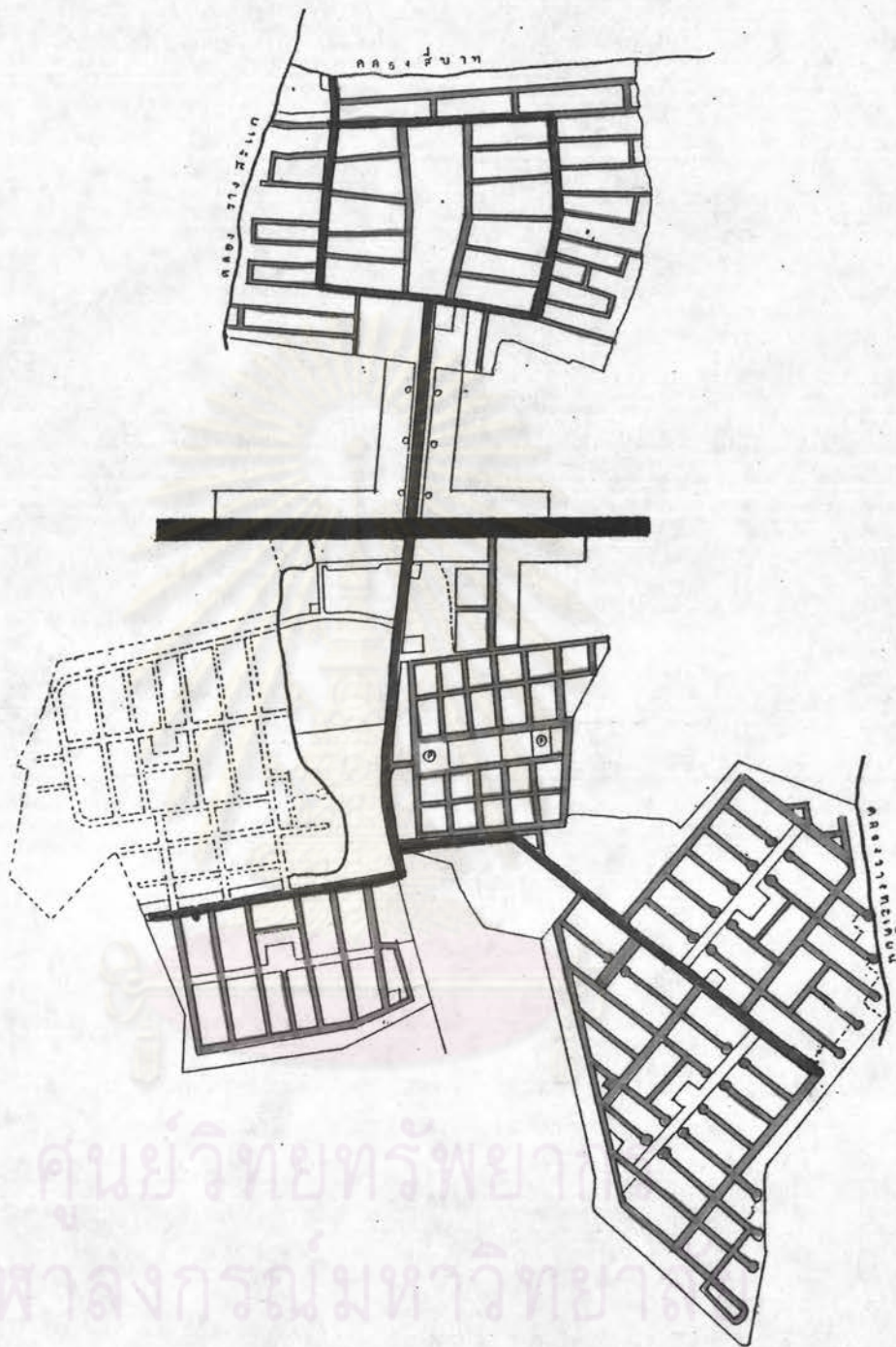
5.7 ลักษณะทางด้านสังคม และประชากร

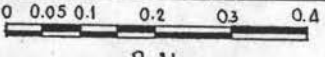

จากการที่เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่มีผลทำให้ลักษณะทางด้านสังคมและประชากรของชุมชนมีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากชุมชนต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว เนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่ที่อาศัยภายในชุมชนเป็นกลุ่มบุคคลภายนอกท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไป ประชากรส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มประชากรในวัยแรงงานและเด็ก การที่ประชากรของชุมชนเป็นคนจากภายนอก ซึ่งขาดการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนความรู้ลึกลับอันเกี่ยวพันกับชีวิตต่อท้องถิ่น ทำให้สภาพสังคมที่เกิดขึ้นค่อนข้างหละหลวมมีการรวมกันค่อนข้างน้อย กลุ่มต่างๆ ภายในสังคมมีลักษณะเป็นสังคมกลุ่มย่อยหลายกลุ่ม จึงทำให้ขาดวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นไป

นอกจากนั้นการมีแต่กลุ่มประชากรวัยแรงงานและเด็กอยู่มาก ทำให้กิจกรรมในสังคมมีลักษณะที่ฉาบฉวยเกิดขึ้นและจบลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นการขาดผู้สูงอายุในชุมชนทำ

	แผนที่ 4.19	ชุมชนบริเวณการเคหะฯ ธนบุรี		
 <p style="text-align: center;">ก.ม.</p>		แสดง	ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน	
สัญลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> เขตที่อยู่อาศัย เขตพาณิชย์กรรม เขตอุตสาหกรรม เขตคลังสินค้า 	<ul style="list-style-type: none"> เขตสถานราชการ เขตสวนบมและเกษตรกรรม เขตที่โล่งเพื่อันทนาการ เขตสถานบริการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> เขตอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติและเกษตรกรรม เขตอนุรักษ์เพื่อศิลปวัฒนธรรม เขตสถาบันศาสนา 	

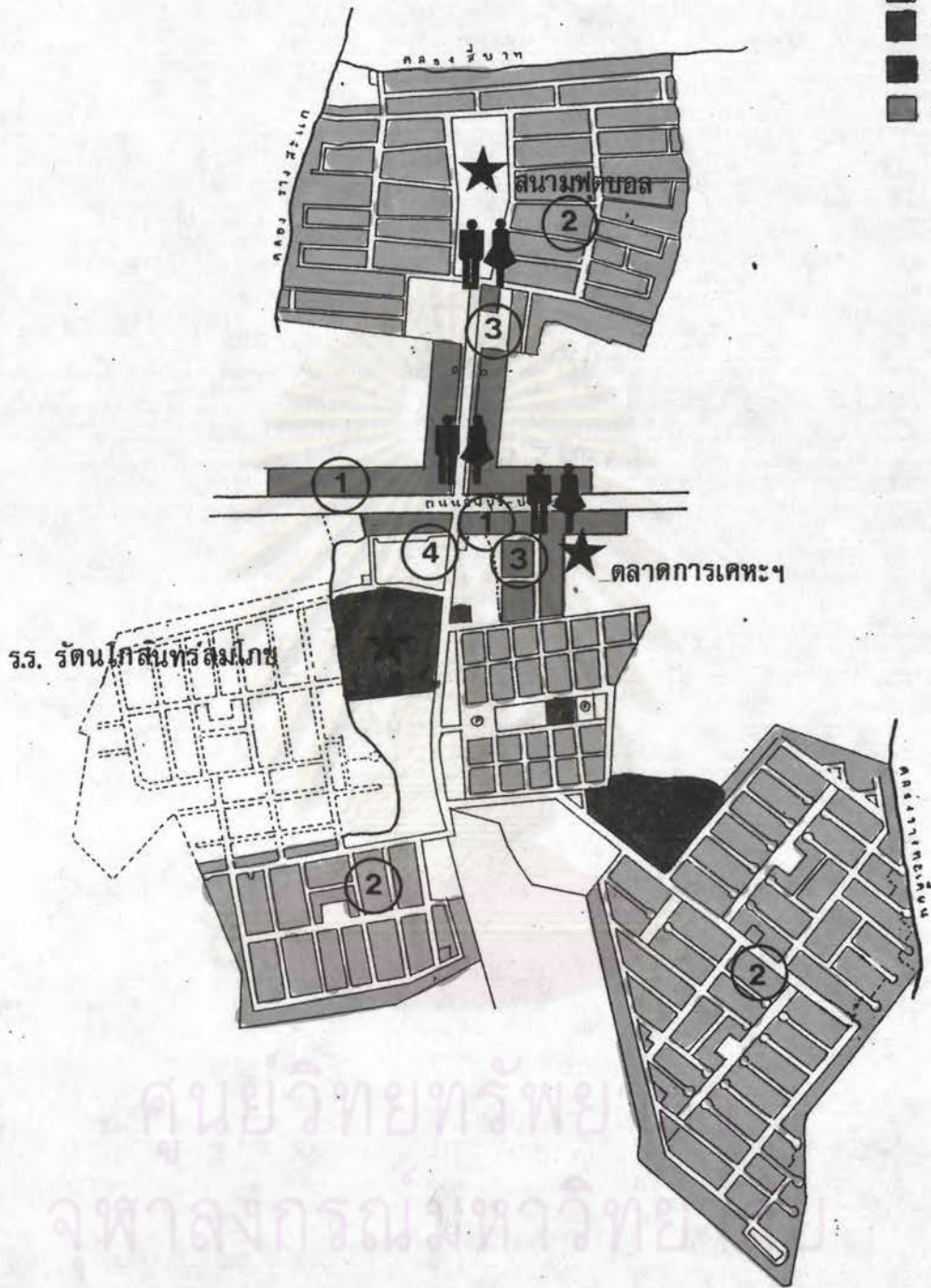
	แผนที่ 4.20	ชุมชนบริเวณการเคหะฯ ธนบุรี	
 <p>ก.ม</p>		แสดง	เส้นทางคมนาคมในเขตพื้นที่ศึกษา
สัญลักษณ์		 	ถนนสายหลัก ถนนสายรอง ถนนสายย่อย

ให้สภาพความอบอุ่นในสังคมลดน้อยลงขาดการอบรมสั่งสอนทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ลักษณะทางด้านสังคมสมัยใหม่จึงเกิดขึ้น แต่เป็นสังคมสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ การอยู่ร่วมกันของคนจากต่างถิ่น มิได้เกิดขึ้นจากการลอกเลียนแล้วนำมาใช้ เช่น บริเวณถนนสีลม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- บริเวณสีเขียวกรรม
- บริเวณสีเทา
- บริเวณสีน้ำเงิน
- บริเวณสีน้ำตาล
- บริเวณสีฟ้า
- บริเวณสีส้ม
- บริเวณสีชมพู

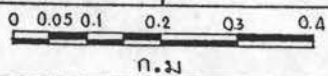

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 4.21

ชุมชนบริเวณการเคหะฯ ธนบุรี

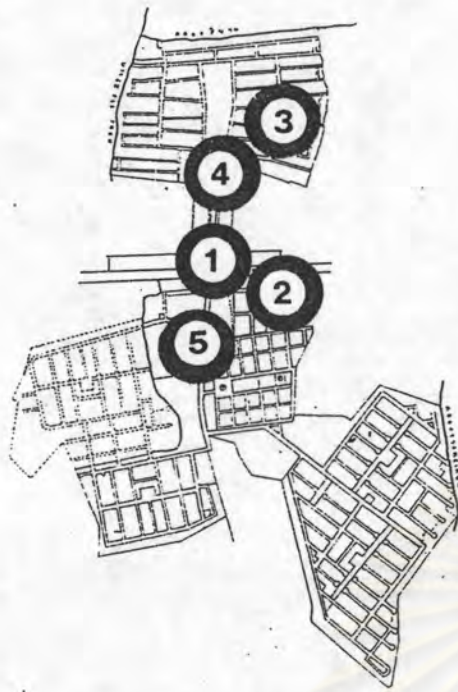

แสดง

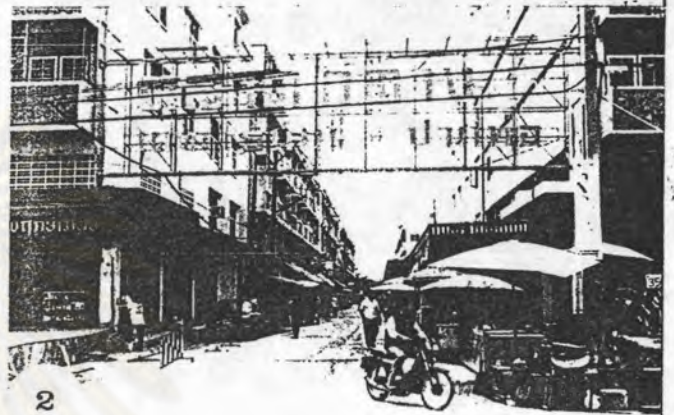
ลักษณะสำคัญของชุมชน

สัญลักษณ์

- ① กลุ่มอาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่
- ② อาคารที่พักอาศัยขนาดเล็ก
- ③ ย่านการค้าในชุมชน
- ④ สถานีรถประจำทาง
- ★ จุดขยายเวลา
- ♂ ♀ ย่านชุมชนหนาแน่น

1

2

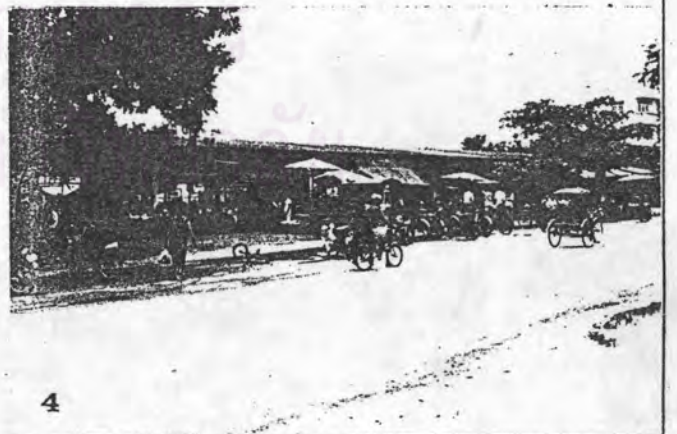
- 1 บริเวณถนนสายธนบุรี-ปากท่อ
- 2 ตลาดสดของชุมชน
- 3 บ้านพักอาศัยขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไป
- 4 ตลาดสดขนาดเล็กที่อยู่ภายในชุมชนโครงการที่ 3
- 5 สถานีรถประจำทาง และรถรับจ้าง

3

5

4

ภาพประกอบที่ 4.5 แสดง ลักษณะทั่วไปของชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี

หมายเหตุ

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบศักยภาพของทั้งสี่ศึกษา

ลักษณะทั่วไป	ชุมชนบริเวณเสาชิงช้า	ชุมชนบริเวณถนนเขาวาริช	ชุมชนบริเวณถนนสีลม	ชุมชนบริเวณทราชบุรีวณะ	ชุมชนบริเวณเกาะเกร็ด อยุธยา
ลักษณะทางกายภาพ					
ราคาที่ดิน					
ราคาประเมิน	250,000-15,000 บาท	250,000-20,000 บาท	250,000-20,000 บาท	40,000-150 บาท	25,000-75 บาท
เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน	รัฐบาล-เอกชนรายย่อย	เอกชนรายย่อย	เอกชนรายใหญ่-ย่อย	เอกชนรายใหญ่-ย่อย	รัฐบาล-เอกชนรายใหญ่
ความต้องการที่ดินของฝ่ายอื่น	ปานกลาง-สูง	สูง	สูง	สูง	ปานกลาง-สูง
การเข้าถึง					
ระบบทางหลวงแผ่นดินหลัก	ไม่มี	ไม่มี	พระรามที่ 4	สุขสวัสดิ์	พระรามที่ 2
ระบบทางหลวงสายหลัก	ราชดำเนิน, เจริญกรุง	เขาวาริช, เจริญกรุง	พระรามที่ 4, สีลม, สุรวงศ์	สุขสวัสดิ์, ราชบุรีวณะ	พระรามที่ 2
ระบบทางด่วน (จุดเชื่อม)	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ราชบุรีวณะ	ดาวคะนอง
ระบบถนนวงแหวน	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	มี
ระบบสัญญาณจราจร	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	คลองบางปะกอก	ไม่มี
ระบบทางรถไฟ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	สายแม่กลอง
ระบบขนส่งมวลชน	รถเมล์ 37 สาย	รถเมล์ 12 สาย	รถเมล์ 16 สาย	รถเมล์ 14 สาย	รถเมล์ 3 สาย
สภาพถนนสายหลัก	4-12 ช่องวิ่ง	4-5 ช่องวิ่ง	6-8 ช่องวิ่ง	6-8 ช่องวิ่ง	10 ช่องวิ่ง
ลักษณะโครงข่ายจราจร	GRID SYSTEM	CURVILINEAR SYSTEM	ANGULAR SYSTEM	AXIAL SYSTEM	GRID SYSTEM
การใช้ประโยชน์ที่ดิน					
อาคารสิ่งปลูกสร้าง	อาคารพาณิชย์คั่นข้างเก่า-ขนาดกลาง	อาคารพาณิชย์เก่าแก่ ขนาดกลาง	อาคารทันสมัยขนาดใหม่	อาคารพักอาศัยขนาดกลาง	อาคารพักอาศัยขนาดกลาง-เล็ก
การใช้ประโยชน์ที่ดินหลัก	พักอาศัย+ศาลา	พาณิชย์กรรม+พักอาศัย	พาณิชย์กรรม	พักอาศัย+อุตสาหกรรม	พักอาศัย
บทบาทของชุมชน	ศูนย์กลางการปกครอง+วัฒนธรรม	ศูนย์กลางการค้าส่ง-ปลีก	ศูนย์กลางแหล่งงานและบริการ	ศูนย์กลางย่อย เขตชั้นกลาง-นอก	ชุมชนพักอาศัย
สวนสาธารณะขนาดใหญ่ใกล้เคียง	2 แห่ง	1 แห่ง	1 แห่ง	1 แห่ง	ไม่มี
พื้นที่การขยายตัวของชุมชน	พื้นที่อ้อมหัว ขยายตัวช้า	พื้นที่อ้อมหัว ขยายตัวช้า	ขยายตัวรวดเร็วในแนวตั้ง	มีการขยายตัวสูง	มีการขยายตัวคั่นข้างสูง
ลักษณะทางด้านประชากร					
จำนวนประชากร (รวมทั้งเขต)	92,701 คน	47,035 คน	86,653 คน	165,818 คน	295,389 คน
ความหนาแน่นประชากร(รวมทั้งเขต)	16,745.12 คน/ตร.กม.	33,216.81 คน/ตร.กม.	15,652.64 คน/ตร.กม.	3,867.57 คน/ตร.กม.	1,630.58 คน/ตร.กม.
ลักษณะเฉพาะของประชากร	คนในชุมชนดั้งเดิม	คนในชุมชนดั้งเดิม	คนนอกชุมชนดั้งเดิม	มีทั้งคนในและนอกชุมชนดั้งเดิม	คนนอกชุมชนดั้งเดิม
ลักษณะทางด้านสังคม					
ลักษณะสังคม	สังคมขนาดกลาง หลายกลุ่ม	สังคมขนาดใหญ่ น้อยกลุ่ม	สังคมขนาดเล็ก หลายกลุ่ม	สังคมขนาดกลาง หลายกลุ่ม	สังคมขนาดเล็ก หลายกลุ่ม
การรวมตัวในสังคม	สูง	สูง	น้อยมาก	ปานกลาง	น้อย
ความคิดความเชื่อ	มีแนวทางสอดคล้องกับวัฒนธรรมดั้งเดิม	ยึดติดกับวัฒนธรรมดั้งเดิม	หลากหลาย	ประยุกต์ขึ้นจากวัฒนธรรมดั้งเดิม	ไม่มีแนวทางที่ชัดเจน
วิถีความเป็นอยู่	ดำเนินตามแบบบรรพบุรุษ	ดำเนินตามแบบบรรพบุรุษ	วิถีสมัยใหม่	พัฒนามาขึ้นจากพื้นฐานเดิม	ปรับกับหลายรูปแบบ

การศึกษา รูปแบบ และบทบาทของที่ว่างในชุมชนพื้นที่ศึกษา

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นเพียง ลักษณะทั่วไปของที่ว่างภายในบริเวณชุมชนพื้นที่ศึกษาเท่านั้น การศึกษาถึงลักษณะของรูปแบบ บทบาท ตลอดจนความสัมพันธ์ของที่ว่างต่อชุมชน เป็นสิ่งที่ต้องทำการศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ดังนั้นในการศึกษารายละเอียดของที่ว่าง ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบที่ว่างของชุมชน บทบาทและความสัมพันธ์ตลอดจนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระบบที่ว่างของชุมชนจากตัวอย่างที่ว่างโล่งภายในชุมชน โดยทำการคัดเลือกที่ว่างในชุมชนที่มีลักษณะแตกต่างกันมาประมาณชุมชนละ 10 ตัวอย่าง แต่เนื่องจากในบางชุมชนมีลักษณะที่ว่างที่แตกต่างกันอยู่หลายลักษณะ จึงจำเป็นต้องใช้ตัวอย่างมากขึ้น

นอกจากนั้นแล้ว จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าที่ว่างโล่งบริเวณถนนสายหลักของชุมชนที่ได้ทำการศึกษา กับที่ว่างที่อยู่ห่างออกไปจากถนนสายหลักมากๆ นั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องกำหนดระยะสมมุติขึ้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการเลือกตัวอย่างพื้นที่ว่างที่ใช้ทำการศึกษา ซึ่งในการกำหนดระยะสมมุติขึ้นนี้ ได้ยึดหลักเกณฑ์ในการประเมินราคาที่ดินในบริเวณชุมชนของกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย โดยกลุ่มแรกจะเป็นที่ว่างที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักไม่เกิน 250 เมตร กลุ่มที่สองจะเป็นบริเวณที่ว่างที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักของชุมชนมากกว่า 250 เมตร

ตัวอย่างที่ว่างในชุมชนที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาระบบของที่ว่างเพื่อให้ได้ความถูกต้อง และใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ในการเลือกตัวอย่างพื้นที่ว่างที่ใช้ในการศึกษา จึงใช้วิธีการคัดเลือกที่ว่างที่มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปของแต่ละชุมชน นอกจากนั้นระยะห่างจากถนนสายหลักก็ถูกนำมาพิจารณาในการคัดเลือกตัวอย่างพื้นที่ศึกษาด้วย ซึ่งที่ว่างที่ได้ทำการคัดเลือกเพื่อใช้ในการศึกษา ได้แก่

- 1) ที่ว่างในชุมชนบริเวณเสาชิงช้า พระนคร
 - 1.1) ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนราชดำเนิน
 - 1.2) ที่ว่างรอบบริเวณอาคารภายในชุมชนตรอกติดดิน
 - 1.3) บริเวณลานจอดในวัดราชันเฑาะ
 - 1.4) ถนนและทางเดินเท้าริมถนนดินสอ
 - 1.5) ถนนและทางเดินเท้าบริเวณตรอกติดดิน
 - 1.6) ลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร
 - 1.7) สนามเด็กเล่นในบริเวณวัดเทพธิดา
 - 1.8) สวนหย่อมบริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
 - 1.9) สวนหย่อมบริเวณข้างวัดสุทัศน์เทพวราราม
 - 1.10) ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนวัดมเหยงคณ์
 - 1.11) ที่ว่างภายในบริเวณวัดราชันเฑาะ
- 2) ที่ว่างในชุมชนบริเวณถนนเยาวราช สัมพันธวงศ์
 - 2.1) ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนเยาวราช

- 2.2) ที่ว่างรอบบริเวณอาคารบริเวณชุมชนข้างวัดสัมพันธวงศ์
- 2.3) บริเวณลานจอดรถในวัดปทุมคงคาราชวรวิหาร
- 2.4) ถนนและทางเดินเท้าริมถนนเยาวราช
- 2.5) ถนนและทางเดินเท้าบริเวณซอยวานิช 1
- 2.6) ลานโล่งหน้าศาลเจ้าแม่พระดู่
- 2.7) ส่วนหย่อมบริเวณวงเวียน 22 กรกฎาคม
- 2.8) ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนวัดปทุมคงคา
- 2.9) ที่ว่างภายในบริเวณวัดสัมพันธวงศ์
- 2.10) ที่ว่างริมคลองผดุงกรุงเกษม
- 3) ที่ว่างในชุมชนบริเวณถนนสีลม บางรัก
 - 3.1) ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนสีลม
 - 3.2) ที่ว่างรอบบริเวณอาคารภายในชุมชนซอยนิวัฒน์
 - 3.3) บริเวณลานจอดข้างสุสานโรมันคาทอลิก
 - 3.4) ถนนและทางเดินเท้าบริเวณถนนสีลม
 - 3.5) ถนนและทางเดินเท้าบริเวณซอยนิวัฒน์ 2
 - 3.6) ลานเอนกประสงค์สีลมพลาซ่า
 - 3.7) ส่วนหย่อมหน้าอาคารธนาคารกรุงเทพสำนักงานใหญ่
 - 3.8) ที่ว่างภายในโรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน
 - 3.9) ที่ว่างภายในบริเวณสุสานโรมันคาทอลิก
 - 3.10) ส่วนลุมพินี
- 4) ที่ว่างในชุมชนบริเวณตลาดบางปะกอก ราษฎร์บูรณะ
 - 4.1) ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนสุขสวัสดิ์ หน้าตลาดบางปะกอก
 - 4.2) ที่ว่างรอบบริเวณอาคารภายในชุมชนซอยหมอฝู้อุทิศ
 - 4.3) บริเวณลานจอดหลังตลาดบางปะกอก
 - 4.4) ถนนและทางเดินเท้าบริเวณถนนสุขสวัสดิ์
 - 4.5) ถนนและทางเดินเท้าบริเวณถนนหมอฝู้อุทิศ
 - 4.6) ที่ว่างเปล่ารอการปลูกสร้างบริเวณข้างโชว์รูม DAIHATSU
 - 4.7) ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนวัดบางปะกอก
 - 4.8) ที่ว่างภายในบริเวณวัดบางปะกอก
 - 4.9) ที่ว่างริมคลองบางปะกอก
- 5) ที่ว่างภายในชุมชนการเคหะธนบุรี บางขุนเทียน
 - 5.1) ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ตึกแถวปากทางเข้าโครงการที่ 1
 - 5.2) ที่ว่างรอบบริเวณอาคารภายในโครงการที่ 1 และ 3
 - 5.3) บริเวณลานจอดรถหน้าลานเอนกประสงค์ภายในโครงการที่ 1
 - 5.4) ถนนและทางเดินเท้าบริเวณถนนธนบุรี-ปากท่อ
 - 5.5) ถนนและทางเดินเท้าภายในโครงการที่ 1 และ 3
 - 5.6) ลานโล่งข้างตลาดสดภายในโครงการที่ 3

- 5.7) ที่เด็กเล่นภายในโครงการที่ 3
- 5.8) ที่เด็กเล่นภายในโครงการที่ 1
- 5.9) สวนหย่อมภายในโครงการที่ 1
- 5.10) ที่ว่างรอกการปลูกสร้างภายในโครงการที่ 1
- 5.11) ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช
- 5.12) สนามฟุตบอลภายในบริเวณโครงการที่ 3

ที่ว่างในบริเวณต่างๆ ที่ได้นำมาใช้ศึกษาในครั้งนี้ เป็นที่ว่างอยู่ภายในชุมชนเขตพื้นที่ศึกษามีบางส่วนเป็นที่ว่างที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักของชุมชนไม่เกิน 250 เมตร และมีบางส่วนที่อยู่ห่างจากบริเวณถนนสายหลักมากกว่า 250 เมตร ซึ่งสามารถดูรายละเอียดได้จากตารางที่ 4.2 ส่วนถนนสายหลักของชุมชนสามารถตรวจสอบได้จากลักษณะเส้นทางคมนาคมของชุมชน (ภาพประกอบ)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.2 แสดงการแจกแจงตัวอย่างที่ว่างภายในชุมชนที่ใช้ในการศึกษา

ประเภทของที่ว่าง	ชุมชนบริเวณเสาชิงช้า		ชุมชนบริเวณถนนเขาวาราย		ชุมชนบริเวณถนนสีลม		ชุมชนบริเวณตราษฎร์บูรณะ		ชุมชนบริเวณการเคหะฯ ธานี		หมายเหตุ
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	
ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	A : คือบริเวณที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักของชุมชนไม่เกิน 250 เมตร
บริเวณลานลานจอดรถ	1.3	-	-	2.3	3.3	-	4.3	-	5.3	-	
ถนนและทางเดินเท้า	1.4	1.5	2.4	2.5	3.4	3.5	4.4	4.5	5.4	5.5	
ลานเอนกประสงค์	1.6	-	-	2.6	3.6	-	-	-	5.6	-	
สนามเด็กเล่น	1.7	-	-	-	-	-	-	-	5.7	5.8	B : คือบริเวณที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักของชุมชนเกิน 250 เมตร
สวนหย่อม	1.8	1.9	2.7	-	3.7	-	-	-	5.9	-	
ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอการปลูกสร้าง	-	-	-	-	-	-	4.6	-	2.10	-	
ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน	1.10	-	-	2.8	3.8	-	4.7	-	5.11	-	* รหัสหมายเลขสามารถตรวจสอบได้จากหัวข้อที่ 4.4.1
ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน	1.11	-	-	2.9	3.9	-	4.8	-	-	-	
ที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ	-	-	2.10	-	-	-	4.9	-	-	-	
สนามกีฬา สวนสนุก	-	-	-	-	-	-	-	-	5.12	-	
สนามกอล์ฟ และสนามม้า	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
สวนสาธารณะ	-	-	-	-	3.10	-	-	-	-	-	

1 ลักษณะเฉพาะของที่ว่างในชุมชนบริเวณเสาชิงช้า เขตพระนคร

พื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตพระนคร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของส่วนราชการ และยังเป็นพื้นที่ที่สำคัญและมีคุณค่าอย่างมากทั้งทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปกรรมและโบราณคดี เนื่องจากในเขตพระนครนั้น มีพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวกว่า 100 รายการ ซึ่งก็ได้แก่พื้นที่ส่วนของพระบรมมหาราชวัง, วัน, ศาลาสนสถาน, อนุสาวรีย์, ป้อมกำแพงเมือง และซุ้มประตูวัง, อาคารของทางราชการ, สะพานสวนหย่อมและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ, อาคารร้านค้าและแหล่งโบราณคดี ตลอดจนคลองและทำน้ำ พื้นที่ต่างๆ เหล่านี้ นอกจากจะมีประโยชน์โดยลักษณะเฉพาะของพื้นที่เองแล้ว ประชาชนยังสามารถได้รับประโยชน์ในทางอ้อมอีกด้วย การเป็นองค์ประกอบที่สวยงามของชุมชนการมีบริเวณเพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ จัดเป็นผลประโยชน์ส่วนหนึ่งที่ประชาชนจะได้รับ

สำหรับชุมชนบริเวณเสาชิงช้า นั้น พบว่ามีพื้นที่ว่างอยู่ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะที่ว่างบริเวณสถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนวัดมทรณพาราม โรงเรียนราชบพิธ โรงเรียนวัดสุทัศน์ โรงเรียนเทเวศน์วิทยาลัย โรงเรียนวัดราชนิตดา โรงเรียนภารตวิทยาลัย เป็นต้น ตลอดจนที่ว่างในบริเวณศาลาสนสถานซึ่ง ได้แก่ ที่ว่างบริเวณวัดราชนิตดา, วัดเทพธิดาราม, วัดสุทัศน์เทพวราราม, วัดมทรณพาราม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีที่ว่างขนาดใหญ่คือบริเวณลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นบริเวณที่ว่างโล่งที่มีการใช้ประโยชน์อย่างคึกคัก ไม่ว่าจะเป็นการพักผ่อน การออกกำลังกาย เล่นกีฬา ประกอบกิจกรรมต่างๆ หรือแม้กระทั่งใช้เป็นที่จอดรถ รวมทั้งมีส่วนหย่อมอีก 2 แห่ง คือ ส่วนหย่อมบริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และส่วนหย่อมข้างวัดสุทัศน์ฯ ส่วนที่ว่างขนาดเล็กที่ใช้รองรับกิจกรรมของประชากรในชุมชน ได้แก่ บริเวณเด็กเล่นภายในวัดเทพธิดาราม และสนามเด็กเล่นบริเวณสวนหย่อมข้างวัดสุทัศน์ฯ

จะเห็นว่าภายในชุมชนบริเวณเสาชิงช้ามีพื้นที่ว่างค่อนข้างมากและส่วนใหญ่เป็นที่ว่างของหน่วยงานรัฐบาลและศาลาสนสถาน การใช้ประโยชน์ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นเขตที่มีการควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์อย่างเข้มงวด เพราะเป็นบริเวณที่มีความสำคัญอย่างมากในส่วนของอนุรักษณ์ ยกเว้นบริเวณลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร และที่ว่างเล็กๆ รอบบริเวณที่พักอาศัยซึ่งมีการใช้ประโยชน์กันอย่างเต็มที่

1.1 ที่ว่างประเภทต่างๆ ในเขตชุมชนเสาชิงช้า

ชุมชนเสาชิงช้า เป็นชุมชนที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยอดีต ถึงแม้ว่าปัจจุบันเสาชิงช้าจะกลับมีบทบาทน้อยลงในส่วนของความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ ลงไปบ้างแต่ สำหรับการเป็นชุมชนดั้งเดิมเป็นศูนย์กลางทางศาสนา การปกครอง ตลอดจนแหล่งพักอาศัย ที่สำคัญในเขตเมืองหลวง เดิมนั้น ไม่ได้ลดบทบาทลงไปแต่อย่างใดเลย การผ่านขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงของระบบเมืองยังผลให้เสาชิงช้าเป็นชุมชนอีกแห่งหนึ่ง ที่มีการผสมผสานระหว่างรูปแบบของบ้านเมืองสมัยเก่าและสมัยใหม่ไว้ด้วยกัน ซึ่งก็ส่งผลไปถึงระบบที่ว่างภายในชุมชน จะเห็นได้ว่าที่ว่างในชุมชนเสาชิงช้านี้มีมากมายหลายลักษณะ จากการศึกษาพบว่า มีลักษณะเด่นๆอยู่ 8 ลักษณะ อันได้แก่

1.1.1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร

อาคารและส่วนประกอบอาคารภายในชุมชนเสาชิงช้า จะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งลักษณะความแตกต่างของอาคารเหล่านี้ก็มีผลต่อ ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร เช่นกัน โดยสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1.1.1.1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยขนาดเล็ก จะมีลักษณะเป็นที่ว่างขนาดเล็กกระจายอยู่ภายในเขตชุมชนพักอาศัยของคนท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งมีการจับกลุ่มกันอย่างหนาแน่นเป็นชุมชนขนาดย่อยใกล้เคียงบริเวณวัดที่สำคัญและอยู่ลึกเข้ามาจากถนนสายหลัก ซึ่งได้แก่ ชุมชนตรอกลิ้น ชุมชนตรอกตึกดิน ชุมชนหลังวัดราชันดาดา และชุมชนหลังวัดเทพธิดา เป็นต้น

สำหรับการศึกษาได้เลือกศึกษา ที่ว่างในชุมชนตรอกตึกดิน ซึ่งเป็นชุมชนพักอาศัยที่อยู่ติดกับวัดมหรณพาราม โดยมีตรอกตึกดินเป็นเส้นทางสัญจรภายในชุมชน และเชื่อมต่อถนนดินสอกับถนนมหรณพ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าที่ว่างขนาดเล็กเหล่านี้มีลักษณะเป็นส่วนตัว จะใช้ประโยชน์เฉพาะผู้คนในชุมชนเท่านั้น นอกจากนั้นแล้วกิจกรรมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นคือการนั่งเล่น พบปะพูดคุยกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนบ้านเท่านั้น โดยจะใช้เวลาประมาณ 20 - 30 นาที เท่านั้น ส่วนใหญ่จะมีการใช้ประโยชน์กันมากในช่วงเย็น คือ 16.00 - 18.00 น. เนื่องจากเป็นเวลาดังกล่าว และเมื่ออากาศค่อนข้างสบายถึงแม้ที่ว่างจะมีสภาพที่ทรุดโทรม และไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเลยก็ตาม

1.1.1.2 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารขนาดใหญ่ริมถนนราชดำเนิน ริมถนนราชดำเนินทั้งสองฝั่งจะพบว่ามีความสำคัญ ซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารที่มีความสำคัญในแง่ของความงดงาม ตั้งตระหง่านเป็นจุดเด่นเป็นสัญลักษณ์ในระดับเมือง ของชุมชนบริเวณเสาชิงช้า ซึ่งที่ว่างรอบบริเวณอาคารเหล่านี้ มีลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่คล้ายคลึงกับที่ว่างรอบบริเวณอาคารตึกแถวในชุมชน ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาร่วมกัน

1.1.1.3 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารตึกแถวภายในชุมชน อาคารตึกแถวกลางใหม่ ภายในชุมชนเสาชิงช้า เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เคยเกิดขึ้นภายในชุมชนนี้ กลุ่มของอาคารตึกแถวเหล่านี้ จะจับกลุ่มอยู่บริเวณริมถนนสายหลักของชุมชน เช่น ถนนดินสอ ถนนตะนาว ถนนเจริญกรุง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจับกลุ่มอย่างหนาแน่นบริเวณตรอกโบสถ์พราหมณ์ ซอยสุขา 1 และซอยสุขา 2 ซึ่งที่ว่างรอบบริเวณอาคารตึกแถวเหล่านี้ก็มีการใช้ประโยชน์ที่แตกต่าง ออกไปจากที่ว่างรอบบริเวณพักอาศัยขนาดเล็ก

สำหรับการศึกษาลักษณะของที่ว่างในกลุ่มนี้ ได้ทำการศึกษาที่ว่างรอบบริเวณอาคารขนาดใหญ่ริมถนนราชดำเนิน เรื่อยลงมาถึงกลุ่มอาคารตึกแถว ริมถนนดินสอ จนถึงบริเวณอาคารศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ที่ว่างดังกล่าวมีลักษณะกึ่งสาธารณะจนถึงสาธารณะ มีการใช้ประโยชน์เพื่อการสัญจร และเลือกซื้อสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเวลา 11.00-13.00 น. ของทุกวันและมีระยะเวลาใช้ประโยชน์นาน 30-40 นาที ผู้คนที่มาใช้ประโยชน์มีทั้งคนภายในชุมชนและคนนอกชุมชน

1.1.2 ที่ว่างบริเวณลานจอด

จัดเป็นที่ว่างชนิดหนึ่งที่มีบทบาทค่อนข้างน้อย มีการใช้ประโยชน์เพียงเพื่อใช้เป็นที่จอดรถยนต์พาหนะเท่านั้น ที่ว่างประเภทนี้ในชุมชนเสาชิงช้าจะมีเพียงไม่กี่แห่งที่ถูกจัดไว้เป็นที่เป็นที่ทาง ซึ่งได้แก่ บริเวณลานจอดรถในสถาบันราชการต่างๆ และที่จอดรถของอาคารใหญ่ ตลอดจนถึงที่ว่างอื่นๆ ที่ถูกจัดไว้เพื่อใช้เป็นลานจอด เช่น ที่ว่างภายในบริเวณวัดราชันดาดา เป็นต้น

สำหรับการศึกษา ได้เลือกศึกษาบริเวณลานจอดรถภายในบริเวณวัดราชันดาดา พบว่ามีการใช้ประโยชน์เพื่อจอดรถเท่านั้น ซึ่งถึงแม้บริเวณดังกล่าวจะมีสภาพที่

ค่อนข้างดี แต่กิจกรรมที่เกิดขึ้นก็ส่งผลทำให้ที่ว่างบริเวณลานจอดรถนั้นมีแต่ความแห้งแล้งไม่น่าดู

1.1.3 ถนนและทางเดินเท้า

ภายในชุมชนบริเวณเสาชิงช้ามีระบบถนนเป็นแบบตาราง (GRID SYSTEM) และมีถนน ซอยเล็กๆ เป็นตัวเชื่อมถนนสายหลักเหล่านั้นทำให้การเข้าถึงพื้นที่ของชุมชนค่อนข้างสะดวก ซึ่งถนนสายที่สำคัญๆ ภายในชุมชน ได้แก่ ถนนดินสอ ถนนตะนาว ถนนมหาไชย ถนนเจริญกรุง และถนนบำรุงเมือง จะเห็นได้ว่าชุมชนบริเวณเสาชิงช้านี้มีถนนสายสำคัญอยู่มาก นอกจากนั้นแล้วระบบของถนนตารางที่ค่อนข้างหนาแน่นนี้ ทำให้บริเวณการจราจรในพื้นที่ค่อนข้างสูง เพราะนอกจากจะเป็นการเดินทางของคนภายในชุมชนแล้ว ส่วนหนึ่งก็เป็นการใช้ประโยชน์เพื่อการสัญจรของคนนอกชุมชนด้วย สำหรับถนน ซอยหรือทางเท้าในชุมชนก็มียุ่อยู่มากมาย ส่วนใหญ่จะเป็นเส้นทางที่ใช้ในชุมชนพักอาศัยและกลุ่มตึกแถว ซึ่งแตกต่างไปจากรูปแบบของถนนสายหลักของชุมชน โดยพอจำแนกได้ดังนี้

1.1.3.1 ถนนและทางเดินเท้า บริเวณเส้นทางสายหลักที่สำคัญ ได้แก่ ถนนราชดำเนิน ถนนดินสอ ถนนตีทอง ถนนตะนาว ถนนมหาไชย ถนนเจริญกรุง ถนนบำรุงเมือง เป็นต้น สำหรับการศึกษาได้เลือกศึกษา ถนนดินสอและบริเวณทางเท้าสองฝั่งถนน ซึ่งจากการที่บริเวณชุมชนเสาชิงช้านี้ประกอบด้วยถนนสายสำคัญๆ หลายสาย ที่สานต่อกันอย่างหนาแน่นภายในชุมชน น่าจะมีผลต่อการทำให้เกิดความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชน และมีการใช้ประโยชน์อย่างหนาแน่นนั้น กลับพบว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ค่อนข้างเบาบาง จะพบว่ามีประชาชนเข้ามาใช้กิจกรรมบริเวณทางเท้าริมถนนดินสอ และราชดำเนินเท่านั้น โดยที่ถนนดินสอนี้มีลักษณะเป็นถนนสายหลักของชุมชน ประกอบไปด้วย ช่องทางเดินรถ 4 ช่องวิ่ง และทางเดินเท้ากว้างฝั่งละ 3-4 เมตรส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ประโยชน์เพื่อการสัญจรของคนภายในชุมชน และนอกชุมชนและจะหนาแน่นในช่วงเวลา 11.00-13.00 น. ซึ่งเป็นเวลาพักกลางวัน และจะมีการใช้ประโยชน์ในเวลาสั้นๆประมาณ 5-10 นาที เพื่อการสัญจรไปรับประทานอาหารตามร้านริมฝั่งถนนดินสอ

1.1.3.2 ถนนและทางเดินเท้าบริเวณตรอกและถนนซอย ที่สำคัญ ได้แก่ ตรอกสิน ตรอกตึกดิน ตรอกนามชัย ตรอกนาวา ซอยสุขา1 ตรอกสุขา2 เป็นต้น ถนนซอยดังกล่าวจะเป็นถนนที่ใช้เป็นเส้นทางของแหล่งชุมชนพักอาศัย ออกสู่ถนนสายหลักต่อไป สำหรับการศึกษาได้เลือกศึกษาลักษณะถนน และทางเดินเท้าของ ตรอกตึกดิน ซึ่งเป็นถนนซอยสายหลักของชุมชนตรอกตึกดิน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าบริเวณดังกล่าวมีลักษณะเป็นส่วนตัวถึงกึ่งสาธารณะ คือจะมีการใช้ประโยชน์เฉพาะคนภายในชุมชนเท่านั้นซึ่งตรอกตึกดินจะมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันของทางเดินเท้า และถนนสำหรับรถจักรยานยนต์ โดยจะมีขนาดความกว้าง 2-3 เมตร ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกใช้เพื่อการสัญจร แต่บางครั้งก็จะถูกใช้เป็นที่วิ่งเล่นของเด็กเล็กและที่นั่งพบปะพูดคุยของกลุ่มวัยรุ่น ส่วนใหญ่จะมีการใช้ประโยชน์กันมากในช่วง 15.00-18.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ว่างจากภาระกิจส่วนตัว ประกอบกับมีสภาพอากาศที่ร้อนชื้นเย็นสบาย

1.1.4 ลานเอนกประสงค์

จากการศึกษาพบว่าบริเวณลานเอนกประสงค์ที่มีบทบาทเด่นชัดภายในชุมชนเสาชิงช้ามีเพียงแห่งเดียวคือ บริเวณลานเอนกประสงค์ หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ว่างประเภทลานเอนกประสงค์ หรือลานโล่งเพื่อการประกอบกิจกรรม ตั้งอยู่กลางชุมชนระหว่างโครงข่ายถนนสายหลักหลานสาย ทำให้มีการเข้าถึงสะดวกสบายมาก นอกจากนั้นแล้วยังมี

ขนาดพื้นที่ที่กว้างถึง 9.375 ไร่ กับการมีส่วนประกอบที่อำนวยความสะดวกค่อนข้างเปรียบพร้อม อันได้แก่ ร้านค้าซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพวกหาบเร่ หรือรถเข็นขายสินค้า, ต้นไม้, พุ่มไม้, ที่ให้ร่มเงา, ที่นั่งและบริเวณพักผ่อนที่มีการจัดไว้บ้างพอสมควร ซึ่งถึงแม้จะมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนก็ตาม สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างอื่นก็ได้แก่ บ่อน้ำและน้ำพุ ส่วนบริการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ใส่ขยะและโคมไฟส่องสว่าง ตลอดจนยามรักษาการณ์ ซึ่งนับว่าเป็นที่ว่างอีกแห่งหนึ่งในชุมชนเสาชิงช้าที่มีความเหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์มากที่สุด โดยที่ลักษณะการใช้ประโยชน์นั้นจะมีทั้งการเข้าไปพักผ่อน นั่งเล่น นั่งคุย พบปะสังสรรค์ ตลอดจนการเล่นกีฬา เล่นเกมส์ของเด็กเล็ก เนื่องจากพื้นที่มีขนาดใหญ่และมีสภาพพื้นผิวที่เอื้ออำนวยต่อการออกกำลังกายคือ มีทั้งผิวคอนกรีต และสนามหญ้า การเข้าใช้ประโยชน์จะอยู่ในช่วงเวลา 16.00-18.00 น. และระยะเวลาของการใช้ประโยชน์จะกินเวลาถึง 2-3 ชั่วโมง เนื่องจากกิจกรรมส่วนหนึ่ง คือ การเล่นกีฬานั้นเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เวลาอย่างมาก นอกจากนั้นแล้ว พบว่ามีการเข้าใช้ประโยชน์กันอย่างหนาแน่น กว่าที่ว่างในบริเวณอื่น ซึ่งนอกจากจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนแล้ว ส่วนหนึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากภายนอกชุมชน ซึ่งได้เข้ามาประกอบกิจกรรมภายในบริเวณเสาชิงช้า จึงทำให้มีขอบเขตการบริการที่ค่อนข้างสูง คือ 1-2 กิโลเมตร จากลักษณะดังกล่าวทำให้ดูเหมือนว่าลานเอนกประสงค์บริเวณหน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานครนี้เป็นจุดศูนย์กลางของการประกอบกิจกรรมในโล่งว่างของชุมชนบริเวณเสาชิงช้าแห่งนี้

1.1.5 สนามเด็กเล่น

สนามเด็กเล่นที่พบในบริเวณชุมชนเสาชิงช้าจัดเป็นสนามเด็กเล่นที่มีขนาดค่อนข้างเล็ก พบอยู่ 2 แห่งคือ สนามเด็กเล่นในบริเวณวัดเทพธิดาราม และสนามเด็กเล่นในสวนหย่อมข้างวัดสุทัศน์ ซึ่งพื้นที่ว่างทั้ง 2 แห่งมีการจัดอุปกรณ์การเล่นสำหรับเด็กอยู่จุดละ 7-8 ชิ้น สำหรับการศึกษาได้เลือกศึกษาสนามเด็กเล่นในบริเวณวัดเทพธิดาราม เพราะเป็นสนามเด็กเล่นที่ค่อนข้างมีขอบเขตที่ชัดเจน จากการศึกษาพบว่าสนามเด็กเล่นแห่งนี้มีพื้นที่ประมาณ 1.2 ไร่ มีอุปกรณ์ออกกำลังกายอยู่ 8 ชิ้น อันได้แก่ ม้าหมุน, ม้ากระดก, ราวบันได, ซิงช้า เป็นต้น ซึ่งนอกจากอุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้แล้ว ภายในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวแทบจะไม่มีส่วนบริการอื่นใดเลย นอกจากต้นไม้ใหญ่ที่ให้ร่มเงาเท่านั้น นอกจากนั้นการที่เป็นสนามเด็กเล่นภายในบริเวณวัด ซึ่งมีกำแพงล้อมรอบก็มีผลต่อการเข้าใช้ประโยชน์เป็นอย่างมาก จากการศึกษาพบว่า ผู้คนที่จะมาใช้ประโยชน์จะเป็นคนภายในบริเวณชุมชนเท่านั้นและการเล่นออกกำลังกาย ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในช่วง 16.00-18.00 น. ของทุกวันและกินเวลา 1-2 ชั่วโมง ที่น่าสังเกตคือ ถึงแม้จะเป็นที่ว่างประเภทสนามเด็กเล่น ที่มีการจัดอุปกรณ์การออกกำลังกายต่างๆ ไว้อย่างชัดเจนก็ตาม แต่การใช้ประโยชน์กลับมีทั้งการพักผ่อนและการออกกำลังกาย สาเหตุก็เนื่องมาจาก ที่ว่างในบริเวณดังกล่าวเป็นที่ว่างจุดหนึ่งที่รองรับกับความต้องการ เพื่อการใช้ประโยชน์ในที่โล่งว่างของผู้คนในชุมชนข้างเคียงคือ ชุมชนบริเวณวัดเทพธิดารามและชุมชนบริเวณภูเขาทอง จึงทำให้มีการใช้ประโยชน์หลายลักษณะ แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านพื้นที่และส่วนประกอบที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์ คือ การมีกำแพงล้อมรอบทำให้มีประชาชนใช้ประโยชน์อย่างเบาบาง

1.1.6 สวนหย่อม

ในพื้นที่ชุมชนเสาชิงช้า จะมีที่ว่างประเภทสวนหย่อมอยู่ 2 แห่งคือ สวนหย่อมบริเวณข้างวัดสุทัศน์ฯ และสวนหย่อมบริเวณอนุสาวรีย์สามเศียรพระนั่งเกล้าอยู่หัว ซึ่งสวน

หย่อมทั้งสองแห่งมีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ ส่วนหย่อมบริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระนั่งเกล้าอยู่หัวนั้น เป็นส่วนหย่อมที่อยู่ติดกับถนนสายหลัก ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในระดับเมืองคือ ถนนราชดำเนิน และเป็นที่ประดิษฐานของอนุสาวรีย์สมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ส่วนส่วนหย่อมข้างวัดสุทัศน์นั้นเป็นส่วนหย่อมภายในชุมชน และไม่มีมีความสำคัญเกี่ยวข้องในระดับเมือง จึงทำให้ส่วนหย่อมทั้งสองแห่งเกิดความแตกต่างกันทั้งลักษณะทางกายภาพและลักษณะบทบาทในชุมชน

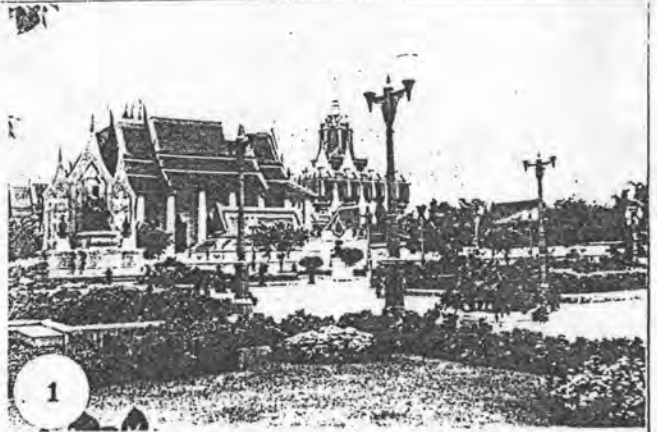
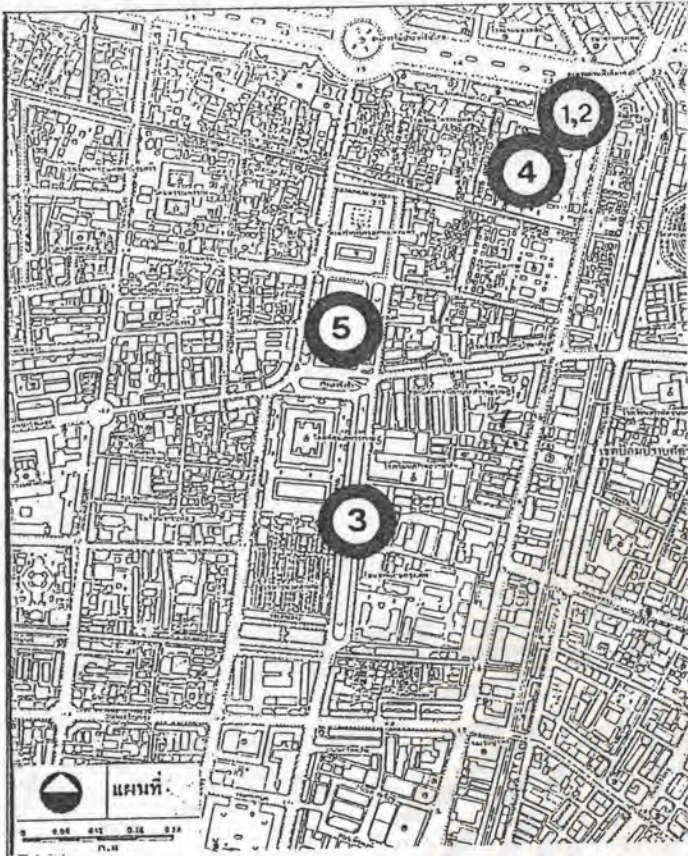
โดยการศึกษาได้ ทำการศึกษาส่วนหย่อมทั้ง 2 แห่ง คือ

1.1.6.1 ส่วนหย่อม บริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระนั่งเกล้าอยู่หัว จะมีลักษณะของการเป็นพื้นที่สาธารณะ แต่อยู่ภายใต้การดูแลรักษาอย่างใกล้ชิดจากเจ้าหน้าที่ทำกิจกรรมการใช้ประโยชน์นั้นจำกัดอยู่เพียงแค่การพักผ่อน หรือการประกอบกิจกรรมที่ได้รับอนุญาต เช่น การถ่ายภาพเท่านั้น ขนาดของพื้นที่ส่วนหย่อมประมาณ 1.6 ไร่ ประกอบไปด้วยส่วนประกอบต่างๆ ที่เหมาะสม งดงามไม่ว่าจะเป็นศาลา ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน, ต้นไม้, พุ่มไม้ประดับ, และส่วนบริการที่มีอย่างทั่วถึง ทั้งแสงไฟส่องสว่างและบริเวณทิ้งขยะ ตลอดจนการดูแลรักษาความสะอาดและความปลอดภัย จากลักษณะองค์ประกอบภายในพื้นที่ที่เต็มไปด้วยส่วนประกอบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอนุสาวรีย์ ต้นไม้ พุ่มไม้และที่นั่ง ศาลาที่อยู่จนเต็มพื้นที่จนไม่มีพื้นที่ว่างหรือลานขนาดใหญ่ ประกอบกับการดูแลควบคุมของเจ้าหน้าที่ ทำให้การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นการเข้าไปนั่งพักผ่อนเพลิดเพลินกับความงดงามของทิวทัศน์ยามเย็น โดยส่วนใหญ่จะเป็นช่วง 16.00-18.00 น. และจะกินเวลาดังแต่ครึ่งชั่วโมงถึงหนึ่งชั่วโมง สำหรับผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ นั้นจะเป็นคนภายนอกชุมชน โดยส่วนหย่อมแห่งนี้มีขอบเขตการบริการถึง 2-3 กิโลเมตร นับว่าเป็นที่ว่างในระดับเมืองแห่งหนึ่งของชุมชนเสาชิงช้า

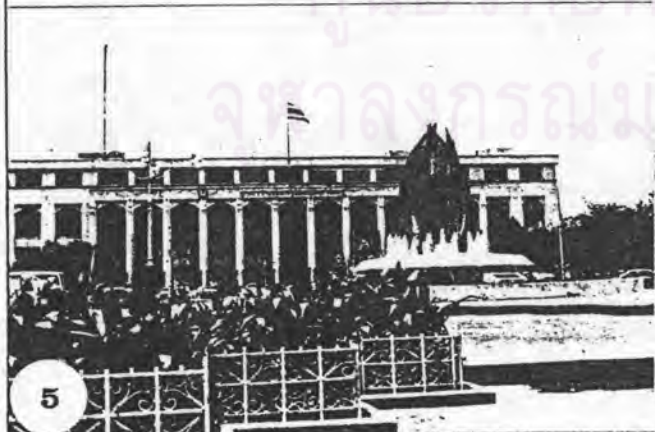
1.1.6.2 ส่วนหย่อมบริเวณข้างวัดสุทัศน์ เป็นส่วนหย่อมที่ถูกใช้เพื่อการพักผ่อนเป็นสำคัญมีลักษณะเปิดให้เข้าไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่และมีอิสระในการประกอบกิจกรรม แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านรูปร่าง ซึ่งถึงแม้จะมีพื้นที่ถึง 4.6 ไร่ แต่ลักษณะที่เป็นที่ว่างแนวยาวขนานกับแนวถนนอนุากรรณและถนนศิริพงษ์ จึงไม่เอื้ออำนวยในการประกอบกิจกรรมการออกกำลังกายอื่นๆ ประกอบกับการมีต้นไม้ขนาดใหญ่ที่ให้ร่มเงาอยู่เต็มที่ จึงทำให้คนส่วนใหญ่จะใช้เป็นที่นั่งพักผ่อน เล่นหมากรุกและอ่านหนังสือ เป็นต้น โดยการใช้ประโยชน์จะเกิดขึ้นสม่ำเสมอเกือบทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงเวลา 15.00-18.00 น. ซึ่งเป็นเวลาที่โรงเรียนเลิก และมีอากาศค่อนข้างเย็นสบาย การใช้ประโยชน์แต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง โดยที่ผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นคนภายในชุมชนเสาชิงช้า ซึ่งมีที่พักอาศัยอยู่ใกล้ติดกับบริเวณส่วนหย่อม โดยขอบเขตการบริการของส่วนหย่อมจะมีรัศมีประมาณ 600-700 เมตร

1.1.7 ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน

ภายในบริเวณชุมชนเสาชิงช้านั้นเต็มไปด้วยสถาบันราชการ และโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร สถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์ เรือนจำพิเศษกรุงเทพ โรงเรียนวัดมทรณพาราม, โรงเรียนวัดราชันดดา, โรงเรียนเทเวศน์วิทยาลัย, โรงเรียนวัดสุทัศน์, โรงเรียนราชบพิตร เป็นต้น พื้นที่ว่างในสถาบันเหล่านี้มีการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างจากที่ว่างประเภทอื่นๆ ในชุมชน สำหรับการศึกษานี้ ได้เลือกศึกษาที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนวัดมทรณพาราม ซึ่งเป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็ก โดยมีสนามสำหรับเด็กนักเรียนเพียง 1 แห่ง มีขนาดพื้นที่ประมาณ 0.3 ไร่ ในขณะที่มีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 348 คนทำให้มีการใช้

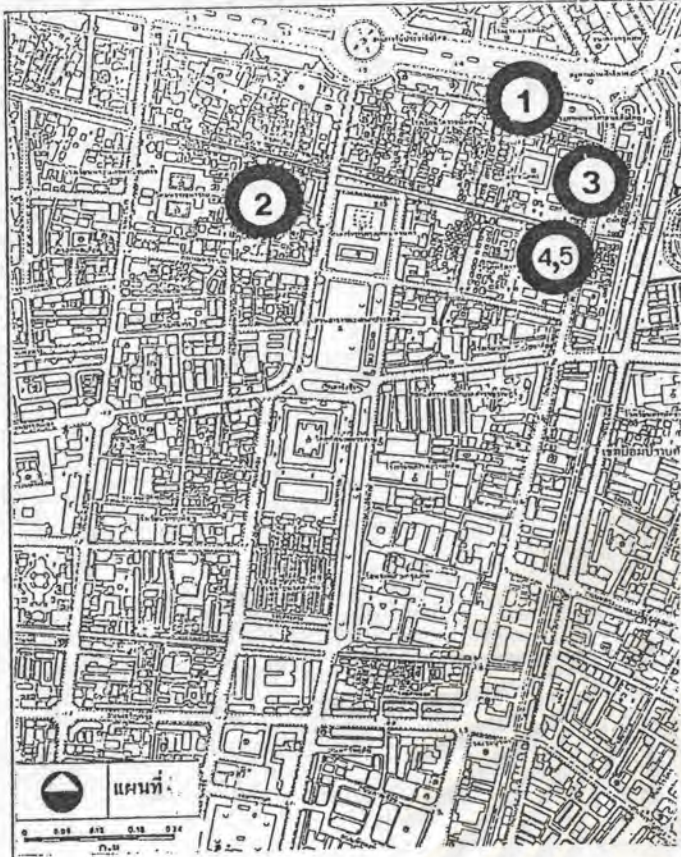

- 1, 2 สวนหย่อมบริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
- 3 บริเวณสวนหย่อมข้างวัดสุทัศน์
- 4 ที่ว่างภายในบริเวณวัดราชนันทดา
- 5 ลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

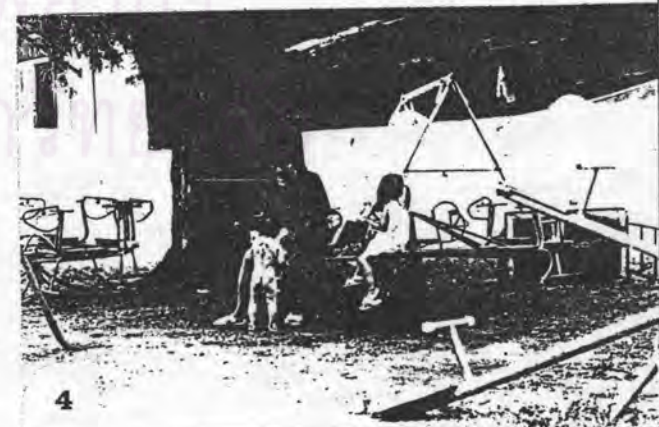
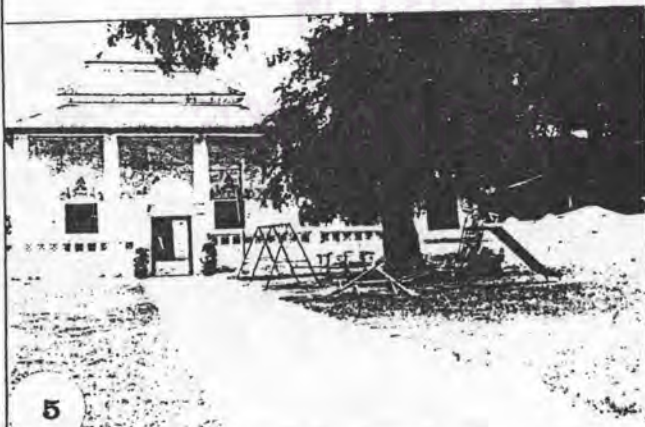

ภาพประกอบที่ 4.6 แสดง ที่ว่างในเขตชุมชนเสาชิงช้า

หมายเหตุ

- 1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารขนาดใหญ่ริมถนนราชดำเนิน
- 2 ถนนและทางเดินเท้าภายในชุมชนตรอกตึกดิน
- 3 สวนจอร์จในบริเวณวัดราชนันทดา
- 4, 5 สนามเด็กเล่นภายในบริเวณวัดเทพธิดาราม

ภาพประกอบที่ 4.7 แสดง ที่ว่างในเขตชุมชนเสาชิงช้า

หมายเหตุ

ประโยชน์อย่างหนาแน่น โดยเฉพาะในช่วงเวลาพักกลางวันตั้งแต่ 12.00-13.00 น. กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการออกกำลังกายและการเล่นของเด็ก ซึ่งจะมีการใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ เกือบทุกวันยกเว้นวันหยุดของทางโรงเรียน โดยจะมีระยะเวลาการใช้ประโยชน์เฉลี่ยครั้งละ 30 นาที สำหรับนักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นทั้งนักเรียนจากนอกชุมชน และนักเรียนที่อยู่ในอาศัยภายในชุมชนเสาชิงช้า โดยชอบเขตการบริการเฉลี่ยของที่ว่างในบริเวณโรงเรียนวัดมรรณพาราม เท่ากับ 1-2 กิโลเมตร เป็นที่น่าสังเกตคือ ที่ว่างในลักษณะดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นที่ว่างภายในสถาบันราชการหรือที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียน จะมีลักษณะเป็นส่วนตัว คือ จะอนุญาตให้เฉพาะนักเรียนภายในโรงเรียนหรือเจ้าหน้าที่ ตลอดจนข้าราชการ ของสถาบันนั้นๆ เท่านั้นที่จะสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งจัดว่าเป็นการสูญเสียอย่างมาของพื้นที่ว่างที่มีอยู่อย่างมากภายในชุมชนเสาชิงช้าแห่งนี้ แต่ถ้าสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ร่วมกับผู้คนในชุมชนได้ก็จะส่งผลดีต่อระบบของที่ว่างในชุมชนมากยิ่งขึ้น

1.1.8 ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน

บริเวณชุมชนเสาชิงช้าจะเป็นชุมชนแห่งหนึ่งที่มีศาสนสถานค่อนข้างมากและแต่ละแห่งก็มีขนาดพื้นที่มาก ได้แก่ วัดมรรณพาราม, วัดราชันดดา, วัดเทพธิดาราม และวัดสุทัศน์เทพวราราม ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นวัดที่มีความสำคัญทางศาสนาพุทธและมีขนาดใหญ่ทั้งสิ้น จึงเป็นที่ดึงดูดของนักท่องเที่ยว ทำให้พื้นที่บริเวณทั้ง 4 แห่ง กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนเสาชิงช้า โดยมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาเที่ยวชมดูความงามของอาคารโบสถ์, พระปรางค์, ศาลา, สถูป เจดีย์ต่างๆ ตลอดเวลา ซึ่งในการศึกษาได้เลือกศึกษาลักษณะและบทบาทของที่ว่างภายในบริเวณวัดราชันดดา ซึ่งเป็นวัดที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ที่มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 14 ไร่ ประกอบไปด้วย อาคาร โบสถ์ เจดีย์ พระปรางค์ที่สวยงาม และที่สำคัญคือ โลหะปราสาท ซึ่งนับเป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีความงามความยิ่งนัก ด้วยส่วนประกอบต่างๆ ที่เพียบพร้อมสำหรับการเข้าชมเพื่อความเพลิดเพลิน จึงทำให้กิจกรรมการใช้ประโยชน์หลักของพื้นที่ คือ กิจกรรมของการท่องเที่ยวและการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่น โดยจะไม่มีความสม่ำเสมอในการเข้าใช้ประโยชน์ แต่จะมีผู้คนเข้าใช้ประโยชน์เกือบตลอดทั้งวันระยะเวลาการใช้ประโยชน์เฉลี่ยคราวละ 1-2 ชั่วโมง โดยมีขอบเขตของการบริการอยู่ในรัศมีประมาณ 3-4 กิโลเมตร จัดว่าเป็นที่ว่างระดับเมืองที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของชุมชนเสาชิงช้า

1.2 รูปแบบของที่ว่างในเขตชุมชนเสาชิงช้า

จากที่ได้ทำการศึกษาดูอย่างทั่วทั้ง 11 แห่ง ในบริเวณชุมชนเสาชิงช้า พบว่าที่ว่างทั้งหมดมีลักษณะรูปแบบที่ปรากฏ ดังนี้

1.2.1 รูปแบบการพัฒนา

โดยทั่วไปแล้วที่ว่างในชุมชนบริเวณเสาชิงช้าจะเป็นที่ว่าง ซึ่งเกิดจากการจัดสร้างขึ้นแทบทั้งสิ้น เนื่องจากว่าเป็นชุมชนในเขตชั้นในของกรุงเทพฯ และเป็นแหล่งความเจริญมาตั้งแต่อดีตประกอบกับ มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ค่อนข้างหนาแน่น ทำให้พื้นที่ว่างที่เกิดขึ้นภายใต้การควบคุมดูแลและจัดสร้างขึ้นเพื่อการใช้สอยประโยชน์อย่างเต็มที่ ถึงแม้ว่าจะมีकुคลองระบายน้ำตามธรรมชาติอยู่บ้าง แต่บริเวณริมฝั่งทั้งสองกลับถูกจัดสร้างเพื่อให้เป็นเส้นทางคมนาคมภายในชุมชนไป จะมีเพียงที่ว่างขนาดเล็กๆ ที่กระจายอยู่ทั่วไป ในบริเวณอาคารพักอาศัย และ

ตารางที่ 4.3 แสดง ลักษณะรูปแบบของที่ว่างประเภทต่างๆ ในเขตชุมชนริเวม เสาชิงช้า

ประเภทของที่ว่าง	ที่ว่างรวมริเวมอาคาร		บริเวณลานจอดรถ	ถนนและทางเดินเท้า		ลานเอนกประสงค์	สนามเด็กเล่น	สวนหย่อม		ที่ว่างในบริเวณสถาบัน	ที่ว่างในบริเวณศาสนสถาน	หมายเหตุ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
ข้อมูลจากการสำรวจ												
ลักษณะทั่วไป												
ลักษณะเฉพาะ ขนาดของพื้นที่ สถานที่ตั้ง สภาพโดยรวม การเข้าถึง สภาพของพื้นที่ ผู้รับผิดชอบดูแล	กึ่งสาธารณะ	ส่วนตัว	กึ่งสาธารณะ 1 ไร่	สาธารณะ 4 ช่องวิ่ง(3-4m)	ส่วนตัว (2-3 m)	สาธารณะ 9.375 ไร่	สาธารณะ 1.2 ไร่	สาธารณะ 1.6 ไร่	สาธารณะ 4.6 ไร่	ส่วนตัว 0.3 ไร่	กึ่งสาธารณะ 14 ไร่	
ลักษณะของส่วนประกอบอื่นๆ												
ร้านค้า	/	-	-	/	/	/	-	-	/	-	-	
ต้นไม้ ทุ่งไม้	/	-	-	/	-	/	/	/	/	/	/	
ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน	-	-	-	-	-	/	-	/	/	/	/	
ที่นั่ง บันได บันได บึง ทะเลสาบ	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	
สิ่งปลูกสร้างและงานภูมิสถาปัตย์	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	/	
สิ่งอำนวยความสะดวก	-	-	-	/	-	/	/	/	/	/	/	
อุปกรณ์เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย	-	-	-	-	-	-	/	/	/	/	-	
ส่วนบริการต่างๆ	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	/	
บรรยากาศ	จอแจ	ค่อนข้างสบาย	แออัด	จอแจ	ค่อนข้างสบาย	ปลอดโปร่ง	สบายๆ	ค่อนข้างสงบ	ค่อนข้างจอแจ	ค่อนข้างจอแจ	เงียบสงบ	
สภาพพื้นผิว	คอนกรีต	คอนกรีต	คอนกรีต	คอนกรีต	คอนกรีต	ปูกระเบื้อง	พื้นหญ้า	ปูกระเบื้อง	พื้นหญ้า	คอนกรีต	คอนกรีต	
ลักษณะการใช้ประโยชน์												
พักผ่อน	30%	60%	-	5%	15%	55%	55%	60%	70%	25%	30%	
ออกกำลังกาย	-	-	-	95%	75%	45%	45%	-	25%	75%	-	
ประกอบกิจการ	70%	40%	100%	-	-	-	-	40%	5%	-	-	
อื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	70%	
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมสูงสุด	พบปะพูดคุย	พบปะพูดคุย	จอดรถ	สัญจร	สัญจร	นั่งพักผ่อน	เดินเล่น	ถ่ายรูป	นั่งพักผ่อน	เล่นกีฬา	ท่องเที่ยว	
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	เกือบทุกวัน	*	*	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	
ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์สูงสุด	11.00-13.00น.	16.00-18.00น.	10.00-14.00น.	11.00-13.00น.	15.00-18.00น.	16.00-18.00น.	16.00-18.00น.	16.00-18.00น.	15.00-18.00น.	12.00-13.00น.	ตลอดวัน	
ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์(ชม.)	30-40 นาที	20-30 นาที	*	5-10 นาที	5-10 นาที	2-3 ชม.	1-2 ชม.	0.5-1 ชม.	1-2 ชม.	0.5-1 ชม.	1-2 ชม.	
ค่าใช้จ่าย(บาท)	20-50 บาท	-	10 บาท	10-20 บาท	-	10-20 บาท	-	10-20 บาท	-	10-20 บาท	20-50 บาท	
ขอบเขตการให้บริการ (เมตร)	1 กิโลเมตร	<50 เมตร	*	1-2 กิโลเมตร	150-200 เมตร	1-2 กิโลเมตร	300 เมตร	2-3 กิโลเมตร	600-700 เมตร	1-2 กิโลเมตร	3-4 กิโลเมตร	
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม(คน)	1-2 คน	2-3 คน	*	3-4 คน	1-2 คน	3-4 คน	3 คน	3 คน	2-3 คน	5 คน	3 คน	
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม												
เด็ก	50%	30%	*	55%	15%	70%	80%	50%	65%	95%	50%	
สมาชิกในครอบครัว	5%	40%	*	10%	25%	20%	20%	15%	15%	-	40%	
มาคนเดียว	45%	30%	*	35%	60%	10%	-	35%	20%	5%	10%	
อื่นๆ	-	-	*	-	-	-	-	-	-	-	-	
การมีบทบาทร่วมกับที่ว่างอื่น	*	*	*	-	-	-	ลาน ก.ท.ม.	-	ลาน ก.ท.ม.	-	-	
ความหนาแน่นของพื้นที่ใช้ประโยชน์	ปานกลาง	เบาบาง	ปานกลาง	ปานกลาง	เบาบาง	600-700 คน	20-30 คน	100-120 คน	100-150 คน	300-350 คน	60-70 คน	

1. ที่ว่างรวมริเวมอาคารริมถนนราชดำเนิน
2. ที่ว่างรวมริเวมอาคารในถนนตรอกศักดิ์ดิน
3. ลานจอดรถในวัดราชบพิธ
4. ถนนดินสอ
5. ตรอกศักดิ์ดิน
6. ลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร
7. สนามเด็กเล่น ในวัดเทพธิดา
8. สวนหย่อมริเวมอาคารริมถนนเสาชิงช้า
9. สวนหย่อมข้างวัดสุทัศน์
10. ที่ว่างในโรงเรียนวัดมหาธาตุ
11. ที่ว่างในวัดราชบพิธ

บ้านเรือนต่างๆ เท่านั้นที่เป็นที่ว่างอันเกิดขึ้นจากการพัฒนาเมือง โดยเฉพาะที่ว่างบริเวณที่อยู่อาศัย บริเวณตรอกตึกดิน เป็นต้น

1.2.2 ทำเลที่ตั้ง

จากการศึกษาพบว่าบริเวณพื้นที่ว่างต่างๆ ในเขตชุมชนเสาชิงช้า ยังมีการกระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะบริเวณที่ว่างสาธารณะขนาดใหญ่มีทำเลที่ตั้งอยู่บริเวณถนนสายหลักของชุมชน และจะใกล้กับบริเวณสถานที่สำคัญๆ เช่นสถานที่ราชการและศาสนสถาน นอกจากนี้พบว่าบริเวณโดยรอบของบริเวณที่ว่างเหล่านั้นจะเป็นเขตที่พักอาศัยของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณถนนดินสอและถนนมหาไชยและเนื่องจากเส้นทางการคมนาคมในพื้นที่ค่อนข้างหนาแน่น ทำให้การเดินทางเพื่อเข้ามาใช้ประโยชน์ในที่ว่างแต่ละแห่ง ค่อนข้างสะดวก โดยเฉพาะที่ว่างที่สำคัญคือ บริเวณลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานครนั้น สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและเชื่อมต่อกับที่ว่างอื่นๆ ได้ทางถนนสายหลักและสายรองภายในชุมชน เปรียบเสมือนเป็นจุดศูนย์กลาง ที่มีที่ว่างขนาดต่างๆ กระจายอยู่โดยรอบ จากการสุ่มตัวอย่างที่ว่างทั้งหมด 11 แห่งในพื้นที่ พบว่ามีที่ว่าง 8 แห่งที่อยู่ติดกับถนนสายหลักของชุมชนอีก 3 แห่ง จะอยู่ห่างออกไปเพียงเล็กน้อยและมีที่ว่างทั้งหมด 6 แห่ง ที่อยู่บริเวณสถานที่ราชการและศาสนสถาน

1.2.3 ขนาดของพื้นที่

จากการศึกษาตัวอย่างที่ว่างทั้ง 11 แห่งในเขตชุมชนเสาชิงช้า พบว่าที่ว่างในบริเวณดังกล่าวมีขนาดปานกลางคือ มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 5 ไร่ โดยที่ว่างที่มีขนาดใหญ่ ได้แก่ ที่ว่างบริเวณลานเอนกประสงค์ หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานครและที่ว่างภายในบริเวณวัดราชันดาดา มีขนาด 9.375 ไร่ และ 14 ไร่ ตามลำดับ ส่วนที่ว่างที่มีขนาดรองลงมาคือ ที่ว่างบริเวณสวนหย่อมข้างวัดสุทัศน์ฯ นอกจากนั้นเป็นที่ว่างขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไป ได้แก่ สวนหย่อม สนามเด็กเล่น สนามในโรงเรียน ลานจอดรถ ที่ว่างเหล่านี้จะมีขนาดต่ำกว่า 2 ไร่ โดยเฉพาะที่ว่างบริเวณถนน และทางเท้าจะมีขนาดค่อนข้างเล็กคือ บริเวณทางเท้า ของถนนสายหลักจะมีขนาดความกว้าง เฉลี่ย 3-4 เมตร ในขณะที่ถนนสายหลักบางสายไม่มีบริเวณทางเท้าเลย เช่น บริเวณถนนบริวารุงเมือง เป็นต้น ส่วนทางเท้าภายในชุมชนตรอกตึกดินนั้นจะมีขนาดเฉลี่ยเพียง 3-3 เมตรเท่านั้น ส่วนใหญ่จะถูกใช้เพื่อการเดินเท้าของคนในชุมชน เนื่องจากถนนและทางเท้าเดิมถูกสร้างขึ้นมานานแล้ว ต่อมาเมื่อมีการขยายถนนและพื้นที่ปลูกสร้างขึ้น ทำให้ทางเดินเท้าในบางจุดสูญหายไป

1.2.4 ลักษณะของส่วนประกอบ

บริเวณที่ว่างในเขตชุมชนเสาชิงช้า แต่ละแห่งนั้นจะมีส่วนประกอบภายในที่ว่างค่อนข้างน้อย โดยทั่วไปจะพบเห็นแต่ที่ว่างที่มีต้นไม้ และที่นั่งตลอดจนบริเวณพักผ่อนเท่านั้น จะมีที่ว่างเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น ที่จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ซึ่งจะเป็นที่ว่างขนาดใหญ่และมีประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก ซึ่งได้แก่ ลานเอนกประสงค์ หน้าศาลาว่าการกรุงเทพฯ และสวนหย่อมบริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเท่านั้น ที่มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและจัดสร้างส่วนประกอบอื่นๆ ขึ้นภายในพื้นที่ว่าง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าที่เป็นเช่นนั้นเพราะ ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากส่วนใหญ่พื้นที่ที่ว่างในบริเวณนี้เป็นพื้นที่ว่างภายในสถาบันและศาสนสถาน ซึ่งผู้รับผิดชอบดูแลไม่ได้ให้ความสนใจในการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกตลอดจนส่วนประกอบอื่นๆแต่อย่างใด นอกจากนั้นแล้วส่วนประกอบสำคัญที่เกิดขึ้นและมีผลอย่างมาก

ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ พื้นที่ว่างในบริเวณนี้ก็คือ การปิดล้อมพื้นที่ว่างด้วยรั้ว หรือกำแพง ซึ่งมีผลต่อจำนวน และลักษณะของประชากรที่เข้าไปใช้ประโยชน์เป็นอย่างมาก นอกจากนั้นแล้วพบว่า ร้านค้าซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพื้นที่ว่างทั่วไป กลับมีจำนวนน้อยมาก ในที่ว่างย่านเสาชิงช้า จะพบเห็นเพียงหาบเร่ ในลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร เท่านั้น

1.2.5 ลักษณะพื้นผิว

พบว่าที่ว่าง 7 ใน 11 แห่ง ที่ทำการศึกษาเป็นพื้นคอนกรีตและพื้นปูกระเบื้อง มีที่ว่างเพียง 3 แห่งเท่านั้น ที่มีพื้นเป็นพื้นดินและพื้นหญ้าคือ บริเวณลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพฯ สนามเด็กเล่นบริเวณวัดเทพธิดาและสวนหย่อมข้างวัดสุทัศน์ ซึ่งพื้นที่ว่าง 2 ใน 3 แห่งที่กล่าวมาแล้วมีกิจกรรมที่แตกต่างไป จากที่ว่างส่วนอื่น คือ มีกิจกรรมเกี่ยวกับการออกกำลังกายเพิ่มขึ้น

1.2.6 ผู้รับผิดชอบดูแล

การรับผิดชอบพื้นที่ว่างส่วนใหญ่ในเขตชุมชนเสาชิงช้า เป็นของหน่วยงานราชการ ซึ่งได้แก่ กรุงเทพมหานครและกรมการศาสนา ตลอดจนสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จะมีเฉพาะที่ว่างบริเวณเล็กๆ รอบบริเวณอาคารเท่านั้นที่เป็นของเอกชน ซึ่งมีบทบาทค่อนข้างน้อย เนื่องจากบริเวณชุมชนเสาชิงช้าประกอบด้วยกลุ่มอาคารบ้านเรือนขนาดเล็ก และมีขอบเขตจำกัดด้านพื้นที่ ทำให้ที่ว่างรอบบริเวณอาคารโดยทั่วไปมีขนาดเล็ก ไม่เอื้ออำนวยต่อการเกิดประโยชน์

1.2.7 ลักษณะความเป็นสาธารณะ

เนื่องจากที่ว่างส่วนใหญ่ ในบริเวณชุมชนเสาชิงช้าเป็นที่ว่างของหน่วยงานราชการทำให้มีลักษณะเป็นที่ว่างสาธารณะ (PUBLIC SPACE) แต่ก็มีที่ว่างบางแห่งซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ มีลักษณะหรือส่วนประกอบบางสิ่งซึ่งมีผลต่อความเป็นสาธารณะของที่ว่างนั้นๆ เช่น การมีกำแพงล้อมรอบ การมีป้ายห้ามประกอบกิจกรรมบางประเภทในบริเวณนั้นๆ เป็นต้น ทำให้เหมือนกับว่าที่ว่างดังกล่าวมีลักษณะเป็นที่ว่างกึ่งสาธารณะ (SEMI-PUBLIC SPACE) ได้แก่ที่ว่างภายในบริเวณวัดต่างๆ และสวนหย่อมบริเวณสถานที่สำคัญๆ ส่วนที่ว่างที่มีลักษณะเป็นส่วนตัว (PRIVATE SPACE) ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยและภายในบริเวณสถานที่ราชการบางแห่งที่ต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัย เช่น ที่ว่างบริเวณสถานีตำรวจ และที่ว่างบริเวณเรือนจำ เป็นต้น

จากลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นของพื้นที่ว่างในเขตชุมชนเสาชิงช้า พอจะสรุปได้ว่าระบบที่ว่างนั้นค่อนข้างมีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นระบบที่ว่างที่มีการกระจายตัวสูงไม่ว่าจะเป็นในด้านทำเลที่ตั้ง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่มีเส้นทางคมนาคมที่หนาแน่น และเข้าถึงพื้นที่ทุกพื้นที่ในชุมชน ทำให้ที่ว่างแต่ละแห่งมีการเข้าถึงอย่างสะดวก ในด้านขนาด ซึ่งมีทั้งที่ว่างขนาดใหญ่ ตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไป จนถึงที่ว่างขนาดเล็กๆ ที่แทรกอยู่ตามเขตชุมชนพักอาศัย นอกจากนั้นประเภทของที่ว่างที่รองรับกิจกรรมต่างๆ ของผู้คนในชุมชน ก็มีความหลากหลาย เนื่องจากเป็นชุมชนที่ผ่านระยะการพัฒนามานาน และมีความสำคัญอย่างมากในระดับเมือง โดยรวมไปถึงสถานที่และสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญๆ ทำให้เสาชิงช้ามีระบบที่ว่างที่สอดคล้องกับชีวิตแบบชาวเมือง เพราะนอกจากจะต้องรับภาระการใช้ประโยชน์ของคนในชุมชนแล้ว ยังต้องรับภาระจากการเข้าใช้

ของคนภายนอกชุมชน ระบบที่ว่างที่ปรากฏขึ้นมีความหลากหลายและเต็มไปด้วยชีวิตชีวา มีลักษณะความแตกต่างของผู้คน กิจกรรม ตลอดจนความหนักเบาของการใช้ประโยชน์ อย่างชัดเจน

1.3 บทบาทของที่ว่างในเขตชุมชนเสาชิงช้า

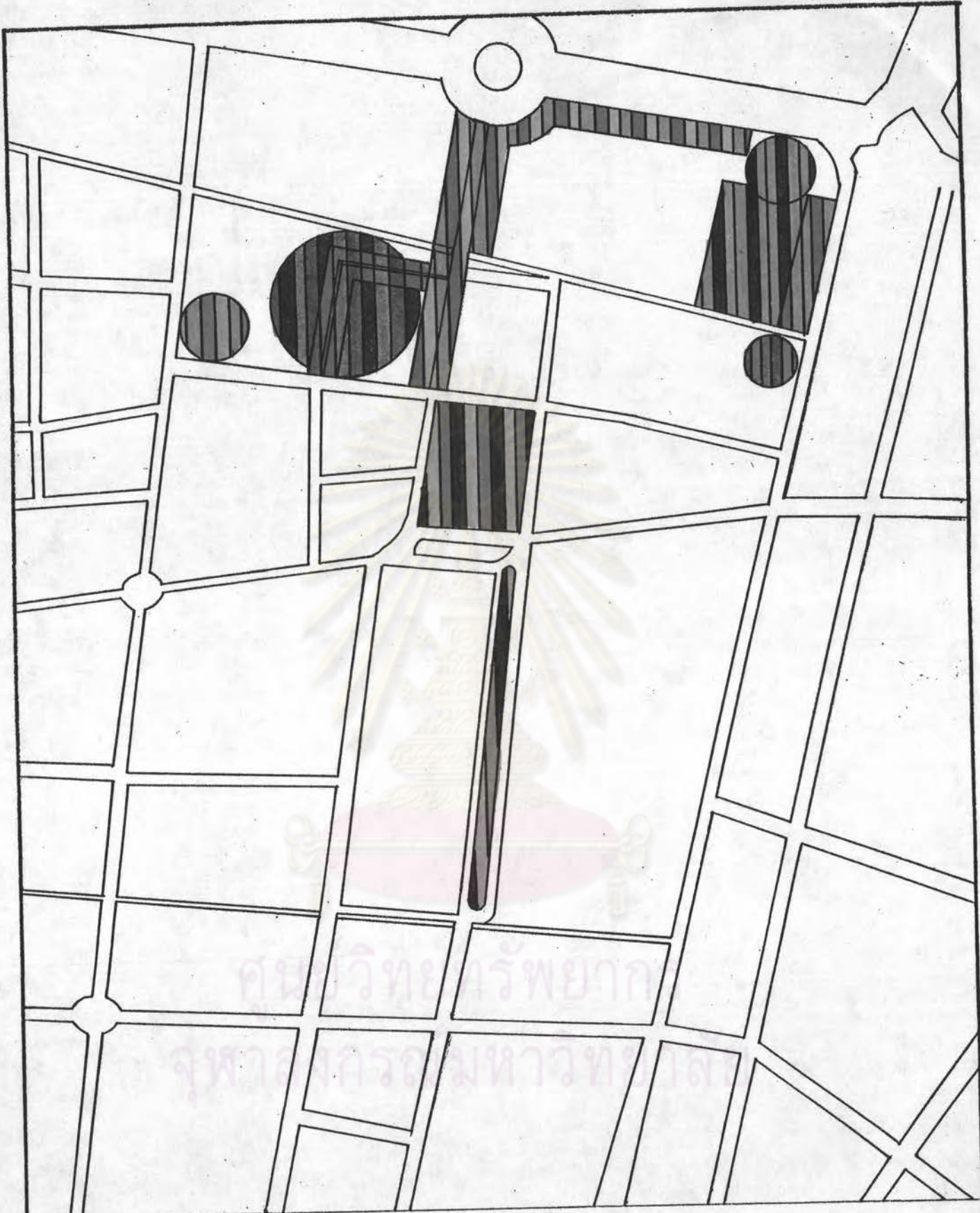
ที่ว่างแต่ละแห่งนอกจากจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปแล้ว บทบาทที่เกิดขึ้นก็มีความแตกต่างกันไปเช่นเดียวกัน โดยที่ลักษณะความแตกต่างของบทบาทที่เกิดขึ้นบริเวณที่ว่างแต่ละแห่งในบริเวณชุมชนเสาชิงช้า มีดังต่อไปนี้

1.3.1 ลักษณะการใช้ประโยชน์

ลักษณะของการอำนวยความสะดวกของที่ว่างแต่ละแห่งนั้น จะออกมาในรูปของกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของประชาชน ซึ่งที่ว่างในเขตชุมชนเสาชิงช้า นั้นพบว่า ที่ว่างมีบทบาททั้งการเป็นส่วนประกอบของเมือง ในด้านทัศนียภาพและยังคงมีบทบาทในด้านการบริการ โดยที่ที่ว่างโดยทั่วไปจะถูกใช้เพื่อการพักผ่อนเป็นหลัก พบว่าที่ว่าง 4 ใน 11 แห่งถูกใช้เพื่อการพักผ่อนโดยไม่ต้องใช้กำลัง (PASSIVE RECREATION) ได้แก่ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถานต่างๆ ส่วนหย่อมทั้งบริเวณข้างวัดสุทัศน์ และบริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและที่ว่างรอบบริเวณอาคารภายในชุมชนตรอกตึกดิน นอกจากนี้ยังพบว่าที่ว่าง 2 ใน 11 แห่งมีลักษณะกิจกรรมทั้งแบบการพักผ่อนแบบไม่ใช้กำลัง (PASSIVE RECREATION) และการออกกำลังกาย (ACTIVE RECREATION) ได้แก่ ที่ว่างบริเวณ ลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพฯ และบริเวณสนามเด็กเล่นภายในวัดเทพธิดาและพบว่ามีที่ว่างเพียงแห่งเดียวที่มีการใช้ประโยชน์หลัก เพื่อการออกกำลังกายและการเล่น (ACTIVE RECREATION) ได้แก่ ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนวัดมทรณพาราม นอกจากนั้นที่ว่างที่เหลือซึ่งได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนราชดำเนินถนน และทางเดินเท้า บริเวณถนนดินสอและตรอกตึกดิน ตลอดจนลานจอดรถ บริเวณวัดนาขันธ์ดา ล้วนแล้วแต่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการประกอบกิจกรรมหลัก อันได้แก่ การสัญจรและจอดรถ เป็นต้น

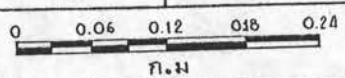
1.3.2 ลักษณะความหนาแน่น

ภายในบริเวณชุมชนเสาชิงช้าในที่ว่างส่วนใหญ่จะไม่ค่อยพลุกพล่านมากนัก ที่ว่างประเภทต่างๆ จะมีการเข้าใช้ประโยชน์เกือบตลอดทั้งวัน แต่จะมีจำนวนผู้ใช้ประโยชน์ค่อนข้างน้อย ยกเว้นที่ว่างบริเวณลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพฯ ที่มีประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์กันเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเวลา 16.00-18.00 น. จะมีผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ประมาณ 600-700 คนต่อวัน รองลงมา คือ ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนซึ่งจะมีนักเรียนเข้าไปใช้ประโยชน์ในวันธรรมดาประมาณวันละ 300 คน รองลงมาคือ ส่วนหย่อมข้างวัดสุทัศน์ และส่วนหย่อมบริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จะมีประชาชนประมาณวันละ 100-500 คน จะเห็นได้ว่า ลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการ กรุงเทพฯ จะมีผู้นิยมเข้าไปใช้ประโยชน์มาก เพราะเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีบริเวณกว้างและเป็นพื้นที่สาธารณะประชาชนสามารถปฏิบัติภารกิจตามที่ต้องการได้ นอกจากนั้นยังเป็นจุดที่มีการเข้าถึงสะดวกสบายจะสังเกตเห็นได้ว่าที่ว่างบริเวณดังกล่าวเป็นที่ว่างที่มีผู้คนจากภายนอกเข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมกับคนภายในชุมชน จึงทำให้มีความหนาแน่นค่อนข้างสูง

แผนที่ 4.23

ชุมชนบริเวณเสาชิงช้า

แสดง

ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่าง

สัญลักษณ์

- ลักษณะกิจกรรม
- เพื่อการพักผ่อน
 - เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย
 - เพื่อการออกกำลังกาย
 - เพื่อประกอบกิจกรรมอื่น

- ความหนาแน่น
- เบาง
 - ปกกลาง
 - หนาแน่น

- ขอบเขตบริการ
- เฉพาะคนในชุมชน
 - คนในและนอกชุมชน
 - เฉพาะคนนอกชุมชน

1.3.3 ขอบเขตการบริการ

ในส่วนของขอบเขตการบริการของที่ว่างแต่ละแห่ง ในเขตชุมชน เสาชิงช้า นั้นพบว่าที่ว่างที่มีขอบเขตการบริการสูงสุด คือ ที่ว่างภายในบริเวณวัดราชันดดา รองลงมาคือ ส่วนหย่อมบรีเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้านั่งเกล้าอยู่หัว โดยจะมีขอบเขตการบริการเท่ากับ 3-4 กิโลเมตร และ 2-3 กิโลเมตรตามลำดับ ส่วนถนนและทางเดินเท้าบรีเวณถนนสายหลัก ลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพฯ และที่ว่างภายในโรงเรียนวัดมทรณพาราม มีขอบเขตการให้บริการเฉลี่ยเท่ากับ 1-2 กิโลเมตร ส่วนที่ว่างที่เหลือเป็นที่ว่างที่มีขอบเขตการบริการค่อนข้างต่ำ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะบรีเวณชุมชนเสาชิงช้า นั้นเป็นย่านอยู่อาศัยดั้งเดิมที่มีโบราณสถานและสถานที่สำคัญ มากมาย ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญในการดึงดูดให้คนเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างที่อยู่ในบรีเวณนั้นๆ ด้วย ส่วนที่ว่างที่อยู่ภายในบรีเวณชุมชนอาศัยก็จะมีแต่เพียง ผู้คนในละแวกเท่านั้นที่เข้ามาใช้ประโยชน์

1.3.4 ลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์

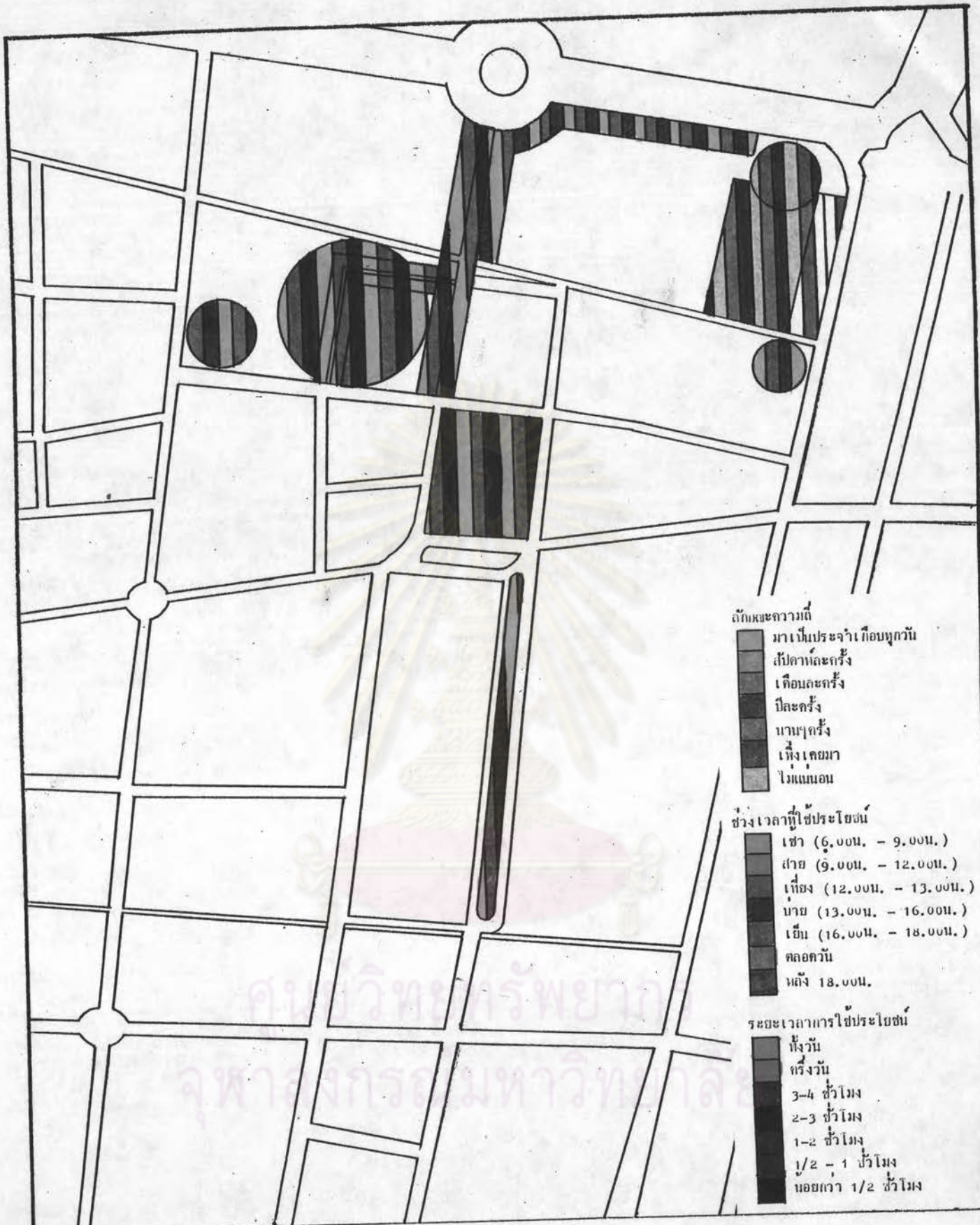
ผู้ใช้ประโยชน์ที่ว่างส่วนหนึ่งจะเป็นคนภายนอกชุมชน โดยส่วนใหญ่ที่ว่างที่คนภายนอกชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์ได้แก่ ที่ว่างรอบบรีเวณอาคารบรีเวณริมถนนราชดำเนิน ถนนและทางเดินเท้าบรีเวณถนนดินสอ ที่ว่างภายในบรีเวณวัดราชันดดา ตลอดจนส่วนหย่อมบรีเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และส่วนหย่อมข้างวัดสุทัศน์ ส่วนที่ว่างที่ผู้มาใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นคนภายในชุมชน ได้แก่ ที่ว่างรอบบรีเวณอาคารชุมชนตรอกคึกคัก, สนามเด็กเล่นในวัดเทพธิดาราม ส่วนที่ว่างในบรีเวณโรงเรียนวัดมทรณพาราม และลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานครนั้น ผู้ที่มาใช้ประโยชน์มีทั้งประชาชนภายในชุมชนและนอกชุมชน

1.3.5 ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์

ลักษณะของความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์พื้นที่ว่าง ในเขตชุมชน เสาชิงช้าจะมีลักษณะที่ค่อนข้างสม่ำเสมอ เป็นประจำเกือบทุกวัน โดยพบที่ว่าง 9 ใน 11 มีการใช้ประโยชน์สม่ำเสมอเกือบทุกวัน ยกเว้นที่ว่างภายในบรีเวณวัดราชันดดาและส่วนหย่อมบรีเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เท่านั้นที่มีการใช้ประโยชน์ที่ไม่แน่นอน และผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ก็เป็นคนภายนอกพื้นที่ชุมชนด้วยการใช้ประโยชน์เกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอ ส่วนที่ว่างที่ถูกใช้ประโยชน์โดยคนภายในพื้นที่จะมีลักษณะการใช้ที่สม่ำเสมอ เพราะเป็นส่วนในการดำเนินชีวิตในสังคมเมือง

1.3.6 ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์

ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์นั้น พบว่าที่ว่างประเภทที่ว่างรอบบรีเวณอาคารจะมีระยะเวลาการใช้ประโยชน์เฉลี่ย 20-30 นาที ในขณะที่ถนนและทางเดินเท้า จะมีระยะเวลาการใช้ประโยชน์ต่อครั้งเพียง 5-10 นาทีเท่านั้น สำหรับที่ว่างประเภท สนามเด็กเล่น, ส่วนหย่อม, ที่ว่างภายในบรีเวณสถาบัน ตลอดจนที่ว่างภายในบรีเวณศาสนสถานจะมีระยะเวลาการใช้ประโยชน์เฉลี่ยประมาณ 1 ชั่วโมง ส่วนลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพฯ นั้นพบว่ามีระยะเวลาการใช้ประโยชน์สูงสุด คือ มีระยะเวลาเฉลี่ย 2-3 ชั่วโมงต่อครั้ง ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากลักษณะของกิจกรรมการใช้ประโยชน์ การประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกายให้ต้องใช้เวลาหลายๆ รองลงมาคือ การพักผ่อนส่วนการประกอบกิจกรรมบางประเภท

ลักษณะความถี่

- มาเป็นประจำเกือบทุกวัน
- สัปดาห์ละครั้ง
- เดือนละครั้ง
- ปีละครั้ง
- นานๆครั้ง
- เที่ยงเคยมา
- ไวแฉฉอน

ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์

- เช้า (6.00น. - 9.00น.)
- สาย (9.00น. - 12.00น.)
- เที่ยง (12.00น. - 13.00น.)
- บ่าย (13.00น. - 16.00น.)
- เย็น (16.00น. - 18.00น.)
- ตลอดวัน
- หลัง 18.00น.

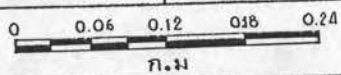
ระยะเวลาการใช้ประโยชน์

- หนึ่งวัน
- ครึ่งวัน
- 3-4 ชั่วโมง
- 2-3 ชั่วโมง
- 1-2 ชั่วโมง
- 1/2 - 1 ชั่วโมง
- น้อยกว่า 1/2 ชั่วโมง

แผนที่ 4.24

ชุมชนบริเวณเสาชิงช้า

แสดง

พฤติกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่าง

สัญลักษณ์

จะใช้เวลานั้นๆ เช่น การสัญจร การจับจ่ายสินค้า เป็นต้น ดังนั้นที่ว่างบริเวณใดที่มีกิจกรรมที่แตกต่างกันก็จะมีระยะเวลาในการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกันด้วย

1.3.7 ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุด

การศึกษาช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุดของที่ว่างแต่ละแห่งในชุมชนเสาชิงช้า พบว่าช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุดมีอยู่ 2 ช่วง คือ 11.00-13.00 น. และ 16.00-18.00 น. โดยที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนราชดำเนิน, บริเวณถนนสายหลักและทางเดินเท้า, และที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียน จะมีการใช้ประโยชน์กันมากในช่วง 11.00-13.00 น. ส่วนที่ว่างรอบบริเวณอาคารภายในบริเวณชุมชนตรอกติดดิน, ถนนและทางเดินเท้าภายในชุมชน, ลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพฯ, สนามเด็กเล่น, ส่วนหย่อมทั้ง 2 แห่ง จะมีการใช้ประโยชน์กันมากในช่วง 16.00-18.00 น. เนื่องจากเป็นช่วงเลิกงาน และมีอากาศที่ร้อนชื้นเย็นสบาย ซึ่งเป็นลักษณะทางธรรมชาติอีกอย่างหนึ่งซึ่งเอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์ของประเทศแถบร้อนซึ่งจะร้อนมากในตอนกลางวัน

1.3.8 การมีบทบาทร่วมกับที่ว่างอื่น

จากการศึกษาตัวอย่างของที่ว่างทั้ง 11 แห่งในเขตชุมชนเสาชิงช้า พบว่าลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพฯ, ที่ว่างรอบบริเวณอาคารในชุมชนตรอกติดดิน สนามเด็กเล่นในวัดเทพธิดา ตลอดจนสวนหย่อมข้างวัดสุทัศน์ นั้นมีบทบาทร่วมกันในด้านการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ผู้ใช้ประโยชน์จะมีการหมุนเวียนการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว โดยมีลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพฯ เป็นที่ว่างหลัก เปรียบเสมือนจุดศูนย์กลางของการเข้าใช้ประโยชน์ของประชาชน ส่วนที่ว่างขนาดใหญ่ คือสนามหลวงซึ่งเป็นพื้นที่ว่างซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง กับมีบทบาทน้อยมากต่อสภาพการเข้าใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างในเขตชุมชนเสาชิงช้า ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ว่าที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์ร่วมกันนั้น เป็นลักษณะการใช้ประโยชน์ของคนภายในชุมชนเสาชิงช้าเท่านั้น การที่มีการใช้ที่ว่างร่วมกันเนื่องจากที่ว่างแต่ละแห่งที่กล่าวมาแล้วนั้น มีลักษณะการเอื้ออำนวยประโยชน์ที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้มีการใช้ร่วมกันเพื่อสนองความต้องการในการใช้ประโยชน์ทุกๆ ด้าน

จะเห็นได้ว่า ชุมชนเสาชิงช้ามีที่ว่างกระจายอยู่ทั่วไปและมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งลักษณะกายภาพที่แตกต่างกันออกไปนั้นส่งผลต่อบทบาทที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของลักษณะกิจกรรม ความหนาแน่น ตลอดจนลักษณะทั่วไปของการเข้าใช้ประโยชน์ ซึ่งที่ว่างแต่ละแห่งจะมีบทบาทหน้าที่ของตนเองเพื่อรองรับความต้องการของคนทั้งในและนอกชุมชน แต่ลักษณะบทบาทของที่ว่างเหล่านั้นจะถูกครอบไว้ด้วยบทบาทของที่ว่างขนาดใหญ่ในพื้นที่ คือ ลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานครซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์กลางของระบบที่ว่างภายในชุมชน มีถนนสายหลักภายในชุมชนเป็นแกนรัศมีที่จะนำเอาผู้คนจากจุดต่างๆ ของชุมชนและนอกชุมชนเข้าสู่พื้นที่ นอกจากนั้นแล้วถนนสายสำคัญ เหล่านี้ยังเป็นตัวเชื่อมต่อความสัมพันธ์ของที่ว่างต่างๆ ในชุมชนอีกด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นกับที่ว่างอื่นๆ นั้นจะเกิดขึ้นในลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น นอกจากนั้นแล้วการเป็นที่ว่างเปิดโล่งอยู่ท่ามกลางชุมชนพักอาศัยเช่นนี้ ทำให้ชีวิตของชาวบ้านในชุมชนที่อยู่โดยรอบไหลเข้าสู่พื้นที่ ทำให้ลานเอนกประสงค์หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานครนี้ มีการรวมของวิถีแบบชาวบ้านและการใช้ประโยชน์แบบชาวเมืองไว้ด้วยกัน

2 ลักษณะเฉพาะของที่ว่างในชุมชนบริเวณเขาวราช เขตสัมพันธวงศ์

เขตสัมพันธวงศ์ โดยเฉพาะบริเวณถนนเขาวราชนั้น เป็นบริเวณที่มีบทบาทมากในทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้คนส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจการค้ามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การเป็นศูนย์กลางของการค้าและความเจริญ ประกอบกับขอบเขตจำกัดของพื้นที่ทำให้ชุมชนบริเวณถนนเขาวราชมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และมีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเต็มที่ เป็นผลทำให้บริเวณที่เปิดโล่งในชุมชนมีน้อยมากหรือแทบไม่ปรากฏให้เห็นได้เลย สองฟากถนนเขาวราชเต็มไปด้วยอาคารประเภทต่างๆ ที่ว่างเปิดโล่งมีแต่เฉพาะบริเวณวัดต่างๆ เท่านั้นซึ่งวัดส่วนใหญ่ เช่น วัดสัมพันธวงศ์, วัดกันมาตุยาราม, วัดชัยชนะสงคราม, วัดไตรมิตรวิทยาราม, วัดชัยภูมิการราม ฯลฯ ก็ตั้งอยู่ลึกเข้าไปหลังอาคารต่างๆ เหล่านั้น และก็เป็นวัดที่มีขนาดค่อนข้างเล็ก ที่ว่างบริเวณวัดมีขนาดจำกัดทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินน้อยลง

การที่ดินบริเวณนี้มีราคาสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่รอบนอกของกรุงเทพฯ ดังนั้นพื้นที่ที่มีอยู่แทบทุกตารางนิ้ว ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจทั้งสิ้น ตลอดแนวถนนสายเขาวราชมองพิจารณาแล้วจะรู้สึกว่า มีความแออัดหนาแน่นมาก ไม่มีสถานที่ทำการของหน่วยราชการเลย มีเพียงแต่อาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน พื้นที่ทั้งหมดถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงไม่มีสวนหย่อมหรือสวนสาธารณะขนาดใหญ่เลย จะมีเพียงแต่สวนหย่อมเล็กๆ บริเวณวงเวียนโอเดียนและสวนหย่อมที่อยู่บริเวณใกล้เคียง คือ สวนหย่อมบริเวณวงเวียน 22 กรกฎาคม เท่านั้น

2.1 ที่ว่างประเภทต่างๆ ในเขตชุมชนเขาวราช

ถึงแม้เขาวราชจะเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นสูง และมีขีดจำกัดต่อการพัฒนาระบบที่ว่างในชุมชน แต่จากการที่เขาวราชนั้นเคยเป็นแหล่งชุมชนที่มีบทบาทสำคัญของการเป็นย่านธุรกิจการค้าและแหล่งพักอาศัยของชาวจีนมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันก็มีผลผลักดันให้ผู้คนในชุมชนชวนชวหาพื้นที่ว่างหรือลานโล่งต่างๆ เพื่อใช้รองรับความต้องการในการประกอบกิจกรรมในพื้นที่ว่าง จนทำให้เกิดพื้นที่ว่างในลักษณะต่างๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งมีความแตกต่างทั้งลักษณะ ขนาด ส่วนประกอบ ตลอดจนการเข้าประโยชน์ของผู้คนในชุมชน สำหรับที่ว่างลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นนั้น พบที่ว่างที่มีลักษณะเด่นมีอยู่ 8 ลักษณะอันได้แก่

2.1.1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร

จากการศึกษาพื้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารในบริเวณชุมชนเขาวราช พบว่าจะมีลักษณะที่แตกต่างกันเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1.1.1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารติดแถวริมถนน จะมีลักษณะ

เป็นที่ว่างขนาดค่อนข้างเล็ก

กระจายอยู่ตามอาคารติดแถวริมถนนสำคัญภายในชุมชน ได้แก่ ถนนเจริญกรุง ถนนเขาวราช ถนนทรงวาด เป็นต้น ซึ่งถึงแม้ที่ว่างขนาดเล็กเหล่านี้จะมีขีดจำกัดทางด้านพื้นที่ แต่ในด้านบทบาทหน้าที่นั้นกลับมีความโดดเด่นมาก โดยเฉพาะที่ว่างรอบบริเวณอาคารติดแถว ริมถนนเขาวราช ซึ่งได้ใช้ที่ว่างดังกล่าวเป็นพื้นที่ศึกษา พบว่ามีลักษณะการเปิดโอกาสให้เข้าใช้อย่างสาธารณะ โดยการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นการเข้าไปซื้อขายสินค้า ผู้คนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ก็จะมี การเข้าใช้อย่างสม่ำเสมอโดยจะมีการใช้ตลอดทั้งวันและใช้ประโยชน์คราวละ 20-30 นาที ผู้คนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ จะมีทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน โดยมีรัศมีการบริการประมาณ 1-2

กิโลเมตร ที่เป็นเช่นนั้นเพราะมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์ที่สำคัญคือ เหล่าร้านค้าจำนวนมากที่วางขายสินค้านานาชนิด ตลอดจนอยู่บนเส้นทางสายสำคัญ มีการเข้าถึงสะดวกสบาย

2.1.1.2 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารตึกแถวพักอาศัยในชุมชน ชุมชนเยาวราชเป็นชุมชนพักอาศัยของชาวจีนมาตั้งแต่อดีต จากลักษณะของการใช้ที่ดินของเยาวราช จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าพื้นที่ส่วนใหญ่จะถูกใช้เพื่อการพาณิชย์กรรม แต่ยังคงมีพื้นที่เพื่อการอาศัยชุกช่อนตัวอยู่บริเวณเขตชั้นในของกลุ่มอาคาร ซึ่งจะเป็นชุมชนพักอาศัยแบบตึกแถวขนาดเล็กมีอายุค่อนข้างมาก พื้นที่ว่างบริเวณดังกล่าวก็ได้แก่ บริเวณชุมชนหลังวัดสัมพันธวงศ์ ชุมชนหลังวัดชัยภูมิการาม ชุมชนข้างวัดกันมาตุยาราม เป็นต้น จะสังเกตเห็นว่าชุมชนในลักษณะดังกล่าวนี้จะมีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับวัด ซึ่งถูกใช้เป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมต่างๆ มาตั้งแต่อดีต สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ได้เลือกศึกษาที่ว่างรอบบริเวณอาคารตึกแถวพักอาศัยในชุมชนหลังวัดสัมพันธวงศ์ จากผลการศึกษาพบว่าลักษณะพื้นที่ว่างมีการเปิดโอกาสให้ผู้คนภายนอกได้เข้าใช้บ้างเท่านั้น ลักษณะทั่วไปเป็นแบบกึ่งสาธารณะ-ส่วนตัว ส่วนใหญ่กิจกรรมที่เกิดขึ้นก็คือ การใช้เป็นที่พบปะพูดคุยของคนในชุมชนนั้นๆ ซึ่งจะเกิดขึ้นเป็นประจำเกือบทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงเวลา 11.00-13.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่คึกคักที่สุด และจะกินเวลาเพียงสั้นๆ ประมาณ 20 นาที เท่านั้น ผู้คนที่ใช้ประโยชน์ คือคนภายในชุมชนเท่านั้น ซึ่งจะใช้เวลาเดินทางสั้นๆ และมีขอบเขตการบริการอยู่ระหว่าง 200-300 เมตรเท่านั้น จะสังเกตเห็นว่าถึงแม้จะเป็นที่ว่างที่มีลักษณะคล้ายกัน แต่กิจกรรมหลักของตัวอาคารนั้นๆ ก็มีผลอย่างมากต่อกิจกรรมของที่ว่าง นอกจากนั้นแล้วการเข้าถึงซึ่งต้องใช้เวลาเฉพาะทางทำในชุมชน ก็มีผลทำให้ลักษณะการใช้ประโยชน์ ตลอดจนความคับคั่งของผู้คนแตกต่างกันไป

2.1.2 ที่ว่างบริเวณลานจอดรถ

เยาวราชนั้นจัดเป็นเขต ที่มีการจราจรหนาแน่นมากที่สุดเขตหนึ่ง ผู้คนจากทั่วทุกทิศมุ่งเข้าสู่เยาวราชเพื่อเข้ามาประกอบภารกิจต่างๆ รวมทั้งผู้คนที่ใช้เส้นทางในชุมชนเป็นเส้นทางสัญจรทำให้เยาวราชเต็มไปด้วยจำนวนรถยนต์ของทั้งคนภายในชุมชน และภายในชุมชน ความต้องการบริเวณจอดรถมีสูงมากเมื่อเทียบกับเขตชุมชนเสาชิงช้า บริเวณจอดรถที่สำคัญๆ ได้แก่ บริเวณถนนสายย่อยภายในชุมชน ตลอดจนถึงทางที่ว่างในบริเวณสถานการศึกษาที่ว่างในบริเวณศาสนสถาน และที่จอดรถที่ถูกสร้างเป็นอาคารจอดรถ เช่น อาคารจอดรถของห้างค้าขาย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าที่ว่างบริเวณลานจอดรถของชุมชนเยาวราชนั้น เป็นที่ว่างที่เกิดขึ้นจากการเบียดบังบทบาทของที่ว่างอื่นๆ ในชุมชน โดยเฉพาะที่ว่างในบริเวณศาสนสถาน ซึ่งพบว่าวัดทุกวัดและศาลเจ้าทุกแห่งในเยาวราชนั้นถูกใช้เป็นที่จอดรถเพื่อเรียกเก็บค่าบริการทั้งสิ้น สำหรับการศึกษาได้เลือกศึกษาบริเวณลานจอดรถในบริเวณวัดปทุมคงคา ซึ่งจะพบเห็นป้ายประกาศว่ารถเต็มอยู่ตลอดเวลา โดยพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1 ไร่ ถูกใช้เพื่อการจอดรถแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจากภาพรวมที่ปรากฏพบว่า นอกจากจะเป็นที่ว่างที่ไม่มีบทบาทในส่วนของการสร้างชีวิตให้กับชุมชนแล้วยังก่อให้เกิดความแออัด และทัศนียภาพที่สกปรกไปจนถึงการเบียดบังบทบาทของที่ว่างประเภทอื่น แต่นั่นก็คือความจำเป็น และเป็นวิธีการหาทางออกที่ง่ายที่สุดในการจัดสรรหาพื้นที่ว่างภายในชุมชนเพื่อใช้จอดรถ

2.1.3 ถนนและทางเดินเท้า

ลักษณะ โครงสร้างของชุมชนเยาวราช ที่ถูกอัดแน่นด้วยกลุ่มอาคารตึกแถวหลายขนาด โดยมีเส้นทางถนนสายสำคัญพาดผ่านตามแนวยาวและมีถนนสายย่อยๆ เป็นตัว

เชื่อมถนนสายสำคัญๆ ทำให้เกิดระบบโครงข่าย การคมนาคมที่มีลักษณะเป็นเส้นโค้ง (CURVILINEAR SYSTEM) ทำให้มีการเข้าถึงในทุกๆ พื้นที่ของชุมชน โดยถนนสายหลักที่สำคัญ คือ ถนนเจริญกรุง ถนนเยาวราช และถนนทรงวาด ลักษณะถนนสายหลักทั้ง 3 เส้นจะตัดผ่านชุมชนตามแนวยาวขนานไปกับแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งจัดเป็นเส้นทางสำคัญในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนถนนสายย่อยและถนนซอยต่างๆ ที่กระจายอยู่เต็มพื้นที่นั้น ก็เป็นเส้นทางสำคัญสำหรับคนภายในชุมชนและคนจากภายนอกที่เข้ามาประกอบกิจกรรมในพื้นที่ชุมชนเยาวราช จากลักษณะความหนาแน่นของเส้นทางจราจร ประกอบกับการเป็นย่านการค้าที่สำคัญ ที่มีข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ จึงทำให้ถนนและทางเดินเท้าภายในชุมชนเยาวราช ถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน โดยลักษณะของถนนและทางเดินเท้าในชุมชน พอจะจำแนกได้ดังนี้

2.1.3.1 ถนนและทางเดินเท้า บริเวณเส้นทางสายหลักที่สำคัญ

จากการศึกษาพบว่าถนนสายหลักที่สำคัญของชุมชนคือ ถนนเจริญกรุง ถนนเยาวราชและถนนทรงวาด จากการที่เป็นถนนสายสำคัญที่ตัดผ่านย่านชุมชนที่เป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจการค้า และย่านพักอาศัยของชาวจีน ประกอบกับการเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลัก ของเขตเมืองชั้นในเขตกรุงเทพมหานคร จึงทำให้ถนนทั้ง 3 สาย หนาแน่นไปด้วยรถยนต์และผู้คน โดยเฉพาะถนนเยาวราชซึ่งเป็นถนนที่ใช้ศึกษาในการศึกษาค้นคว้านี้ด้วย โดยพบว่าถนนและทางเดินเท้าบริเวณถนนเยาวราชนั้น ถูกกำหนดไว้เป็นถนนสายรองในเขตเมือง แต่เนื่องจากการปรับเปลี่ยนช่องทางเดินรถ และสภาพการใช้ผิวจราจรในปัจจุบันทำให้ถนนเยาวราชกลายเป็นถนนสายหลักที่สำคัญขึ้นมา ถนนเยาวราชจะเป็นถนนที่มีรถวิ่งทางเดียว (ONE-WAY SYSTEM) โดยมีจำนวน 5 ช่องทางวิ่ง ส่วนทางเดินเท้านั้นจะมีขนาดความกว้างประมาณ 3 เมตร มีการใช้ประโยชน์กันอย่างสาธารณะ โดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการสัญจร และการจับจ่ายสินค้าบริเวณริมฝั่งถนน ลักษณะความถี่ที่ใช้ประโยชน์นั้นค่อนข้างจะไม่สม่ำเสมอ การเข้าใช้ประโยชน์จะเกิดขึ้นตลอดทั้งวัน โดยเฉลี่ยระยะเวลาของการใช้ประโยชน์แต่ละครั้งจะกินเวลาดังแต่ 30-60 นาที ผู้เข้าใช้ประโยชน์บนถนนเยาวราชส่วนใหญ่จะเป็นคนจากภายนอกชุมชน โดยมีรัศมีการบริการเฉลี่ยเท่ากับ 2 - 3 กิโลเมตร นับว่าถนนเยาวราชเป็นถนนสายสำคัญ สามารถดึงดูดให้มีผู้เข้ามาใช้ประโยชน์มาก เนื่องจากบริเวณชุมชนเยาวราชเองนั้นก็เป็นที่ตั้งธุรกิจที่สำคัญ การมีร้านค้าที่จำหน่ายสินค้านานาชนิดทั้งร้านค้าแผงลอยจำนวนมาก รวมทั้งการเป็นเส้นทางสัญจรที่สำคัญ ภายในเขตใจกลางเมืองจึงได้เพิ่มบทบาทให้แก่ทางเดินเท้าและถนนเยาวราช จนกลายเป็นถนนที่มีทั้งความคับคั่งของรถยนต์ และความคึกคักของผู้คน

2.1.3.2 ถนน ซอย ตรอกและทางเดินเท้าภายในชุมชน ได้แก่

ถนนมังกร ซอยเจริญกรุง 21 ถนนแปลงนาม ถนนแดงดำ ถนนลำพันไชย ถนนไตรมิตร ถนนบาดสาย ถนนมิตรพันธ์ ถนนเยาวพานิชและซอยวานิช 1 เป็นต้น ถนนที่ได้กล่าวมานั้นบางถนนเป็นถนนสายย่อย บางถนนเป็นถนนซอยและทางเดินเท้า ซึ่งล้วนแล้วแต่มีบทบาทที่แตกต่างไปจากบทบาทของถนนสายหลักของชุมชนอยู่บ้าง แต่เนื่องจากเยาวราชเป็นย่านธุรกิจที่สำคัญ พื้นที่แบบทุกรายการนี้มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างจากถนนสายหลัก ที่ว่างเล็กๆ รอบอาคาร ตลอดจนถนนสายย่อย ตรอก ซอยต่างๆ อันมีผลทำให้ความคับคั่งของผู้คนได้ไหลเข้าสู่ถนนสายย่อยต่างๆ ด้วยสำหรับการศึกษาได้เลือกศึกษาบริเวณซอยวานิช 1 ซึ่งเป็นถนนซอยที่มีความสำคัญของชุมชน ถือเป็นย่านการค้าส่งสินค้า จากการศึกษาพบว่าซอยวานิช 1 มีการใช้ประโยชน์

อย่างสาธารณะ-กึ่งสาธารณะ การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นการเดินจับจ่ายสินค้า ตามร้านค้าส่ง สองข้างทางโดยการเข้าประโยชน์จะค่อนข้างสม่ำเสมอ โดยมีการเข้าใช้เป็นประจำ ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุดคือ ช่วง 13.00-16.00 น. ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์เฉลี่ยคร่าวๆ 20-30 นาที ผู้คนที่ใช้ประโยชน์มีทั้งคนภายในชุมชนและนอกชุมชน โดยมีรัศมีการบริการเฉลี่ยเท่ากับ 1-2 กิโลเมตร และมีการเข้าใช้ที่หนาแน่นเกือบตลอดเวลา เนื่องจากซอยวานิช 1 เป็นเส้นทางเดินเท้าที่สำคัญที่เชื่อมต่อชุมชนเขาวราชกับย่านพาหุรัด กับเป็นที่ตั้งของบรรดาร้านค้าส่งสินค้าเครื่องใช้จำนวนมาก ทำให้ซอยวานิช 1 กลายเป็นถนนซอยที่มีบทบาทนอกเหนือจากการเป็นแค่ทางเดินเท้าธรรมดาๆ ในชุมชนเท่านั้น

2.1.4 ลานเอนกประสงค์

เนื่องจากขีดจำกัดทางด้านพื้นที่ของชุมชน ทำให้ที่ว่างต่างๆ ที่พบภายในชุมชนล้วนแล้วแต่เป็นที่ว่างขนาดเล็กแทบทุกแห่ง รวมถึงที่ว่างประเภทลานเอนกประสงค์ หน้าศาลเจ้าแม่พระตุ้ ซึ่งเป็นเพียงลานโล่ง ขนาดเล็กเพียงแห่งเดียวที่พบภายในชุมชนเขาวราช โดยมีขนาดพื้นที่เท่ากับ .02 ไร่ แต่มีลักษณะการใช้ที่เป็นสาธารณะ โดยที่การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นการพักผ่อน นั่งสนทนากัน ระหว่างเพื่อนหรือคนในครอบครัว ซึ่งจะมีการเข้าใช้ที่สม่ำเสมอเกือบทุกวัน โดยเฉพาะช่วงเวลา 13.00 - 16.00 น. โดยจะมีระยะเวลาเฉลี่ยของการใช้ประโยชน์แต่ละครั้งเท่ากับ 1-2 ชั่วโมง ผู้คนที่เข้าไปใช้ประโยชน์จะมีเฉพาะคนภายในชุมชนที่อยู่ห่างออกไป 200-300 เมตรเท่านั้น ลักษณะบทบาทที่เกิดขึ้นเช่นนี้ เนื่องจากบริเวณที่ว่างดังกล่าวเป็นเสมือนจุดพบปะหรือจุดพักผ่อน นอกบ้านของคนในละแวกใกล้เคียง เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศการพูดคุย จากในบ้านสู่ลานภายนอก ที่อยู่ใกล้ๆ ส่วนเหตุที่พื้นที่ดังกล่าวไม่ถูกผลกระทบจากภายนอกมากนัก เพราะเป็นเพียงพื้นที่เล็ก ระหว่างตึกแถวที่อยู่ลึกเข้าไปจากแนวถนน และเป็นที่ว่างที่อยู่ศาลเจ้าด้วย กิจกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพียงกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความต้องการพื้นฐานของคนในชุมชนย่อยเพื่อการพักผ่อนจากกิจวัตรประจำวันเท่านั้นเอง

2.1.5 สวนหย่อม

ในเขตชุมชนเขาวราช พบว่ามีสวนหย่อมอยู่ 2 แห่ง คือสวนหย่อมบริเวณวงเวียนโอเดียนและสวนหย่อมบริเวณ วงเวียน 22 กรกฎาคม สำหรับสวนหย่อมบริเวณวงเวียนโอเดียนนั้นเป็นสวนหย่อมขนาดเล็กที่มีการเข้าใช้ประโยชน์ไม่มากนัก ประโยชน์หลักก็การช่วยแก้ปัญหาการจราจร และการเป็นส่วนประกอบทางด้านทิวทัศน์ของชุมชน ซึ่งก็ช่วยให้ชุมชนเขาวราชมีมุมมองที่ดีอยู่บ้าง ส่วนสวนหย่อมบริเวณ 22 กรกฎาคมนั้นนอกจากการเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของชุมชนยังมีบทบาทความสำคัญอย่างมาก ต่อการเข้าใช้ประโยชน์ของผู้คนในลักษณะของการเป็นที่ว่างภายในชุมชนเมือง (URBAN SPACE) สำหรับการศึกษาลักษณะของที่ว่างประเภทสวนหย่อมนั้น ได้เลือกทำการศึกษาริเวณสวนหย่อมวงเวียน 22 กรกฎาคม ซึ่งพบว่าสวนหย่อมวงเวียน 22 กรกฎาคมนั้น เป็นสวนหย่อมที่อยู่ในเขตพาณิชย์กรรม+พักอาศัย เป็นสวนหย่อมขนาดกลาง คือ มีพื้นที่ประมาณ 2.68 ไร่ มีลักษณะเป็นพื้นที่วงกลมล้อมรอบบ่อน้ำในตอนกลาง บริเวณโดยรอบเป็นเส้นทางจราจรสายรองในชุมชน ส่วนประกอบในสวนหย่อมค่อนข้างมีความสมบูรณ์ คือ มีทั้งต้นไม้และพุ่มไม้ ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน บ่อน้ำ น้ำพุและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ อย่างทั่วถึงนอกจากนั้นแล้วยังพบว่ามีร้านค้าประเภทหาบเร่ วางบริการสินค้าประเภทอาหารและเครื่องดื่ม โดยภาพรวมแล้วส่วนประกอบต่างๆ ภายในสวนหย่อมจะเอื้ออำนวยความสะดวกการประกอบกิจกรรม

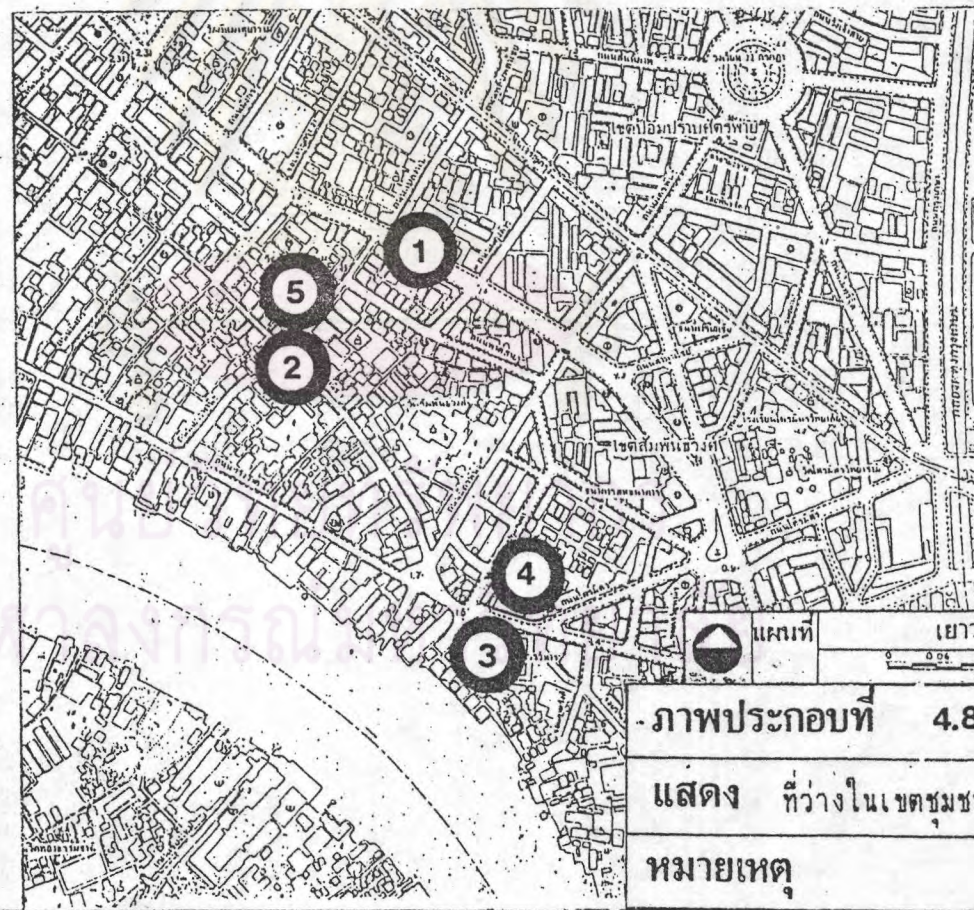
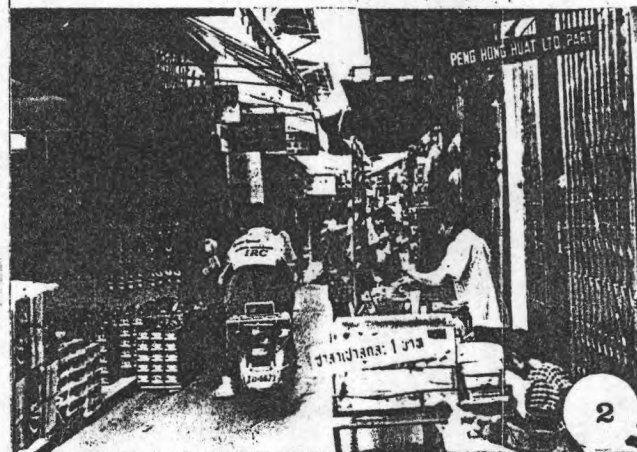
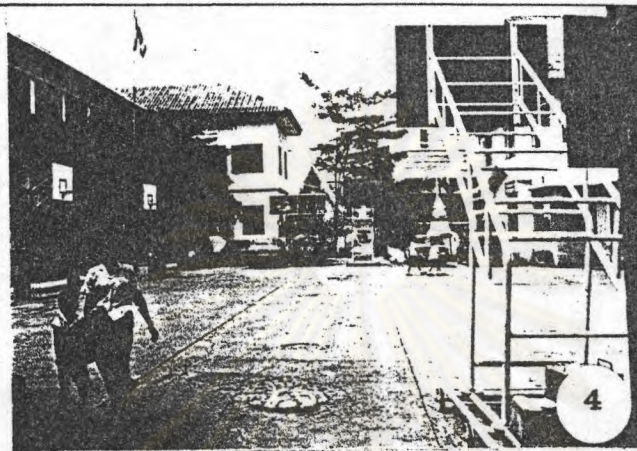
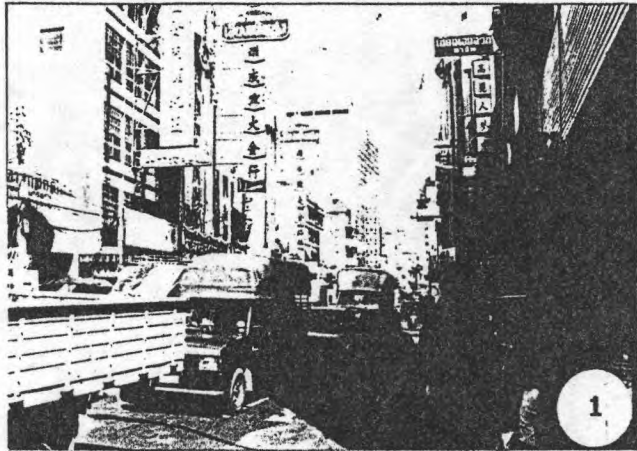
เพื่อการพักผ่อน (PASSIVE RECREATION) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีขนาดไม่กว้างขวางมากนักพื้นที่ส่วนใหญ่เต็มไปด้วยต้นไม้ พุ่มไม้และที่นั่งบริเวณพักผ่อน จึงส่งผลให้กิจกรรมที่เกิดขึ้น เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพักผ่อนนั่งเล่นถึง 75% การออกกำลังกาย 15% และประกอบกิจกรรมอื่นๆ 10% ลักษณะความถี่ของการเข้าใช้ประโยชน์จะมีความสม่ำเสมอและใช้เป็นประจำเกือบทุกวัน ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 16.00-18.00 น. ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์เฉลี่ยเท่ากับ 3-4 ชั่วโมง รัศมีการบริการเท่ากับ 1/2-1 กิโลเมตร ผู้ใช้ประโยชน์นอกจากจะเป็นผู้ใหญ่ในชุมชนแล้ว ส่วนหนึ่งยังเป็นผู้คนจากภายนอกที่แวะเวียนเข้ามาประกอบกิจกรรมในชุมชน แล้วจึงได้อาศัยสวนหย่อมแห่งนี้เป็นที่พักผ่อน โดยเฉลี่ยแล้วจะมีผู้เข้าไปใช้ประโยชน์เป็นจำนวน 900-1,000 คนต่อวัน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูง สาเหตุเนื่องมาจากการเป็นส่วนหย่อมที่มีพื้นที่กว้างขวางพอสมควร และเป็นพื้นที่ว่างเพียงไม่กี่แห่งในชุมชนที่มีความเจริญและมีความพลุกพล่านเป็นแหล่งพำนักชมธรรมชาติที่สำคัญและเป็นชุมชนพักอาศัยดั้งเดิม จึงทำให้สวนหย่อมบริเวณวงเวียน 22 กรกฎาคมนี้เป็นพื้นที่ว่างที่สำคัญแห่งหนึ่งของชุมชนย่านเยาวราช

2.1.6 ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน

จากการศึกษาพบว่าเยาวราชเป็นเขตชุมชนที่มีสถาบันต่างๆ ตั้งอยู่น้อยมากไม่ว่าจะเป็นสถาบันราชการ สถาบันการศึกษาและอื่นๆถึงจะมีอยู่บ้างก็เป็นสถาบันที่มีขนาดค่อนข้างถึงเล็ก จากการศึกษาพบว่าที่ว่างภายในบริเวณสถาบันนั้น ได้แก่ ที่ว่างในบริเวณโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย ที่ว่างในบริเวณโรงเรียนวัดสัมพันธวงศ์ ที่ว่างในบริเวณโรงเรียนวัดปทุมคงคา ซึ่งทั้งหมดเป็นที่ว่างที่อยู่ภายในบริเวณโรงเรียนทั้งสิ้น ส่วนที่ว่างภายในบริเวณสถาบันราชการนั้นพบว่าแทบจะไม่ปรากฏให้เห็นเลย เนื่องจากบริเวณสถาบันราชการเหล่านั้นเป็นเพียงอาคารตึกแถวขนาดเล็กที่ปะปนอยู่กับอาคารพาณิชย์อื่นๆ ภายในชุมชนเท่านั้น สาเหตุดังกล่าวก็เนื่องมาจากข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ในชุมชนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สำหรับการศึกษาค้นคว้าได้เลือกทำการศึกษานี้ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนวัดปทุมคงคา ซึ่งเป็นพื้นที่ว่างที่มีขนาดประมาณ 1 ไร่ ไม่มีการเปิดให้เข้าใช้อย่างสาธารณะ เป็นที่ว่างที่อยู่ภายใต้การดูแลของทางโรงเรียน จากการศึกษาพบว่าการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการออกกำลังกาย (ACTIVE RECREATION) มีการใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ ส่วนใหญ่ในช่วง 12.00-13.00 ระยะเวลาการใช้ประโยชน์ต่อครั้งเฉลี่ยเท่ากับ 45 นาที มีขอบเขตให้บริการประมาณ 1-2 กิโลเมตร การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ของนักเรียนที่อยู่ทั้งภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง นอกจากนั้นแล้วยังพบว่าพื้นที่ว่างส่วนหนึ่งจะถูกแบ่งไปใช้เป็นที่จอดรถของครู อาจารย์ภายในโรงเรียน จึงมีผลทำให้ที่ว่างขนาดเล็กดังกล่าวถูกแทรกด้วยกิจกรรมอื่น ทำให้กิจกรรมการใช้ประโยชน์ของนักเรียนนั้นมีขอบเขตที่จำกัดทั้งๆ ที่จำนวนนักเรียนในโรงเรียนมีถึงกว่า 300 คน

2.1.7 ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน

ลักษณะเด่นของชุมชนที่เคยเป็นแหล่งพักอาศัยดั้งเดิมนั้น จะปรากฏให้เห็นในรูปของศาสนสถาน ซึ่งจัดว่าเป็นสิ่งที่มีความผูกพันกับสังคมของชุมชน ดังนั้นในเยาวราชจึงสามารถพบเห็นได้ทั้งศาสนสถานทั้งของคนไทยและคนจีน สำหรับในเขตพื้นที่ศึกษานี้ ที่ว่างในบริเวณศาสนสถานส่วนใหญ่จะเป็นที่ว่างภายในบริเวณวัดซึ่งได้แก่ ที่ว่างภายในบริเวณวัดกันมาตุยาราม วัดชัยภูมิการาม วัดสัมพันธวงศ์ วัดปทุมคงคาและวัดไตรมิตรที่ว่างภายในบริเวณวัดของชุมชนเยาวราช จัดเป็นที่ว่างที่มีความสำคัญและน่าจะมีบทบาทมาก เนื่องจากเป็นที่ว่างที่มีขนาดค่อนข้าง

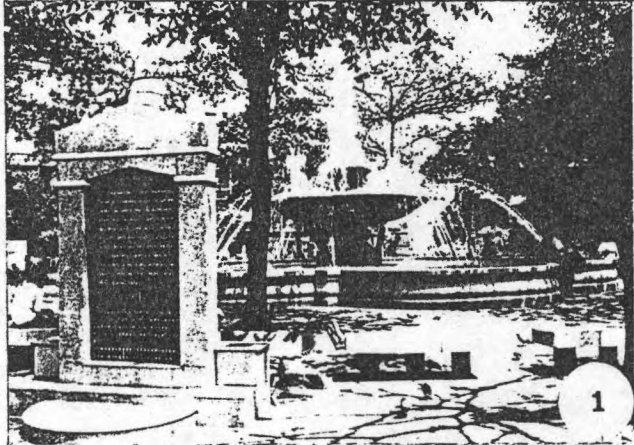

- 1 ถนนสายหลักและทางเดินเท้า (ถนนเยาวราช)
- 2 ถนนและทางเดินเท้าในชุมชน (ซอยวานิช 1)
- 3 ลานจอดรถในวัดปทุมคงคา
- 4 ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียน วัดปทุมคงคา
- 5 ที่ว่างขนาดเล็กหน้าศาลเจ้าแม่พระคู่

แผนที่ เยาวราช
 0 0.05 0.1 0.15 0.2 กม.

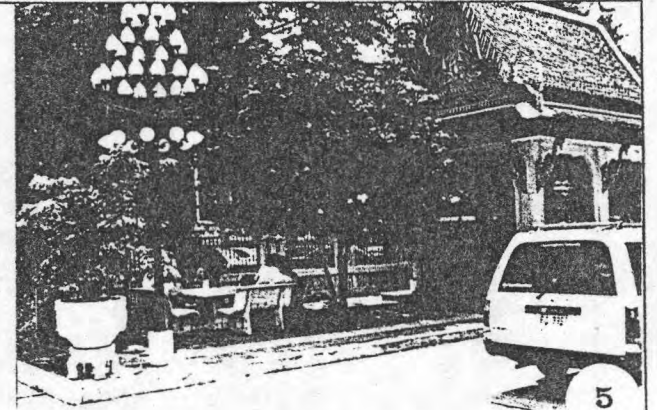
ภาพประกอบที่ 4.8
 แสดง ที่ว่างในเขตชุมชนเยาวราช
 หมายเหตุ

1

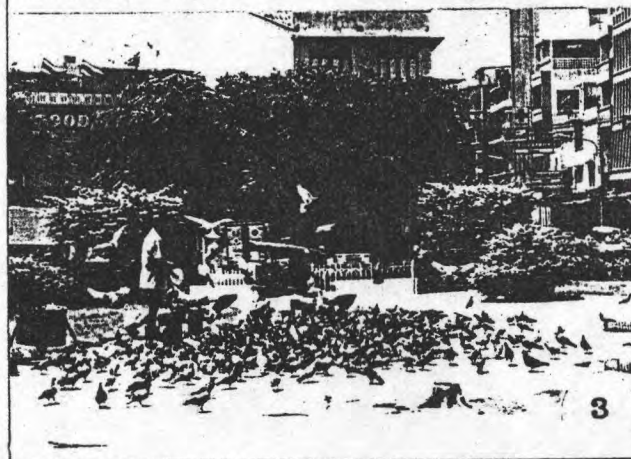
4

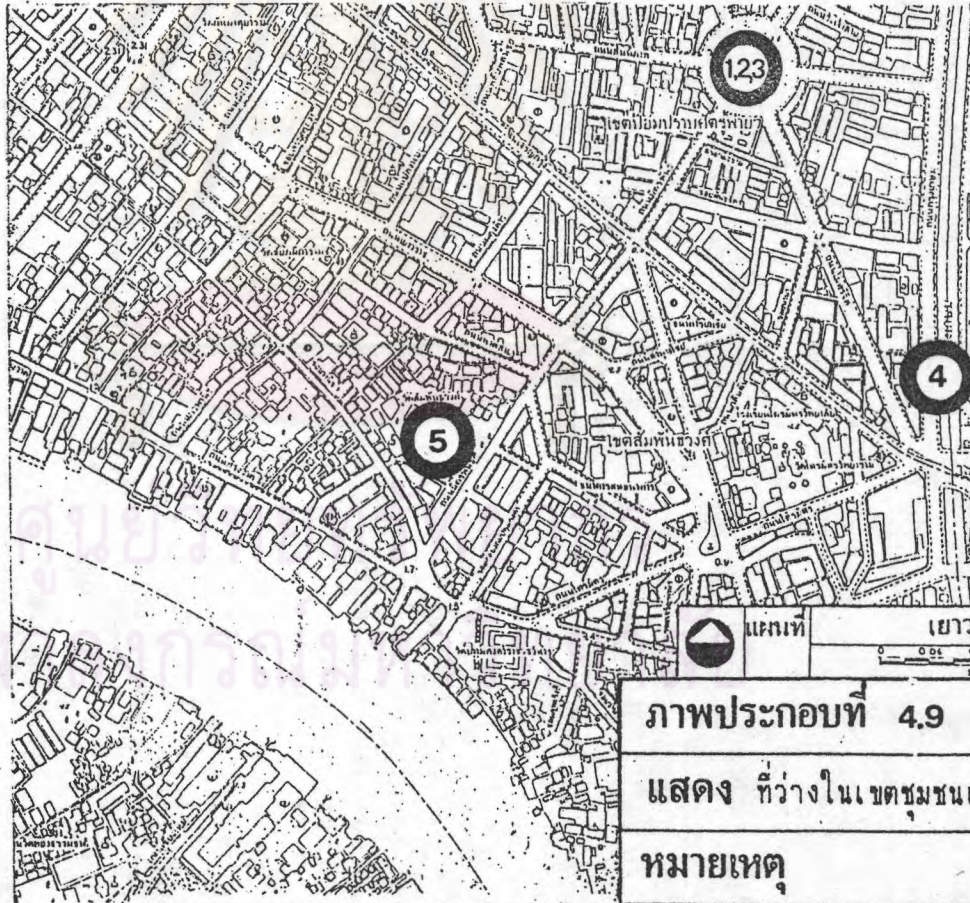
5

2

3

1, 2, 3 สวนหย่อมบรีเวณ
วงเวียน 22 กรกฎาคม
4
ที่ว่างริมคลอง
ผดุงกรุงเกษม
5
ที่ว่างภายในบริเวณ
วัดสัมพันธวงศ์

แผนที่ เขาวราช
0 0.05 0.1 0.15 0.2
กม.

ภาพประกอบที่ 4.9
แสดง ที่ว่างในเขตชุมชนเขาวราช
หมายเหตุ

ใหญ่และมีการกระจายตัวอยู่ทั่วบริเวณชุมชน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นที่ว่างที่อยู่ลึกเข้าไปในชุมชน ทำให้มีข้อจำกัดของกลุ่มผู้ต้องการใช้ประโยชน์ สำหรับการศึกษาได้เลือกทำการศึกษาที่ว่างภายในบริเวณวัดสัมพันธวงศ์ ซึ่งเป็นวัดที่มีขนาดใหญ่ มีขนาดพื้นที่ประมาณ 7.8 ไร่ ล้อมรอบด้วยกลุ่มอาคารพาณิชย์กรรมและพักอาศัย ส่วนประกอบภายในมีทั้ง ต้นไม้ พุ่มไม้ ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ทางวัดจัดขึ้นไว้พอประมาณ สภาพต่างๆ เอื้ออำนวยต่อการพักผ่อน นอกจากนั้นแล้วพบว่า ลานโล่งรอบบริเวณวัดยังถูกใช้เพื่อการออกกำลังกาย จึงทำให้กลายเป็นที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์ ทั้งเพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย โดยมีการพักผ่อนประมาณ 45% ออกกำลังกาย 35% และประกอบกิจกรรมอื่นๆ 20% ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ประโยชน์ในช่วง 16.00-18.00 น. ของทุกวัน ค่อนข้างสม่ำเสมอ ระยะเวลาของการใช้ประโยชน์คร่าวๆประมาณ 2-3 ชั่วโมง ผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นผู้คนภายในชุมชน โดยมีรัศมีการบริการประมาณ 300-400 เมตร เท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะทำเลที่ตั้งที่อยู่ลึกเข้าไปในชุมชน ที่มีการพักอาศัยปนอยู่กับการพาณิชย์ และในบริเวณวัดเองก็ไม่มีส่วนประกอบอื่นใด ที่มีความสำคัญหรือเป็นที่รู้จักของคนภายนอกจนสามารถที่จะดึงดูดคนจากนอกชุมชนให้เข้ามาพักผ่อนหรือท่องเที่ยวได้ กิจกรรมต่างๆ จึงมีลักษณะของการเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความต้องการพักผ่อนพื้นฐานของคนในชุมชน โดยเฉลี่ยจะมีผู้เข้าใช้ประโยชน์วันละ 100-150 คน

2.1.8 ที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ

เขาวราชเป็นพื้นที่ชุมชนที่อยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยามีพื้นที่ริมฝั่งที่น้ำจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ประโยชน์ต่อสาธารณะ แต่กลับกลายเป็นว่าที่ว่างริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเหล่านั้น ถูกปิดกั้นโดยอาคารโกดัง ที่จอดรถตลอดจนสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ จนไม่สามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้เลย ยกเว้นเสียแต่การใช้ประโยชน์ของเจ้าของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างเหล่านั้น จะเหลือก็เพียงที่ว่างริมคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งเป็นคลองเพียงแห่งเดียวที่พบในเขตชุมชน คลองผดุงกรุงเกษมเป็นคลองขนาดใหญ่ ปัจจุบันมีสภาพที่เน่าเสีย แต่ในบางครั้งน้ำก็ดูสะอาดขึ้นบ้างเมื่อมีฝนตกหนัก บริเวณที่ว่างริมฝั่งคลอง ที่เป็นที่ว่างที่มีความกว้างประมาณ 4-5 เมตร เป็นแนวยาวตามลำคลองมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นบริเวณริมฝั่งทำให้มีสภาพร่มรื่นสวยงาม สำหรับการศึกษาได้เลือกศึกษาบริเวณริมฝั่งคลอง ตั้งแต่วงเวียน 22 กรกฎาคม ถึงบริเวณถนนทรงวาด พบว่าการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ประมาณ 80% เป็นการพักผ่อน นั่งเล่น พูดคุยกับเพื่อนฝูงมีการใช้ประโยชน์เกือบทุกวัน ส่วนใหญ่ 16.00-18.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่มีอากาศร้อนและเป็นช่วงเลิกงานกับจะมีร้านค้ามาตั้งวางแผงขายเร็วเพื่อบริการอาคารแก่ผู้นั่งเล่น ระยะเวลาการใช้ประโยชน์เฉลี่ยคร่าวๆ 1/2-1 ชั่วโมง รัศมีการบริการเพียงแค่ว่า 200-300 เมตร เนื่องจากผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นคนงานหรือคนแก่ที่อาศัย หรือทำงานอยู่ในบริเวณใกล้เคียงทั้งสิ้น โดยแต่ละวันจะมีผู้เข้าใช้ประโยชน์ประมาณ 20-30 คนเท่านั้นเอง

2.2 รูปแบบของที่ว่างในเขตชุมชนในเขาวราช

จากการศึกษาพื้นที่ว่างทั้ง 10 ตัวอย่าง ภายในชุมชนเขาวราช พอจะทำให้สรุปได้ว่าระบบที่ว่างของชุมชนเขาวราชนั้นมีลักษณะต่างๆ ที่พอสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.4 แสดง ลักษณะรูปแบบของที่ว่างประเภทต่างๆ ในเขตชุมชนบริเวณ เขียวราช

ประเภทของที่ว่าง ข้อมูลจากสำรวจ	ที่ว่างรวมบริเวณอาคาร		บริเวณลานจอดรถ	ถนนและทางเดินเท้า		ลานเอนกประสงค์	สวนหย่อม	ที่ว่างในบริเวณ สถาบัน	ที่ว่างในบริเวณ ศาลสถาน	ที่ว่างบริเวณ แหล่งน้ำ	หมายเหตุ
	1	2		4	5						
ลักษณะทั่วไป	สาธารณะ	กึ่งสาธารณะ	กึ่งสาธารณะ	สาธารณะ	กึ่งสาธารณะ	สาธารณะ	สาธารณะ	ส่วนตัว	สาธารณะ	สาธารณะ	1. ที่ว่างรวมบริเวณอาคาร ริมถนนเขียวราช 2. ที่ว่างรวมบริเวณอาคารภายใน ชุมชนข้างวัดสมถังบัววงศ์ 3. ลานจอดรถในวัดสมถังบัววงศ์ 4. ถนนดินเขียวราช 5. ซอยภายใน 6. ลานโล่งหน้าศาลเจ้าแม่พระคู่ 7. สวนหย่อมวงเวียน 22 กรกฎาคม 8. ที่ว่างในโรงเรียนวัดสมถังบัววงศ์ 9. ที่ว่างในวัดสมถังบัววงศ์ 10. ที่ว่างริมคลองผดุงกรุงเกษม
ลักษณะเฉพาะ ขนาดของพื้นที่ สถานที่ตั้ง สภาพโดยรอบ การเข้าถึง สภาพของพื้นที่ ผู้ใช้ประโยชน์	สาธารณะ	กึ่งสาธารณะ	กึ่งสาธารณะ 1.1 ไร่ ในวัดสมถังบัววงศ์	สาธารณะ 3 ม	กึ่งสาธารณะ 2-3 ม	สาธารณะ .02 ไร่ ในวัดสมถังบัววงศ์	สาธารณะ 2.68 ไร่	ส่วนตัว 1 ไร่	สาธารณะ 7.8 ไร่	สาธารณะ *	
ลักษณะของส่วนประกอบอื่นๆ	พาณิชย์กรรม 20-30 นาที ปานกลาง เอกชน	พาณิชย์กรรม 5-10 นาที ปานกลาง เอกชน	พาณิชย์กรรม -	พาณิชย์กรรม 45 นาที ปานกลาง ก.ท.ม.	พาณิชย์กรรม 30 นาที ปานกลาง ก.ท.ม.	พาณิชย์กรรม ต่ำกว่า 5 นาที ปานกลาง เอกชน	พาณิชย์กรรม 15-20 นาที สภาพดี ก.ท.ม.	พาณิชย์กรรม 20-30 นาที สภาพดี ก.ท.ม.	พาณิชย์กรรม 5-10 นาที สภาพดี วัด	พาณิชย์กรรม 5-10 นาที ทรุดโทรม ก.ท.ม.	
รั้วกำแพง	/	/	-	/	/	-	/	-	-	-	
ต้นไม้ ทุ่งหญ้า	-	/	/	-	-	/	/	/	/	/	
ที่ตั้งและบริเวณที่ต่อเนื่อง	-	-	-	-	-	-	/	/	/	/	
ที่ตั้ง บ้านพัก มี หอศาล	-	-	-	-	-	-	/	/	/	/	
สิ่งปลูกสร้างและงานศิลปกรรม	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	
สิ่งอำนวยความสะดวก	-	-	-	/	-	/	-	-	/	-	
อุปกรณ์เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	
ส่วนบริการต่างๆ	-	-	/	-	-	-	-	/	-	-	
บรรยากาศ	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้าง	แห้งแล้ง	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้าง	ค่อนข้างสงบ	จอแจ	จอแจ	เงียบสงบ	ค่อนข้างสบาย	
สภาพพื้นผิว	คอนกรีต	คอนกรีต	คอนกรีต	คอนกรีต	คอนกรีต	คอนกรีต	คอนกรีต	คอนกรีต	คอนกรีต	ปูกระเบื้อง	
ลักษณะการใช้ประโยชน์	10%	30%	-	5%	15%	90%	75%	15%	45%	80%	
พักผ่อน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ออกกำลังกาย	90%	70%	100%	95%	85%	10%	15%	80%	35%	-	
อื่นๆ	-	-	-	-	-	-	10%	5%	20%	10%	
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมสูงสุด	ซื้อขายสินค้า	พบปะพูดคุย	จอดรถ	สัญจร	ซื้อขายสินค้า	สังสรรค์	นั่งเล่น	-	-	10%	
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	*	ไม่แน่นอน	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	เกือบทุกวัน	
ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์สูงสุด	ตลอดวัน	11.00-13.00น.	11.00-14.00น.	ตลอดวัน	13.00-16.00น.	13.00-16.00น.	16.00-18.00น.	12.00-13.00น.	16.00-18.00น.	16.00-18.00น.	
ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์(ชม.)	20-30 นาที	15-20 นาที	*	30-60 นาที	20-30 นาที	1-2 ชั่วโมง	3-4 ชั่วโมง	30-60 นาที	2-3 ชั่วโมง	30-60 นาที	
ค่าใช้จ่าย(บาท)	50-100	20-50	10	20-50	20-50	-	10-20 บาท	-	-	-	
ขอบเขตการให้บริการ (เมตร)	1-2 กิโลเมตร	200-300 ก.ม.	*	2-3 กิโลเมตร	1-2 กิโลเมตร	200-300 เมตร	0.5-1.0 ก.ม.	1-2 กิโลเมตร	300-400 เมตร	200-300 เมตร	
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม(คน)	2-3 คน	1-2 คน	*	3 คน	2-3 คน	2 คน	4 คน	4-5 คน	3 คน	2 คน	
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	เพื่อน	เพื่อน	*	เพื่อน	เพื่อน	เพื่อน	เพื่อน	เพื่อน	เพื่อน	เพื่อน	
เพื่อน	20%	15%	*	45%	50%	30%	35%	75%	50%	55%	
สมาชิกในครอบครัว	40%	35%	*	30%	20%	50%	20%	-	10%	15%	
มาคนเดียว	40%	50%	*	25%	30%	20%	45%	25%	40%	30%	
อื่นๆ	-	-	*	-	-	-	-	-	-	-	
ความหนาแน่นของผู้มาใช้ประโยชน์	หนาแน่น	ปานกลาง	หนาแน่น	หนาแน่น	หนาแน่น	20-30 คน	900-1,000 คน	300-350 คน	100-150 คน	20-30 คน	
การมีบทบาทร่วมของที่ว่างอื่น	-	สวนหย่อม	-	-	-	สวนหย่อม	สวนหย่อม	-	-	-	

2.2.1 รูปแบบการพัฒนา

ที่ว่างส่วนใหญ่ในเขตเขาวราชันั้น เป็นที่ว่างที่เกิดขึ้นจากการจัดสร้างขึ้น เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากเขาวราชันั้นเป็นเขตชุมชนที่ใช้ที่ดินต้องหวังถึงผลประโยชน์สูงสุด แต่เนื่องจากการขาดการวางแผนในส่วนของการจัดพื้นที่เมืองทำให้พื้นที่ว่างที่เกิดขึ้นมีข้อจำกัด สำหรับการเป็นสาธารณะประโยชน์ของชุมชนไม่ว่าจะเป็นขนาดพื้นที่ จำนวนที่ว่าง ทำเลที่ตั้ง รวมทั้งส่วนประกอบอื่นที่จะช่วยส่งเสริมการใช้ประโยชน์ของผู้คนถึงแม้ว่าพื้นที่ว่างส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นจากการจัดสร้างก็ตาม แต่ลักษณะของการใช้ประโยชน์นั้นมีความเปลี่ยนแปลงไป การใช้ประโยชน์ที่ว่างในปัจจุบันของเขาวราชันั้นเกิดขึ้นจากการที่ประชาชนนั้นแสวงหาพื้นที่ว่างที่มีจำกัด เพื่อรองรับความต้องการในการใช้ประโยชน์ ซึ่งได้แก่ การเข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อการจอดรถ การเล่นกีฬาในบริเวณวัด การนั่งพักผ่อน นุดคุย บริเวณทางเดินเท้าในชุมชน ตลอดจนการลงมาซื้อขายสินค้ากันบริเวณถนน และทางเดินเท้า บริเวณถนนสายหลักของชุมชน เช่น ถนนเขาวราชันั้น เป็นต้น จากที่ได้กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาของพื้นที่ว่างในเขตเขาวราชันั้น ถึงแม้จะเกิดขึ้นจากการสร้างมาตั้งแต่อดีตก็จริง แต่ลักษณะการเข้าใช้ประโยชน์ของผู้คนที่ผ่านมาก็เป็นส่วนหนึ่งในการที่ทำให้รูปแบบของที่ว่างในเขาวราชันั้นเป็นอย่างที่เห็นในปัจจุบัน

2.2.2 ทำเลที่ตั้ง

เนื่องจากชุมชนเขาวราชันั้นเป็นชุมชนที่มีระบบถนนสายหลัก สายรอง ตลอดจน ตรอก ซอยและทางเดินเท้าเป็นจำนวนมากทำให้ลักษณะของชุมชนมีเส้นสายของพื้นที่ว่างเชื่อมต่อโดยตลอด ที่ว่างแต่ละแห่งจะกระจายอยู่ตามจุดต่างๆในชุมชน ที่ว่างที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่จะแทรกตัวอยู่ภายในชุมชน โดยเฉพาะบริเวณวัด ซึ่งพื้นที่ว่างส่วนนี้จะอยู่ห่างจากแนวถนนสายหลัก ส่วนพื้นที่ว่างขนาดเล็กที่แทรกอยู่ตามอาคารหรือกลุ่มอาคารก็จะกระจายตัวอยู่ทั่วบริเวณ โดยลักษณะของทำเลที่ตั้งก็จะเป็นตัวบ่งบอกถึงความเป็นสาธารณะและความเป็นส่วนตัว ส่วนที่ว่างประเภทถนนและทางเดินเท้าซึ่งเป็นที่ว่างที่มีบทบาทสำคัญนั้น จะกระจายอยู่ทั่วไป ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมกิจกรรมของชุมชนกับพื้นที่ว่างต่างๆ

2.2.3 ขนาดของพื้นที่

เนื่องจากขีดจำกัดทางด้านพื้นที่ของชุมชนเขาวราชันั้น ทำให้ที่ว่างมีขนาดพื้นที่ค่อนข้างเล็ก ที่ว่างส่วนใหญ่จะมีขนาดประมาณ 1-2 ไร่ เท่านั้น ยกเว้นที่ว่างภายในบริเวณวัดต่างๆ ซึ่งจะมีขนาดพื้นที่ค่อนข้างใหญ่ โดยเฉพาะที่ว่างภายในบริเวณวัดสัมพันธวงศ์ นั้นมีขนาดพื้นที่ 7.8 ไร่ ซึ่งเป็นที่ว่างเพียงแห่งเดียวของที่ว่างที่ได้ทำการศึกษาทั้ง 10 แห่ง จากข้อจำกัดในส่วนนี้เอง จึงทำให้ระบบที่ว่างในชุมชนเขาวราชันั้นไม่สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ แต่ในส่วนถนนและทางเดินเท้า ซึ่งเป็นที่ว่างประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญถึงแม้ว่าจะมีขนาดที่จำกัดก็ตาม โดยถนนเขาวราชันั้นเป็นถนนที่มีจำนวนช่องทางวิ่งอยู่ 5 ช่องทางวิ่ง มีทางเดินเท้ากว้างประมาณ 3 เมตร ส่วนในบริเวณทางเดินเท้า ซอยวานิช 1 นั้นมีความกว้างเพียง 2-3 เมตรนั้น แต่ลักษณะการใช้งานกลับหนาแน่นเป็นอย่างมาก

2.2.4 ลักษณะของส่วนประกอบ

ในการศึกษาพื้นที่ว่างทั้ง 10 แห่งในเขตชุมชนเขาวราชันั้น พบว่ามีที่ว่างเพียง 3 แห่งเท่านั้นที่มีการจัดองค์ประกอบภายในที่ว่างไว้ค่อนข้างเหมาะสม ซึ่งได้แก่

ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนวัดปทุมคงคา ที่ว่างภายในวัดสัมพันธวงศ์และบริเวณสวนหย่อมวงเวียน 22 กรกฎาคม โดยมีการจัดต้นไม้ พุ่มไม้ ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้บ้างพอสมควร จะสังเกตเห็นได้ว่าส่วนประกอบภายในพื้นที่ว่างของชุมชนเขาวราชนั้น จะเน้นการอำนวยความสะดวกต่อการพักผ่อนเป็นสำคัญ จากการศึกษาพบว่า มีเพียงที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนวัดปทุมคงคาเพียงแห่งเดียวที่มีการจัดอุปกรณ์เพื่อการออกกำลังกาย ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้พื้นที่ว่างส่วนใหญ่ถูกใช้เพื่อการพักผ่อน นอกจากนี้พื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญอย่าง เช่น ถนนและทางเดินเท้า นั้น ก็มีส่วนประกอบที่สำคัญอันได้แก่ บรรดากลุ่มร้านค้า แผงลอย รถเข็นต่างๆ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดมีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างหนาแน่น นับว่าร้านค้าต่างๆ เหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของระบบที่ว่างในชุมชนเมือง

2.2.5 ลักษณะพื้นผิว

จากการศึกษาพบว่าที่ว่างที่ได้ทำการศึกษาทั้งหมด มีพื้นเป็นพื้นลาดแข็งทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าจะเป็นพื้นที่ว่างประเภทใดก็ตาม สาเหตุเนื่องมาจากพื้นที่ว่างต่างๆ เหล่านี้เป็นที่ว่างที่ถูกจัดสร้างขึ้น ในเขตพื้นที่ที่มีความต้องการใช้ประโยชน์ในพื้นที่สูงประกอบกับความต้องการความสะดวกสบาย เมื่อเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างจึงทำให้ลักษณะพื้นผิวของที่ว่างทั้งหมด ถูกปูทับด้วยกระเบื้องและพื้นคอนกรีต มีเพียงพื้นที่บางจุดในสวนหย่อมวงเวียน 22 กรกฎาคมเท่านั้นที่ยังคงเป็นพื้นดินและพื้นหญ้าอยู่บ้าง จากลักษณะดังกล่าวนี้เองที่ทำให้เขาวราชเป็นชุมชนเมือง อีกชุมชนหนึ่งที่ขาดแคลนพื้นที่ว่างประเภทพื้นอ่อน ได้แก่ พื้นดิน พื้นหญ้า เป็นต้น

2.2.6 ผู้รับผิดชอบดูแล

เนื่องจากพื้นที่ว่างส่วนใหญ่ เป็นที่ว่างที่เกิดจากการจัดสร้างขึ้น เพื่อสาธารณะประโยชน์ จึงมีหน่วยงานของรัฐบาลหรือหน่วยงานของกรุงเทพมหานครเป็นผู้ดูแล นอกจากนั้นที่ว่างที่สำคัญๆ เช่น ที่ว่างภายในบริเวณวัด ก็มีกรมการศาสนาและพระภิกษุสงฆ์ภายในวัดเป็นผู้รับผิดชอบ คงเหลือที่ว่างขนาดเล็กๆ ที่กระจายอยู่ทั่วไปตามอาคารพักอาศัยต่างๆ เช่น ที่ว่างรอบบริเวณอาคารและลานเอนกประสงค์ขนาดเล็ก ซึ่งมีเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบดูแลแต่ถึงแม้จะมีเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบดูแลอยู่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์ก็ยังคงมีลักษณะเป็นสาธารณะ ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะกิจกรรมของชุมชนโดยทั่วไปแล้ว พื้นที่ว่างที่มีหน่วยงานรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบดูแล จะมีความเป็นสาธารณะที่ค่อนข้างสูง ยกเว้นที่ว่างบางแหล่งที่เป็นของหน่วยงานรัฐบาลก็จริง แต่ถูกควบคุมดูแลจากเจ้าหน้าที่ของพื้นที่ที่จะมีผลทำให้ที่ว่างดังกล่าวมีความเป็นสาธารณะน้อยลงไป ซึ่งได้แก่ พื้นที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียน ตลอดจนพื้นที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถานบางแห่ง เป็นต้น สำหรับชุมชนเขาวราช การควบคุมดูแลดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อระบบที่ว่างภายในชุมชนมากนัก เนื่องจากมีการเบียดเบียนบทบาทของที่ว่างประเภทนั้น สนามสำหรับเด็กภายในโรงเรียน ลานโล่งสาธารณะภายในวัดภายในศาลเจ้า ถูกแสวงหาผลประโยชน์เพื่อเป็นที่จอดของเหล่ารถยนต์ จนทำให้พื้นที่ว่างที่มีอยู่เพียงน้อยนิดในชุมชนนั้นไม่สามารถอำนวยความสะดวกต่อชุมชนได้เท่าที่ควร

2.2.7 ลักษณะเฉพาะ

จากการศึกษาพบว่า ที่ว่างภายในชุมชนเขาวราชนั้นมีลักษณะของการเป็นที่ว่างสาธารณะ (PUBLIC SPACE) จนถึงที่ว่างที่เป็นส่วนตัว (PRIVATE SPACE) ซึ่งพอจำแนกได้ดังนี้

- 1) ที่ว่างสาธารณะ (PUBLIC SPACE) ได้แก่ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนสายหลักของชุมชน ตลอดจนถนนและทางเดินเท้า สวนหย่อม ลานเอนกประสงค์ ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน ที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ
- 2) ที่ว่างกึ่งสาธารณะ (SEMI-PUBLIC SPACE) ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยภายในชุมชน ที่ว่างบริเวณลานจอดรถ
- 3) ที่ว่างส่วนตัว (PRIVATE SPACE) ได้แก่ที่ว่างบริเวณสถานบันการศึกษา

จะเห็นได้ว่า ที่ว่างส่วนใหญ่ภายในชุมชนเขาวราชจะมีความเป็นสาธารณะที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากลักษณะกายภาพของชุมชน ที่มีเส้นทางการจราจรที่หนาแน่นกระจายอยู่ ตามกลุ่มอาคารพาณิชย์ที่มีอยู่ทั่วไป นอกจากนั้นแล้วลักษณะกิจกรรมของชุมชนที่เป็นย่านการค้าทั้งค้าส่งและค้าปลีก ทำให้การเข้าใช้ประโยชน์ของผู้คนตามพื้นที่ว่างมีความเป็นสาธารณะสอดคล้องกับการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่นๆ ของชุมชน

จากลักษณะต่างๆ ของระบบที่ว่างในชุมชนเขาวราชที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พอสรุปได้ว่า ลักษณะของชุมชนเขาวราชนั้นมีผลกระทบต่อระบบที่ว่างที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ลักษณะความหนาแน่นของชุมชน การเบียดเสียดอัดแน่นด้วยกลุ่มอาคารพาณิชย์ ทำให้ที่ว่างส่วนใหญ่เป็นที่ว่างที่มีขนาดเล็ก สภาพโครงสร้างการจราจรที่หนาแน่น และเข้าถึงพื้นที่แทบทุกหนทุกแห่งในชุมชน ผลักดันให้เกิดการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ส่วนต่างๆ ของชุมชนอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะถนนและทางเดินเท้า ซึ่งนอกจากจะเป็นที่ว่างอีกประการหนึ่งที่รองรับกับกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของชุมชน แล้วยังกลายเป็นช่องทางหรือโครงข่ายที่เชื่อมโยงพื้นที่ว่างส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน เชื่อมโยงพื้นที่ว่างกับกิจกรรมของผู้คนในชุมชน นอกจากนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าลักษณะของเศรษฐกิจและสังคม ก็ส่งผลกระทบต่อระบบที่ว่างที่เกิดขึ้น การเป็นศูนย์กลางทางการค้าเป็นย่านธุรกิจ ทำให้ผู้คนจากถิ่นอื่นหลั่งไหลเข้ามาสู่ชุมชนอย่างมากมาย ที่ว่างที่ใกล้ชิดกับกิจกรรมการเข้ามาใช้ประโยชน์ในชุมชนของกลุ่มบุคคลเหล่านั้น ก็จะมีบทบาทที่เด่นชัดและมีการใช้ประโยชน์ที่มากกว่าประเภทอื่นๆ สภาพสังคมที่มีทั้งกลุ่มคนแปลกหน้าและคนท้องถิ่นทำให้ระบบที่ว่างนั้นมีลักษณะตั้งแต่สาธารณะจนถึงส่วนตัว

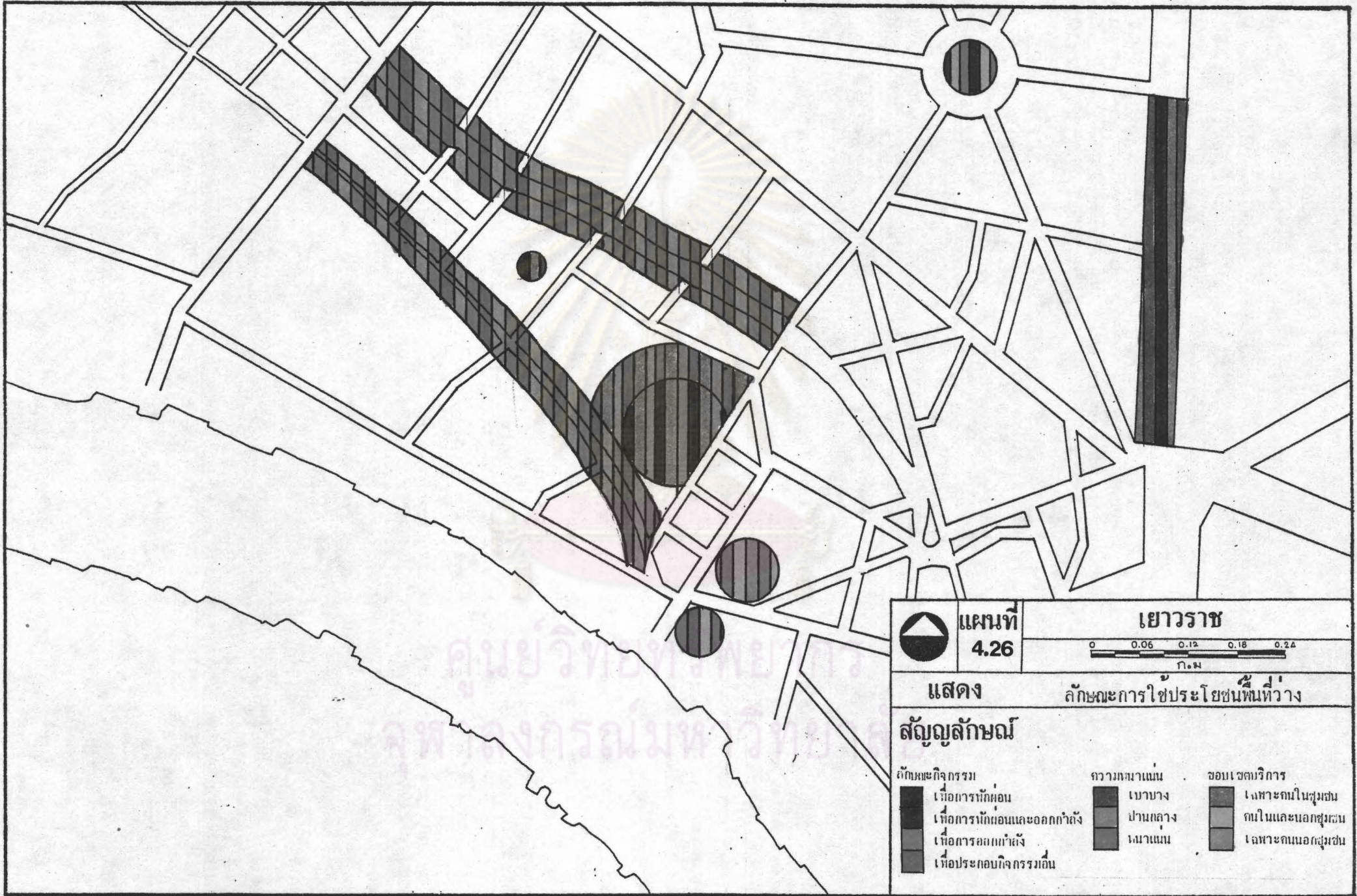
2.3 บทบาทของที่ว่างในเขตชุมชนเขาวราช

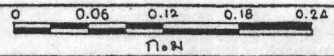

จากการศึกษาลักษณะรูปแบบของที่ว่างในเขตชุมชนที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้เห็นถึงลักษณะของที่ว่างที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เต็มไปด้วยความคับคั่ง จากอาคารบ้านเรือน ยวดยาน และผู้คน อย่างชุมชนเขาวราช สำหรับบทบาทของระบบที่ว่างในชุมชนเขาวราชนั้น พอจะสรุปได้ดังนี้

2.3.1 ลักษณะการใช้ประโยชน์

ระบบที่ว่างในชุมชนเขาวราช มีลักษณะเอื้ออำนวยสำหรับการเข้าใช้ประโยชน์ที่ค่อนข้างจำกัด พบว่าระบบที่ว่างภายในชุมชนเขาวราชมีการใช้ประโยชน์ดังนี้

เพื่อการพักผ่อน	41.50%
เพื่อการออกกำลังกาย	15.50%
เพื่อการประกอบกิจกรรม	43%

	แผนที่ 4.26	เยาวราช
		 ก.ม.
แสดง	ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่าง	
สัญลักษณ์		
ลักษณะกิจกรรม เพื่อการพักผ่อน เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย เพื่อการออกกำลังกาย เพื่อประกอบกิจกรรมอื่น	ความหนาแน่น เบาบาง ปานกลาง หนาแน่น	ขอบเขตบริการ เฉพาะถนนในชุมชน ถนนในและนอกชุมชน เฉพาะถนนนอกชุมชน

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าระบบที่ว่างในชุมชนเขาวราช ไม่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการใช้ประโยชน์เพื่อการออกกำลังกาย คงมีที่ว่างเพียงบางแห่งเท่านั้นที่มีการออกกำลังกาย และการเล่นของเด็กซึ่งก็ได้แก่ ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนเท่านั้น ส่วนกิจกรรมที่มีลักษณะเด่นของชุมชนก็ได้แก่ การพักผ่อนและการประกอบกิจกรรม จากการสำรวจพบว่ากิจกรรมดังกล่าวคือ การเดินจับจ่ายซื้อสินค้าต่างๆ ที่ว่างเรียงตามแผงลอยร้านค้าเล็กๆริมฝั่งถนน สำหรับที่ว่างที่ถูกใช้ประโยชน์ในลักษณะนี้ ได้แก่ ที่ว่างขนาดเล็กของชุมชน ถนนและทางเดินเท้าภายในชุมชน ส่วนที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนนั้นจะมีลักษณะเป็นที่ว่างที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่และอยู่ลึกเข้าไปในเขตชุมชน มีขอบเขตการบริการเฉพาะผู้คนในชุมชนเท่านั้น ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารตึกแถวที่อยู่ลึกเข้าไปในชุมชน ห่างจากแนวถนนสายหลัก ลานโล่งขนาดเล็ก, สวนหย่อม, ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน ตลอดจนที่ว่างริมฝั่งคลองผดุงกรุงเกษม เป็นต้น

2.3.2 ลักษณะความหนาแน่น

ลักษณะความหนาแน่นของผู้เข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างของชุมชนนั้น มีผลเกี่ยวเนื่องอย่างมากกับลักษณะของชุมชน ที่ว่างส่วนใหญ่มีผู้คนเข้าใช้ประโยชน์อย่างหนาแน่นเกือบตลอดเวลา โดยเฉพาะที่ว่างที่มีบทบาทความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวเมืองมากๆ อย่างถนนและทางเดินเท้า ตลอดจนที่ว่างรอบบริเวณอาคารต่างๆ ซึ่งลักษณะกิจกรรมของชุมชนจะเป็นแรงดึงดูดที่ทำให้ผู้คนเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของชุมชน รวมไปถึงพื้นที่ว่างภายในชุมชนที่มีอยู่จากการศึกษาพบว่าที่ว่างที่มีการเข้าใช้อย่างหนาแน่นเช่นนี้ ได้แก่ ที่ว่างบริเวณถนนและทางเดินเท้า บนถนนเขาวราช และซอยวานิช1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนเขาวราช สวนหย่อมวงเวียน 22 กรกฎาคม และบริเวณลานจอดรถในวัดปฐมคงคาราชวรวิหาร ส่วนที่ว่างที่มีความหนาแน่นรองลงมาได้แก่ ที่ว่างภายในวัดสัมพันธวงศ์ ที่ว่างภายในโรงเรียนวัดปฐมคงคา ที่ว่างรอบอาคารพักอาศัยภายในชุมชนที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุว่า ที่ว่างดังกล่าวเป็นที่ว่างที่อยู่ลึกเข้าไปในเขตชุมชนอยู่ห่างจากเส้นทางการสัญจรสายหลักของชุมชน อยู่ห่างจากจุดที่มีการซื้อขายอย่างพลุกพล่าน แต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้เขตพักอาศัย และมีส่วนประกอบที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์อยู่บ้าง จึงทำให้ผู้คนภายในชุมชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์กัน ส่วนที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์ที่ค่อนข้างเบาบางได้แก่ ลานโล่งขนาดเล็กหน้าศาลาเจ้าแม่ประตู ตลอดจนที่ว่างริมฝั่งคลองผดุงกรุงเกษม เพราะเป็นที่ว่างที่มีข้อจำกัดค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นขนาด ตลอดจนลักษณะของพื้นที่

2.3.3 ขอบเขตการบริการ

ขอบเขตการบริการของพื้นที่ว่างจะเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการบอกให้ทราบถึง ลักษณะของประชากรที่เข้ามาใช้ประโยชน์ ว่าเป็นประชากรจากนอกพื้นที่ชุมชนหรือในชุมชน นอกจากนั้นแล้วยังจะทำให้เห็นถึงบทบาทความสำคัญของที่ว่างแต่ละแห่งภายในชุมชน ที่ว่างที่มีขอบเขตการบริการครอบคลุมที่ว่างประเภทอื่นจะเป็นที่ว่างที่ส่งผลกระทบต่อที่ว่างอื่นภายในชุมชน สำหรับที่ว่างที่มีขอบเขตการบริการสูงสุดในเขตชุมชนเขาวราชคือ ที่ว่างประเภทถนนและทางเดินเท้าริมถนนเขาวราช โดยจะมีรัศมีการบริการเท่ากับ 2-3 กิโลเมตร ส่วนที่ว่างที่มีขอบเขตการบริการรองลงมาคือ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนเขาวราช ถนนและทางเดินเท้าบริเวณซอยวานิช1 และที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียน ซึ่งจะมีขอบเขตการบริการประมาณ 1-2 กิโลเมตรเหมือนกัน รองลงมาคือ สวนหย่อมบริเวณวงเวียน 22 กรกฎาคม จะมีขอบเขตการบริการเท่ากับ 1/2-1 กิโลเมตร ส่วนที่ว่างอื่นอันได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยภายในชุมชน ลานโล่ง

ขนาดเล็ก ที่ว่างภายในบริเวณวัด ที่ว่างริมฝั่งคลองจะมีขอบเขตการบริการอยู่เฉพาะผู้คนในชุมชน โดยมีรัศมีเฉลี่ยเท่ากับ 200-400 เมตรเท่านั้น จะสังเกตเห็นได้ว่าที่ว่างประเภทถนนและทางเดินเท้า ตลอดจนถึงที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนสายหลักในชุมชนเขาวราชันั้น มีขอบเขตการบริการที่สูง นอกจากนั้นยังเป็นที่ว่างที่มีบทบาทสำคัญ ตลอดจนเป็นโครงข่ายการเชื่อมต่อที่สำคัญในการนำผู้คนจากจุดต่างๆ เข้าสู่พื้นที่ว่างในชุมชน

2.3.4 ลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์

การเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างของชุมชนเขาวราชันั้นเกิดจากทั้งคนภายในและนอกชุมชน สำหรับที่ว่างที่มีเฉพาะคนภายในชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยในชุมชน ที่ว่างภายในบริเวณวัดสัมพันธวงศ์ ลานโล่งขนาดเล็กหน้าศาลเจ้าแม่พระตุ ที่ว่างริมฝั่งคลองตุงกรุงเกษม ส่วนที่ว่างที่มีการร่วมใช้ของบุคคลภายนอก ได้แก่ ถนนและทางเดินเท้า ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนสายหลัก บริเวณลานจอดรถ ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียน ส่วนหย่อมวงเวียน 22 กรกฎาคม เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าสิ่งที่มีผลกระทบนั้นนอกจากจะเกิดจากขอบเขตการบริการของที่ว่างแต่ละแห่งแล้ว ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ว่างนั้นๆ ก็มีผลต่อลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์ ที่ว่างที่ถูกใช้เพื่อการประกอบกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสัญจร การจับจ่ายซื้อขายสินค้าจะเป็นที่ว่างที่ถูกใช้ประโยชน์จากทั้งคนภายในชุมชนและคนภายนอกชุมชน ส่วนที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อน จะเป็นการใช้ประโยชน์จากผู้คนภายในชุมชนเท่านั้น

2.3.5 ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์

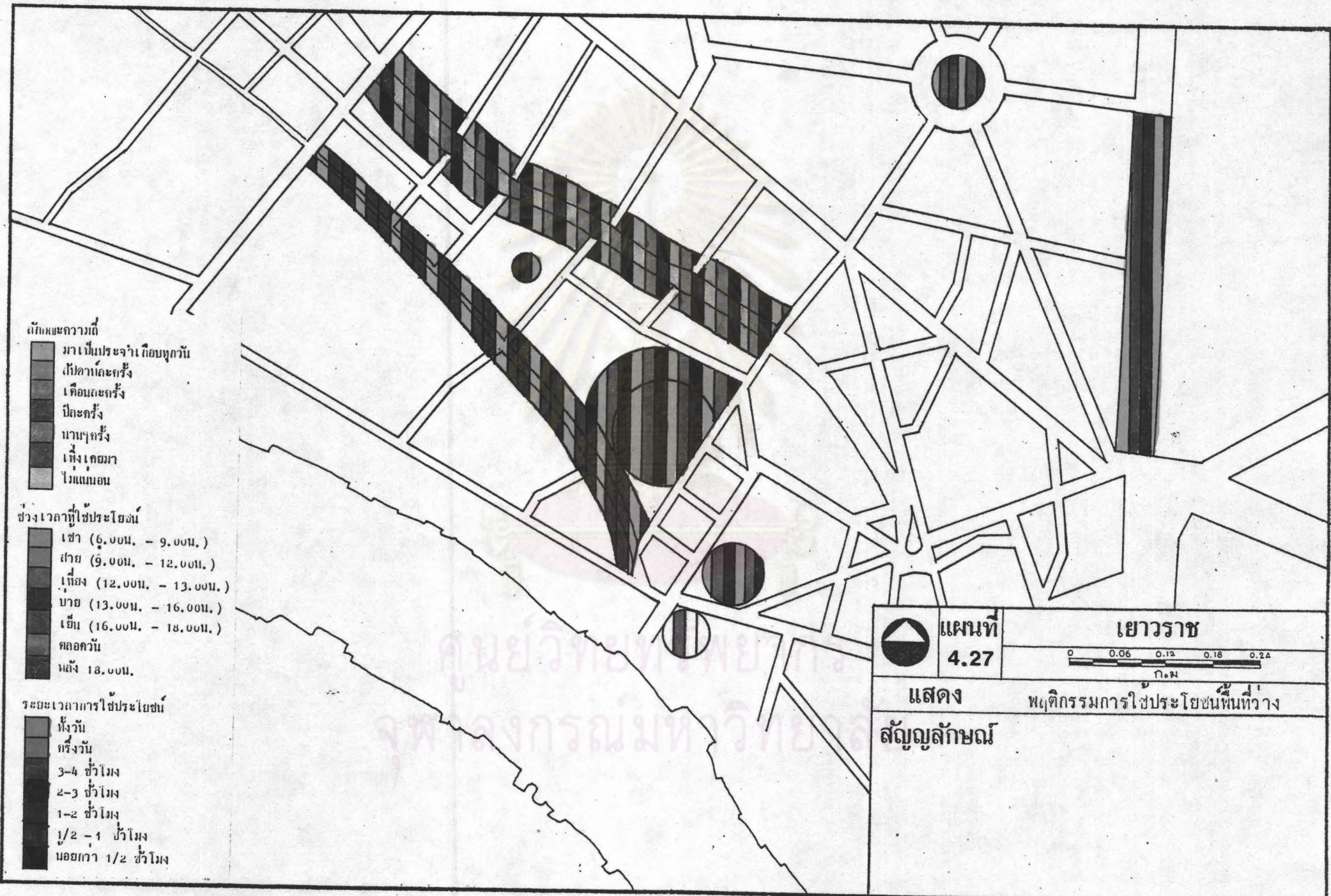
จากการศึกษาพบว่าลักษณะความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างในชุมชนเขาวราชันั้น มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1) มีการเข้าใช้อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ ได้แก่ที่ว่างรอบบริเวณอาคารถนนสายหลัก และที่ว่างรอบบริเวณพักอาศัยในชุมชน ถนนและทางเดินเท้าบริเวณซอยวานิช1 ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียน ส่วนหย่อมวงเวียน 22 กรกฎาคม ลานโล่งขนาดเล็กเป็นต้น ซึ่งการเข้าอย่างสม่ำเสมอนี้เกิดจาก ผู้คนที่เข้าใช้ประโยชน์ส่วนหนึ่งเป็นคนในชุมชน ซึ่งการใช้ประโยชน์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นกิจวัตรของการอยู่ในสังคม นอกจากนั้นแล้ว ลักษณะกิจกรรมของพื้นที่ว่างก็สนับสนุนให้เกิดการเข้าใช้อย่างสม่ำเสมอ เช่น การเรียนในโรงเรียน การค้าขายในซอยวานิช1 ซึ่งเป็นบริเวณค้าส่ง เป็นต้น

2) มีการเข้าใช้แบบไม่แน่นอนตายตัว พื้นที่ว่างดังกล่าว ได้แก่ บริเวณถนนและทางเดินเท้า บริเวณถนนเขาวราชันและบริเวณลานจอดรถในวัดปทุมคงคาราชวรวิหารสาเหตุเนื่องมาจากผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นคนจากภายนอกชุมชน การเข้าไปใช้ประโยชน์จึงไม่มีความสม่ำเสมอ

2.3.6 ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์

ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์แต่ละครั้งนั้น จะเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆเฉลี่ยอยู่ช่วงเวลาตั้งแต่ 1/2-1 ชั่วโมงเท่านั้น ที่ว่างบางแห่งจะมีการใช้ประโยชน์ในช่วงสั้นๆมาก ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารมีการใช้ประโยชน์คร่าวๆ น้อยกว่าครึ่งชั่วโมง ส่วนที่ว่างประเภทถนนและทางเดินเท้า ตลอดจนถึงที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนจะมีการใช้ประโยชน์คร่าวๆ 1/2-1 ชั่วโมง ส่วนที่เหลือได้แก่ ที่ว่างภายในบริเวณวัด ส่วนหย่อมและลานเอนกประสงค์ มีการ

ลักษณะความถี่

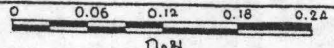
- มาเป็นประจำเกือบทุกวัน
- ไปด้วยครั้ง
- เดือนครั้ง
- ปีละครั้ง
- นานๆครั้ง
- เพิ่งเคยมา
- ไหวแถมอน

ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์

- เช้า (6.00น. - 9.00น.)
- สาย (9.00น. - 12.00น.)
- เย็น (12.00น. - 13.00น.)
- บ่าย (13.00น. - 16.00น.)
- เย็น (16.00น. - 18.00น.)
- ตลอดวัน
- หลัง 18.00น.

ระยะเวลาการใช้ประโยชน์

- หนึ่งวัน
- หนึ่งวัน
- 3-4 ชั่วโมง
- 2-3 ชั่วโมง
- 1-2 ชั่วโมง
- 1/2 - 1 ชั่วโมง
- น้อยกว่า 1/2 ชั่วโมง

 แผนที่ 4.27	เยาวราช
	 0 0.06 0.12 0.18 0.24 กม.
แสดง พฤติกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่าง	
สัญลักษณ์	

ใช้ประโยชน์นานเกินกว่า 1 ชั่วโมง โดยบริเวณสวนหย่อมจะมีการใช้ประโยชน์นานถึง 3 - 4 ชั่วโมง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากลักษณะการใช้ประโยชน์ พื้นที่ว่างที่ถูกใช้เพื่อการประกอบกิจกรรมจะมีช่วงระยะเวลาการใช้ประโยชน์สั้นๆ ส่วนพื้นที่ว่างที่ถูกใช้เพื่อการพักผ่อนจะมีระยะเวลาที่นานกว่า

2.3.7 ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุด

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างของชุมชนเยาวราชนั้น เกิดขึ้นเกือบตลอดทั้งวัน จากการศึกษาพบว่ามีการใช้ในช่วงเวลาต่างๆ แบ่งเป็นพวกได้ดังนี้

1) มีการใช้ประโยชน์กันมากในช่วงเที่ยง (12.00-13.00 น.) ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยในชุมชน ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียน และบริเวณลานจอดรถ

2) มีการใช้ประโยชน์ในช่วงบ่าย (13.00-16.00 น.) ได้แก่ ถนนและทางเดินเท้า ภายในชุมชน ตลอดจนลานโล่งขนาดเล็กในชุมชน

3) มีการใช้ประโยชน์กันมากในช่วงเย็น (16.00-18.00 น.) ได้แก่ บริเวณสวนหย่อม, ที่ว่างภายในบริเวณวัด, ที่ว่างรอบบริเวณอาคารบนถนนสายหลัก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้มาจากปัจจัยทั้งทางด้านลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์ และลักษณะของการใช้ประโยชน์ ผู้ใช้ประโยชน์จากภายนอกชุมชนจะเข้ามาใช้ประโยชน์ตลอดวัน ส่วนผู้คนในชุมชน จะเลือกเวลาในการเข้าใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม เป็นต้น

2.3.8 การมีบทบาทร่วมกับที่ว่างอื่นในชุมชน

จากการศึกษา พบว่าการมีบทบาทร่วมของที่ว่างแต่ละแห่งในชุมชนเยาวราชนั้นมีน้อยมาก เนื่องจากที่ว่างแต่ละแห่งจะมีลักษณะเฉพาะของตนเองยกเว้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยในชุมชน, ลานโล่งขนาดเล็กและสวนหย่อมวงเวียน 22 กรกฎาคม ที่ว่างทั้ง 3 แห่งจะมีการใช้ร่วมกันอยู่บ้าง แต่ก็ยังคงมีจำนวนน้อย ส่วนที่ว่างขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบอยู่บ้างกับการใช้ประโยชน์ของผู้คนในชุมชนก็คือ สวนลุมพินี ซึ่งจัดได้ว่ามีการใช้ประโยชน์ร่วมกับที่ว่างอื่นๆในชุมชนเยาวราชด้วยเช่นกัน เนื่องจากส่วนหนึ่งของผู้ที่ได้ใช้ประโยชน์จากที่ว่างภายในชุมชน มีการเข้าใช้ประโยชน์ในสวนลุมพินีด้วยเช่นกัน โดยมีลักษณะการเข้าใช้ที่ค่อนข้างสม่ำเสมอ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นพอจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ที่ว่างภายในชุมชนเยาวราชจะมีสภาพที่ไม่เหมาะสมมากนักต่อสภาพของชุมชน แต่ระบบที่ว่างที่มีอยู่ก็ทำหน้าที่รองรับความต้องการของผู้คนในชุมชนอย่างเต็มที่ โดยจะเห็นได้จากความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่ ความหนาแน่นของการใช้ ซึ่งเกิดขึ้นเกือบตลอดทั้งวัน โดยลักษณะของที่ว่างที่มีบทบาทความสำคัญและเปรียบเสมือนตัวแปรที่สำคัญของระบบที่ว่างในชุมชนเยาวราชก็คือ ถนนและทางเดินเท้า เพราะนอกจากจะเป็นที่ว่างที่ต้องรับภาระแบกรับการใช้ประโยชน์ของทั้งคนจากภายนอกชุมชน และในชุมชนแล้ว ยังจะต้องเป็นเสมือนทางผ่านและตัวเชื่อมที่ว่างต่างๆ กับผู้คนในสังคมนับว่าถนนและทางเดินเท้า นั้นเป็นที่ว่างที่มีบทบาทความสำคัญมากสำหรับชุมชน ที่เป็นย่านศูนย์กลางการค้า ศูนย์กลางความเจริญทั้งในอดีต และปัจจุบันและเป็นชุมชนที่มีระบบโครงข่ายคมนาคมที่สานต่ออย่างเหนียวแน่นกับกลุ่มอาคารบ้านเรือน

3 ลักษณะเฉพาะของที่ว่างในชุมชนบริเวณสีลม เขตบางรัก

บริเวณถนนสีลมจัดเป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจและบริการสมัยใหม่ ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในยามราตรี นอกจากนั้น สีลม ยังเป็นพื้นที่ที่มีการคมนาคมสะดวกสบาย มีถนนสายสำคัญตัดผ่านชุมชน ได้แก่ ถนนสุขุมวิท, ถนนพระรามที่ 4, ถนนสาทร และถนนสีลม ซึ่งมีผลผลักดันให้พื้นที่ในบริเวณสีลม มีราคาที่ดินสูง การใช้ประโยชน์ที่ดินจึงจำเป็นต้องให้ได้ประโยชน์สูงสุด ประกอบกับลักษณะเฉพาะของชุมชน ทำให้การขยายตัวของพื้นที่เมืองอยู่ในแนวตั้ง (VERTICLE DEVELOPMENT) ลักษณะเฉพาะของอาคารที่เกิดขึ้นจึงเป็นกลุ่มอาคารขนาดใหญ่ มีความสูงตั้งแต่ 7 ชั้นขึ้นไป ถนนสายย่อยหรือถนนซอยตลอดจนทางเท้าจึงเปรียบเสมือนทางเชื่อมระหว่างอาคารในชุมชน

ในส่วนของที่ว่างที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับลักษณะกายภาพของชุมชนนั้น จะเห็นว่าที่ว่างส่วนใหญ่ในชุมชนจะเป็นที่ว่างขนาดเล็กและเป็นที่ว่างที่เกี่ยวข้องกับตัวอาคารหรือกิจกรรมภายในอาคาร ได้แก่ บริเวณสีลมพลาซ่า สวนหย่อมหน้าสำนักงานใหญ่ธนาคารกรุงเทพ ลานหน้าอาคารซีพีทาวเวอร์ ลานหน้าอาคารชาอุนิสระซึ่งจัดเป็นที่ว่างที่ค่อนข้างใหม่สำหรับชุมชนในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้การใช้ถนนและทางเดินเท้าเพื่อประกอบกิจกรรมและพักผ่อน ก็ยังคงพบเห็นอยู่ได้ทั่วไป เช่น ทางเท้าบริเวณห้างสรรพสินค้าโรบินสัน ถนนพัฒนาพงษ์ตลอดจนบริเวณซอยสุรเสนา (ซอยละลายทรัพย์) เป็นต้น ส่วนที่ว่างในลักษณะอื่น ได้แก่ ที่ว่างในบริเวณสถาบันและศาสนสถานที่ไม่ค่อยมีบทบาทมากนัก เนื่องจากเป็นที่ว่างที่มีขนาดเล็กและถูกจำกัดลักษณะการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมหลักของสถาบันนั้นๆ เช่นที่ว่างในบริเวณโรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน ที่ว่างในวัดแขก ที่ว่างในโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ ฯลฯ

ที่ว่างในพื้นที่ชุมชนบริเวณถนนสีลม ส่วนใหญ่จะเป็นที่ว่างที่มีขนาดเล็กการใช้ประโยชน์ค่อนข้างจำกัด มีเพียงสวนลุมพินี ซึ่งเป็นสวนสาธารณะที่มีขนาดใหญ่คือมีพื้นที่ถึง 360 ไร่ เป็นสถานที่รองรับความต้องการใช้ประโยชน์ของประชาชนในชุมชนและเขตพื้นที่ข้างเคียงได้ด้วย

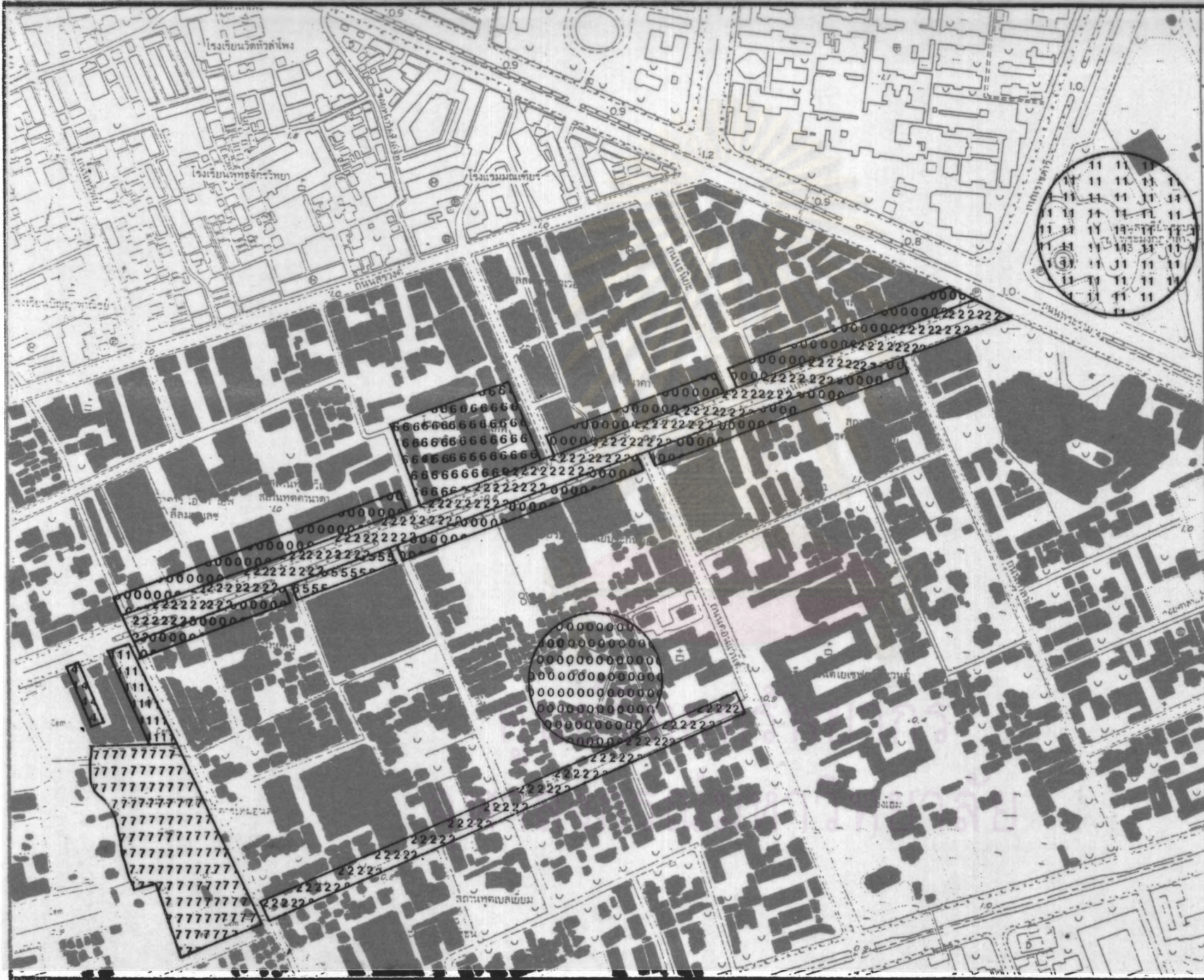
3.1 ที่ว่างประเภทต่างๆ ในเขตชุมชนสีลม

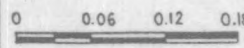
สีลมเป็นย่านชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเมืองทันสมัยย่านใจกลางเมือง ไม่ว่าจะเป็นความทันสมัยของกลุ่มอาคาร ความทันสมัยของการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน สิ่งเหล่านี้ทำให้พฤติกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างมีความแตกต่างไปจากชุมชนทั้ง 2 ชุมชนที่ได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนั้นยังส่งผลไปถึงลักษณะของที่ว่างที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยประเภทที่ว่างที่สำคัญในชุมชนสีลม มีดังนี้

3.1.1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร

จากลักษณะของอาคาร และส่วนประกอบอาคารที่เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ที่ว่างรอบบริเวณอาคารในเขตพื้นที่ชุมชนสีลมสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

3.1.1.1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารขนาดใหญ่ เป็นลักษณะของที่ว่างอันเกิดขึ้นจากการพัฒนาด้านอาคารและกฎข้อบังคับต่างๆ อันทำให้เกิดเป็นพื้นที่ว่างอีกลักษณะหนึ่งซึ่งจะถูกใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการเป็นองค์ประกอบของอาคาร และในด้านการให้บริการแก่ชุมชน ภายในบริเวณชุมชนสีลมจะเกิดพื้นที่ว่างในลักษณะนี้ ตามบริเวณอาคารขนาดใหญ่ทั่วไป โดยเฉพาะบริเวณริมถนนสีลมและถนนสุขุมวิท ถึงแม้จะมีขนาดพื้นที่ไม่ใหญ่มากนักแต่การเข้าใช้ประโยชน์

สีลม
แผนที่
4.28

 ก.ม.

แสดง
ตัวอย่างพื้นที่ว่าง

สัญลักษณ์

- บริเวณที่สิ่งปลูกสร้าง
- ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร
- บริเวณลานจอด
- ถนนและทางเดินเท้า
- สนามเด็กเล่น
- ลานเล่นกระดานหก
- ส่วนหย่อม
- ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน
- ที่ว่างภายในบริเวณส่วนสถาบัน
- ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอน
- ที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ
- สนามกีฬา
- ส่วนสาธารณะ

ก็มีให้เห็นอยู่ทั่วไป โดยมีการเปิดโอกาสให้เข้าใช้ประโยชน์อย่างสาธารณะถึงกิ่งสาธารณะในการศึกษาได้ เลือกรักษาพื้นที่ว่างรอบบริเวณกลุ่มอาคารริมถนนสีลม พบว่ามีการใช้ประโยชน์หลักเพื่อการพักผ่อน ได้แก่ การนั่งเล่น พบปะพูดคุย ประมาณ 75% ส่วนที่เหลือเป็นการเข้าไปประกอบกิจกรรมต่างๆในพื้นที่อีก 25% โดยมีการเข้าใช้ที่ไม่สม่ำเสมอ ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุดคือหลัง 16.00 น. และระยะเวลาในการใช้ประโยชน์แต่ละครั้งประมาณ 20-30 นาที ส่วนรัศมีการบริการของที่ว่างเหล่านี้ จะเท่ากับ 1/2-1 กิโลเมตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้ประโยชน์ ที่อาศัยอยู่นอกชุมชน แต่เข้ามาประกอบกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาทำงานการเข้ามาท่องเที่ยว ฯลฯ แต่มีสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจ สำหรับที่ว่างประเภทนี้คือ ลักษณะของส่วนประกอบที่ว่าง, เฟอร์นิเจอร์และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งจะมีการจัดไว้ค่อนข้างเหมาะสม เนื่องจากอยู่ในความรับผิดชอบดูแลของเจ้าของอาคาร ซึ่งต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ตัวอาคาร ทำให้พื้นที่ว่างประเภทนี้เป็นพื้นที่ว่าง อีกประเภทหนึ่งที่น่าจับตามองและพัฒนาขึ้นควบคู่กับเมืองสมัยใหม่

3.1.1.2 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยขนาดเล็ก ถึงแม้ว่าสีลมจะเป็นชุมชนมีลักษณะของเมืองทันสมัยก็ตาม แต่ก็ยังคงมีลักษณะของการอยู่อาศัยของประชาชนในรูปแบบของกลุ่มอาคารพักอาศัยขนาดเล็ก โดยจะรวมตัวเป็นกลุ่มชุมชนอยู่ด้านหลังอาคารขนาดใหญ่ การจัดกระจายทั่วไปโดยจะอยู่ห่างจากแนวถนนสายหลัก ชุมชนพักอาศัยที่สำคัญของชุมชนก็คือชุมชนซอยพิพัฒน์ ซึ่งเป็นชุมชนพักอาศัยที่ถูกจัดขึ้นโดยการเคหะแห่งชาติ บริเวณซอยพิพัฒน์จากการศึกษาพบว่า ที่ว่างรอบบริเวณพักอาศัยดังกล่าวจะเป็นที่ว่างที่มีขนาดเล็กมาก มีลักษณะเป็นส่วนตัวไม่ค่อยมีการตกแต่งและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ ลักษณะการใช้ประโยชน์ นอกจากจะใช้เพื่อการพักผ่อน พบปะพูดคุยกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนบ้านแล้ว ยังถูกใช้เพื่อการประกอบกิจกรรมประจำวัน โดยมีการใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอเกือบทุกวัน ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเวลา 16.00-18.00 น. เฉลี่ยคราวละประมาณ 20-30 นาที โดยรัศมีการบริการใกล้ๆ ต่ำกว่า 50 เมตร บ่งบอกให้รู้ว่าแม้แต่สมาชิกภายในบ้านและเพื่อนบ้านเท่านั้นที่เข้ามาใช้ประโยชน์

3.1.2 บริเวณลานจอด

ลานจอดรถในเขตชุมชนสีลมนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่สูง บรรดาจักรยานต่างๆที่ใช้ในการเดินทางต่างต้องการบริเวณลานจอด ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีการจัดทำบริเวณลานจอดขึ้นตามอาคารขนาดใหญ่ต่างๆแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีปริมาณไม่เพียงพอ ที่ว่างบางแห่งจึงถูกใช้เพื่อเป็นบริเวณลานจอด พื้นที่ลานจอดเช่นนี้จะกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ว่างรอบๆ บริเวณอาคารขนาดใหญ่ สำหรับการศึกษาค้นคว้าพื้นที่บริเวณลานจอดหน้าสุสานโรมันคาทอลิก ซึ่งเป็นพื้นที่ว่างที่มีขนาดประมาณ 1.7 ไร่ ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นบริเวณลานจอดมีการใช้ประโยชน์ในลักษณะกิ่งสาธารณะคือ สามารถเข้าจอดได้โดยเสียค่าบริการคันละ ตั้งแต่ 10 บาทขึ้นไป ช่วงเวลาที่มีการเข้าจอดอย่างหนาแน่นคือช่วง 11.00-16.00 น. เนื่องจากเป็นช่วงที่พลุกพล่านมาก แต่โดยทั่วไปก็จะมีรถเข้ามาจอดอย่างหนาแน่นตลอดเวลา ที่ว่างดังกล่าวจึงไม่อำนวยความสะดวกต่อการใช้ประโยชน์ในด้านอื่นเลย แม้กระทั่งการช่วยทำให้เมืองมีมุมมองที่สวยงามขึ้นบ้าง

3.1.3 ถนนและทางเดินเท้า

ชุมชนสีลมจะมีเส้นทางคมนาคมสายหลักที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ถนนพระรามที่ 4, ถนนสุขุมวิท, ถนนสีลม, และถนนสาทร โดยมีถนนสายหลัก 3 สายคือ ถนนสุขุมวิท

ถนนสี่ลมและถนนสาทร จะเป็นถนนแนวคู่ขนานที่ตัดผ่านชุมชนตลอดแนว และจะไป เชื่อมต่อกันด้วย ถนนพระรามที่ 4 สำหรับถนนสายรอง, ถนนซอย, ตรอก, ทางเดินเท้า จะเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อ ระหว่างถนนสายหลักทั้ง 3 เส้นภายในชุมชน โดยการเชื่อมต่องดกล่าวทำให้พื้นที่ชุมชนเป็นตาราง ขนาดใหญ่ขึ้น สำหรับการศึกษาได้เลือกทำการศึกษาดูถนนและทางเดินเท้าเป็น 2 ลักษณะดังนี้

3.1.3.1 ถนนและทางเดินเท้าบนเส้นทางสายหลักของชุมชน สำหรับการศึกษาได้เลือกศึกษา ถนนสี่ลมและทางเดินเท้าทั้ง 2 ฝั่ง พบว่าถนนสี่ลมช่วงที่ตัดผ่านใน เขตพื้นที่ศึกษาจะมีขนาดความกว้างเท่ากับ 8 ช่องวิ่ง มีปริมาณการจราจรที่หนาแน่นเกือบตลอดทั้ง วัน โดยเฉพาะในช่วงโมงเร่งด่วนส่วนทางเดินเท้าจะมีขนาดความกว้างประมาณ 3 - 4 เมตร อยู่ในสภาพค่อนข้างดี รวมไปถึงเฟอร์นิเจอร์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีการจัดสร้างขึ้นอย่าง เหมาะสมอยู่บ้าง ซึ่งนอกจากจะใช้ประโยชน์ในด้านการบริการแล้วยังช่วยทำให้ถนนสี่ลม เป็นถนน อีกเส้นหนึ่งที่มีความงดงามพอสมควร สำหรับการใช้ประโยชน์นั้นพบว่านอกจากจะใช้เพื่อการสัญจร แล้ว บริเวณทางเดินเท้าทั้งสองข้างยังถูกนำมาใช้เพื่อเป็นแหล่งซื้อขายสินค้า โดยไม่มีความสม่ำเสมอในด้านการใช้ประโยชน์ ช่วงเวลาที่ผู้คนพลุกพล่านจะเป็นช่วงหลัง 18.00 น. ของทุกวัน ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์จะใช้เวลาประมาณ 50-60 นาที เพื่อการจับจ่ายสินค้า โดยส่วนใหญ่ผู้ใช้ ประโยชน์จะเป็นคนจากภายนอกชุมชน พบว่ารัศมีการบริการประมาณ 4-5 กิโลเมตร นับว่าเป็น ที่ว่างที่มีขอบเขตการบริการกว้างขวางเนื่องจาก ถนนสี่ลมเองจัดได้ว่าเป็นถนนสายหลักที่สำคัญ และพื้นที่ชุมชนนั้นนอกจากจะเป็นแหล่งงานที่สำคัญแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจในปัจจุบัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวยามราตรีระดับโลกอีกด้วย ด้วยสาเหตุนี้เองที่ทำให้ ถนนสี่ลม เป็นถนนที่มีผู้คน เข้ามาใช้ประโยชน์อย่างหนาแน่นเกือบตลอดเวลา

3.1.3.2 ถนนและทางเดินเท้าภายในชุมชน

ถนนและทางเดินเท้าในลักษณะของถนนสายย่อย และ ถนนซอยในชุมชนสี่ลมมีเป็นจำนวนมาก และจะทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อม เส้นทางสายหลักเข้าด้วยกัน จนลักษณะโครงข่ายการคมนาคมที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นเหลี่ยมมุม (ANGURLAD SYSTEM) นอกจากนี้ จะทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมต่อของเส้นทางสายหลักในชุมชนแล้วยังทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างชุมชน ด้านในกับเส้นทางคมนาคมสายหลัก ในการศึกษาได้เลือกศึกษาบริเวณซอยพินิจ 2 ซึ่งเป็นเส้นทาง ที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนซอยพินิจกับถนนคอนแวนต์ และถนนสี่ลมต่อไป พบว่ามีการเปิดโอกาสให้ ใช้ประโยชน์อย่างอิสระ ลักษณะของซอยพินิจจะเป็นลักษณะการใช้ประโยชน์ร่วมกันของผู้เดินเท้า และใช้รถยนต์ โดยถนนมีขนาดความกว้าง 5-6 เมตรการใช้ประโยชน์ร้อยละ 80 เพื่อการสัญจร ที่เหลือถูกใช้เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย มีการใช้ประโยชน์เป็นประจำเกือบทุกวัน โดยเฉพาะ ในช่วง 16.00-18.00 น. ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์จะเป็นช่วงสั้น 10-20 นาที ผู้ใช้ ประโยชน์มีเฉพาะคนในชุมชนซอยพินิจ และละแวกใกล้เคียงเท่านั้น เนื่องจากมีขอบเขตการ บริการเพียง 300-400 เมตรเท่านั้น ลักษณะการใช้ก็ค่อนข้างเบาบาง เนื่องจากเป็นถนนที่มี บทบาทเฉพาะเพื่อการสัญจรและอยู่ภายในชุมชน ไม่มีสิ่งดึงดูดที่พอจะดึงดูดให้มีผู้คนจากที่อื่นเข้ามา ใช้ได้เหมือน ถนนพัฒนาพงษ์ หรือซอยละลายทรัพย์ เป็นต้น

3.1.4 ลานเอนกประสงค์

ลานเอนกประสงค์ เป็นที่ว่างอีกประเภทหนึ่งที่พบเห็นได้สม่ำเสมอ ในชุมชนเมืองที่มีอาคารขนาดใหญ่ โดยเฉพาะชุมชนเมืองที่มีอาคารทันสมัยเช่น ชุมชนสี่ลม ซึ่งเป็น

ชุมชนหนึ่งที่จะสามารถพบเห็นลานเอนกประสงค์ได้ทั่วไปตามอาคาร หรือกลุ่มอาคารขนาดใหญ่ภายในชุมชน แต่จะเป็นลานเอนกประสงค์ที่มีขนาดค่อนข้างเล็กมีขีดจำกัดทางด้านการใช้สอยประโยชน์ ทำให้การใช้ประโยชน์ในลานเอนกประสงค์ของชุมชนเสื่อม ส่วนใหญ่มักใช้เพื่อการพักผ่อนและพบปะพูดคุยกัน สำหรับในการศึกษาได้เลือกศึกษาลานเอนกประสงค์ สี่ลมพลาซ่า ซึ่งมีขนาดพื้นที่ประมาณ 0.6 ไร่ เป็นลานเอนกประสงค์ที่อยู่ระหว่างกลุ่มอาคารที่ปิดล้อมทั้ง 3 ด้าน ด้านหน้าซึ่งเป็นทางออกอยู่ติดกับถนนสี่ลม จะมีการเข้าใช้ประโยชน์อย่างสาธารณะส่วนใหญ่เพื่อการประกอบกิจกรรมและการพักผ่อน โดยการประกอบกิจกรรมก็จะเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับการพักผ่อน คือ การเข้าไปนั่งรับประทานอาหาร ซึ่งคิดเป็นจำนวนประมาณ 65% ของผู้เข้าใช้ประโยชน์ ส่วนผู้ที่เข้าไปพักผ่อนประมาณ 35% โดยจะมีผู้นิยมเข้าไปใช้ประโยชน์ในช่วงหลัง 18.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเลิกงาน และบรรดาร้านอาหารต่างๆ บริเวณโดยรอบสี่ลมพลาซ่าก็เริ่มเปิดบริการโดยการเข้าไปใช้ประโยชน์แต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง เพื่อการรับประทานอาหารและพูดคุยกัน ผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นผู้คนจากภายนอกชุมชน โดยสี่ลมพลาซ่ามีรัศมีการบริการประมาณ 3-4 กิโลเมตร สาเหตุที่ทำให้เกิดการเข้าใช้ของผู้คนจากต่างพื้นที่ ก็เพราะจุดดึงดูดอันเกิดจากรวดรถกลุ่มร้านอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งมารวมตัวกัน นอกจากนั้นการอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวยามราตรี ก็ช่วยทำให้มีผู้สนใจเข้ามาใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ ลานเอนกประสงค์ในชุมชนสี่ลมจัดเป็นที่ว่างอิกรประเภทหนึ่งที่มีการจัดเฟอร์นิเจอร์ และส่วนประกอบของที่ว่างไว้อย่างเหมาะสมในบริเวณสี่ลมพลาซ่าพบว่าการจัดที่นั่งและบริเวณพักผ่อนไว้โดยรอบ มีน้ำพุและโคมไฟส่องสว่างที่สวยงาม มีการจัดพุ่มไม้เล็กๆ บริเวณที่นั่ง ถึงแม้พื้นที่จะเป็นพื้นลาดแข็งแต่ก็ช่วยทำให้เกิดความร่มรื่นได้บ้าง สำหรับผู้ที่เข้ามาพักผ่อนในตอนกลางวัน และสร้างความประทับใจให้แก่ผู้เข้ามานั่งรับประทานอาหารในตอนกลางคืน จึงทำให้มีประชาชนเข้ามาใช้ประโยชน์ค่อนข้างหนาแน่น คือเฉลี่ยประมาณวันละ 300 คน

3.1.5 ส่วนหย่อม

ที่ว่างประเภทส่วนหย่อมในเขตชุมชนสี่ลม มีอยู่ทั่วไป ทั้งส่วนหย่อมที่ถูกจัดสร้างขึ้นไว้ภายในบริเวณสถาบันต่างๆ ส่วนหย่อมขนาดเล็กๆ ที่ใช้ตกแต่งบริเวณอาคารขนาดใหญ่ ส่วนหย่อมที่เป็นเกาะกลางถนน เป็นต้น แต่ส่วนหย่อมที่ดูจะมีบทบาทมาก ได้แก่ ส่วนหย่อมที่ถูกจัดสร้างขึ้นไว้บริเวณหน้าอาคารหรือรอบๆ บริเวณอาคารขนาดใหญ่ ซึ่งนอกจากจะช่วยทำให้เกิดความน่าสนใจแก่ตัวอาคาร และชุมชนแล้วยังมีบทบาทของการให้บริการผู้คนที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในตัวอาคารและผู้ที่สัญจรผ่านไปมา ส่วนหย่อมบริเวณหน้าธนาคารกรุงเทพสาขานักงานใหญ่ ก็เป็นส่วนหย่อมอีกแห่งหนึ่งที่มีผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ จากการศึกษาพบว่า ส่วนหย่อมดังกล่าวมีลักษณะเป็นลานหน้าอาคารที่มีพื้นที่ประมาณ 1.3 ไร่ มีการตกแต่งพื้นที่ด้วยต้นไม้ พุ่มไม้ บ่อน้ำ และบ่อปลาตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นที่นั่งและบริเวณพักผ่อน ส่วนบริการเงินด่วน (ATM) ส่วนบริการแผนที่การเดินทาง เป็นต้น ส่วนประกอบต่างๆ ที่เพียงพร้อมประกอบกับการเปิดโอกาสให้เข้าใช้อย่างอิสระ ทำให้มีผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะถูกใช้เพื่อการพักผ่อนไม่ว่าจะเป็นการเล่น พบปะพูดคุย อ่านหนังสือรวมไปจนถึงการประกอบกิจกรรม เช่น การเข้ามาใช้บริการจากตู้ ATM จากแผนที่ และการนัดพบ โดยเฉพาะในช่วงเวลา 12.00-13.00 น. จะมีผู้คนมาใช้ประโยชน์กันอย่างหนาแน่นเฉลี่ยครั้งละ 30-60 นาที โดยการเข้าใช้ประโยชน์เกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอ จะเข้าไปใช้ประโยชน์ก็ต่อเมื่อมีการเข้าไปทำธุระภายในอาคาร

ผู้คนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นผู้คนที่อยู่ภายนอกชุมชน และได้เข้ามาทำธุระหรือประกอบกิจกรรมอื่นๆภายในอาคาร โดยมีขอบเขตการบริการประมาณ 5-6 กิโลเมตร สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของตัวอาคาร เนื่องจากตัวอาคารเป็นศูนย์กลางของสถาบันการเงินขนาดใหญ่ มีผู้คนเข้ามาใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมากประมาณวันละ 200-300 คน ซึ่งกิจกรรมของตัวอาคารมีผลอย่างมากต่อบทบาทของที่ว่างแห่งนี้

3.1.6 ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน

อาคารสถาบันที่สำคัญๆ ในชุมชนบริเวณสี่ลม ค่อนข้างมีผู้น้อยและไม่ค่อยมีบทบาทมากนักต่อชุมชน อันได้แก่ ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ ที่ว่างภายในโรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียนและที่ว่างภายในบริเวณสถานทูต เป็นต้น ที่ว่างภายในสถาบันเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นที่ว่างที่มีผู้เข้าไปใช้ประโยชน์อย่างเบาบาง เนื่องจากข้อจำกัดในด้านต่างๆ เช่น ความเหมาะสมเกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ ส่วนประกอบหรือสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบกับความเป็นส่วนตัวของที่ว่างนั้นๆ สำหรับการศึกษาค้นคว้าได้เลือกทำการศึกษาค้นคว้าที่ว่างภายในบริเวณโรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน พบว่าพื้นที่ว่างที่มีลักษณะกึ่งสาธารณะ มีขนาดพื้นที่ประมาณ 7 ไร่ ส่วนประกอบภายในที่สำคัญ ได้แก่ ต้นไม้ พุ่มไม้ ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวกและยามรักษาการณ์ บรรยากาศและสภาพโดยรอบเอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวกและยามรักษาการณ์ บรรยากาศและสภาพโดยรอบเอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อน จากการสำรวจพบว่ามีการใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนถึง 85% และใช้ประโยชน์เพื่อการประกอบกิจกรรมต่างๆ 15% ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุดคือช่วง 16.00-18.00 น. มีระยะเวลาการใช้ประโยชน์เฉลี่ยครั้งละ 1-2 ชั่วโมง โดยการใช้ประโยชน์จะไม่มีความสม่ำเสมอ ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างรอบโรงพยาบาลจะเป็นผู้ที่เข้ามาทำธุระหรือเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาล แสดงว่าการใช้ประโยชน์ที่ว่างภายในบริเวณสถาบันแห่งนี้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมของสถาบันเป็นหลัก และมีขอบเขตการบริการประมาณ 1/2-1 กิโลเมตร มีผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ ประมาณวันละ 30-40 คน จากลักษณะที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่า ที่ว่างภายในบริเวณสถาบันแห่งนี้มีบทบาทไม่มากนักในแง่ของการให้บริการ แต่จะให้ประโยชน์ในด้านการสร้างความงามและทัศนียภาพที่ดี

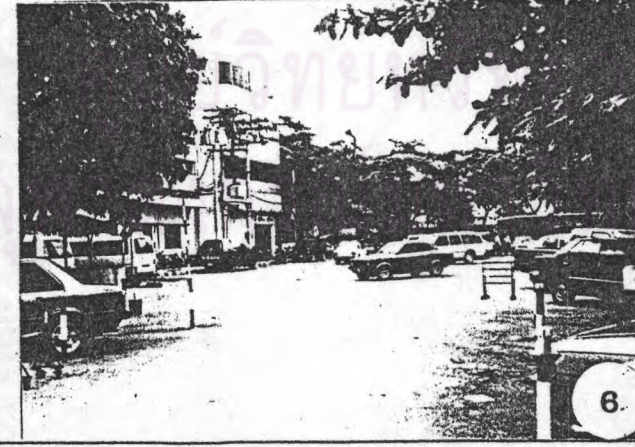
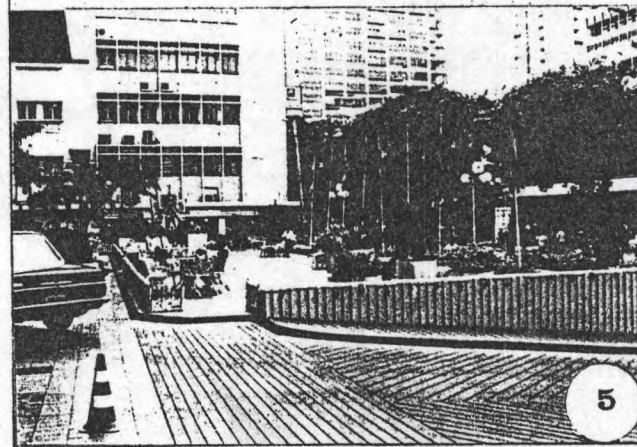
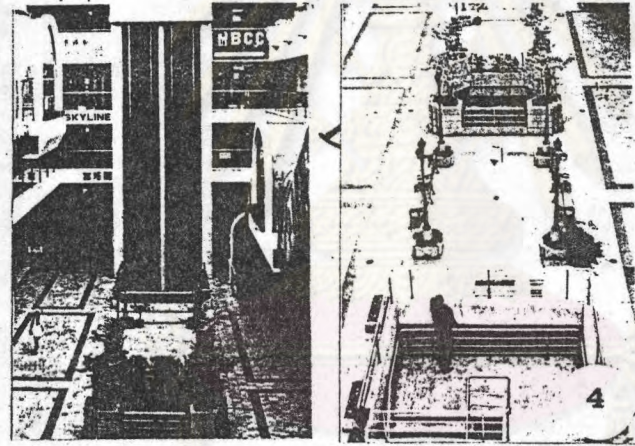
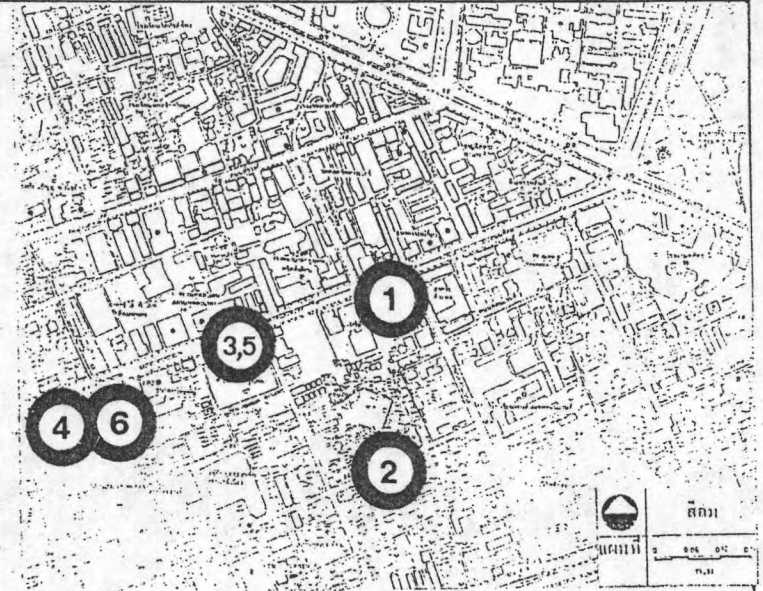
3.1.7 ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน

ชุมชนสี่ลมเป็นแหล่งพักอาศัยของชาวต่างชาติตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะชาวยุโรป ดังนั้นศาสนสถานต่างๆ ในบริเวณชุมชน จึงเกี่ยวข้องกับศาสนา ความคิด ความเชื่อของชาวยุโรปเป็นส่วนใหญ่ จากการสำรวจศาสนสถานในเขตชุมชนสี่ลม พบว่ามีทั้งโบสถ์ และสุสานของคริสต์ศาสนาและวัดแขก ซึ่งเป็นของศาสนาอิสลาม ซึ่งจะกระจายอยู่ตามจุดต่างๆ ในชุมชน สำหรับการศึกษาค้นคว้าได้เลือกศึกษาที่ว่างภายในบริเวณสุสานโรมันคาทอลิก ซึ่งอยู่บริเวณริมคลองระบายน้ำและอยู่ด้านหลังบริเวณสี่ลมพลาซ่า สุสานแห่งนี้เป็นสุสานขนาดใหญ่ คือ มีพื้นที่ประมาณ 21 ไร่ พื้นที่ด้านหนึ่งอยู่ติดกับซอยศึกษาวิทยา ลักษณะโดยทั่วไปค่อนข้างไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้าใช้ประโยชน์แต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นการถูกปิดกั้นด้วยรั้วทั้ง 4 ด้าน ลักษณะกิจกรรมหลักของพื้นที่ ซึ่งจะถูกใช้เพื่อเป็นที่ฝังศพ ส่วนประกอบภายในต่างๆ ซึ่งไม่มีทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกใดหรือแม้กระทั่งที่นั่งและบริเวณพักผ่อน จะคงมีแต่เพียงต้นไม้ขนาดใหญ่ที่พอให้ร่มเงาได้บ้างเท่านั้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามก็ยังมิได้มีผู้เข้าไปใช้ประโยชน์กันอยู่บ้าง ประมาณวันละ 20-30 คน โดยประมาณ 80% ของผู้ที่เข้ามาใช้

ประโยชน์จะเข้ามาเพื่อการนั่งเล่น นักผ่อนและพบปะพูดคุย ส่วนผู้คนอีกประมาณ 20% จะเข้ามาประกอบกิจกรรมอื่นๆ ความถี่ของการเข้าใช้ประโยชน์เกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอ ผู้คนส่วนใหญ่จะเข้ามาใช้ประโยชน์ในช่วง 13.00-16.00 น. เฉลี่ยคราวละ 1/2-1 ชั่วโมง โดยมีรัศมีการบริการประมาณ 200-300 เมตร ผู้คนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ส่วนหนึ่งคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณสุสานโรมันคาทอลิก อีกส่วนหนึ่งคือผู้จากชุมชนพักอาศัยที่อยู่ติดกับสุสาน ถึงแม้ว่าสภาพของที่ว่างประเภทนี้จะไม่เหมาะสมหรือเอื้ออำนวยต่อการให้บริการเท่าใดนัก แต่การเป็นพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ที่มีความเงียบสงบ ก็สามารถใช้เป็นสถานที่พักผ่อนของผู้คนในบริเวณใกล้เคียงได้บ้าง แต่ก็ยังเป็นเพียงการใช้ประโยชน์อย่างเบาบาง และก็จัดได้ว่าเป็นที่ว่างที่ไม่มีบทบาทมากนักต่อสังคมสมัยใหม่ อย่างเช่น สังคมของชุมชนสีลม

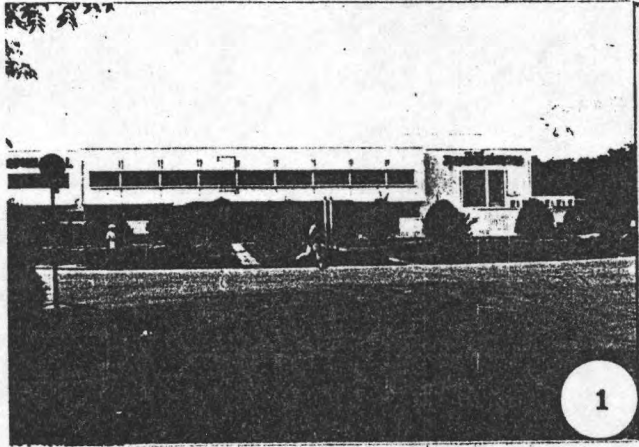
3.1.8 ส่วนสาธารณะ

จากการศึกษาพื้นที่ชุมชนเมืองทั้ง 5 พื้นที่ ชุมชนสีลมเป็นชุมชนเพียงแห่งเดียวที่มีที่ว่างประเภทสวนสาธารณะอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชน สวนลุมพินีจัดเป็นสวนสาธารณะที่มีขนาดใหญ่ คือมีขนาดพื้นที่ถึง 360 ไร่ สวนลุมพินีเป็นสวนสาธารณะที่มีบทบาท และความสำคัญอย่างมาก ต่อทั้งพื้นที่ชุมชนบริเวณถนนสีลม พื้นที่ชุมชนในบริเวณใกล้เคียง ตลอดจนพื้นที่โดยทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร การใช้ประโยชน์มีทั้งการใช้เพื่อการพักผ่อน และการเข้าไปออกกำลังกาย จากการศึกษากิจกรรมทั้งสองประเภทจะมีสัดส่วนที่เท่ากัน หรืออาจจะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยในแต่ละวัน ความถี่ของการเข้าใช้ประโยชน์พบว่ามีความสม่ำเสมอและมีความถี่สูง ผู้มาใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะหาเวลาว่างของทุกวันเพื่อเข้ามาพักผ่อนหรือออกกำลังกาย โดยเฉพาะในช่วงเวลาเช้า ตั้งแต่ 6.00-9.00 น. เฉลี่ยระยะเวลาในการใช้ประโยชน์คราวละ 2-3 ชั่วโมงจำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรมโดยเฉลี่ยครั้งละ 2-3 คน ส่วนใหญ่จะมาใช้ประโยชน์คนเดียวหรือมากับสมาชิกในครอบครัว โดยมีรัศมีการให้บริการประมาณ 7-8 กิโลเมตร ซึ่งนับว่าเป็นเขตพื้นที่การบริการที่กว้างขวางมาก ผู้คนที่เข้ามาใช้ประโยชน์มีทั้งผู้ที่อยู่ในชุมชนสีลม ชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนผู้คนจากชุมชนที่อยู่ห่างไกลออกไป จากการแจงนับพบว่าผู้ใช้ประโยชน์ในวันธรรมดา ตั้งแต่เวลา 6.00-18.00 น. ประมาณ 20,000-30,000 คน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสวนลุมพินีเป็นสวนสาธารณะย่านใจกลางเมือง อยู่ในทำเลที่มีการเข้าถึงสะดวกสบายเพราะมีถนนสายสำคัญผ่านหลายสาย โดยเฉพาะถนนพระรามที่ 4 ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่สำคัญ ประกอบกับการเป็นที่ว่างสีเขียวที่มีขนาดใหญ่และมีสวนประกอบภายในที่เขียวพร้อมอันได้แก่ กลุ่มร้านค้าและบริการ ต้นไม้พุ่มไม้ขนาดใหญ่และไม้ประดับที่สวยงาม ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน บ่อน้ำ น้ำพุ บึง สิ่งปลูกสร้างและงานภูมิสถาปัตยกรรม สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อุปกรณ์เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย ตลอดจนสวนบริการสาธารณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น หอสมุด, พิพิธภัณฑ์, สถานฝึกงานอาชีพ, โรงเรียน, ตลอดจนสวนบริการของเอกชน อันได้แก่ บริการถ่ายภาพ, บริการให้เช่าเรือเป็นต้น สภาพของพื้นที่โดยทั่วไปค่อนข้างร่มรื่น พื้นผิวส่วนใหญ่เป็นพื้น สนามหญ้า มีทางเดินตลอดแนวเป็นคอนกรีต ซึ่งจะถูกใช้เป็นเส้นทางสำหรับการวิ่งออกกำลังกายในตอนเช้าและเย็นสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทำให้สวนสาธารณะแห่งนี้เป็นส่วนสาธารณะที่มีผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์กันอย่างหนาแน่น มีบทบาทในการเป็นที่ว่างเพื่อการบริการแก่ชุมชน เพื่อการเป็นส่วนประกอบของเมือง ตลอดจนเป็นปอดที่สำคัญของชาวกรุงเทพมหานคร

- 1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนสีลม
- 2 ถนนและทางเดินเท้าในบริเวณชุมชนซอยนิพัทธ์
- 3,5 สวนหย่อมหน้าธนาคารกรุงเทพ
- 4 สีส้มพลาซ่า
- 6 ลานจอดรถบริเวณสถานีโรมันคาทอลิก

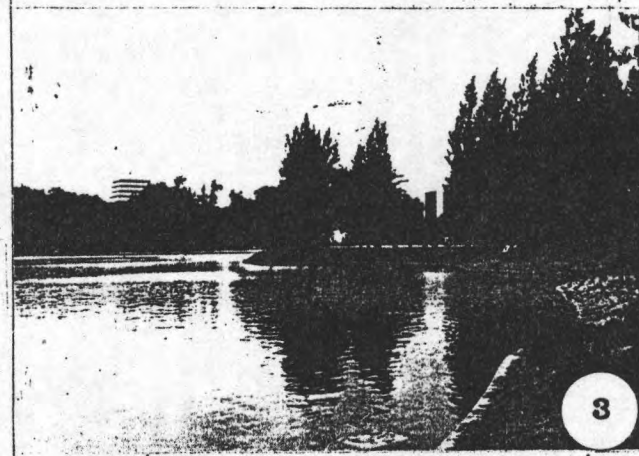
ภาพประกอบที่ 4.10
 แสดง ที่ว่างในเขตชุมชนสีลม
 หมายเหตุ

1

2

3

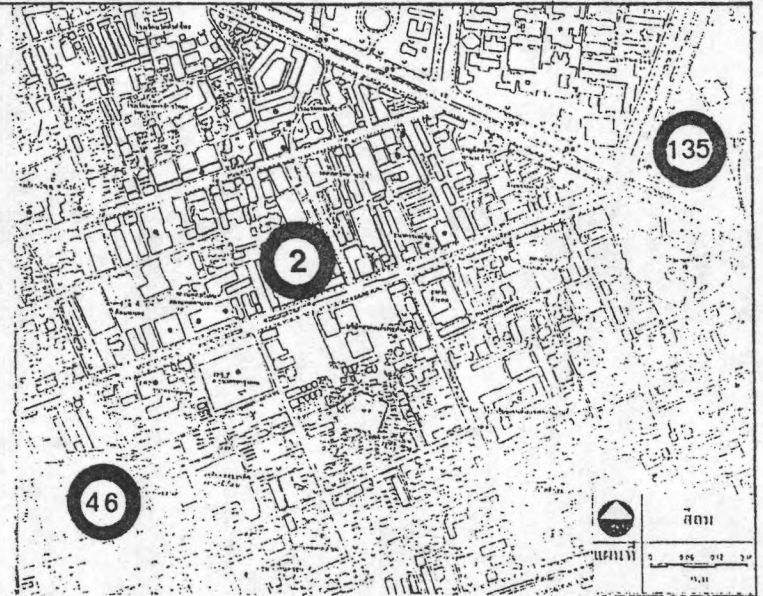
4

5

6

- 1, 3, 5 ที่ว่างและการใช้ในสวนลุมพินี
- 2 ที่ว่างในบริเวณโรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน
- 4, 6 ที่ว่างภายในบริเวณสวนโรมันคาทอลิก

ภาพประกอบที่ 4.11

แสดง ที่ว่างในเขตชุมชนสีลม

หมายเหตุ

3.2 รูปแบบของที่ว่างในเขตชุมชนสีลม

จากการศึกษาตัวอย่างพื้นที่ว่างประเภทต่างๆ ในบริเวณชุมชนสีลมทั้ง 10 แห่ง พบว่าระบบที่ว่างภายในชุมชน มีลักษณะดังนี้

3.2.1 รูปแบบการพัฒนา

พัฒนาการของที่ว่างในชุมชนสีลม เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบของเมือง จะเห็นได้ของที่ว่างที่เกิดขึ้นมีลักษณะ ที่เกี่ยวพันสอดคล้องกับสภาพของอาคารและส่วนประกอบอาคารภายในชุมชนเป็นสำคัญ ที่ว่างสาธารณะส่วนใหญ่จะถูกจัดสร้างขึ้นเพื่อการเป็นส่วนประกอบของกายภาพเมือง และเพื่อการให้บริการแก่ชุมชน การเปลี่ยนแปลงรูปโฉมของชุมชนผลักดันให้ที่ว่างที่ถูกจัดสร้างขึ้นมีลักษณะรูปแบบที่แตกต่างออกไปไม่ว่าจะเป็นที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ลานเอนกประสงค์ สวนหย่อม ฯลฯ ที่ว่างต่างๆ เหล่านี้มีลักษณะที่เหมาะสมมากขึ้น เอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์มากขึ้น เนื่องจากมีการคำนึงถึงบทบาทความสำคัญของที่ว่างต่อการเป็นส่วนประกอบของเมืองมากขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามที่ว่างสาธารณะที่เกิดขึ้นจากการเข้าใช้ประโยชน์ของผู้คน ก็ยังคงมีปรากฏให้เห็น ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากถนนพัฒนาพงษ์ เพื่อการท่องเที่ยวยามราตรี การจับจ่ายสินค้าบนลานหินในซอยละลาห้อยทรัพย์ ตลอดจนการเข้าไปวิ่งเล่นของบุตรหลานกรรมกร ในเขตที่ว่างที่ถูกรื้อถอนหรือรื้อการปลูกสร้าง เป็นต้น ถึงแม้ชุมชนสีลมจะมีระบบที่ว่างที่มีรูปแบบการพัฒนาที่ปะปนกันระหว่างที่ว่างที่ถูกจัดสร้างขึ้น กับที่ว่างที่เกิดขึ้น จากการเข้าใช้สอยประโยชน์ก็ตามแต่ ลักษณะของที่ว่างที่มีการจัดสร้างขึ้นเพื่อการให้บริการนั้นมีแนวโน้มที่จะกลายมาเป็นที่ว่างที่มีบทบาทสำคัญสำหรับชุมชนทันสมัย เพราะนอกจากจะมีประโยชน์ในด้านการบริการแล้วยังให้ประโยชน์ในด้านการช่วยสร้างทัศนียภาพที่ดีให้แก่ตัวอาคาร ชุมชน และเมือง

3.2.2 ทำเลที่ตั้ง

จากการศึกษาพบว่าที่ว่าง ส่วนใหญ่ของชุมชนจะมีการกระจายตัวแทรกอยู่ตามอาคารหรือกลุ่มอาคาร ซึ่งจะกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ แต่ที่ว่างที่มีผู้คนเข้าไปใช้หนาแน่นจะมีทำเลที่ตั้งอยู่บริเวณถนนสายสำคัญ ได้แก่ ถนนสีลมและถนนสุรวงศ์ ส่วนที่ว่างขนาดเล็กๆ ที่มีบทบาทเฉพาะกลุ่มผู้คนในชุมชน จะแทรกตัวอยู่ตามชุมชนพักอาศัยที่อยู่ลึกเข้าไปจากแนวถนนแต่มีการเข้าถึงจากถนนซอยและตรอกต่างๆ จากตัวอย่างที่ว่างทั้ง 10 แห่ง พบว่ามีที่ว่างถึง 7 แห่ง ซึ่งติดอยู่กับถนนสายหลัก และที่ว่างอีก 3 แห่ง อยู่ลึกเข้าไป ส่วนลักษณะการเชื่อมต่อของพื้นที่ว่างต่างๆ ในชุมชนจะมีถนนสีลมเป็นแกนหลักของการเชื่อมต่อระหว่างที่ว่างแต่ละแห่ง เข้าด้วยกัน โดยมีถนนสุรวงศ์และถนนซอยต่างๆ เป็นโครงข่ายที่ช่วยให้ระบบที่ว่างทั้งหมดมีการติดต่อสัมพันธ์กันได้อีกต่อหนึ่ง

3.2.3 ขนาดของพื้นที่

ระบบที่ว่างภายในชุมชนสีลม จะถูกผสมผสานด้วยพื้นที่ว่างขนาดเล็กๆ อันได้แก่ พื้นที่รอบบริเวณอาคารพักอาศัยในชุมชน จนถึงที่ว่างขนาดใหญ่ ที่มีพื้นที่มากกว่า 350 ไร่ ขึ้นไป อันได้แก่ ที่ว่างประเภทสวนสาธารณะ จากการศึกษพบว่า ขนาดของพื้นที่ว่างในชุมชนสีลม มีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1) ที่ว่างขนาดเล็กๆ มีพื้นที่ต่ำกว่า 2 ไร่ ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร, ที่ว่างบริเวณลานจอดรถ, ลานเอนกประสงค์และสวนหย่อม พบว่าที่ว่างเหล่านี้จะเป็นที่ว่างที่เป็นส่วนประกอบของอาคารต่างๆ ในชุมชนเป็นสำคัญ

2) ที่ว่างขนาดกลาง มีพื้นที่มากกว่า 2 ไร่ขึ้นไป ได้แก่ ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน และที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน ซึ่งมีพื้นที่เท่ากับ 7 ไร่ และ 21 ไร่ ตามลำดับ รวมไปถึงถนนและทางเดินเท้า

3) ที่ว่างขนาดใหญ่ เป็นที่ว่างที่มีขนาดพื้นที่มากกว่า 350 ไร่ขึ้นไป ได้แก่ สวนสาธารณะ ซึ่งเป็นที่ว่างที่มีขนาดใหญ่ที่สุด

จากความแตกต่างของขนาดพื้นที่ว่างนี้ ทำให้พื้นที่ว่างแต่ละแห่งแต่ละประเภท ถูกใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม ที่ว่างขนาดเล็กจะถูกใช้เพื่อการตกแต่งตัวอาคารให้สวยงาม และเพื่อประโยชน์ในการเข้าไปพักผ่อนและประกอบกิจกรรม ในขณะที่ที่ว่างขนาดใหญ่ก็จะถูกใช้ประโยชน์ในทุกๆ ด้าน

3.2.4 ลักษณะของส่วนประกอบ

การจัดส่วนประกอบของพื้นที่ว่างในเขตชุมชนสีลมนั้น ค่อนข้างจะมีความสมบูรณ์ ที่ว่างส่วนใหญ่มีส่วนประกอบเฟอร์นิเจอร์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะพื้นที่ว่างที่มีผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ เช่น ที่ว่างรอบบริเวณอาคารขนาดใหญ่, ถนนและทางเดินเท้าสายหลักของชุมชน, ลานเอนกประสงค์, สวนหย่อมและสวนสาธารณะ พื้นที่ว่างเหล่านี้จะถูกตกแต่งด้วย ต้นไม้, พุ่มไม้, ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน, บ่อน้ำ, น้ำพุ, น้ำตก, สิ่งปลูกสร้างและปฏิมากรรม, สิ่งอำนวยความสะดวกตลอดจนส่วนบริการต่างๆ โดยเฉพาะบริเวณถนนและทางเดินเท้า จะมีเหล่าร้านค้าจำนวนมากเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้ผู้คนจากต่างพื้นที่เข้ามาใช้ประโยชน์กันมากขึ้น ส่วนที่ว่างประเภทอื่น อันได้แก่ ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัย ที่ว่างบริเวณลานจอดรถจะมีการจัดส่วนประกอบต่างๆ ไว้ค่อนข้างน้อย จากการศึกษา พบว่าส่วนประกอบที่มีผลอย่างมากต่อการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างของชุมชนสีลมได้แก่ กลุ่มร้านค้า ตลอดจนแผงลอยต่างๆ ที่มารวมตัวกันเป็นจำนวนมาก

3.2.5 ลักษณะพื้นผิว

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ว่างส่วนใหญ่เป็นพื้นลาดแข็ง ซึ่งมีทั้งพื้นคอนกรีตและปูกระเบื้อง ที่ว่างดังกล่าว ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ที่ว่างบริเวณลานจอดรถถนนและทางเดินเท้า ลานเอนกประสงค์ สวนหย่อมและที่ว่างภายในสถาบัน รวมไปถึงที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน จะมีที่ว่างเพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่มีพื้นผิว เป็นพื้นดินและสนามหญ้า คือสวนสาธารณะ ซึ่งเป็นที่ว่างเพียงแห่งเดียวที่ถูกใช้ประโยชน์ เพื่อการออกกำลังกายควบคู่ไปกับกิจกรรมอื่น ส่วนที่ว่างอื่นๆ ที่มีพื้นลาดแข็งทั้งหมดนั้นจะถูกใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อน การเข้าไปประกอบกิจกรรม ตลอดจนการสร้างทัศนียภาพ

3.2.6 ผู้รับผิดชอบดูแล

พื้นที่ว่างส่วนใหญ่ จะมีเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบดูแลอย่างสม่ำเสมอ จะมีถนนและทางเดินเท้า ตลอดจนสวนสาธารณะเท่านั้นที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของหน่วยงานรัฐบาล การที่เอกชนมีบทบาทมากขึ้นต่อระบบที่ว่างในชุมชนนั้น มีผลทำให้ระบบที่ว่างมีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว มีความหลากหลายของทั้งลักษณะรูปแบบและการเอื้ออำนวยความสะดวก ตลอดจนการคำนึงถึงความสวยงามของการเป็นส่วนประกอบของเมือง

3.2.7 ลักษณะความเป็นสาธารณะ

ถึงแม้ว่าพื้นที่ว่างส่วนใหญ่ในชุมชนจะมีเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบดูแล แต่ก็เปิดโอกาสให้มีการเข้าใช้ประโยชน์อย่างสาธารณะ คงมีเพียงพื้นที่ว่างเพียงบางแห่งเท่านั้นที่มีลักษณะเป็นส่วนตัวถึงถึงสาธารณะ อันได้แก่ พื้นที่ว่างโดยรอบบริเวณอาคารพักอาศัย บริเวณลานจอดรถ ที่ว่างภายในสถาบันและที่ว่างภายในศาสนสถาน เป็นต้น

จากลักษณะต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่าลักษณะของที่ว่างในชุมชนนั้น มีลักษณะของที่ว่างที่ถูกจัดสร้างขึ้นโดยผ่านขั้นตอนการพิจารณาและวางแผน ซึ่งมีผลทำให้ที่ว่างที่เกิดขึ้น นอกจากจะให้ประโยชน์ในด้านการบริการแล้วยังมีส่วนช่วยทำให้เกิดทัศนียภาพที่ดี อันได้แก่ ส่วนหย่อมขนาดใหญ่หน้าอาคาร ลานเอนกประสงค์ระหว่างอาคาร ตลอดจนพื้นที่เปิดโล่งหน้าอาคารและรอบๆ บริเวณอาคารขนาดใหญ่ เป็นต้น ที่ว่างเหล่านี้จะเป็นที่ว่างที่น่าจับตามอง เพราะเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เล็กๆ ได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ และก็เป็นที่ว่างที่เกิดขึ้นควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของลักษณะกายภาพของเมือง ลุ่มความเป็นเมืองหรือชุมชนทันสมัย เช่น ชุมชนสีลม

3.3 บทบาทของที่ว่างในเขตชุมชนสีลม

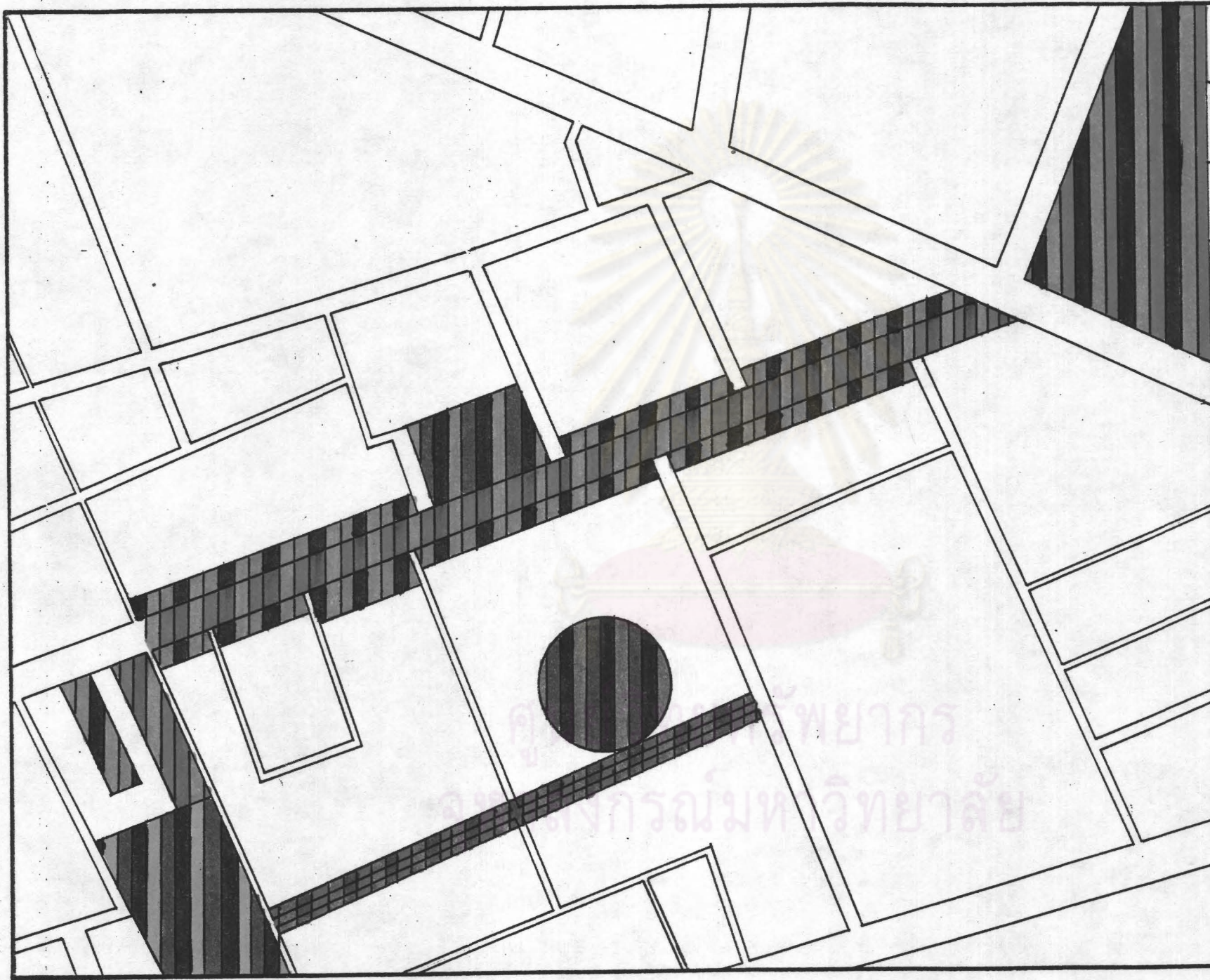
จากการศึกษาลักษณะบทบาทของที่ว่างในเขตชุมชนสีลมทั้ง 10 แห่ง พอสรุปได้ดังนี้

3.3.1 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พบว่าลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ว่างในเขตชุมชนสีลม นั้นมีกิจกรรมหลัก คือ การพักผ่อน รongลงมา คือ การประกอบกิจกรรมอื่นๆ นอกเหนือไปจากการพักผ่อนและออกกำลังกาย ส่วนการใช้ประโยชน์เพื่อการออกกำลังกายนั้น พบว่ามีที่ว่างเพียงแห่งเดียวที่ถูกใช้เพื่อการออกกำลังกายควบคู่ไปกับการพักผ่อน คือ ส่วนสาธารณะ ส่วนพื้นที่ว่างที่ถูกใช้เพื่อการพักผ่อน ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารขนาดใหญ่และอาคารพักอาศัย ส่วนหย่อม ที่ว่างภายในบริเวณสถาบันและที่ว่างภายในศาสนสถาน ซึ่งจะถูกใช้เป็นที่นั่งเล่น พบปะพูดคุย อ่านหนังสือ เป็นต้น ส่วนพื้นที่ว่างที่ถูกใช้ประโยชน์เพื่อการเข้าไปประกอบกิจกรรม อันได้แก่ การจับจ่ายสินค้า การสัญจร ตลอดจนการรับประทานอาหาร ได้แก่ ถนนและทางเดินเท้าและลานเอนกประสงค์ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตคือพื้นที่ว่างเหล่านี้จะมีกลุ่มร้านค้าอยู่เป็นจำนวนมาก

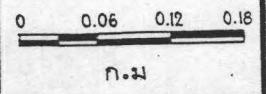
3.3.2 ลักษณะความหนาแน่น

ภายในชุมชนสีลมนั้น ที่ว่างส่วนใหญ่จะมีผู้คนเข้าใช้ประโยชน์อย่างพลุกพล่านตลอดเวลา บริเวณพื้นที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์อย่างหนาแน่น จะเป็นพื้นที่ว่างที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ ถนนสีลมและทางเดินเท้าทั้งสองข้างสวนลุมพินี ซึ่งเป็นส่วนสาธารณะที่มีบทบาทความสำคัญในระดับเมือง ส่วนที่ว่างบางประเภทก็จะมีคนเข้าใช้ที่ไม่หนาแน่นมากนัก ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารขนาดใหญ่ ลานเอนกประสงค์ และส่วนหย่อม พื้นที่ว่างเหล่านี้มีขนาดไม่กว้างขวางมากนัก แต่มีการจัดส่วนประกอบต่างๆ ไว้อย่างเหมาะสม เอื้ออำนวยต่อการเข้าใช้ประโยชน์ รวมทั้งได้รับผลกระทบจากกิจกรรมของอาคาร หรือกลุ่มอาคารใกล้เคียงจึงมีผลทำให้ที่ว่างเหล่านี้มีการเข้าใช้ประโยชน์อย่างเบาบาง ก็ได้แก่ ที่ว่างที่มีลักษณะเป็นส่วนตัว (PRIVATE SPACE) ถึงถึงสาธารณะ (SEMI-PUBLIC SPACE) เช่น ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยในชุมชนซอย

สี่สม

แผนที่
4.29

แสดง
ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

สัญลักษณ์

- ลักษณะกิจกรรม
- เพื่อการพักผ่อน
 - เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย
 - เพื่อการออกกำลังกาย
 - เพื่อประกอบกิจกรรมอื่น

- ความหนาแน่น
- เข้มบาง
 - ปานกลาง
 - หนาแน่น

- ขอบเขตบริการ
- เฉพาะในชุมชน
 - ภายในและนอกชุมชน
 - เฉพาะนอกชุมชน

ศูนย์สุขภาพ
กรมส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัย

พิพรรณ ที่ว่างภายในโรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน ที่ว่างภายในสุสานโรมันคาทอลิก โดยจะมีผู้เข้าไปใช้ประโยชน์เฉลี่ยวันละ 20-40 คน

3.3.3 ขอบเขตการบริการ

ในชุมชนบริเวณสีลม พบว่าขอบเขตการบริการของที่ว่าง สามารถแบ่งได้เป็นกลุ่มๆ ดังนี้

1) กลุ่มของที่ว่างที่มีรัศมีการบริการสูงได้แก่ สวนลุมพินี ซึ่งเป็นสวนสาธารณะระดับเมืองเพียงแห่งเดียว ในพื้นที่ชุมชน มีการเข้าใช้จากประชาชนในเขตต่างๆ ชอยกรุงเทวมหานคร โดยมีรัศมีการบริการประมาณ 7-8 กิโลเมตร

2) กลุ่มของที่ว่างที่มีรัศมีการบริการค่อนข้างสูง โดยจะมีรัศมีการบริการเฉลี่ยระหว่าง 3-6 กิโลเมตร ที่ว่างในกลุ่มนี้ได้แก่ ทางเดินเท้าและถนนสีลม ลานเอนกประสงค์ สีลมพลาซ่า สวนหย่อมหน้าธนาคารกรุงเทพ ที่ว่างในกลุ่มนี้ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์จะเป็นผู้คนที่อยู่ในชุมชนและผู้คนที่เข้ามาประกอบกิจกรรมอื่นๆ หรือเข้ามาทำงานในชุมชนสีลมแห่งนี้

3) กลุ่มของที่ว่างที่มีรัศมีการบริการใกล้ๆ ต่ำกว่า 1 กิโลเมตรลงมา ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ถนนและทางเดินเท้าภายในชุมชนพักอาศัยชอยพิพรรณ ที่ว่างภายในโรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน และที่ว่างภายในสุสานโรมันคาทอลิก ที่ว่างเหล่านี้ผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่คือ ผู้คนในชุมชน

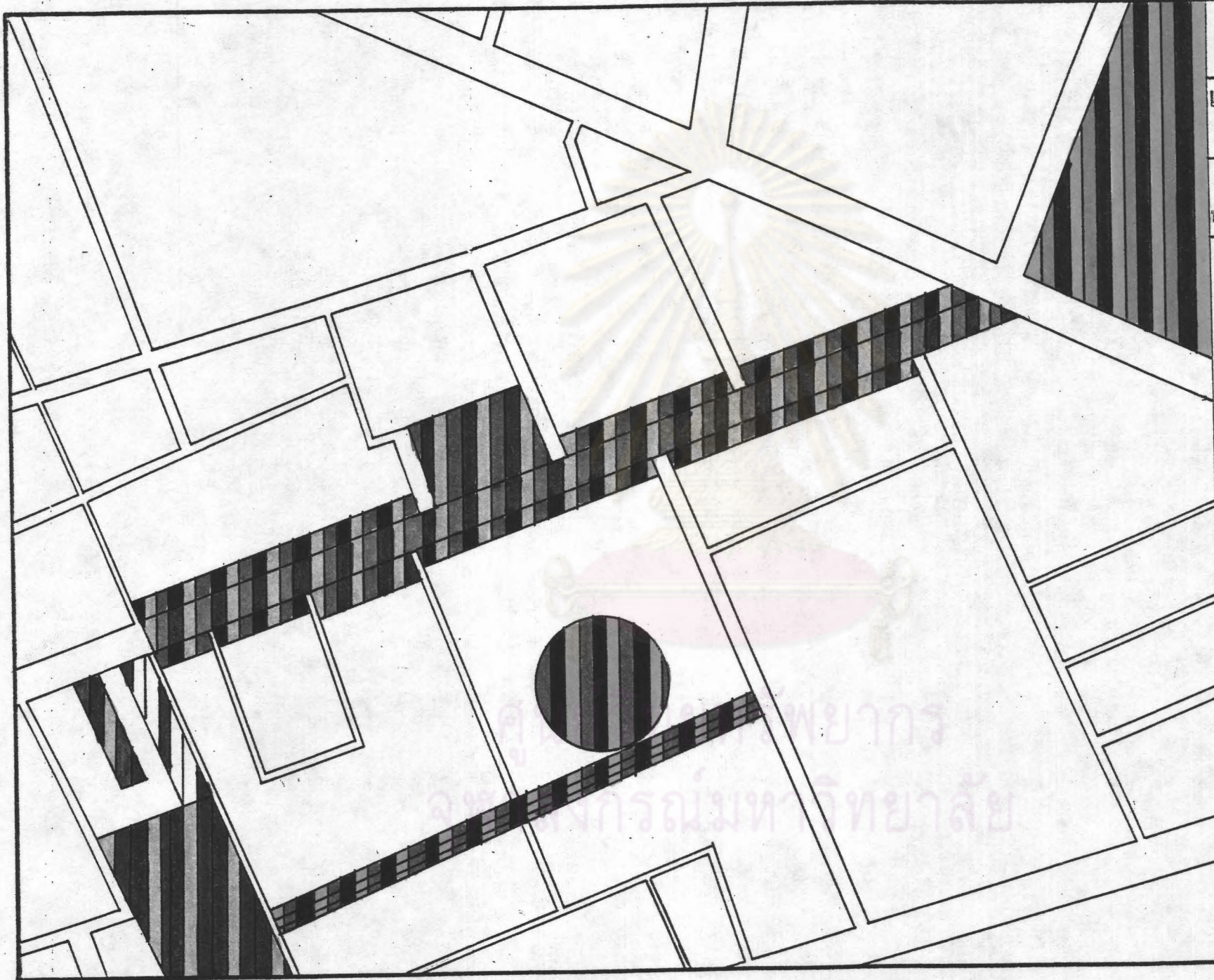
ลักษณะที่เป็นเช่นนี้ เพราะการเกิดสิ่งดึงดูดให้เกิดการเข้าใช้ประโยชน์ สำหรับสวนสาธารณะเช่น สวนลุมพินีนั้น สิ่งดึงดูดผู้คนให้เข้ามาใช้ประโยชน์ นอกจากจะเป็นทั้งขนาดพื้นที่กว้างขวางแล้ว การมีส่วนประกอบต่างๆ ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ทำให้สวนลุมพินีกลายเป็นพื้นที่ว่างในระดับเมือง ส่วนพื้นที่ว่างที่มีรัศมีการบริการค่อนข้างสูงนั้น ก็มีกลุ่มร้านค้าเป็นจุดดึงดูดทำให้มีผู้คนจากพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาใช้ประโยชน์ นอกจากนั้นกิจกรรมของชุมชนก็ยังมีส่วนช่วยทำให้มีผู้คนจากนอกชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างเหล่านี้

3.3.4 ลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์

ลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง จะมีความสอดคล้องกับขอบเขตการบริการที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะจากการที่ชุมชนสีลมนั้นเป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจและธุรกิจสมัยใหม่ เป็นแหล่งงานที่สำคัญ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลผลักดันทำให้ที่ว่างส่วนใหญ่ นอกจากจะมีการเข้าใช้ประโยชน์จากคนภายในพื้นที่ชุมชนแล้ว ยังมีการเข้าใช้ประโยชน์จากผู้คนจากภายนอกชุมชน คงมีที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัย ที่ว่างภายในสุสานโรมันคาทอลิก ตลอดจน ถนนชอย ทรอก และทางเดินเท้าเท่านั้น ที่จะไม่ค่อยมีผู้ใช้ประโยชน์จากภายนอกชุมชน

3.3.5 ความถี่ในการใช้ประโยชน์

จากการศึกษาถึงความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์ พบว่าที่ว่างโดยทั่วไปมีการเข้าใช้อย่างสม่ำเสมอ ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์หรือประกอบกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ขณะเดียวกันก็จะเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างนั้นๆ ด้วย โดยกิจกรรมการใช้ประโยชน์ไม่ได้เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง คงจะมีแต่สวนลุมพินีซึ่งเป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ มีการประกอบกิจกรรมการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง และผู้เข้าใช้ประโยชน์ก็มีจุดประสงค์อย่างแน่นอนในการเข้าไปประกอบกิจกรรม และพื้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัย ตลอดจนถนนและทางเดินเท้า

สีลม

แผ่นที่

4.30

0 0.06 0.12 0.18

ก.ม

แสดง

พฤติกรรมการใช้ประโยชน์ที่วาง

สัญลักษณ์

ลักษณะความถี่

- มาเป็นประจำเกือบทุกวัน
- สัปดาห์ละครั้ง
- เดือนละครั้ง
- ปีละครั้ง
- นานๆครั้ง
- เพิ่งเคยมา
- ไม่แน่นอน

ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์

- เช้า (6.00น. - 9.00น.)
- สาย (9.00น. - 12.00น.)
- เที่ยง (12.00น. - 13.00น.)
- บ่าย (13.00น. - 16.00น.)
- เย็น (16.00น. - 18.00น.)
- ตลอดวัน
- นิ่ง 18.00น.

ระยะเวลาการใช้ประโยชน์

- หึ่งวัน
- ครึ่งวัน
- 3-4 ชั่วโมง
- 2-3 ชั่วโมง
- 1-2 ชั่วโมง
- 1/2 - 1 ชั่วโมง
- น้อยกว่า 1/2 ชั่วโมง

ที่มีการใช้ประโยชน์กันอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำเกือบทุกวัน เนื่องจากที่ว่างเหล่านี้เป็นพื้นที่ว่างที่รองรับกับกิจกรรมประจำวันของผู้คนในชุมชน

3.3.6 ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์

ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างในชุมชนสีลม พอจะแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มของพื้นที่ว่างที่มีการเข้าใช้ประโยชน์ คราวละนานๆ เกินกว่า 1 ชั่วโมง ได้แก่ ที่ว่างประเภทสวนสาธารณะ ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน ลานเอนกประสงค์

2) กลุ่มของพื้นที่ว่าง ที่มีระยะเวลาการใช้ประโยชน์ครั้งละประมาณ 1/2-1 ชั่วโมง ได้แก่ ที่ว่างประเภททางเดินเท้าและถนนสายหลัก สวนหย่อมและที่ว่างภายในบริเวณศาลาสนสถาน

3) กลุ่มของพื้นที่ว่างที่มีระยะเวลาการใช้ประโยชน์ในช่วงสั้น ๆ ต่ำกว่า 1/2 ชั่วโมง ได้แก่ ที่ว่างประเภทที่ว่างบริเวณอาคาร ถนนและทางเดินเท้าบริเวณชุมชนพักอาศัย

ลักษณะต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้มีปัจจัยที่สำคัญ คือ ลักษณะของกิจกรรมการใช้ประโยชน์ และลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์ที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์ จากคนภายนอกชุมชน ในลักษณะของกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับการออกกำลังกายหรือประกอบกิจกรรม จะมีระยะเวลาการใช้ประโยชน์นานกว่าที่ถูกใช้ประโยชน์จากคนในชุมชน เพื่อการพักผ่อนหรือประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

3.3.7 ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุด

จากการศึกษาพบว่า การใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างในชุมชนสีลมเกิดขึ้นตลอดเวลาตั้งแต่ 6.00 น. จนถึงเวลาหลัง 18.00 น. เป็นต้นไป โดยช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุดคือ ช่วงเวลา 16.00-18.00 น. และช่วงเวลาลง 18.00 น. สาเหตุเนื่องจากสีลมเป็นชุมชนที่เป็นแหล่งงานและแหล่งท่องเที่ยวยามราตรี พื้นที่ว่างต่างๆ จะถูกใช้ประโยชน์กันอย่างมากโดยเฉพาะในช่วงเวลาเลิกงาน และช่วงกลางคืน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่บรรดาสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เริ่มเปิดให้บริการ ที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาดังกล่าวตั้งแต่ 16.00 น. เป็นต้นไป ได้แก่ ที่รอบบริเวณอาคาร ถนนและทางเดินเท้าภายในบริเวณชุมชน ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน ลานเอนกประสงค์ เป็นต้น ส่วนที่ว่างอื่นๆ ก็จะมีช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์แตกต่างกันออกไป

3.3.8 การมีบทบาทร่วมกันของที่ว่างอื่น

จากการศึกษาพบว่าที่ว่างแต่ละแห่งนั้นมีบทบาทหน้าที่ ที่แยกออกจากกัน โดยสิ้นเชิงมีการพึ่งพาหรือใช้ประโยชน์ร่วมกันบ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ถนนและทางเดินเท้าบริเวณเส้นทางคมนาคมสายหลักของชุมชน นับเป็นที่ว่างแห่งหนึ่งที่มีบทบาทร่วมกับที่ว่างแห่งอื่นๆ ในชุมชนสีลม นอกจากนั้นถนนและทางเดินเท้าก็ยังเป็นแกนหลักหรือศูนย์กลางการเชื่อมต่อระบบที่ว่างแต่ละแห่งในชุมชนไว้ด้วยกัน ผู้คนจะหลั่งไหลเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ว่างต่างๆ ตามเส้นทางของถนนสายหลัก เป็นสำคัญ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด พอสรุปได้ว่าที่ว่างแต่ละแห่งมีบทบาทเฉพาะตัว แต่ก็คงมีที่ว่างบางประเภทที่นอกจากจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันแล้ว ยังคงมีบทบาทที่ใกล้เคียงกันอันได้แก่ ลานเอนกประสงค์ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารขนาดใหญ่ ส่วนหย่อม เป็นต้น ส่วนที่ว่างอื่นนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ทั้งลักษณะรูปแบบและบทบาทที่เกิดขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่าที่ว่างขนาดเล็กที่เกิดขึ้นในชุมชนสีลมนั้น นอกจากจะมีรูปแบบและบทบาทที่แตกต่างไปจากที่ว่างขนาดเล็กในชุมชนอื่นแล้ว ยังมีบทบาทอย่างมากต่อชุมชนทั้ง เพื่อการให้บริการและการเป็นส่วนประกอบที่สร้างทัศนียภาพที่ดีแก่ชุมชน

4 ลักษณะทั่วไปของที่ว่างในชุมชนบริเวณตลาดบางปะกอก เขตราชบุรีบูรณะ

ลักษณะเฉพาะของชุมชนซึ่งมีลักษณะเป็นศูนย์กลางทางความเจริญในด้านต่างๆ ของท้องถิ่น ประกอบกับลักษณะของสังคมแบบชาวสวนดั้งเดิม เป็นส่วนผลักดันให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนมีความผูกพันกับท้องถิ่น พื้นที่ชุมชนนอกจากจะเป็นที่พักอาศัยแล้วยังเป็นทั้งแหล่งธุรกิจที่ตั้งของสถานประกอบการ แหล่งงาน ตลอดจนเป็นตลาดกลางสำหรับการซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้าอุปโภคและบริโภคของคนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

ถึงแม้ว่าผู้คนส่วนใหญ่จะคงมีชีวิตที่ยึดติดกับชุมชนค่อนข้างหนาแน่น แต่ผู้คนส่วนหนึ่งก็ยังคงมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องอยู่กับชุมชนภายนอก โดยเฉพาะชุมชนชั้นในซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญในทุกๆ ด้าน ลักษณะของชุมชนจึงมีความปะปนอยู่บ้างของลักษณะเมืองทันสมัย และเมืองแบบชุมชนดั้งเดิม ดังจะเห็นได้จากลักษณะทางกายภาพของชุมชน ที่มีการผสมผสานของรูปแบบอาคารกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชน

สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อระบบที่ว่างของชุมชนอย่างมาก ที่ว่างบริเวณวัดบางปะกอก และที่ว่างริมคลองบางปะกอกจัดเป็นที่ว่างดั้งเดิมที่อยู่คู่กับชุมชนมาตั้งแต่อดีต ถึงแม้การใช้ประโยชน์จะลดน้อยลงบ้างแต่ก็ยังมีประชาชนบางกลุ่มได้เข้าไปใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นแล้วการเป็นแหล่งศูนย์รวมจิตใจและวัฒนธรรมชุมชนของวัด ยังคงทำให้มีผู้มาใช้ประโยชน์ในบริเวณกันอย่างหนาแน่น เมื่อถึงเทศกาลหรืองานพิธีที่สำคัญๆ สำหรับที่ว่างในรูปแบบอื่นที่พบในชุมชน ก็คือที่ว่างบริเวณสถาบันการศึกษาได้แก่ ที่ว่างบริเวณโรงเรียนวัดบางปะกอกและโรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม ส่วนที่ว่างที่มีบทบาทมากอีกลักษณะหนึ่งก็คือ ที่ว่างที่เกิดขึ้นจากการรื้อถอนหรือรื้ออาคารปลูกสร้าง ซึ่งอยู่บริเวณข้างปั้มน้ำมันถนนราชบุรีบูรณะ การเป็นที่ว่างโล่งขนาดใหญ่ และมีการปรับปรุงผิวพื้นอย่างดี ทำให้มีผู้คนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก เข้ามาใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งไม่รวมไปถึงที่ว่างบริเวณทางเท้า และที่ว่างริมถนนสุขสวัสดิ์ ซึ่งมีการใช้ประโยชน์กันอย่างหนาแน่น ในฐานะของการเป็นศูนย์รวมของสินค้าบริโภคที่สำคัญ

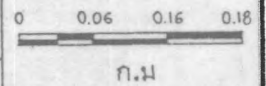
4 ลักษณะทั่วไปของที่ว่างในชุมชนบริเวณตลาดบางปะกอก เขตราชบุรีบูรณะ

ลักษณะเฉพาะของชุมชนซึ่งมีลักษณะเป็นศูนย์กลางทางความเจริญในด้านต่างๆ ของท้องถิ่น ประกอบกับลักษณะของสังคมแบบชาวสวนดั้งเดิม เป็นส่วนผลักดันให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนมีความผูกพันกับท้องถิ่น พื้นที่ชุมชนนอกจากจะเป็นที่พักอาศัยแล้วยังเป็นทั้งแหล่งธุรกิจที่ตั้งของสถานประกอบการ แหล่งงาน ตลอดจนเป็นตลาดกลางสำหรับการซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้าอุปโภคและบริโภคของคนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

ราชบุรีบูรณะ

แผนที่
4.31

แสดง

ตัวอย่างพื้นที่วาง

สัญลักษณ์

- บริเวณที่ดินที่ปลูกสร้าง
- 0 ที่วางรอบบริเวณอาคาร
- 1 บริเวณลานจอดรถ
- 2 ถนนและทางเดินเท้า
- 3 สนามเด็กเล่น
- 4 ลานเอนกประสงค์
- 5 ส่วนหย่อม
- 6 ที่วางภายในบริเวณสถาบัน
- 7 ที่วางภายในบริเวณศาสนสถาน
- 8 ที่วางอันเกิดจากการรื้อถอน
- 9 ที่วางบริเวณแหล่งน้ำ
- 10 สนามกีฬา
- 11 ส่วนสาธารณะ

ถึงแม้ว่าผู้คนส่วนใหญ่จะคงมีชีวิตที่ยึดติดกับชุมชนค่อนข้างหนาแน่น แต่ผู้คนส่วนหนึ่งก็ยังคงมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องอยู่กับชุมชนภายนอก โดยเฉพาะชุมชนชั้นในซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญในทุกๆ ด้าน ลักษณะของชุมชนจึงมีความปะปนอยู่บ้างของลักษณะเมืองทันสมัย และเมืองแบบชุมชนดั้งเดิม ดังจะเห็นได้จากลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่มีการผสมผสานของรูปแบบอาคาร กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชน

สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อระบบที่ว่างของชุมชนอย่างมาก ที่ว่างบริเวณวัดบางปะกอก และที่ว่างริมคลองบางปะกอกจัดเป็นที่ว่างดั้งเดิมที่อยู่คู่กับชุมชนมาตั้งแต่อดีต ถึงแม้การใช้ประโยชน์จะลดน้อยลงบ้าง แต่ก็ยังมีประชาชนบางกลุ่มได้เข้าไปใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นแล้วการเป็นแหล่งศูนย์รวมจิตใจและวัฒนธรรมชุมชนของวัด ยังคงทำให้มีผู้มาใช้ประโยชน์ในบริเวณกันอย่างหนาแน่นเมื่อถึงเทศกาลหรืองานพิธีที่สำคัญๆ สำหรับที่ว่างในรูปแบบอื่นที่พบในชุมชน ก็คือที่ว่างบริเวณสถาบันการศึกษาได้แก่ ที่ว่างบริเวณโรงเรียนวัดบางปะกอกและโรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม ส่วนที่ว่างที่มีบทบาทมากอีกลักษณะหนึ่งก็คือ ที่ว่างที่เกิดขึ้นจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้าง ซึ่งอยู่บริเวณข้างปั้มน้ำมันถนนราษฎร์บูรณะ การเป็นที่ว่างโล่งขนาดใหญ่ และมีการปรับปรุงผิวพื้นอย่างดี ทำให้มีผู้คนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก เข้ามาใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งไม่รวมไปถึงที่ว่างบริเวณทางเท้า และที่ว่างริมถนนสุขสวัสดิ์ ซึ่งมีการใช้ประโยชน์กันอย่างหนาแน่น ในฐานะของการเป็นศูนย์รวมของสินค้าบริโภคที่สำคัญ

4.1 ที่ว่างประเภทต่างๆ ในเขตบางปะกอก

ชุมชนบางปะกอก เป็นตัวอย่างของชุมชนในเขตเมืองชั้นกลางที่มีลักษณะของการเป็นชุมชนเมืองที่มีการเจริญเติบโตเป็นแนวคู่ขนานกับเส้นทางคมนาคมสายหลัก สำหรับบางปะกอกนั้นเป็นชุมชนที่มีถนนสุขสวัสดิ์ เป็นแกนสำคัญของการนำพาวิวัฒนาการต่างๆ มาสู่ชุมชน ทำให้บางปะกอกกลายเป็นจุดศูนย์กลางย่อยของความเจริญและวิวัฒนาการ จากลักษณะชุมชนที่ต้องพึ่งพาอาศัยเส้นทางคมนาคมเป็นสำคัญนั้น ทำให้ระบบที่ว่างที่เกิดขึ้นมีลักษณะที่แตกต่างไปจากระบบที่ว่างในเขตชุมชนอื่นๆ ซึ่งที่ว่างลักษณะต่างๆ ที่พบในเขตชุมชนบางปะกอก มีดังนี้

4.1.1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร

ชุมชนบางปะกอกเป็นชุมชนหนึ่งที่มีลักษณะของการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและวิวัฒนาการสมัยใหม่ กลุ่มอาคารบ้านเรือนต่างๆ ตลอดจนพื้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารเหล่านั้นจึงมีหลายลักษณะดังนี้

4.1.1.1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ โดยอาคารเหล่านี้จะเกิดขึ้นเรียงรายตามริมถนนสุขสวัสดิ์ และถนนราษฎร์บูรณะบางช่วง รวมทั้งบริเวณศูนย์การค้าบางปะกอกมีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์สูงตั้งแต่ 4-5 ชั้น เป็นอาคารที่มีลักษณะค่อนข้างใหม่ โดยที่ว่างรอบบริเวณอาคารเหล่านี้ จะเป็นที่ว่างที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มอาคารตลอดจนพื้นที่ว่างด้านหน้าอาคารซึ่งมีขนาดพื้นที่เพียงเล็กน้อย แต่เนื่องจากกลุ่มอาคารดังกล่าวอยู่ติดกับถนนสายหลักทำให้พื้นที่ว่างที่เกิดขึ้นนี้กลายเป็นที่ว่างที่สำคัญ ที่ใช้รองรับกับความต้องการของคนทั้งภายในชุมชนและคนภายนอกชุมชนที่ใช้ถนนสายหลักนั้นเป็นเส้นทางสัญจร มีลักษณะการเข้าใช้ประโยชน์อย่างเป็นสาธารณะ กิจกรรมหลักได้แก่การซื้อขายสินค้า การนั่งรับประทานอาหารโดยมีการเข้าใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำเกือบทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงประมาณ 13.00 น.-16.00 น.

และมีระยะเวลาในการใช้ประโยชน์ครั้งละประมาณ 30-40 นาที ขอบเขตการให้บริการอยู่ในรัศมี 500-600 เมตร ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ซึ่งมีการเข้าใช้ประโยชน์อย่างหนาแน่น

4.1.1.2 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยในชุมชน กลุ่มอาคารพักอาศัยในชุมชนมีลักษณะเป็นอาคารไม้คั่นข้างเก่าเป็นที่อยู่ของคนท้องถิ่นดั้งเดิม โดยชุมชนเหล่านี้กระจายตัวอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะบริเวณริมคลองบางปะกอก และบริเวณเขตพื้นที่ด้านในของชุมชนที่อยู่ห่างจากแนวถนนสายหลัก ซึ่งได้แก่ชุมชนพักอาศัยในซอยสุขสวัสดิ์ 29 ชุมชน พักอาศัยซอยหอมฝั่งอุทิศ ชุมชนพักอาศัยบริเวณโรงเรียนโรจนนิมิตร เป็นต้น สำหรับการศึกษาค้นคว้าได้เลือกศึกษาที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัย บริเวณชุมชนหอมฝั่งอุทิศซึ่งเป็นพื้นที่ว่างที่มีขนาดเล็กมาก และมีลักษณะเป็นส่วนตัว แต่ก็มีความสำคัญต่อผู้อยู่ในชุมชนพักอาศัยดั้งเดิมเหล่านั้นโดยพบว่ามีการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เพื่อการพักผ่อนอันได้แก่ การนั่งเล่นพบปะพูดคุยกันซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ โดยเฉพาะในช่วงเวลา 16.00 น.-18.00 น. ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์เฉลี่ยครั้งละ 30-40 นาที มีขอบเขตการให้บริการน้อยกว่า 100 เมตร ซึ่งผู้ที่มาใช้ประโยชน์จะมีเฉพาะผู้อยู่ในชุมชนเท่านั้น โดยมีการเข้าใช้ประโยชน์ที่ค่อนข้างเบาบาง สมาชิกที่ร่วมเข้าใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อนหรือสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น

4.1.2 ที่ว่างบริเวณลานจอด

ถึงแม้ว่าชุมชนราษฎร์บูรณะจะเป็นชุมชนศูนย์กลางย่อยที่สำคัญ มีการเข้ามาประกอบกิจกรรมของบุคคลภายนอกชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีเวทยานพาหนะต่างๆเป็นจำนวนมากก็ตาม แต่ลักษณะของชุมชนเองก็ยังมีพื้นที่ว่างค่อนข้างมาก ดังนั้นปัญหาเรื่องบริเวณลานจอดจึงไม่สำคัญมากนัก เนื่องจากได้มีการใช้ที่ว่างต่างๆ ในชุมชนเป็นลานจอดรถไม่ว่าจะเป็นริมถนนและทางเดินเท้า ที่ว่างรอบบริเวณอาคารที่ว่างเล็กๆในชุมชนจนถึงที่ว่างขนาดใหญ่อย่างเช่นที่ว่างที่รอการปลูกสร้าง เป็นต้น นอกจากนี้ในชุมชนเองก็ได้มีการจัดทำพื้นที่ขึ้นใช้สำหรับจอดเวทยานพาหนะต่างๆ ทั่วไป โดยเฉพาะย่านการค้า อย่างเช่น บริเวณตลาดสดบางปะกอก เป็นต้น สำหรับการศึกษาค้นคว้าถึงลักษณะของบริเวณลานจอดหลักตลาดศูนย์การค้าบางปะกอก ซึ่งเป็นที่ว่างที่มีขนาดพื้นที่ประมาณ 0.23 ไร่ มีลักษณะเป็นลานจอดสาธารณะ เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาจับจ่ายซื้อของ ตลอดจนผู้ที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงได้ใช้เป็นที่จอดรถโดยการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะถูกใช้เพื่อการใช้เป็นที่จอดรถ จะมีเฉพาะบางเวลาเท่านั้นที่จะมีกลุ่มเด็กๆ มาจับกลุ่มวิ่งเล่นและเดินเล่นกัน โดยเฉพาะช่วงเวลาเย็น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะมีผู้ที่เข้ามาจอดรถกันมากในช่วง 11.00 น. - 14.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่ตลาดคึกคักมาก นอกจากนั้นยังพบว่าพื้นที่ลานจอดแห่งนี้ถูกใช้เป็นบริเวณขนถ่ายขยะของตลาด ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการเข้าใช้ประโยชน์ของผู้คนในละแวกข้างเคียง นอกจากนั้นการเป็นที่ถูกลบทิ้งจากการดูแล ทำให้พื้นที่ว่างแห่งนี้ กลายเป็นจุดที่ทำให้ทัศนียภาพของชุมชนเสื่อมลง

4.1.3 ถนนและทางเดินเท้า

ชุมชนราษฎร์บูรณะ มีลักษณะเป็นชุมชนที่ต้องพึ่งพาเส้นทางคมนาคมสายหลักเป็นสำคัญ ลักษณะกายภาพของชุมชนจึงมีลักษณะที่เปิดสู่ถนนสุขสวัสดิ์ และถนนราษฎร์บูรณะ ซึ่งเป็นแกนสำคัญที่นำพาสิ่งต่างๆ จากเขตเมืองชั้นในเข้าสู่ชุมชนและส่งผ่านไปยังเขตชานเมืองไม่ว่าจะเป็นความเจริญ วิศวกรรม ผู้คน เวทยานพาหนะ เป็นต้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับถนน

และทางเดินเท้าภายในชุมชนแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างมาก ดังนั้นในการศึกษา จึงได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

4.1.3.1 ถนนและทางเดินเท้าบริเวณเส้นทางสายหลัก อันได้แก่ ถนนสุขสวัสดิ์และถนนราษฎร์บูรณะ ซึ่งมีลักษณะเป็นถนนคู่ขนานที่ตัดผ่านชุมชน มีผลทำให้พื้นที่ริมถนนทั้งสองสายเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาสูงกว่าพื้นที่ด้านในอย่างมาก มีถนนซอยตลอดจนตรอกซอยที่เป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อกันทั้งสองจำนวนน้อยและเป็นถนนซอยเล็กๆเท่านั้น สำหรับการศึกษาก็ได้เลือกศึกษาบริเวณทางเดินเท้าและถนนสุขสวัสดิ์ เริ่มตั้งแต่ ซอยสุขสวัสดิ์ 19 ถึงซอยสุขสวัสดิ์ 27 ซึ่งตลอดแนวมีลักษณะเป็นสาธารณะอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างทรุดโทรม จะมีกลุ่มร้านค้าตั้งเรียงรายอยู่เฉพาะจุด โดยเฉพาะบริเวณจุดรับส่งผู้โดยสารรถประจำทางและบริเวณตลาดบางปะกอก และมีต้นไม้บริเวณเกาะกลางถนนซึ่งก็ทำให้ถนนมีสภาพที่ตงามขึ้นมาบ้าง ถึงแม้เฟอร์นิเจอร์ประกอบของถนน (STREET FURNITURE) จะมีอยู่บ้างเพียงเล็กน้อย โดยขนาดความกว้างของถนนเท่ากับ 6 ช่องทางวิ่ง ส่วนทางเท้าทั้ง 2 ซ้ำ มีความกว้างประมาณ 3-5 เมตร การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะถูกใช้เพื่อการสัญจร จักรยานรับส่งและทั้งรับประทานอาหารบริเวณร้านค้า รถเข็นและแผงลอยบนทางเท้า การใช้ประโยชน์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำเกือบทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงเวลา 16.00 น.-21.00 น. ซึ่งเป็นช่วงของการเดินทางกลับจากการปฏิบัติงานประจำวัน ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์เพื่อการจับจ่ายสินค้าหรือรับประทานอาหารเฉลี่ยจะเท่ากับ 1/2 - 1 ชั่วโมง โดยมีขอบเขตการบริการเท่ากับ 2 - 3 กิโลเมตร ซึ่งผู้ใช้ประโยชน์ส่วนหนึ่งเป็นผู้คนที่อยู่ในเขตชุมชนและเป็นผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนถัดไป ที่จะต้องแวะเพื่อซื้อสินค้า อาหาร และสิ่งของจำเป็นตลอดจนแวะพักเพื่อต่อรถโดยสารประจำทางต่อไป

4.1.3.2 ถนนและทางเดินเท้าภายในบริเวณชุมชน มีลักษณะเป็นถนนสายเล็กๆ ที่ถูกใช้เป็นเส้นทางเดินทางของผู้คนในชุมชนออกสู่ถนนสายหลัก ถนนซอยเล็กๆ เหล่านี้มีเพียงไม่กี่สายอัน ได้แก่ ซอยสุขสวัสดิ์ 19, ซอยสุขสวัสดิ์ 25, ซอยสุขสวัสดิ์ 25/1 และซอยหอมฝั่งอุทิศ เป็นต้น สำหรับซอยหอมฝั่งอุทิศเป็นซอยหนึ่งที่เชื่อมต่อกับถนนราษฎร์บูรณะและถนนสุขสวัสดิ์เข้าด้วยกัน โดยการตัดผ่านชุมชนพักอาศัยตั้งแต่ริมออกสู่บริเวณตลาดศูนย์การค้าบางปะกอก ซึ่งพบว่าเป็นถนนซอยที่มีการใช้ร่วมกันของผู้ใช้รถยนต์ และผู้เดินเท้าโดยถนนมีความกว้างประมาณ 5-6 เมตร บริเวณโดยตลอดเส้นทางไม่มีเฟอร์นิเจอร์ประกอบถนน (STREET FURNITURE) อื่นเลย ยกเว้นแสงไฟจากโคมไฟส่องสว่างเท่านั้น พบว่าการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ประมาณ 55% เป็นการสัญจรของผู้คนในชุมชน นอกจากนั้น มีทั้งการใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังคิดเป็นร้อยละ 25 และ 20 ตามลำดับ ลักษณะความถี่ของการใช้ประโยชน์จะเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำเกือบทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงเวลา 16.00 น. - 18.00 น. มีระยะเวลาเฉลี่ยครั้งละ 10 - 20 นาที รัศมีการบริการประมาณ 200 - 300 เมตรเท่านั้น มีการใช้ประโยชน์อย่างเบาบางเกือบตลอดทั้งวัน เพราะเหตุที่ว่าเป็นเพียงถนนซอยเล็กๆ มีบทบาทเพียงแต่เป็นเส้นทางสัญจรของคนในชุมชนย่อยๆ เท่านั้น

4.1.4 ที่ว่างอันเกิดจากรือถอนหรือรอกการปลูกสร้าง

โดยทั่วไปแล้วพื้นที่เมืองในเขตรัฐบาลจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 63.92 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ พื้นที่ว่างคิดเป็นร้อยละ 16.06 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งพื้นที่ที่ว่างดังกล่าวประกอบด้วย พื้นที่ว่างที่ยังไม่มีการพัฒนาปล่อยรกร้างว่างเปล่า

บางแห่งก็เป็นที่ว่างที่รอการปลูกสร้างและบางแห่งก็เป็นพื้นที่ว่างที่เกิดจากการรื้อถอน สำหรับในเขตชุมชนราษฎรบูรณะแห่งนี้มีที่ว่างในลักษณะดังกล่าวกระจายอยู่ทั่วไปไม่มีทั้งที่มีขนาดใหญ่และมีขนาดเล็กๆ แต่พื้นที่ว่างดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยต่อการให้เกิดประโยชน์เลย มีเพียงที่ว่างบางแห่งเท่านั้นที่มีการเข้าใช้ประโยชน์อยู่บ้าง จากการศึกษาพื้นที่ในชุมชนพบว่า พื้นที่ว่างดังกล่าวได้แก่บริเวณที่ว่างที่มีการจัดเตรียมและปรับสภาพพื้นที่ไว้เพื่อรอการปลูกสร้างต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกศึกษาพื้นที่ว่างที่รอการปลูกสร้างบริเวณข้างโชว์รูม DAIHATSU พบว่ามีขนาดพื้นที่เท่ากับ 10.8 ไร่ โดยมีลักษณะเป็นพื้นที่ว่างกึ่งสาธารณะ (SEMI-PUBLIC SPACE) มีการเข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อการออกกำลังกาย เล่นกีฬา และเล่นเกมต่างๆ ประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่เหลือเป็นการเข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนได้แก่ การนั่งเล่น พบปะพูดคุย มีความถี่ในการเข้าใช้ประมาณสัปดาห์ละครั้ง โดยส่วนใหญ่จะเข้ามาใช้ประโยชน์ในช่วงเวลา 16.00 น. - 18.00 น. เฉลี่ยระยะเวลาในการใช้ประโยชน์แต่ละครั้งประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง มีขอบเขตบริการประมาณ 1/2 - 1 กิโลเมตร จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง ประมาณ 6 - 7 คน โดยผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ได้แก่ เด็กและกลุ่มวัยรุ่น ตลอดจนคนงานที่อยู่ภายในชุมชนและละแวกใกล้เคียง โดยมีผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ ต่อวันประมาณ 60-70 คน ลักษณะสำคัญของพื้นที่ว่างชนิดนี้ก็คือ เป็นพื้นที่ว่างที่มีขนาดใหญ่และมีการปรับสภาพพื้นผิวเอาไว้ค่อนข้างดี โดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นทรายและพื้นดินทำให้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์กันมาก โดยเฉพาะการเข้าไปเล่นกีฬาได้แก่ การเล่นฟุตบอล ตะกร้อ เป็นต้น แต่ที่ว่างประเภทนี้จะไม่ถาวร มีการเอื้ออำนวยประโยชน์ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ เมื่อเริ่มมีการก่อสร้างขึ้น ก็จะไม่มีความถี่ในการเข้าไปใช้ประโยชน์แต่อย่างใด นอกจากนั้นแล้วยังพบว่าพื้นที่ว่างประเภทนี้ยังถูกใช้เพื่อการจัดเป็นสวนสนุกชั่วคราว ในเทศกาลต่างๆ ซึ่งทำให้พื้นที่ว่างกลายเป็นแหล่งสังสรรค์ที่สำคัญ มีผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์กันอย่างหนาแน่น แต่ก็มีลักษณะเป็นแหล่งสังสรรค์ชั่วคราวเท่านั้น

4.1.5 ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน

จากการที่ชุมชนราษฎรบูรณะมีลักษณะเป็นชุมชนศูนย์กลางย่อย ที่มีบทบาทสำคัญต่อชุมชน โดยรอบดังนั้นจึงมีสถาบันที่สำคัญตั้งอยู่ทั่วไปได้แก่ โรงเรียนวัดบางปะกอก โรงเรียนโรจนนิมิตร โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม โรงพยาบาลราษฎรบูรณะและชุมสายโทรศัพท์บูรณะ เป็นต้น สถาบันเหล่านี้ล้วนเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อชุมชนเองและต่อชุมชน โดยรอบ นอกจากนั้นแล้วสถาบันเหล่านี้ล้วนมีขนาดพื้นที่ที่กว้างขวาง แต่จากลักษณะของการเป็นที่ที่ไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้าไปใช้ประโยชน์ได้นั้น ทำให้พื้นที่ว่างภายในสถาบันเหล่านี้มีบทบาทน้อยลงต่อชุมชน สำหรับการศึกษาค้นคว้าได้เลือกศึกษาพื้นที่ว่างภายในสถาบันโรงเรียนวัดบางปะกอก ซึ่งมีลักษณะเป็นส่วนตัวและมีขนาดพื้นที่ประมาณ 9.5 ไร่ มีการใช้ประโยชน์เพื่อทั้งการออกกำลังกาย และการพักผ่อนโดยมีการเข้าใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ โดยเฉพาะในช่วง 12.00 น. - 13.00 น. ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์ครั้งละประมาณ 1/2 - 1 ชั่วโมง มีขอบเขตการให้บริการ 2 - 3 กิโลเมตร โดยผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียนภายในโรงเรียน ซึ่งมีจำนวน 2,223 คน มีทั้งนักเรียนที่พำนักอยู่ในชุมชนและนักเรียนที่พำนักอาศัยอยู่ในชุมชนใกล้เคียง แต่ลักษณะการเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อประชากรเฉพาะกลุ่มเช่นนี้ ทำให้บทบาทของที่ว่างภายในสถาบันที่ควรจะมีบทบาทอย่างมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ว่างที่มีความเหมาะสมทั้งขนาดและพื้นที่ ทำให้ที่ตั้งการกระจายตัว ตลอดจนส่วนประกอบต่างๆ ที่เหมาะสม กลับไม่มีบทบาทสำคัญมากนักต่อระบบที่ว่างภายในชุมชน

4.1.6 ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน

ชุมชนราษฎร์บูรณะมีศาสนสถานที่สำคัญคือวัดบางปะกอก ซึ่งเป็นวัดตั้งเดิมอยู่คู่กับชุมชนมาตั้งแต่อดีตมีลักษณะเป็นวัดที่อยู่ติดกับคลองบางปะกอก เพื่อความสะดวกในการเดินทางในอดีต วัดบางปะกอกเป็นวัดที่มีขนาดพื้นที่ค่อนข้างกว้างขวาง คือ มีขนาดพื้นที่ประมาณ 9.6 ไร่ มีลักษณะเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์ได้ทั่วไป ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างในบริเวณวัดจะลดน้อยลงอย่างมาก เมื่อเทียบกับสมัยอดีตแต่อย่างไรก็ตาม ในงานเทศกาลหรือเมื่อมีพิธีกรรมต่างๆเกิดขึ้น ผู้คนในชุมชนก็ยังเข้ามาใช้ประโยชน์ในบริเวณวัดกันอย่างคับคั่ง จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันมีผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ว่างบริเวณวัดประมาณวันละ 20 - 30 คนเท่านั้น โดยประมาณ 80% เข้าไปพักผ่อน นั่งเล่นนั่งคุย และประมาณ 20 % เข้าไปเล่นเกมหรือเล่นกีฬา โดยมีลักษณะการเข้าใช้อย่างไม่สม่ำเสมอไม่แน่นอน แต่จะมีผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์มากในช่วง 16.00 น.-18.00 น. มีระยะเวลาประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง มีขอบเขตการบริการในรัศมีประมาณ 400 - 500 เมตร ถึงแม้จะเป็นที่ว่างที่มีบทบาทอย่างมากในอดีต แต่สำหรับปัจจุบันการใช้ประโยชน์ดังกล่าวกลับลดลง คงมีเพียงผู้ที่พักอาศัยอยู่ใกล้กับวัดบางปะกอกเท่านั้นที่จะเข้ามาใช้ประโยชน์กันบ้างเมื่อมีเวลาว่าง โดยผู้คนส่วนใหญ่ได้หันไปสนใจกับกิจกรรมสันทนาการใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทั้งๆ ที่ที่ว่างในบริเวณวัดก็เป็นพื้นที่ว่างที่มีความเหมาะสมในหลายๆ ด้าน เพื่อการใช้ประโยชน์ในด้านการสันทนาการไม่ว่าจะเป็นขนาดพื้นที่ที่กว้างขวาง ท่าเลที่อยู่บนเส้นทางคมนาคมมีการเข้าถึงสะดวกสบาย มีการเปิดใช้อย่างสาธารณะมีส่วนประกอบภายในที่สวยงามไม่ว่าจะเป็นอาคารสิ่งปลูกสร้าง สถาปัตยกรรม ปฏิมากรรม ตลอดจนการตกแต่งดูแลทำความสะอาดที่ดี และมีบรรยากาศที่เงียบสงบ

4.1.7 ที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ

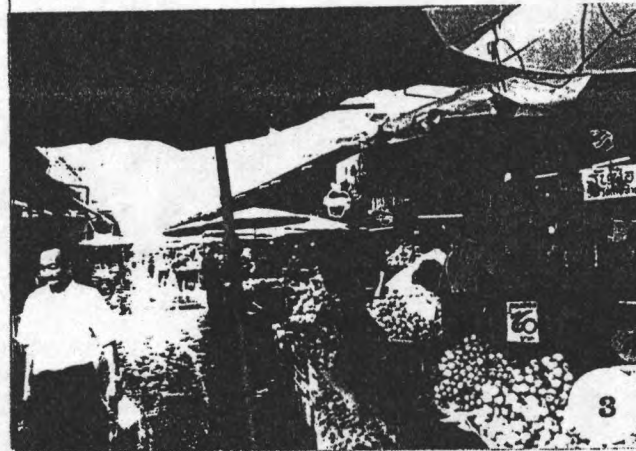
คลองบางปะกอกจัดเป็นคลองสายสำคัญของชุมชนตั้งเดิม ปัจจุบันคลองบางปะกอกมีสภาพที่เสื่อมโทรมลงอย่างมาก แต่ก็ยังมีการใช้ประโยชน์เพื่อการสัญจรอยู่บ้าง แต่ก็มีจำนวนน้อยมาก เนื่องจากปัจจุบันสภาพคลองได้ตื้นเขินเป็นอย่างมาก การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน ได้แก่ การใช้พื้นที่ว่างริมฝั่งคลองเป็นที่นั่งเล่นพักผ่อนและอ่านหนังสือ ซึ่งจะมีการใช้ประโยชน์ในช่วงเย็น ประมาณ 16.00 น. - 18.00 น. เท่านั้น โดยลักษณะการใช้ประโยชน์เกิดขึ้นไม่แน่นอน ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์เฉลี่ยเท่ากับ 1 - 2 ชั่วโมง ที่ว่างริมฝั่งคลองบางปะกอกนี้มีขอบเขตการบริการประมาณ 400 - 500 เมตรเท่านั้น มีผู้คนเข้ามาใช้ประโยชน์เฉลี่ยประมาณวันละ 10 - 20 คน ซึ่งนับว่าน้อยมากผู้คนผู้ใช้ประโยชน์ ได้แก่ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมฝั่งคลองนั่นเอง สาเหตุเพราะปัจจุบันคลองไม่ได้เป็นเส้นทางสัญจรที่สำคัญเหมือนแต่ก่อนถูกปล่อยทิ้งจนมีสภาพที่เสื่อมโทรม ประกอบกับที่ว่างริมฝั่งคลองในปัจจุบันมีน้อยมาก ที่ว่างริมฝั่งคลองที่เป็นพื้นที่สาธารณะจะเป็นพื้นที่ว่างริมคลองบริเวณวัดเท่านั้น โดยมีศาลาทำน้าของวัดเป็นที่ใช้ในการนั่งพักผ่อน ถึงแม้ว่าปัจจุบันคลองจะมีบทบาทที่ลดน้อยลงไป แต่การพัฒนานั้นปรับปรุงสภาพคลองให้ดีขึ้น นอกจากจะช่วยทำให้ริมฝั่งคลองเป็นที่ว่างที่น้ำเข้าไปพักผ่อนแล้ว ยังมีส่วนช่วยให้ชุมชนมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นด้วย

1

2

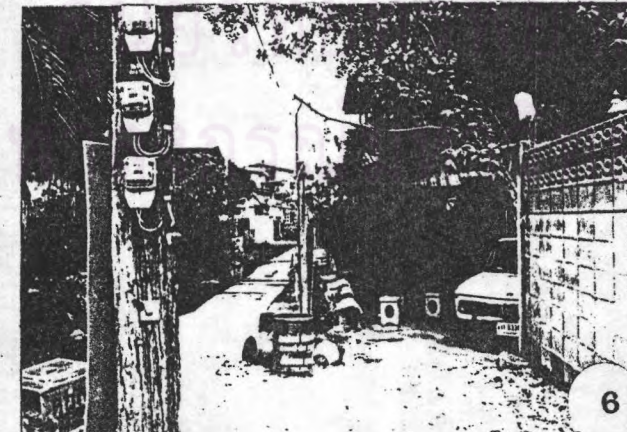
3

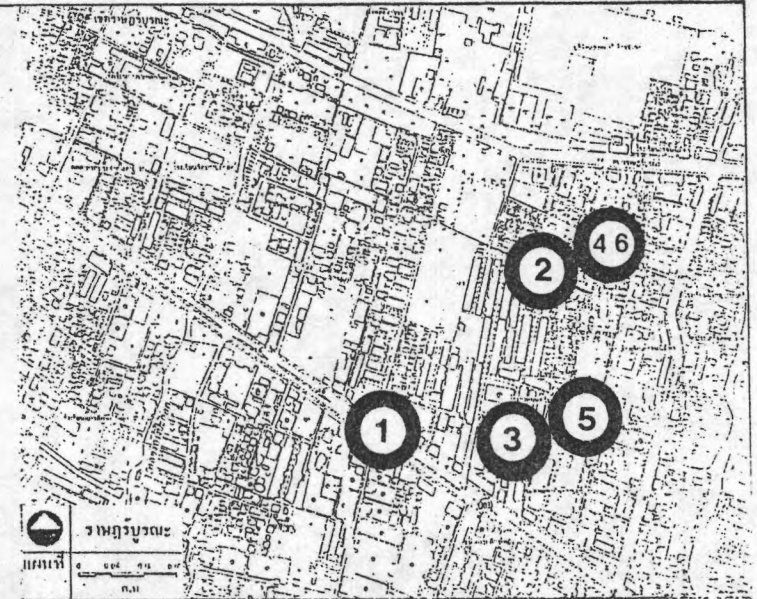
4

5

6

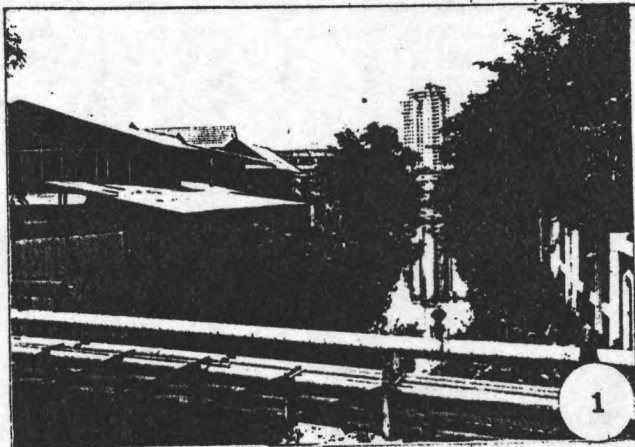

- 1 บริเวณถนนสุขสวัสดิ์ซึ่งเป็นถนนสายหลักของชุมชน
- 2 ถนนและทางเดินเท้าในชุมชน(ซอยหมอฝิ่งอุทิศ)
- 3 ที่ว่างรอบบริเวณริมถนนสายหลัก(บริเวณตลาดบางปะกอก)
- 4,6 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยในชุมชน(ซอยหมอฝิ่งอุทิศ)
- 5 ลานจอดรถหลังตลาดบางปะกอก

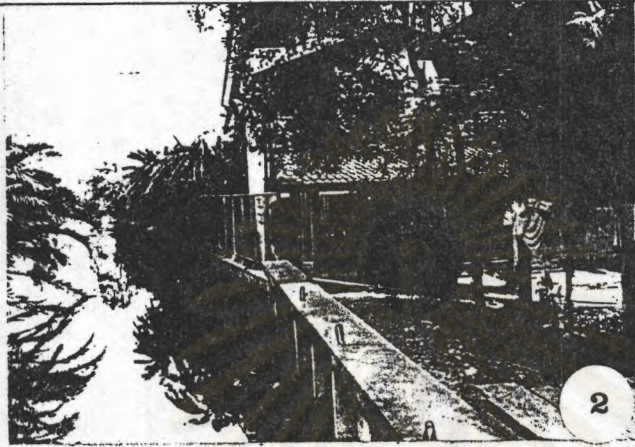
ภาพประกอบที่ 4.12

แสดง ที่ว่างในเขตชุมชนราษฎร์บูรณะ

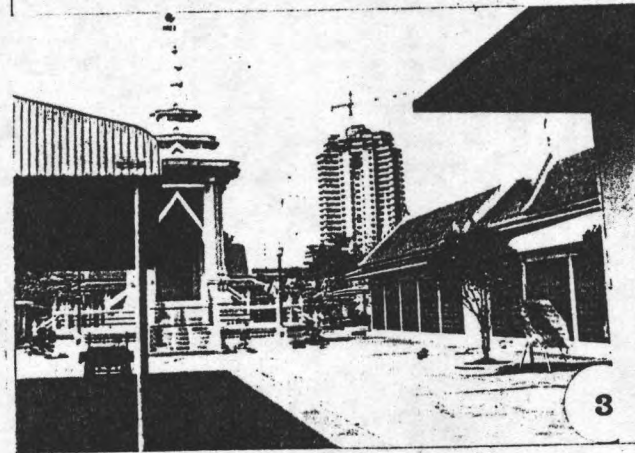
หมายเหตุ

1

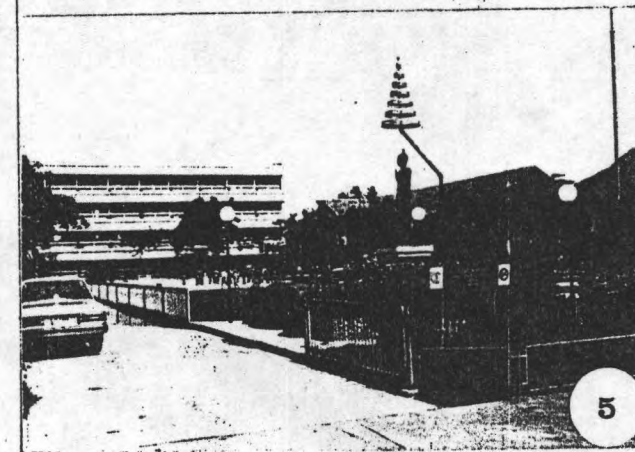
2

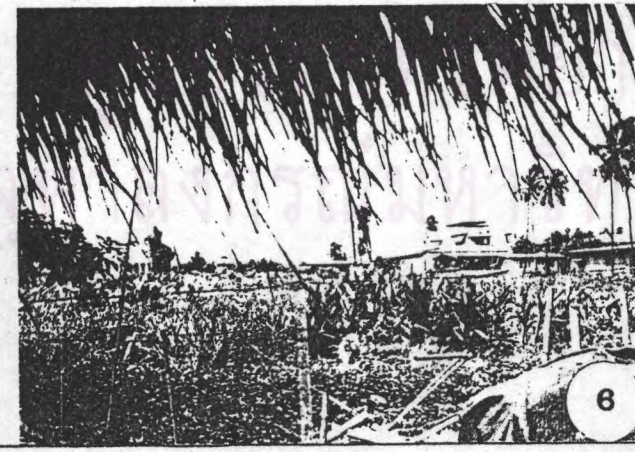
3

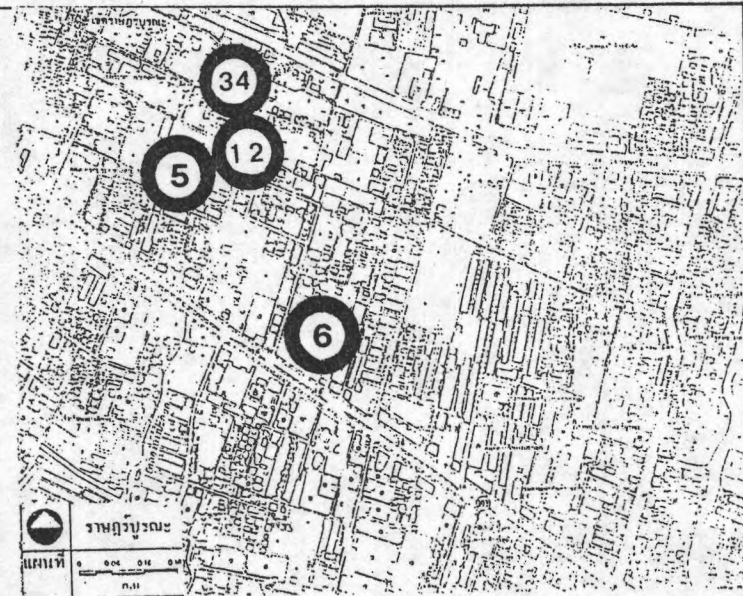
4

5

6

- 1, 2 คลองบางปะกอกและที่ว่างริมคลอง
- 3, 4 ที่ว่างภายในบริเวณวัดบางปะกอก
- 5 ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนวัดบางปะกอก
- 6 ที่ว่างเปล่ารกร้างริมถนนสุขสวัสดิ์

ภาพประกอบที่ 4.13
แสดง ที่ว่างในเขตชุมชนราชบุรีประณ
หมายเหตุ

4.2 รูปแบบของที่ว่างในชุมชนราษฎร์บูรณะ

จากการศึกษาตัวอย่างของพื้นที่ว่างในเขตชุมชนราษฎร์บูรณะทั้ง 9 แห่งจากลักษณะที่ว่าง 7 ประเภท ซึ่งเป็นที่ว่างที่มีลักษณะเด่นของชุมชน พบว่าระบบที่ว่างของชุมชนราษฎร์บูรณะมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

4.2.1 รูปแบบการพัฒนา

ชุมชนในเขตเมืองชั้นกลางส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนเมืองที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการขยายตัวของพื้นที่เมืองในแนวราบ โดยขาดแบบแผนและการวางแผนที่ดี ทำให้ลักษณะของชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นเป็นชุมชนเมืองที่ขาดระเบียบมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย สำหรับชุมชนราษฎร์บูรณะก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ความเจริญเติบโตของชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นตามแนวเส้นทางคมนาคม โดยขาดการวางแผนการขยายตัวของพื้นที่ชุมชน ทำให้มีปัญหาในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน จะเห็นว่าในเขตพื้นที่ชุมชนราษฎร์บูรณะนั้นมีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สับสนปะปนกันทั้งอุตสาหกรรมพักอาศัยและพาณิชย์กรรม นอกจากนี้พื้นที่ว่างที่มีอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่ ก็เป็นพื้นที่ว่างที่ยังไม่ได้พัฒนาและพื้นที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์ ก็เกิดจากการเข้าไปใช้ประโยชน์ของผู้คนในชุมชนเอง ซึ่งที่ว่างในลักษณะนี้ ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารถนนและทางเดินเท้า ที่ว่างอันเกิดจากรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้างตลอดจนที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ ส่วนที่ว่างที่มีการจัดสร้างไว้ในพื้นที่ชุมชน ก็มีเพียงไม่กี่แห่ง ได้แก่ ที่ว่างบริเวณลานจอด ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน และที่ว่างภายในศาสนสถานแต่ก็ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างไว้เพื่อเป็นพื้นที่เพื่อการสนทนาการโดยตรง ดังนั้นจะเห็นว่าระบบที่ว่างของชุมชนราษฎร์บูรณะนั้น ไม่ได้มีการวางแผนแต่อย่างใดผู้คนในชุมชนต้องแสวงหาพื้นที่ว่าง ที่พอจะหาได้เพื่อรองรับความต้องการในการใช้ประโยชน์ด้วยตนเอง

4.2.2 ทำเลที่ตั้ง

ชุมชนราษฎร์บูรณะ เป็นชุมชนที่มีที่ว่างกระจายตัวอยู่ทั่วไป โดยที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ว่างที่ถูกปล่อยว่างไว้ไม่ได้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์แต่อย่างใด ส่วนพื้นที่ว่างที่พอจะมีผู้เข้าไปใช้ประโยชน์อยู่บ้างนั้นจะเป็นพื้นที่ว่างอยู่ในบริเวณแหล่งชุมชน ไม่ว่าจะเป็นที่ว่างในบริเวณวัด ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ ตลอดจนถนนและทางเดินเท้า พื้นที่ว่างเหล่านี้ นอกจากจะเป็นพื้นที่ว่างที่อยู่ในแหล่งชุมชนแล้ว ยังจะตั้งอยู่บนเส้นทางการสัญจรที่สำคัญถึงแม้จะไม่ได้อยู่ติดกับถนนสายหลักก็ตาม แต่เส้นทางที่ตัดผ่านพื้นที่ว่างต่างๆ เหล่านี้ เป็นเส้นทางที่ถูกใช้อย่างมากของผู้คนในชุมชน ได้แก่ ซอยสุขสวัสดิ์ 19 และซอยข้างตลาดบางปะกอก เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วบริเวณย่านที่มีผู้คนหนาแน่น เช่น บริเวณหน้าตลาดบางปะกอก ก็จะมีผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างกันอย่างมากเช่นกัน

4.2.3 ขนาดของพื้นที่

ที่ว่างในเขตชุมชนราษฎร์บูรณะ มีขนาดพื้นที่แตกต่างกันออกไปพอจะแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้คือ

1) ที่ว่างขนาดเล็กๆ ที่แทรกตัวอยู่ตามบริเวณชุมชนพักอาศัย มีลักษณะเป็นที่ว่างขนาดเล็ก มีการใช้ประโยชน์แบบส่วนตัว - สาธารณะ จะมีลักษณะเป็นที่ว่างที่เกิดจากการเข้าไปใช้ประโยชน์ของประชาชนในชุมชน ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร บริเวณลานจอด ถนนและทางเดินเท้า ตลอดจนพื้นที่ว่างริมคลอง

2) ที่ว่างขนาดใหญ่ มีขนาดพื้นที่ประมาณ 9 - 10 ไร่ จะมีลักษณะเป็นที่ว่างขนาดใหญ่เกิดขึ้นจากการจัดสร้างขึ้นเป็นสาธารณะประโยชน์ ด้วยเหตุที่พื้นที่ของชุมชนยังมีพื้นที่ไม่หนาแน่นมากนัก ที่ว่างที่เกิดขึ้นนี้จึงมีขนาดค่อนข้างใหญ่ ซึ่งได้แก่ ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนที่ว่างภายในบริเวณวัด นอกจากนั้นยังมีพื้นที่ว่างบางประเภทที่มีบทบาทต่อชุมชนขึ้นมาเนื่องจากมีการเข้าไปใช้ประโยชน์เองของผู้คน เช่น พื้นที่ว่าง ที่มีการจัดเตรียมพื้นที่สำหรับการปลูกสร้างอาคาร

ถึงแม้ที่ว่างในชุมชนราษฎร์บูรณะ จะมีขนาดที่แตกต่างกันออกไปอย่างเห็นได้ชัด แต่ลักษณะบทบาทตลอดจนการใช้ประโยชน์กลับไม่เกี่ยวข้องกับขนาดของพื้นที่เท่าใดนัก เนื่องจากการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะความใกล้ชิดตัวเป็นสิ่งสำคัญ ที่ว่างประเภทใด หรือที่ว่างบริเวณใดที่อยู่ภายในชุมชนพักอาศัยก็จะมีผู้คนใช้ประโยชน์อย่างหนาแน่น ลักษณะกิจกรรมการใช้ประโยชน์ ก็มีทั้งการพักผ่อน การออกกำลังกาย ตลอดจนการประกอบกิจกรรมถนนและทางเดินเท้า ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ถึงแม้จะมีขนาดเล็กแต่กลับมีบทบาทอย่างมากต่อชุมชน เนื่องจากเป็นที่ว่างที่อยู่ใกล้ตัวประชาชน และก็เปิดโอกาสให้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

4.2.4 ลักษณะของส่วนประกอบ

จากการศึกษาระบบที่ว่างในเขตชุมชนราษฎร์บูรณะ พบว่าพื้นที่ว่าง 7 ใน 9 แห่ง เป็นบริเวณที่ว่างที่ไม่ได้มีการจัดองค์ประกอบภายใน ตลอดจนส่วนบริการต่างๆ ไว้เลย คงเป็นเพียงพื้นที่ว่างโล่งที่กลุ่มประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์กันเองตามสภาพความเหมาะสม ซึ่งถึงแม้จะไม่มีการจัดส่วนประกอบภายในไว้ แต่ลักษณะบางอย่างของพื้นที่เหล่านั้นก็มีผลต่อการใช้ประโยชน์ เช่น ลักษณะการปรับปรุงสภาพพื้นผิวของบริเวณที่ว่างที่รอการปลูกสร้าง ลักษณะการรวมตัวของกลุ่มร้านค้าและแผงลอย บริเวณถนน และทางเดินเท้าหน้าตลาดบางปะกอก ตลอดจนทัศนียภาพตามธรรมชาติที่ทำให้มีผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์บริเวณพื้นที่ว่างริมคลองเป็นต้น ส่วนบริเวณที่ว่างที่มีการจัดส่วนประกอบตลอดจนส่วนบริการไว้ ได้แก่ ที่ว่างภายในโรงเรียน และที่ว่างภายในบริเวณวัด ส่วนประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ต้นไม้ พุ่มไม้ ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวกไม่ว่าจะเป็นถังขยะ โคมไฟส่องสว่างรวมไปจนถึงสิ่งปลูกสร้าง เช่น โบสถ์ ศาลาและงานปฏิมากรรมเป็นต้น โดยเฉพาะที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนจะมีการจัดอุปกรณ์ เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกายเอาไว้เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ประโยชน์ นอกจากนั้นยังมีการทำเป็นสนามกีฬาขึ้นภายในบริเวณโรงเรียน ลักษณะดังกล่าวจึงทำให้กิจกรรมการใช้ประโยชน์หลักของที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนเป็นการออกกำลังกายแบบ (ACTIVE RECREATION) ส่วนที่ว่างภายในบริเวณวัดนั้นไม่ได้มีการจัดส่วนประกอบภายในที่ขึ้นากการใช้ประโยชน์แต่อย่างใด แต่เนื่องจากสภาพภายในที่มีความเงียบสงบ ประกอบไปด้วยสิ่งปลูกสร้างที่สวยงาม จึงมีผลทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ได้ใช้บริเวณวัดเป็นที่พักผ่อน (PASSIVE RECREATION)

4.2.5 ลักษณะพื้นผิว

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ว่างส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นพื้นที่ว่างที่มีการปูปิด (PAVED) พื้นผิวด้วยคอนกรีตและพื้นทราย คงมีเพียงพื้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยซึ่งเป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็กเท่านั้นที่ยังมีสภาพเป็นพื้นดินอยู่บ้าง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการที่ระบบที่ว่างที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่ได้มีการวางแผนในการจัดรูปแบบของที่ว่างให้มีความสอดคล้องสมดุลย์ระหว่างที่ว่างพื้นอ่อน (SOFT SPACE) และที่ว่างพื้นแข็ง (HARD SPACE) การจัดทำพื้นที่

ว่าง เป็นเพียงความต้องการในการสร้างที่ว่าง เพื่อการใช้ประโยชน์มากที่สุดและง่ายที่สุด ไม่ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์หลัก ไม่ต้องคำนึงถึงความสวยงามและการใช้ประโยชน์ ตลอดจนเป็นการลดภาระการดูแลรักษาซึ่งมีผลทำให้ระบบที่ว่างที่เกิดขึ้นตามยถากรรมนี้ มีลักษณะเป็นที่ว่างประเภทพื้นแข็ง (HARD SPACE) แทบทั้งสิ้น

4.2.6 ผู้รับผิดชอบดูแล

ที่ว่างในเขตชุมชนราชการบูรณะจะมีทั้งหน่วยงานของรัฐบาล และเอกชนเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ โดยที่หน่วยงานของรัฐจะมีหน้าที่รับผิดชอบดูแล ที่ว่างประเภทถนนและทางเดินเท้า ที่ว่างภายในบริเวณสถาบันและที่ว่างภายในศาสนสถาน โดยเอกชนจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลที่ว่างรอบบริเวณอาคาร บริเวณลานจอดรถต่างๆที่ว่างอันเกิดจากการรอกการปลูกสร้างส่วนที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำจะเป็นความรับผิดชอบดูแลร่วมกันของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน จากสถานการณ์ดังกล่าวจะเห็นว่าที่ว่างภายในชุมชนราชการบูรณะที่มีการควบคุมดูแลจากหน่วยงานรัฐบาลซึ่งได้มอบอำนาจหน้าที่ให้กับเจ้าของพื้นที่ คือ เจ้าหน้าที่ของวัด ตลอดจนเจ้าหน้าที่ภายในโรงเรียนเป็นผู้จัดการดูแลนั้น มีสภาพพื้นที่ที่ค่อนข้างสมบูรณ์กว่าพื้นที่ว่างที่มีเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบดูแล เนื่องจากสภาพของชุมชนที่ยังขาดกฎบัญญัติต่างๆ เข้ามาควบคุมอย่างจริงจัง ประกอบกับการแข่งขันของกลุ่มเอกชน เป็นการแข่งขันกันในด้านผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลักไม่ได้คำนึงถึงสภาพของชุมชน แต่ถึงอย่างไรก็ตามหน่วยงานของรัฐ ควรยื่นมือเข้ามาควบคุมและกำหนดทิศทางการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเคร่งครัดควรวัดให้มีที่ว่างสีเขียวขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นสาธารณะประโยชน์ขึ้นมาบ้าง

4.2.7 ลักษณะความเป็นสาธารณะ

ที่ว่างภายในชุมชนราชการบูรณะ มีลักษณะการเอื้ออำนวยประโยชน์อย่างสาธารณะ-ส่วนตัว ซึ่งอาจจะแบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้

- 1) พื้นที่ว่างที่มีลักษณะเป็นส่วนตัว (PRIVATE SPACE) ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัย ขนาดเล็กภายในชุมชน และที่ว่างภายในสถาบันการศึกษา
- 2) พื้นที่ว่างที่มีลักษณะกึ่งสาธารณะ (SEMI-PUBLIC SPACE) ได้แก่ ถนนและทางเดินเท้า ภายในบริเวณชุมชน พักอาศัยและที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้าง
- 3) พื้นที่ว่างที่มีลักษณะเป็นสาธารณะ (PUBLIC SPACE) ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารขนาดใหญ่ริมถนนสายหลัก บริเวณลานจอด ทางเดินเท้าและถนนสายหลัก ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน และที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะความเป็นสาธารณะนั้น มีผลอย่างมากต่อการเข้าใช้ประโยชน์ของบุคคลจากพื้นที่นอกชุมชนเพราะบุคคลภายนอกชุมชนจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างสาธารณะเป็นส่วนใหญ่ และคงมีบางส่วนเท่านั้นที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างกึ่งสาธารณะ ส่วนที่ว่างที่มีลักษณะเป็นส่วนตัวนั้นจะมีแต่ผู้คนในบริเวณ เท่านั้น ที่เข้าไปใช้ประโยชน์

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ถึงลักษณะรูปแบบของที่ว่างในเขตราชการบูรณะนั้นจะเห็นได้ว่าระบบที่ว่างที่เกิดขึ้น เป็นระบบที่ว่างที่ขาดแบบแผน ขาดการพิจารณาถึงขนาด ปริมาณ ประเภทตลอดจนความต้องการของชุมชน ระบบที่ว่างที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเป็นที่ว่างที่มีการจัดสร้างขึ้น แต่ก็ไม่ได้ได้รับความนิยมนหรือไม่สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชน อีกส่วนหนึ่งเป็นที่ว่างที่เกิดขึ้น จากความต้องการของชุมชนในการเข้ายึดเอาพื้นที่ว่างนั้นที่พอจะหาได้เพื่อการ

ใช้ประโยชน์ แต่ก็มีสภาพที่ไม่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์และก็ไม่มีการรับผิดชอบดูแล พื้นที่ว่างนั้นๆ
อย่างจริงจัง ระบบที่ว่างของชุมชนจึงไม่มีรูปแบบที่ลงตัวมีการเปลี่ยนแปลงตามการเข้าใช้ประโยชน์
ของผู้คนในชุมชนอยู่ตลอดเวลา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.3 บทบาทของที่ว่างในเขตชุมชนราชการบูรณะ

ถึงแม้ว่าระบบที่ว่างภายในชุมชนราชการบูรณะ จะมีลักษณะที่ไม่เอื้ออำนวยประโยชน์มากนัก แต่ก็ยังคงมีการใช้ประโยชน์ของบุคคลทั้งในและนอกชุมชน ซึ่งทำให้เกิดบทบาทของระบบที่ว่างต่อชุมชนนั้น โดยพอสรุปได้ดังนี้

4.3.1 ลักษณะการใช้ประโยชน์

จากลักษณะการเข้าใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ว่างแต่ละแห่งของชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับลักษณะการเอื้ออำนวยประโยชน์ของที่ว่างแต่ละแห่งนั้น พบว่าในเขตชุมชนราชการบูรณะมีลักษณะการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

1) การเข้าใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อน (PASSIVE RECREATION) กิจกรรมการพักผ่อนที่พบเห็นได้โดยทั่วไปได้แก่ การนั่งพักผ่อน นั่งเล่นพบปะพูดคุย ตลอดจนการอ่านหนังสือเป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ล้วนต้องการปัจจัยประกอบ อันได้แก่ ร่มเงาของอาคารหรือต้นไม้ ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน ตลอดจนความเงียบสงบและทัศนียภาพ เป็นต้น พื้นที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์ในลักษณะดังกล่าวได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัย ที่ว่างภายในบริเวณศาลาสนสถาน ตลอดจนที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ

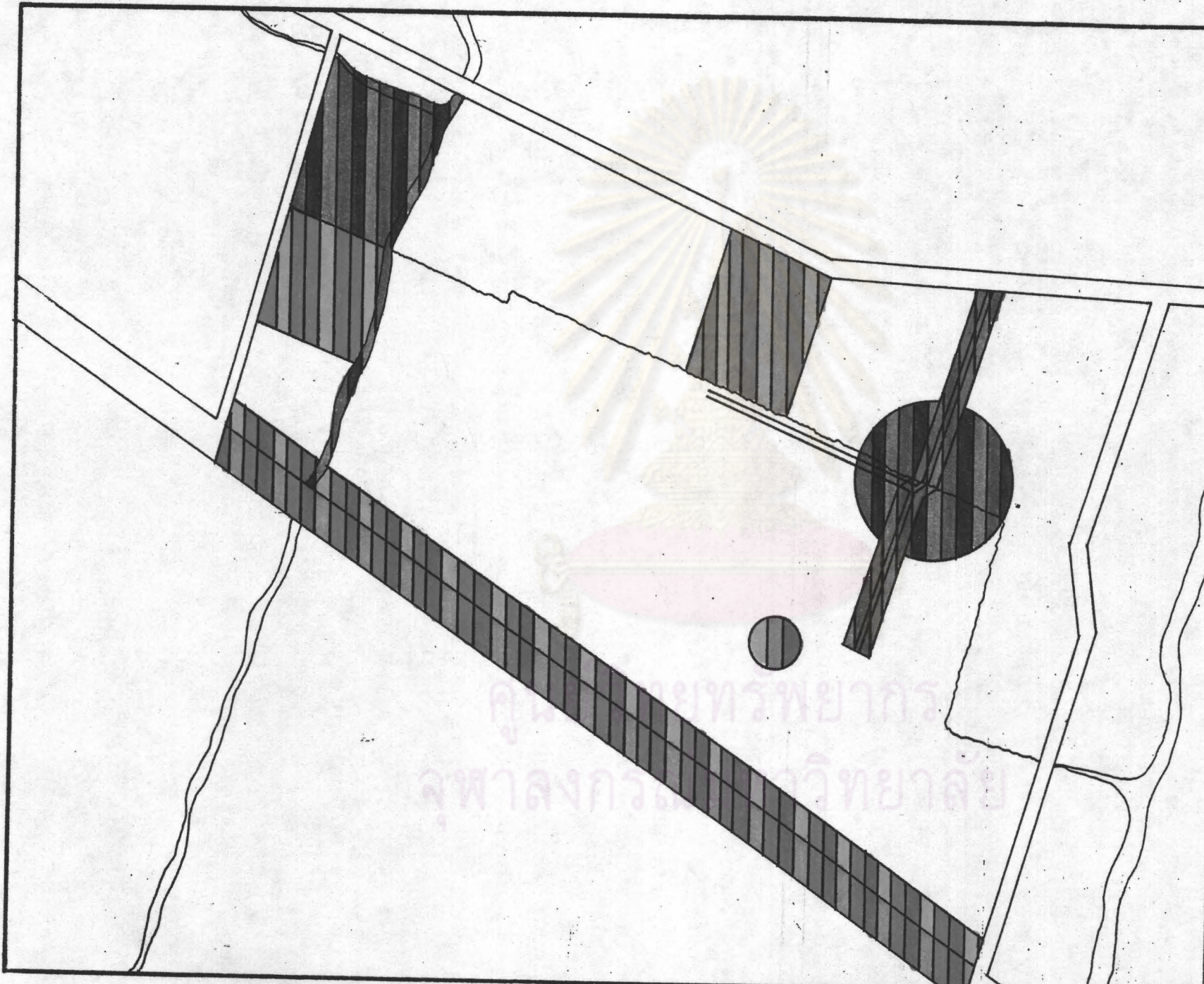
2) การเข้าใช้ประโยชน์เพื่อการออกกำลังกาย (ACTIVE RECREATION) ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้น ได้แก่ การเล่นกีฬาประเภทต่างๆ ได้แก่ เล่นฟุตบอล ตรีศรหรือ ตลอดจนการวิ่งเล่นไล่จับ ลักษณะพื้นที่ว่างที่เหมาะสมจะเป็นพื้นที่ว่างที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ มีสภาพพื้นผิวที่ค่อนข้างดี พร้อมกับการมีอุปกรณ์ เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย โดยพื้นที่ว่างดังกล่าวได้แก่ ที่ว่างเปล่าขนาดใหญ่ที่มีการปรับสภาพพื้นผิว เพื่อรอการปลูกสร้าง และที่ว่างภายในบริเวณสถาบันการศึกษา

3) การเข้าใช้ประโยชน์เพื่อการประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่นอกเหนือจากการพักผ่อนและออกกำลังกาย ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้แก่ การจับจ่ายสินค้า การรับประทานอาหาร ตลอดจนการสัญจร เป็นต้น พื้นที่ว่างนั้นๆ จะมีปัจจัยประกอบที่สำคัญได้แก่ กลุ่มร้านค้า หาบเร่ แผงลอย ตลอดจนป้ายหยุด รับส่งผู้โดยสารรถประจำทาง เป็นต้น พื้นที่ว่างเหล่านี้ ได้แก่ พื้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารขนาดใหญ่ริมถนนสายหลัก บริเวณลานจอดรถ ถนน และทางเดินเท้า ทั้งเส้นทางสายหลักและเส้นทางภายในชุมชน

จะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ว่างในเขตราชการบูรณะ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับลักษณะรูปแบบ ตลอดจนส่วนประกอบต่างๆ ภายในพื้นที่ว่าง ซึ่งเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์อันดีของรูปแบบและบทบาทของที่ว่าง

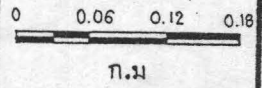
4.3.2 ลักษณะความหนาแน่น

จากการศึกษาพบว่า มีพื้นที่ว่างเพียงไม่กี่แห่งในชุมชนราชการบูรณะที่มีการเข้าใช้อย่างหนาแน่น โดยพื้นที่ดังกล่าวได้แก่ ที่ว่างบริเวณรอบอาคารขนาดใหญ่ริมถนนสายหลักและถนนสายหลัก ตลอดจนทางเดินเท้าทั้ง 2 ฝั่ง ซึ่งสาเหตุเนื่องมาจาก พื้นที่ว่างทั้ง 2 บริเวณที่เป็นที่ว่างที่มีลักษณะเป็นสาธารณะ และเป็นที่ว่างที่ตั้งอยู่คนจากนอกชุมชนให้เข้ามาใช้ประโยชน์คือ มีกลุ่มร้านค้าต่างๆ มากมาย ทั้งสินค้าบริโภคและอุปโภค ตลอดจนการมีจุดรับส่งผู้โดยสารรถประจำทาง ทำให้ที่ว่างดังกล่าวมีผู้คนพลุกพล่านเกือบตลอดเวลา นอกจากนั้นแล้วยังพบว่าที่ว่างภายในบริเวณสถาบันการศึกษา ก็มีการเข้าใช้ประโยชน์ที่ค่อนข้างหนาแน่นเช่นกัน

ราชภัฏวชิรบูรณะ

แผนที่
4.32

แสดง

ลักษณะการใช้ประโยชน์ในผัง

สัญลักษณ์

ลักษณะกิจกรรม

- เพื่อการพักผ่อน
- เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย
- เพื่อการออกกำลังกาย
- เพื่อประกอบกิจกรรมอื่น

ความหนาแน่น

- เบาบาง
- ปานกลาง
- หนาแน่น

ขอบเขตบริการ

- เฉพาะถนนในชุมชน
- ถนนในและนอกชุมชน
- เฉพาะถนนรอบชุมชน

ศูนย์สหวิทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื่องจากเป็นที่ว่างเฉพาะที่กำหนดบทบาทไว้ตายตัว สำหรับการเป็นพื้นที่ว่างที่ต้องการรองรับกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากนักเรียนและเจ้าหน้าที่ภายในโรงเรียนที่มีจำนวนมากกว่าสองพันคน ส่วนที่ว่างอื่นๆ นั้นยังพบว่า มีการเข้าใช้ประโยชน์อย่างเบาบาง เพราะเนื่องจากที่ว่างเหล่านั้น เป็นพื้นที่ว่างที่มีแต่เฉพาะผู้คนในชุมชนเท่านั้นที่เข้ามาใช้ประโยชน์ ซึ่ง ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณบ้านพักอาศัยในชุมชน ถนนและทางเดินเท้าภายในชุมชน ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน ที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ ซึ่งจะมีการเข้าใช้ประโยชน์เฉลี่ยประมาณวันละ 20-30 คนเท่านั้น ส่วนที่ว่างเปล่าที่รอการปลูกสร้างนั้น จะมีผู้คนจากละแวกใกล้เคียงบางส่วนเข้ามาใช้ประโยชน์กันบ้าง ทำให้มีผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์มีจำนวนเฉลี่ยประมาณวันละ 60-70 คน

4.3.3 ขอบเขตการบริการ

จากการศึกษาถึงลักษณะ ของขอบเขตการบริการของที่ว่างนั้น พอสรุปได้ว่า ที่ว่างในเขตชุมชนราษฎร์บูรณะมีขอบเขตการบริการที่แตกต่างกันเป็น 3 กลุ่มใหญ่ได้แก่

1) กลุ่มที่ว่างที่มีขอบเขตการบริการในระยะสั้นๆ ไม่เกิน 500 เมตร ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณที่พักอาศัยขนาดเล็กภายในชุมชน ถนนและทางเดินเท้าบริเวณเส้นทางสายย่อยในชุมชน ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถานและที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ ซึ่งพบว่าพื้นที่ว่างเหล่านี้ จะมีเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ภายในบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น ที่เข้ามาใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ

2) กลุ่มที่ว่างที่มีขอบเขตการบริการในระยะตั้งแต่ 1/2-1 กิโลเมตร ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนสายหลัก และที่ว่างเปล่าอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอการปลูกสร้าง พบว่าที่ว่างดังกล่าวนอกจากจะมีการเข้าใช้จากประชาชนภายในชุมชนแล้ว ยังมีประชาชนบางส่วนจากละแวกใกล้เคียงได้ร่วมเข้าใช้ประโยชน์ด้วย

3) กลุ่มที่ว่างที่มีขอบเขตการบริการ ตั้งแต่ 2 - 3 กิโลเมตร ได้แก่ ถนนและทางเดินเท้า บริเวณเส้นทางสายหลักและที่ว่างภายในสถาบันการศึกษาซึ่งจะมีผู้คนจากชุมชนโดยรอบเข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมกับผู้คนที่อยู่ในชุมชน

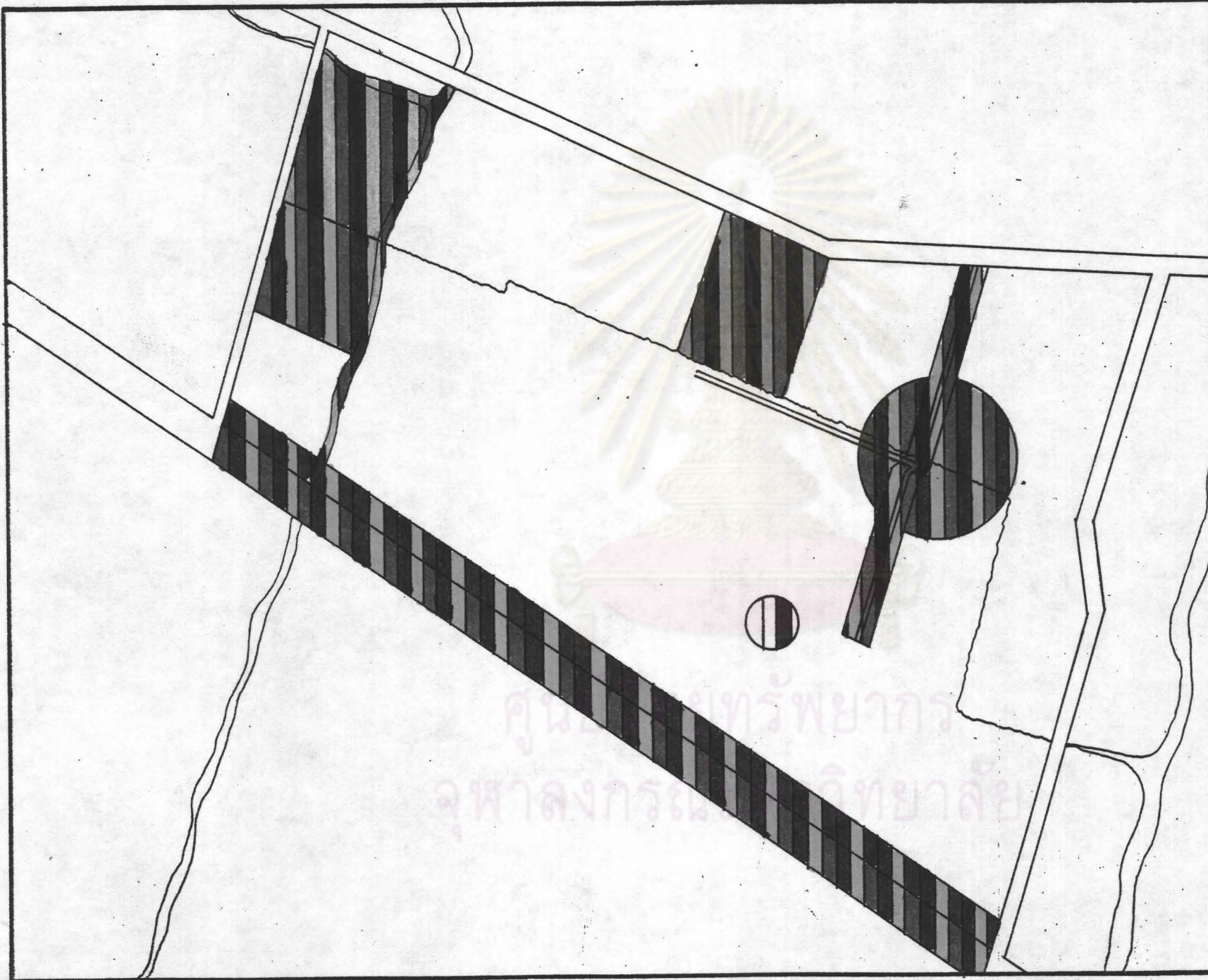
ลักษณะที่ปรากฏเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าการที่ชุมชนราษฎร์บูรณะ เป็นชุมชนศูนย์กลางย่อยนั้น ไม่ใช่เป็นแต่เพียงศูนย์กลางทางด้าน การซื้อขายสินค้า ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งเท่านั้น แต่ก็ยังเป็นศูนย์กลางทางด้านการศึกษาอีกด้วย

4.3.4 ลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์

จากลักษณะของขอบเขตการบริการที่ได้มาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าคงมีเพียงที่ว่างบริเวณถนนและทางเดินเท้าบนเส้นทางหลัก ที่ว่างภายในบริเวณสถาบันการศึกษา และที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอการปลูกสร้างเท่านั้นที่มีการใช้ประโยชน์จากผู้ใช้ประโยชน์ที่อาศัยอยู่นอกชุมชน โดยที่พื้นที่ว่างส่วนใหญ่ของชุมชนจะมีเฉพาะผู้ใช้ประโยชน์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเท่านั้น

4.3.5 ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์

ลักษณะความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ว่างค่อนข้างมีความสม่ำเสมอ โดยที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์เป็นประจำเกือบทุกวัน ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ถนนและทางเดินเท้า ที่ว่างภายในบริเวณสถาบันการศึกษา ส่วนที่ว่างเปล่ารอการปลูกสร้างนั้นจะมีความถี่ประมาณสัปดาห์ละครั้ง ในขณะที่ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถานและที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำนั้น ไม่มีความถี่ที่แน่นอน การเข้าใช้ประโยชน์จะเกิดขึ้นเมื่อมีเวลาว่าง และสภาพอากาศปลอดโปร่ง

	ราชภัฏบูรณะ														
แผนที่ 4.33	<table border="1"> <tr> <td>0</td> <td>0.06</td> <td>0.12</td> <td>0.18</td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">ก.ม</td> </tr> </table>	0	0.06	0.12	0.18	ก.ม									
0	0.06	0.12	0.18												
ก.ม															
แสดง พฤติกรรมการใช้ประโยชน์ทาง															
สัญลักษณ์															
กำหนดความถี่ <table border="1"> <tr><td></td><td>มา เป็นประจำเกือบทุกวัน</td></tr> <tr><td></td><td>สัปดาห์ละครั้ง</td></tr> <tr><td></td><td>เดือนละครั้ง</td></tr> <tr><td></td><td>ปีละครั้ง</td></tr> <tr><td></td><td>นานๆครั้ง</td></tr> <tr><td></td><td>เพิ่งเคยมา</td></tr> <tr><td></td><td>ไม่แน่นอน</td></tr> </table>			มา เป็นประจำเกือบทุกวัน		สัปดาห์ละครั้ง		เดือนละครั้ง		ปีละครั้ง		นานๆครั้ง		เพิ่งเคยมา		ไม่แน่นอน
	มา เป็นประจำเกือบทุกวัน														
	สัปดาห์ละครั้ง														
	เดือนละครั้ง														
	ปีละครั้ง														
	นานๆครั้ง														
	เพิ่งเคยมา														
	ไม่แน่นอน														
ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์ <table border="1"> <tr><td></td><td>เช้า (6.00น. - 9.00น.)</td></tr> <tr><td></td><td>สาย (9.00น. - 12.00น.)</td></tr> <tr><td></td><td>เที่ยง (12.00น. - 13.00น.)</td></tr> <tr><td></td><td>บ่าย (13.00น. - 16.00น.)</td></tr> <tr><td></td><td>เย็น (16.00น. - 18.00น.)</td></tr> <tr><td></td><td>ตลอดวัน</td></tr> <tr><td></td><td>หลัง 18.00น.</td></tr> </table>			เช้า (6.00น. - 9.00น.)		สาย (9.00น. - 12.00น.)		เที่ยง (12.00น. - 13.00น.)		บ่าย (13.00น. - 16.00น.)		เย็น (16.00น. - 18.00น.)		ตลอดวัน		หลัง 18.00น.
	เช้า (6.00น. - 9.00น.)														
	สาย (9.00น. - 12.00น.)														
	เที่ยง (12.00น. - 13.00น.)														
	บ่าย (13.00น. - 16.00น.)														
	เย็น (16.00น. - 18.00น.)														
	ตลอดวัน														
	หลัง 18.00น.														
ระยะเวลาการใช้ประโยชน์ <table border="1"> <tr><td></td><td>หนึ่งวัน</td></tr> <tr><td></td><td>ครึ่งวัน</td></tr> <tr><td></td><td>3-4 ชั่วโมง</td></tr> <tr><td></td><td>2-3 ชั่วโมง</td></tr> <tr><td></td><td>1-2 ชั่วโมง</td></tr> <tr><td></td><td>1/2 - 1 ชั่วโมง</td></tr> <tr><td></td><td>น้อยกว่า 1/2 ชั่วโมง</td></tr> </table>			หนึ่งวัน		ครึ่งวัน		3-4 ชั่วโมง		2-3 ชั่วโมง		1-2 ชั่วโมง		1/2 - 1 ชั่วโมง		น้อยกว่า 1/2 ชั่วโมง
	หนึ่งวัน														
	ครึ่งวัน														
	3-4 ชั่วโมง														
	2-3 ชั่วโมง														
	1-2 ชั่วโมง														
	1/2 - 1 ชั่วโมง														
	น้อยกว่า 1/2 ชั่วโมง														

ศูนย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.3.6 ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์

ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์นั้น พอจะแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้

- 1) ที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ต่ำกว่า 30 นาที ได้แก่ ถนนและทางเดินเท้า บนเส้นทางสายย่อยในชุมชน
- 2) ที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ 1/2 - 1 ชั่วโมง ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ถนนและทางเดินเท้าบนเส้นทางสายหลัก และที่ว่างภายในบริเวณสถานบันการศึกษา
- 3) ที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์ ในช่วงระยะเวลานานกว่า 1 ชั่วโมง ได้แก่ ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอน หรือรอกการปลูกสร้างที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน และที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ

จากการศึกษาพบว่าลักษณะของระยะเวลาในการใช้ประโยชน์จะมีความสอดคล้องกับลักษณะกิจกรรม การใช้ประโยชน์รวมไปถึงความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์ด้วยเช่นกัน การใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกายจะต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ในขณะที่การประกอบกิจกรรมต่างๆ จะใช้ระยะเวลาสั้นๆ เช่นเดียวกับที่ว่างที่มีความถี่ในการเข้าไปใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอเกือบทุกวัน จะมีการใช้ประโยชน์ในช่วงสั้นๆ ในขณะที่ที่ว่างที่มีการเข้าใช้ประโยชน์ในบางครั้งหรือเฉพาะโอกาส ก็จะมีช่วงระยะเวลาจากการใช้ประโยชน์ที่ยาวนานขึ้น

4.3.7 ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุด

จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ว่างส่วนใหญ่ จะมีการเข้าใช้ประโยชน์ในช่วงเวลา 16.00 น. - 18.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้คนส่วนใหญ่ว่างจากหน้าที่การงาน และเป็นช่วงเวลาที่อากาศเย็นสบาย เหมาะสมกับการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่าง สำหรับที่ว่างภายในบริเวณสถานบันการศึกษา ซึ่งมีช่วงเวลากการใช้ประโยชน์สูงสุดคือ ช่วง 12.00 น. - 13.00 น. นั้น เพราะว่าเป็นช่วงเวลาที่พักกลางวันของนักเรียนและเจ้าหน้าที่ภายในโรงเรียน นอกจากนั้นยังพบบริเวณทางเดินเท้า และถนนสายหลักของชุมชนมีช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุด ตั้งแต่ 16.00 น. - 21.00 น. เนื่องจากในบริเวณที่ว่าง ดังกล่าวได้มีการจัดตั้งร้านอาหารเล็กๆ เรียงรายตลอด 2 ฝั่งถนน ทำให้มีผู้คนเข้ามารับประทานอาหาร ตลอดจนหาซื้อกลับไปบ้านเป็นจำนวนมาก

4.3.8 การมีบทบาทร่วมกันของที่ว่างอื่น

การมีบทบาทร่วมกันของที่ว่างภายในชุมชนราษฎ์บูรณะพบว่ามีการใช้ประโยชน์ร่วมกันของที่ว่างบางแห่ง เช่น การเข้าไปพักผ่อนในบริเวณวัดกับพื้นที่ว่างริมคลองซึ่งพื้นที่ว่างทั้งสองมีลักษณะอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อนร่วมกัน ตลอดจนการที่เด็กเล่นได้เปลี่ยนสถานที่วิ่งเล่น จากถนนและทางเท้าภายในชุมชน มาเป็นที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอน หรือรอกการปลูกสร้าง แต่จำนวนผู้ใช้ประโยชน์ร่วมกันจากพื้นที่ ในลักษณะดังกล่าวมีน้อยมาก แต่สำหรับพื้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารขนาดใหญ่ และทางเดินเท้าบริเวณถนนสายหลักนั้น มีลักษณะการอำนวยความสะดวกร่วมกัน และมีผู้ใช้ประโยชน์ร่วมจากพื้นที่ว่างทั้งสองบริเวณเป็นจำนวนมาก โดยมีพื้นที่ว่างทั้งสองประเภทก็เป็นพื้นที่ว่างที่มีบทบาทสำคัญต่อชุมชน ที่อาศัยความเจริญที่ส่งผ่านมาตามเส้นทางการสัญจร เช่น ชุมชนราษฎ์บูรณะ

จากทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าที่ว่างที่มีบทบาทสำคัญของชุมชนนั้น นอกจากจะเป็นที่ว่างที่ต้องรองรับความต้องการในการใช้ประโยชน์ของทุกคนในชุมชนแล้วยังจะเป็นตัวที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญตลอดจนบทบาทของชุมชน จากลักษณะการเข้าใช้ประโยชน์และขอบเขตการบริการของที่ว่างที่ปรากฏให้เห็น

5 ลักษณะเฉพาะของที่ว่างในชุมชนบริเวณการเคหะธนบุรี เขตบางขุนเทียน

ชุมชนบริเวณการเคหะธนบุรี จัดเป็นชุมชนอีกชุมชนหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทที่ชัดเจน คือ การเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยในเขตชานเมือง การเป็นเพียงชุมชนแหล่งที่อยู่อาศัยนั้นทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ในชุมชนนั้นต้องติดต่อกับชุมชนอื่นอยู่เสมอ โดยเฉพาะชุมชนในเขตชั้นในและชั้นกลาง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่างๆ ประกอบกับการเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ ประชากรส่วนใหญ่เป็นประชากรจากต่างท้องถิ่น ทำให้ลักษณะสังคม ตลอดจนการใช้ชีวิตของประชาชนในชุมชนไม่ค่อยมีความผูกพันมากนักกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ลักษณะที่ว่างในชุมชนที่ปรากฏจึงอยู่ในรูปของที่ว่างที่ถูกจัดขึ้นเกือบทั้งหมด การใช้ประโยชน์จากที่ว่างตามความต้องการของคนในชุมชนเองมีน้อยมากที่ว่างส่วนใหญ่ถูกจัดสรรขึ้นโดยการเคหะแห่งชาติ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ทำให้รูปแบบของที่ว่างนั้นไม่แตกต่างกันมากนัก ไม่ว่าจะเป็นขนาดของพื้นที่ ลักษณะการใช้ประโยชน์ ตลอดจนลักษณะของประชาชนผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ที่ว่างที่จัดว่ามีลักษณะเด่นมากที่สุดคือ ที่ว่างสำหรับเด็กซึ่งจะมีการใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ ส่วนที่ว่างขนาดใหญ่เช่น สนามฟุตบอลและที่ว่างเพื่อรอการปลูกสร้างนั้นจะมีบทบาทน้อยมากสำหรับประชากรในชุมชน แต่กลับมีประโยชน์อย่างมากต่อประชากรในพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนั้นแล้วที่ว่างภายในสถานการศึกษาทั้ง 3 แห่ง คือ โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช และโรงเรียนภายในชุมชนการเคหะธนบุรี ตลอดจนที่ว่างในสำนักงานการเคหะ ก็เป็นเพียงที่ว่างที่มีบทบาทเฉพาะนักเรียนและเจ้าหน้าที่เท่านั้น

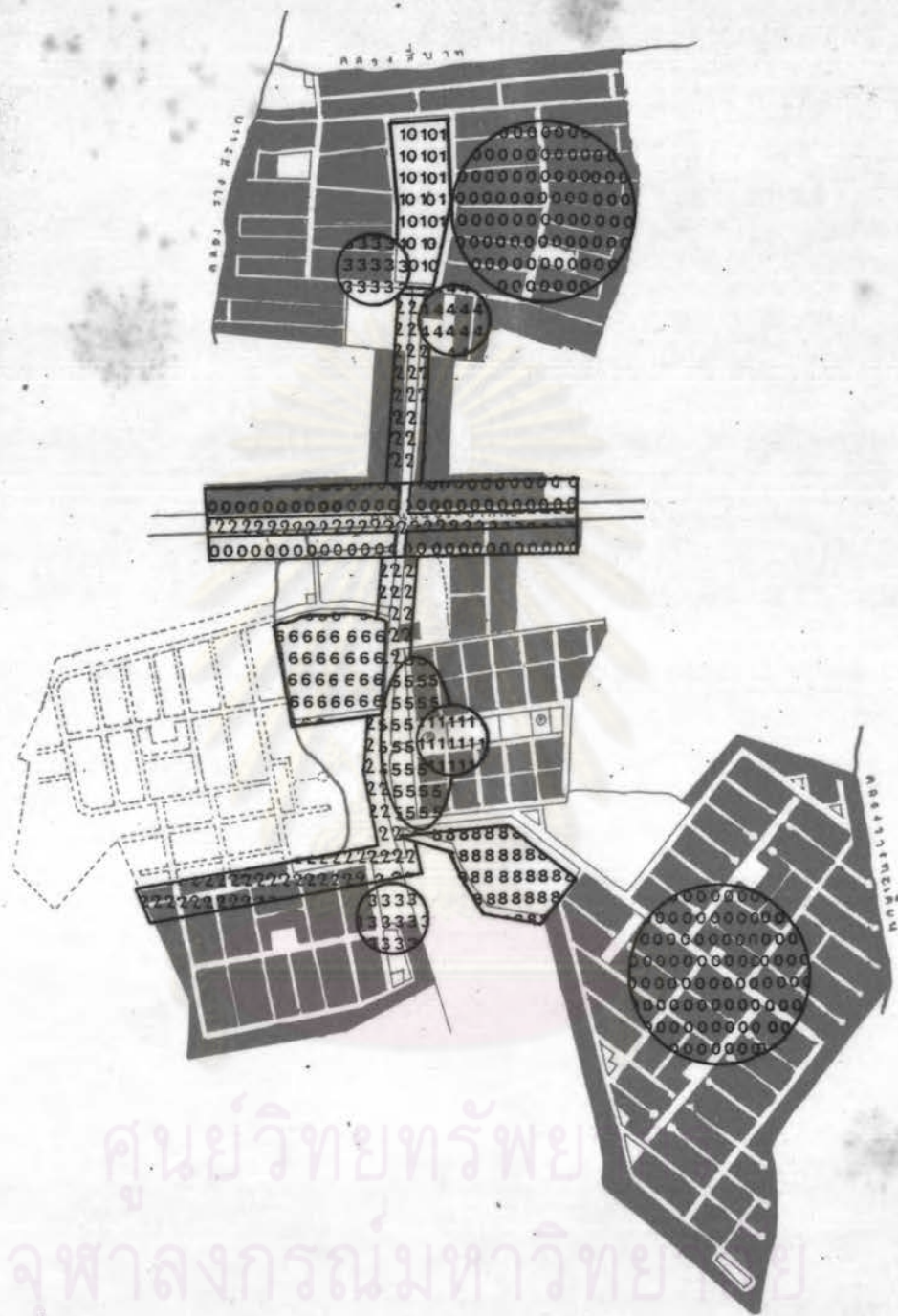
5.1 ที่ว่างประเภทต่างๆ ในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี

ชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี เป็นชุมชนหนึ่งที่มีระบบที่ว่างในชุมชนมากมายหลายลักษณะ อันได้แก่

5.1.1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร

จากการศึกษาลักษณะของที่ว่าง บริเวณอาคารภายในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี นั้นพบว่ามีความแตกต่างกันไป ตามลักษณะของอาคารซึ่งพอจะแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

5.1.1.1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนสายหลัก ซึ่งจะมีลักษณะเป็นที่ว่างรอบบริเวณอาคารพาณิชย์ สูง 4-5 ชั้น และมีอายุค่อนข้างใหม่ ที่ว่างดังกล่าวจะเป็นพื้นที่ว่างที่มีขนาดเล็ก และเชื่อมต่อกันถนนและทางเดินเท้าบนเส้นทางสายหลัก ซึ่งก็คือ ถนนธนบุรี-ปากท่ออันเนื่อง จากการที่ชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี ก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีลักษณะการรับความเจริญ ความทันสมัยมาจากเส้นทางสายหลัก ทำให้บริเวณพื้นที่ชุมชนที่อยู่ติดกับบริเวณถนนสายหลักนั้น มีบทบาทสูงและมีการใช้ประโยชน์อย่างหนาแน่น ดังนั้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนสายหลัก จึงได้รับผลกระทบจากลักษณะดังกล่าว มีผลทำให้พื้นที่ว่างดังกล่าวมีลักษณะเป็นสาธารณะและมีการใช้ประโยชน์หลักเป็นการประกอบกิจกรรม อันได้แก่ การจับจ่ายสินค้าและมีการใช้อย่าง

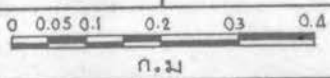

ศูนย์วิทยุวิทยุ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 4.34

ชุมชนบริเวณการเคหะฯ ธนบุรี

แสดง

ตัวอย่างพื้นที่ว่าง

สัญลักษณ์

■ บริเวณที่ถึงปลูกสร้าง 0 ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร 1 บริเวณลานจอดรถ 2 ถนนและทางเดินเท้า	3 สนามเด็กเล่น 4 ลานออกกำลังกาย 5 สวนหย่อม 6 ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน	7 ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน 8 ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอน 9 ที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ 10 สนามกีฬา	11 สวนสาธารณะ

สม่ำเสมอเป็นประจำเกือบทุกวัน โดยช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุดคือ 16.00น.-18.00น. และมีระยะเวลาในการใช้ประโยชน์เฉลี่ยครั้งละ 15-20 นาที มีขอบเขตการบริการประมาณ 500-600 เมตร ซึ่งผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ก็คือผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชน

5.1.1.2 ที่ว่างรอบบริเวณที่พักอาศัยในชุมชน อาคารพักอาศัยในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี ล้วนเป็นอาคารที่ถูกจัดสร้างขึ้นโดยการเคหะ โดยอาคารส่วนใหญ่จะเป็นอาคารพักอาศัยแบบทาวน์เฮาส์ชั้นเดียวขนาดเล็ก พื้นที่ว่างโดยรอบบริเวณอาคารก็เป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็กที่มีลักษณะเป็นส่วนตัว มีการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เพื่อการพักผ่อน พบปะพูดคุยระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยมีความสม่ำเสมอเป็นประจำเกือบทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงเวลา 16.00น.-18.00 น. มีขอบเขตการบริการสั้นๆ ต่ำกว่า 100 เมตร นั้นแสดงให้เห็นว่าผู้ที่ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกภายในครอบครัวและเพื่อนบ้านข้างเคียงเท่านั้น โดยพื้นที่ว่างที่มีบทบาทร่วมกับที่ว่างประเภทนี้ได้แก่ ที่ว่างประเภทสวนหย่อมภายในชุมชน

5.1.2 บริเวณลานจอด

ภายในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี ซึ่งเป็นชุมชนพักอาศัยเขตชานเมือง จะมีจำนวนยานพาหนะต่างๆ ค่อนข้างน้อย ทำให้ความต้องการพื้นที่บริเวณลานจอดมีน้อย ประกอบกับภายในเขตพื้นที่ชุมชนยังมีพื้นที่ว่างอีกมาก ดังนั้นพื้นที่บริเวณลานจอด ซึ่งมีการปรับสภาพพื้นผิวไว้เป็นอย่างดีนั้นก็กลายเป็นสนามเด็กเล่นไปโดยปริยาย แต่กิจกรรมหลักของพื้นที่ก็ยังคงใช้เป็นที่จอดรถเพียงแต่ในบางเวลาเท่านั้น ที่กลุ่มเด็กเล็กในละแวกใกล้เคียงจะเข้ามาวิ่งเล่นกันบ้าง จากการศึกษพื้นที่บริเวณลานจอด ภายในชุมชนการเคหะฯ โครงการที่ 1 ซึ่งมีลักษณะเป็นสาธารณะ มีขนาดพื้นที่เท่ากับ 1.05 ไร่ ถูกล้อมรอบด้วยกลุ่มอาคารพักอาศัย กิจกรรมหลักคือ การถูกใช้เป็นที่จอดรถของผู้คนในชุมชน แต่เนื่องจากสภาพความเบาบางของขยวดยาน ตลอดจนการปรับสภาพพื้นผิวไว้เป็นอย่างดี ทำให้มีเด็กเล็กเข้ามาวิ่งเล่นกันในช่วงวันหยุดและตอนเย็น ถึงแม้จะเป็นบริเวณลานจอด แต่จากสภาพการจัดพื้นที่ที่เป็นระเบียบมีการปลูกต้นไม้และพุ่มไม้ เพื่อช่วยบรรเทาอากาศที่แห้งแล้งก็ทำให้พื้นที่บริเวณลานจอดแห่งนี้ ไม่ทำลายความสวยงามของชุมชนลงไป แต่กลับมีส่วนช่วยให้เด็ก ๆ มีพื้นที่ที่ปลอดภัยสำหรับการวิ่งเล่นในวันหยุด

5.1.3 ถนนและทางเดินเท้า

สำหรับที่ว่างประเภทถนนและทางเดินเท้า นั้น จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากบริเวณถนนสายหลักหรือถนนธนบุรี-ปากท่อ จะมีลักษณะเป็นทางหลวงแผ่นดิน ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เมื่อเปรียบเทียบกับถนนและทางเดินเท้าในชุมชน ถนนสายหลักซึ่งนอกจากจะเป็นเส้นทางสัญจรที่สำคัญแล้ว ยังเป็นเสมือนช่องทางที่ใช้ส่งผ่านความศิวิไลซ์มาจากเขตเมืองตอนใน ดังนั้นในการศึกษาจึงจำเป็นต้องแยกศึกษาถนนและทางเดินเท้า ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

5.1.3.1 ถนนและทางเดินเท้าบริเวณเส้นทางสายหลัก ถนนธนบุรี-ปากท่อ จัดเป็นถนนสายหลักที่สำคัญ นอกจากนั้นยังเป็นทางหลวงแผ่นดินที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อพื้นที่ระหว่างภาค สำหรับการศึกษาก็เลือกศึกษาเฉพาะช่วงตอนที่ตัดผ่านชุมชนพบว่า มีลักษณะเป็นสาธารณะ ขนาดความกว้างของถนนเท่ากับ 10 ช่องวิ่ง ทางเท้าทั้ง 2 ฝั่งกว้างประมาณ 3-4 เมตร ลักษณะการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เพื่อการสัญจร มีลักษณะการใช้สม่ำเสมอเกือบตลอดวัน

จะมีการใช้ประโยชน์ในช่วงสั้นๆ ประมาณ 10-15 นาที ขอบเขตการให้บริการก็อยู่ในช่วง 400-500 เมตรเท่านั้น ลักษณะผู้ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั้งสิ้น

5.1.3.2 ถนนและทางเดินเท้าภายในชุมชน มีลักษณะเป็นเส้นทางเพื่อใช้ในการสัญจรภายในบริเวณชุมชน มีลักษณะเป็นโครงข่ายตาตาราง (GRID SYSTEM) ทำหน้าที่เชื่อมต่อพื้นที่ของอาคารแต่ละหลังกับเส้นทางสัญจร โดยขนาดความกว้างของถนนภายในชุมชนเท่ากับ 2 ช่องทางวิ่ง ทั้ง 2 ฝั่ง กว้างประมาณ 3-4 เมตร ในบางครั้งจะมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันของยวดยานและผู้เดินเท้า โดยพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นสาธารณะ แวดล้อมด้วยบริเวณพักอาศัย มีเฟอร์นิเจอร์ ประกอบ ได้แก่ ต้นไม้และพุ่มไม้ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกบางชนิด ได้แก่ โคมไฟส่องสว่าง มีการใช้ประโยชน์เพื่อการสัญจรเป็นสำคัญ คงมีประชาชนบางกลุ่มที่ใช้ถนนและทางเดินเท้าเพื่อเป็นที่ออกกำลังกายในตอนเช้า อันได้แก่ การวิ่งออกกำลังกาย และการบริหาร เป็นต้น โดยลักษณะการเข้าใช้ประโยชน์จะมีลักษณะที่กระทำอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำเกือบทุกวัน โดยเฉพาะช่วงเวลา 6.00 น.-9.00 น. และ 16.00 น.-18.00 น. จะมีการใช้ประโยชน์สูงสุด ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์เฉลี่ยเท่ากับ 10-15 นาที โดยมีขอบเขตการบริการประมาณ 200-300 เมตรเท่านั้น ลักษณะผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่คือ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชน

จากสภาพการณ์ที่ปรากฏคือ ในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี นั้นเป็นชุมชนที่มีระบบเส้นทางคมนาคมที่ทั่วถึงทุกหลังคาเรือน ซึ่งน่าจะทำให้มีการใช้ประโยชน์ในเส้นทางดังกล่าวอย่างหนาแน่น แต่จากการศึกษากลับพบว่า บริเวณถนนและทางเดินเท้ากลับมีการใช้ประโยชน์เพื่อการสัญจรเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีปริมาณการเข้าใช้ที่ค่อนข้างเบาบาง สาเหตุอาจจะเนื่องมาจากลักษณะทางกายภาพของอาคารที่เป็นอาคารที่มีบริเวณส่วนตัว และเป็นบริเวณพักอาศัยที่ไม่มีกิจกรรมการพาณิชย์เข้ามาเกี่ยวข้องประกอบกับสภาพสังคมที่มีการรวมตัวกันน้อย ทำให้ไม่มีผู้สนใจที่จะเข้ามาใช้ประโยชน์จากถนน และทางเดินเท้ามากนัก

5.1.4 ลานเอนกประสงค์

จากการศึกษาที่ว่างประเภทลานเอนกประสงค์ ภายในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี โครงการที่ 3 ซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่ว่างโล่ง ข้างตลาดการเคหะมีการเปิดพื้นที่ด้วยคอนกรีต นอกจากนั้นมีการจัดที่นั่งไว้สำหรับการนั่งพักผ่อนและรับประทานอาหารไว้ พร้อมกับมีกลุ่มร้านค้าตั้งเรียงรายทั้งในตลาดและรอบๆ ลานดังกล่าวนี้ พบว่ามีลักษณะเป็นที่ว่างสาธารณะ (PUBLIC SPACE) มีขนาดพื้นที่เท่ากับ 0.06 ไร่ มีลักษณะการใช้ประโยชน์เพื่อการประกอบกิจกรรมได้แก่ การรับประทานอาหารเป็นหลัก นอกจากนั้นยังมีบางพื้นที่เข้าไปนั่งพักผ่อน พบปะพูดคุยกัน โดยลักษณะการเข้าไปประกอบกิจกรรมดังกล่าวจะเกิดขึ้นเป็นประจำเกือบทุกวัน โดยเฉพาะช่วงเวลา 6.00 น. - 9.00 น. และ 16.00 น. - 18.00 น. ระยะเวลาเฉลี่ยในการใช้ประโยชน์แต่ละครั้งประมาณ 20 - 30 นาที โดยมีขอบเขตการบริการเป็นรัศมีประมาณ 400 - 500 เมตร โดยผู้ที่เข้าไปใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี โครงการที่ 3 โดยจะมีผู้เข้าใช้ประโยชน์ประมาณวันละ 80 - 100 คน

5.1.5 สนามเด็กเล่น

สนามเด็กเล่น จัดเป็นพื้นที่ว่างที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกายของเด็กโดยเฉพาะ ซึ่งภายในพื้นที่ชุมชนก็ได้มีการจัดพื้นที่ว่างสำหรับเด็กกระจายอยู่

ทั่วไป ในการศึกษาได้เลือกศึกษาสนามเด็กเล่น 2 แห่ง ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันในด้านขนาดของพื้นที่ ซึ่งลักษณะของสนามเด็กเล่นทั้ง 2 แห่ง มีลักษณะดังนี้

- 1) ที่เด็กเล่น ในชุมชนการเคหะธนบุรี โครงการที่ 3
- 2) สนามเด็กเล่น ในชุมชนการเคหะธนบุรี โครงการที่ 1

5.1.5.1 ที่เด็กเล่น มีลักษณะเป็นพื้นที่ว่างขนาดเล็ก มีขนาดพื้นที่ประมาณ 0.13 ไร่ ประกอบไปด้วยต้นไม้ พุ่มไม้ ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย อันได้แก่ม้าหมุน ม้ากระดก ชิงช้าและบันไดเหล็กเพื่อใช้ปีนป่าย โดยกิจกรรมทางใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น จะมีลักษณะที่สอดคล้องกับลักษณะของส่วนประกอบในพื้นที่คือ ประมาณร้อยละ 80 จะเข้ามาออกกำลังกายและเล่นเครื่องเล่นต่างๆ ร้อยละ 20 จะเข้ามานั่งพักผ่อน โดยมีการใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำเกือบทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงเวลา 16.00 น. - 18.00 น. โดยจะกินเวลาครั้งละ 1 - 2 ชั่วโมง เด็กๆ ที่เข้ามาใช้ประโยชน์จะอยู่ในรัศมี 300 - 400 เมตร โดยมีสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมคราวละ 3-4 คน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเพื่อน และมีจำนวนเด็กที่เข้ามาใช้ประโยชน์ประมาณวันละ 40-50 คน โดยบางครั้งเด็กๆ เหล่านี้จะมีการย้ายไปเล่นที่สนามอื่นบ้างแต่เป็นเพียงชั่วคราว นอกจากนั้นในบางโอกาสเด็กเหล่านี้จะเข้าไปเล่นกันในสนามฟุตบอล ซึ่งอยู่ใกล้ๆกับที่เด็กเล่นดังกล่าว

5.1.5.2 สนามเด็กเล่น มีลักษณะเป็นพื้นที่ว่างที่มีขนาดใหญ่กว่าคือมีพื้นที่ประมาณ 1.5 ไร่ ประกอบไปด้วย ต้นไม้ พุ่มไม้ ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวก และอุปกรณ์เพื่อการพักผ่อน และออกกำลังกายเช่นเดียวกันกับที่เด็กเล่น แต่ในบริเวณสนามเด็กเล่นจะเป็นสนามหญ้าขนาดใหญ่ ที่สามารถเล่นกีฬาได้ กิจกรรมการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการออกกำลังกายเช่นเดียวกัน คือร้อยละ 70 จะเป็นการออกกำลังกายและเล่นกีฬา ร้อยละ 20 จะเข้าไปพักผ่อนและร้อยละ 10 จะเข้าไปประกอบกิจกรรมอื่น โดยมีลักษณะเข้าใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ เป็นประจำเกือบทุกวัน ส่วนใหญ่ในช่วงเวลา 16.00 น. - 18.00 น. และมีระยะเวลาการใช้ประโยชน์ประมาณครั้งละ 1 - 2 ชั่วโมง มีขอบเขตการบริการประมาณ 400-500 เมตร โดยผู้ที่ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 10 นาที ด้วยการเดินเท้า และจะมีผู้มาใช้ประโยชน์ประมาณวันละ 30 - 40 คน สมาชิกที่ร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งประมาณ 3 - 4 คน ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกในกลุ่มเพื่อน ที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์ร่วมคือ บริเวณที่ว่างที่รอกการปลูกสร้าง แต่เนื่องจากสนามพื้นผิวที่ยังไม่ค่อยดีนัก ทำให้เด็กๆ หันมาใช้ประโยชน์ในสนามเด็กเล่นมากกว่า

จะเห็นได้ว่าบริเวณเด็กเล่นทั้ง 2 แห่งมีความแตกต่างกันในด้านของขนาดก็จริง แต่ลักษณะของส่วนประกอบต่างๆ ที่มีความคล้ายคลึงกันนั้นก็มิได้มีผลทำให้ลักษณะกิจกรรม การใช้ประโยชน์มีความคล้ายคลึงกัน อาจจะต่างกันบ้างในตัวเอง กิจกรรมบางประเภทที่เกิดขึ้นในบริเวณที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่กว่า คือ มีการเล่นกีฬาในลักษณะทีม แต่ในส่วนของความหนาแน่นแล้วพบว่ามีส่วนสัมพันธ์กับทำเลที่ตั้งมากกว่า ที่เด็กเล่นถึงแม้จะมีขนาดเล็กกว่าแต่การอยู่ในทำเลที่ใกล้กับตลาด และมีการเข้าถึงที่สะดวกกว่า ทำให้มีผู้เข้าไปใช้ประโยชน์มากกว่า

5.1.6 ส่วนหย่อม

ภายในชุมชนการเคหะธนบุรี ซึ่งเป็นชุมชนพักอาศัยที่แวดล้อมไปด้วยพื้นที่ว่างสาธารณะในลักษณะต่างๆ ส่วนหย่อมก็เป็นที่ว่างอีกลักษณะหนึ่ง ที่พบเห็นได้ทั่วไปไม่

เฉพาะในเขตชุมชนการเคหะฯ ธนบุรีเท่านั้น แต่จะพบได้บริเวณชุมชนพักอาศัยที่มีการจัดสรรชั้นตามพื้นที่เขตชานเมืองทั่วไป สำหรับสวนหย่อมที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ เป็นสวนหย่อมที่อยู่ในชุมชนการเคหะฯ โครงการที่ 1 มีลักษณะเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะ มีขนาดพื้นที่ประมาณ 2.13 ไร่ แวดล้อมด้วยผ่านพักอาศัย ส่วนประกอบภายในที่สำคัญคือ ต้นไม้ พุ่มไม้ ตลอดจนที่นั่งและบริเวณพักผ่อน โดยมีสภาพเป็น SOFT SPACE เนื่องจากสภาพพื้นผิวส่วนใหญ่เป็นพื้นหญ้า การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ประมาณ 90% จะเป็นการพักผ่อน นั่งเล่น พุดคุยตลอดจนการเพลิดเพลินกันทั่วทัศนธรรมชาติ โดยมีลักษณะการใช้ประโยชน์ประมาณสัปดาห์ละครั้ง ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงเวลา 13.00 น. - 16.00 น. และมีระยะเวลาในการใช้ประโยชน์ประมาณครึ่งละ 1/2 - 1 ชั่วโมง โดยมีขอบเขตการบริการเท่ากับ 600 - 700 เมตร ผู้คนที่ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ ก็คือคนในชุมชนการเคหะฯ ซึ่งจะมีการใช้ประโยชน์ประมาณวันละ 10 - 20 คน เท่านั้น เนื่องจากสภาพของสวนหย่อมที่ขาดการดูแลบำรุงรักษาทำให้มีสภาพที่ไม่สวยงามและน่าเข้าไปใช้ประโยชน์เท่าใดก็ถึงแม้จะเป็นบริเวณที่มีการเข้าถึงสะดวกสบายก็ตาม

5.1.7 ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้าง

ภายในชุมชนการเคหะฯธนบุรี ยังคงมีพื้นที่ว่างที่รอกการปลูกสร้างอยู่ทั่วไป เนื่องจากยังมีโครงการขยายพื้นที่ชุมชนออกไปอีกมาก ดังนั้นพื้นที่ว่างที่ถูกหักล้างและเตรียมสภาพไว้ เพื่อรอกการปลูกสร้างทำให้มีประชาชนในชุมชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์กันสำหรับการศึกษาค้นคว้าเลือกพื้นที่ว่างเพื่อรอกการปลูกสร้างภายในชุมชนการเคหะฯ โครงการที่ 1 เป็นตัวอย่างในการศึกษา พบว่าลักษณะพื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะมีขนาดพื้นที่ประมาณ 7.8 ไร่ สภาพของพื้นที่ค่อนข้างทรุดโทรม มีการเคหะแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบดูแล ส่วนประกอบที่สำคัญคือ การปรับสภาพพื้นผิวจนเรียบ นอกจากนั้นพื้นผิวทั่วไปก็มีต้นหญ้าขนาดเล็กขึ้นอยู่ทั่วไป เหมาะแก่การใช้เป็นสนามแข่งขันกีฬาในลักษณะทีม เช่น ฟุตบอล ตระกร้อ เป็นต้น การเข้าไปใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นการออกกำลังกายประมาณร้อยละ 75 และเป็นการพักผ่อนประมาณร้อยละ 20 กิจกรรมที่นิยมสูงสุดคือการเล่นฟุตบอล โดยมีการเข้าไปใช้ประมาณสัปดาห์ละครั้งแต่ละครั้งกินเวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุดคือ ช่วง 16.00 น. - 18.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่มีอากาศเย็นสบาย มีขอบเขตการบริการประมาณ 400 - 500 เมตร ผู้ที่ใช้ประโยชน์จะใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 5-10 นาที จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 4-5 คน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเพื่อน โดยมีจำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยวันละ 30 - 40 คน สาเหตุที่ทำให้มีผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว น่าจะเกิดจากการเป็นพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ มีสภาพพื้นผิวที่ค่อนข้างเหมาะสมกับการเล่นกีฬาประเภททีมและอยู่ติดกับเส้นทางสัญจรภายในชุมชน ซึ่งมีการเข้าถึงที่สะดวกสบาย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับที่ว่างลักษณะเดียวกันในชุมชนราษฎร์บูรณะแล้วพบว่า ที่ว่างที่รอกการปลูกสร้างในชุมชนราษฎร์บูรณะ จะมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่กว้างกว่าและมีผู้คนให้ความสนใจมากกว่า โดยเฉพาะเมื่อมีการจัดเป็นพื้นที่ส่วนสนุก ชั่วคราวในงานเทศกาลต่างๆ

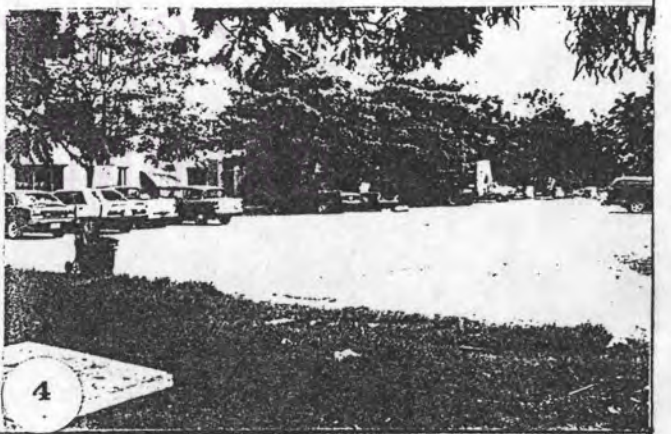
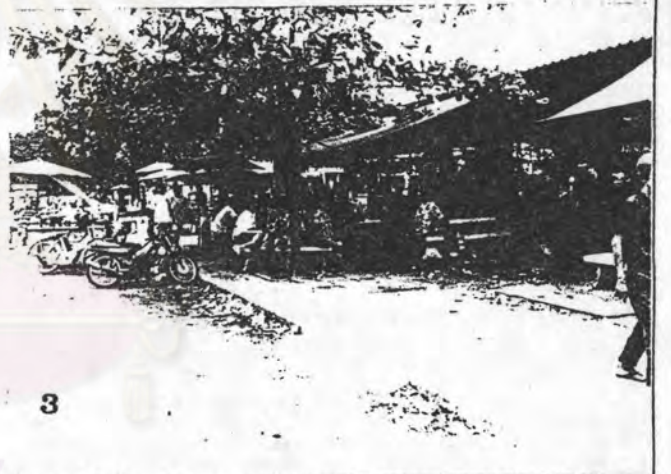
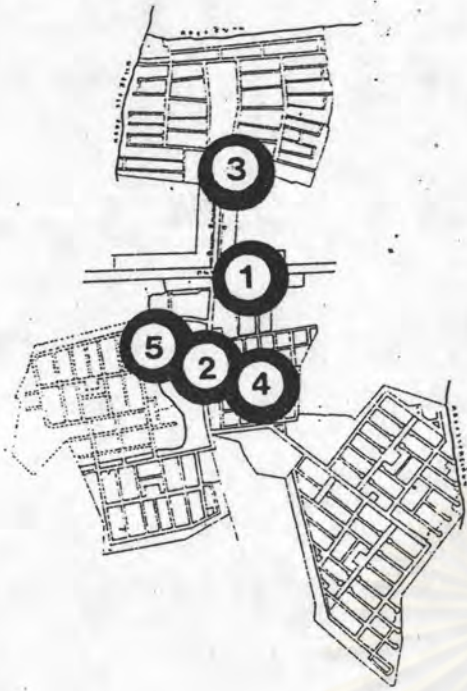
5.1.8 ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน

ภายในชุมชนการเคหะฯธนบุรี มีบริเวณสถาบันที่สำคัญๆ ได้แก่ โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนภายในชุมชนการเคหะฯ สำนักงานการเคหะฯ เป็นต้น สถาบันต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสถาบันที่อยู่ภายในชุมชน ซึ่งนอกจากจะมีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการแก่ผู้คนที่อยู่ในชุมชนแล้ว พบว่าผู้คนที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียงก็ได้เข้ามาอาศัยประโยชน์จาก

สถาบันต่างๆ นี้อยู่ข้างเหมือนกัน สำหรับการศึกษาพื้นที่ว่างภายในสถาบันได้เลือกศึกษาที่ว่าภายในบริเวณสถาบันการศึกษา โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชธนบุรี ซึ่งมีลักษณะเป็นที่ว่างส่วนตัว (PRIVATE SPACE) มีขนาดพื้นที่ประมาณ 2.08 ไร่ มีหน่วยงานของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบดูแล ส่วนประกอบภายในบริเวณที่สำคัญ ได้แก่ ต้นไม้ พุ่มไม้ ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน สิ่งปลูกสร้างและงานปฏิมากรรม สิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนอุปกรณ์เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย ซึ่งจัดเป็นพื้นที่ว่างแห่งหนึ่งในชุมชน ที่มีการดูแลรักษาตลอดจนการจัดสภาพของพื้นที่ให้มีลักษณะการอำนวยความสะดวกสูง แต่ลักษณะการไม่เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้าใช้ประโยชน์ทำให้ลักษณะอำนวยความสะดวกดังกล่าวถูกจำกัด เฉพาะกลุ่มของนักเรียนและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะมีทั้งการออกกำลังกายและการพักผ่อนในสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยกิจกรรมที่เป็นที่นิยมสูงสุดคือ การเล่นกีฬากลางแจ้ง มีลักษณะการใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำเกือบทุกวัน โดยเฉพาะในช่วง 12.00 น. - 13.00 น. ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์คร่าวๆ 1/2 - 1 ชั่วโมง มีขอบเขตการบริการประมาณ 700-800 เมตร พบว่ามีทั้งนักเรียนภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงที่ได้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียน ซึ่งมีจำนวนนักเรียนทั้งหมดเท่ากับ 2,556 คน จะเห็นได้ว่าที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนจะมีการใช้ประโยชน์กันอย่างหนาแน่น แต่จะเกิดขึ้นเฉพาะในวันที่มีการเรียนการสอนเท่านั้น สำหรับในวันหยุดที่ว่างดังกล่าวจะไม่มีผู้ใช้ประโยชน์เลย ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายเนื่องจากที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนเป็นที่ว่างที่มีความสมบูรณ์ และมีลักษณะการเอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์สูง การจัดกิจกรรมสันทนาการขึ้นภายในที่ว่างดังกล่าวระหว่างวันหยุด เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กๆ หรือผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ได้เข้าไปใช้ประโยชน์นั้นว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจ

5.1.9 ที่ว่างประเภทสนามกีฬา

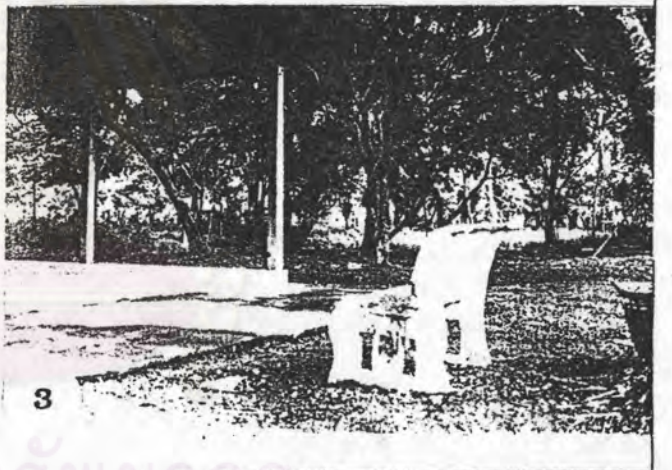
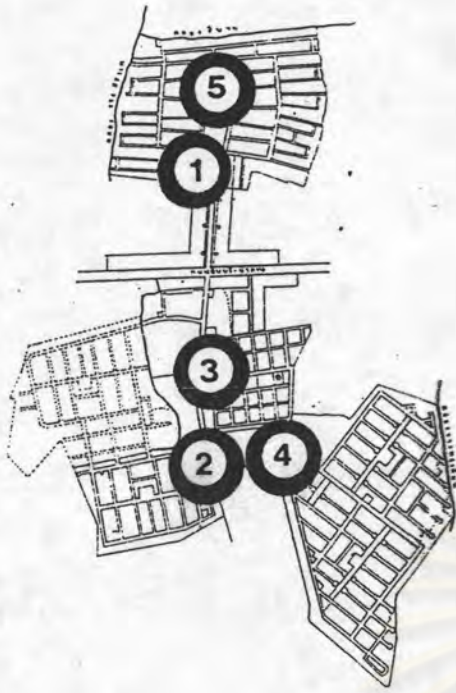
ภายในชุมชนการเคหะฯธนบุรี โครงการที่ 3 ได้จัดให้มีสนามฟุตบอลชั้น 1 แห่ง เป็นสนามหญ้าขนาดใหญ่อยู่ใจกลางชุมชน มีเส้นทางคมนาคมโดยรอบมีการเข้าถึงอย่างสะดวกสบายมีขนาดพื้นที่ประมาณ 6.7 ไร่ บริเวณโดยรอบเป็นต้นไม้ที่ให้ร่มเงาขนาดปานกลาง ลักษณะการใช้ประโยชน์ประมาณร้อยละ 90 จะเป็นการออกกำลังกายได้แก่การเล่นกีฬาในลักษณะทีม โดยเฉพาะการเล่นฟุตบอลและประมาณร้อยละ 10 จะใช้เพื่อการพักผ่อน นั่งเล่นและนั่งชมการแข่งขันฟุตบอล โดยมีการใช้ประโยชน์ประมาณสัปดาห์ละครั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นวันหยุดราชการ ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุดจะอยู่ในช่วงเวลา 16.00 น. - 18.00 น. ระยะเวลาการใช้ประโยชน์เฉลี่ยครั้งละ 2 - 3 ชั่วโมง มีขอบเขตการบริการประมาณ 1 กิโลเมตร ผู้ใช้ประโยชน์มีทั้งผู้คนในชุมชนและผู้คนในชุมชนใกล้เคียง ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยรุ่นและคนงานจากชุมชนใกล้เคียง จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมเฉลี่ยครั้งละ 4 - 5 คน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในกลุ่มเพื่อน โดยมีการใช้ประโยชน์ประมาณวันละ 30 - 40 คน จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ว่างดังกล่าวน่าจะมีผู้ที่เข้าใช้ประโยชน์อย่างหนาแน่น เนื่องจากเป็นพื้นที่ว่างขนาดใหญ่อยู่ท่ามกลางชุมชนพักอาศัย มีการเข้าถึงสะดวกสบาย แต่ในสภาพความเป็นจริงพื้นที่ดังกล่าวมีข้อจำกัดซึ่งทำให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเบาบางอัน ได้แก่ ลักษณะการระบายน้ำของสนาม พบว่าเมื่อเกิดฝนตกสนามจะไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เลย นอกจากนั้นสนามที่เป็นพื้นหญ้านี้ต้องการดูแลอย่างใกล้ชิดเมื่อไม่มีผู้ดูแลบริเวณสนามดังกล่าวก็จะกลายเป็นพงหญ้าในทันที นอกจากนั้นการที่สภาพสังคมของชุมชนที่ค่อนข้างเป็นส่วนตัว มีการรวมกลุ่มในสังคมน้อย ทำให้ไม่ค่อยมีผู้นิยมเล่นกีฬาในลักษณะทีม

- 1 ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนธนบุรี-ปากท่อ
- 2 ถนนและทางเดินเท้าในชุมชน
- 3 ลานเอนกประสงค์ทั้งตลาดสด ในโครงการที่ 3
- 4 ลานจอดรถ ในโครงการที่ 1
- 5 ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช

ภาพประกอบที่ 4.14 แสดง ที่ว่างในเขตชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี

หมายเหตุ

- 1 สนามเด็กเล่น บริเวณโครงการที่ 3
- 2 สนามเด็กเล่น บริเวณโครงการที่ 1
- 3 สวนหย่อม บริเวณโครงการที่ 1
- 4 ที่ว่างเปล่ารอการปลูกสร้าง บริเวณโครงการที่ 1
- 5 สนามฟุตบอล บริเวณโครงการที่ 3

ภาพประกอบที่ 4.15 แสดง ที่ว่างในเขตชุมชนการเคหะฯ ถนนบุรี

หมายเหตุ

ผู้ที่ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ จะเป็นกลุ่มผู้คนจากภายนอกชุมชน และกลุ่มคนงานจากโรงงานที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง

5.2 รูปแบบของที่ว่างในเขตชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี

จากการศึกษาที่ว่างประเภทต่างๆ ในเขตชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี ทั้ง 9 ประเภท รวมพื้นที่ตัวอย่าง 12 ตัวอย่าง พบว่าลักษณะรูปแบบของระบบที่ว่างนั้นมีลักษณะดังนี้

5.2.1 รูปแบบการพัฒนา

ระบบที่ว่างในเขตชุมชนการเคหะฯ ธนบุรีนั้นเกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่ว่างที่มีการจัดสร้างขึ้นเพื่อการใช้ประโยชน์ โดยการเคหะแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ โดยมีแบบแผนและนโยบายที่ชัดเจนในการสร้างชุมชนพักอาศัยที่มีสภาพแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน ดังนั้นการแต่งเติมที่ว่างสีเขียว ลานกิจกรรม สนามเด็กเล่น ตลอดจนสนามกีฬาต่างๆ จึงเกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นขนาดพื้นที่ จำนวนที่ว่าง การกระจายตัวและประเภทของที่ว่างต่างๆ การพัฒนาพื้นที่ว่างเพื่อการใช้ประโยชน์ขึ้นพร้อมๆ กับการสร้างชุมชนพักอาศัยจึงเกิดควบคู่กัน แต่ลักษณะการจัดสรรพื้นที่ว่างดังกล่าวนี้มีข้อเสียคือ เป็นการเกิดขึ้นของที่ว่างที่ขาดการเรียนรู้ถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้พื้นที่ว่างบางแห่งไม่มีการตอบรับจากประชาชนในชุมชนอย่างเช่น สวนหย่อมและสนามกีฬา จะมีผู้ที่เข้าไปใช้ประโยชน์เป็นจำนวนน้อย ทั้งนี้ที่เป็นที่ว่างที่มีขนาดใหญ่ ทั้งนี้เพราะสภาพสังคมในชุมชนที่ค่อนข้างเป็นส่วนตัว มีการรวมตัวกันในสังคมเฉพาะกลุ่มย่อย ทำให้ผู้คนหันเข้าหาพื้นที่ว่างใกล้ตัวมากกว่าการเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ นอกจากนั้นแล้วการขาดการดูแลรักษาสภาพพื้นที่ว่างก็มีส่วนสำคัญมากต่อการเข้าใช้ประโยชน์ พบว่าระบบที่ว่างในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี นั้นขาดการดูแลรักษาอย่างใกล้ชิดทำให้สภาพของพื้นที่ว่างเองไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้าใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

5.2.2 ทำเลที่ตั้ง

ชุมชนการเคหะฯ ธนบุรีที่มีโครงข่ายการคมนาคมที่หนาแน่น และมีลักษณะเป็นระบบตาราง (GRID SYSTEM) พื้นที่เกือบทุกส่วนในชุมชน มีการเข้าถึงโดยเส้นทางการคมนาคมภายในชุมชน รวมไปถึงพื้นที่ว่างต่างๆ ซึ่งพบว่าที่ว่างทุกแห่งมีการเข้าถึงที่สะดวกสบาย โดยที่ว่างแต่ละแห่งมีการกระจายตัวอยู่ทั่วไปในเขตชุมชน ที่ว่างที่มีขนาดใหญ่ และมีลักษณะของการเอื้ออำนวยประโยชน์สูง จะอยู่ในทำเลที่มีการเข้าถึงง่าย และอยู่บริเวณตอนกลางของชุมชน เพื่อให้ประโยชน์ในส่วนต่างๆ มีโอกาสในการใช้ประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน ส่วนที่ว่างที่กระจายตามกลุ่มอาคารพักอาศัยนั้นจะเป็นที่ว่างขนาดเล็ก ที่มีขีดจำกัดในการใช้สอยประโยชน์

5.2.3 ขนาดของพื้นที่

จากการศึกษาขนาดของพื้นที่ พบว่าระบบที่ว่างภายในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี ประกอบด้วยที่ว่างขนาดต่างๆ ดังนี้

- 1) ที่ว่างขนาดเล็ก มีขนาดพื้นที่ต่ำกว่า 1 ไร่ ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ลานเอนกประสงค์ ที่เด็กเล่น
- 2) ที่ว่างที่มีขนาดพื้นที่ ตั้งแต่ 1-3 ไร่ ได้แก่ บริเวณลานจอดรถ สนามเด็กเล่น สวนหย่อม และที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน
- 3) ที่ว่างขนาดใหญ่ มีพื้นที่ ตั้งแต่ 6-7 ไร่ ได้แก่ ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรื้อการปลูกสร้าง และสนามฟุตบอล

ระบบที่ว่างภายในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี มีลักษณะของความ
ลดหลั่นทางด้านขนาดของพื้นที่ที่เหมาะสม เนื่องจากที่ว่างแต่ละกลุ่ม มีการกระจายตัวที่ค่อนข้าง

สมดุลง่าย ที่ว่างขนาดเล็ก และขนาดกลางมีจำนวนพอเหมาะ และกระจายอยู่ทั่วไปในเขตชุมชน
โดยที่ว่างขนาดใหญ่ จะเป็นเสมือนศูนย์กลางของระบบที่ว่างทั้งหมด

5.2.4 ลักษณะของส่วนประกอบ

จากการศึกษาพบว่า ภายในระบบที่ว่างของชุมชนเคหะฯ นั้นมีลักษณะ
ของที่ว่างที่มีรูปแบบการพัฒนาที่แตกต่างกัน 2 ลักษณะคือ ที่ว่างที่เกิดขึ้นจากการจัดสร้างชั้น และ
ที่ว่างที่เกิดขึ้นจากการเข้าไปใช้ประโยชน์ของผู้คน ซึ่งจากลักษณะความแตกต่างดังกล่าวนี้ ก็มีผล
ต่อส่วนประกอบในเขตพื้นที่ว่างที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้

1) กลุ่มที่ว่างที่เกิดขึ้นจากการจัดสร้างชั้น เพื่อการใช้ประโยชน์
จะมีลักษณะส่วนประกอบต่างๆ ที่ถูกจัดไว้ให้เพื่อประโยชน์ใช้สอย อันได้แก่ ต้นไม้ พุ่มไม้ ที่นั่งและ
บริเวณพักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนอุปกรณ์เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย ส่วนประกอบ
เหล่านี้มักพบเห็นได้ทั่วไป ในที่ว่างประเภทสนามเด็กเล่น สวนหย่อม ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน
สนามกีฬา

2) กลุ่มที่ว่างที่เกิดขึ้นจากการเข้าไปใช้ประโยชน์ของประชาชน
จะมีลักษณะส่วนประกอบที่ไม่ค่อยสมบูรณ์คือ จะมีเพียงต้นไม้ พุ่มไม้ หรือไม้ที่นิ่งและบริเวณพักผ่อน
เท่านั้น แต่จะมีส่วนประกอบบางอย่างที่มีความสำคัญและสามารถดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาใช้ประโยชน์
อันได้แก่ ร้านค้า หรือลักษณะเด่นของที่ว่างนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็น ขนาดของพื้นที่ สภาพพื้นผิว ทำเล
ที่ตั้ง เป็นต้น ที่ว่างดังกล่าว ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ถนนและทางเดินเท้า ลานเอนก
ประสงค์ ตลอดจนที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้าง

5.2.5 สภาพพื้นผิว

ระบบที่ว่างในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี มีสภาพพื้นผิวที่แตกต่างกัน
พอจะแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

1) ที่ว่างที่มีพื้นอ่อน (SOFT SPACE) ได้แก่พื้นที่ว่างรอบบริเวณ
อาคารพักอาศัยในชุมชน สนามเด็กเล่น สวนหย่อม ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการ
ปลูกสร้าง ที่ว่างภายในบริเวณสถาบันตลอดจนสนามกีฬา ที่ว่างเหล่านี้จะมีผิวเป็นพื้นหญ้าและพื้นดิน
มีลักษณะการเอื้ออำนวยประโยชน์เพื่อการพักผ่อนและการออกกำลังกาย

2) ที่ว่างที่มีพื้นแข็ง (HARD SPACE) ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณ
อาคารริมถนนสายหลัก บริเวณลานจอดรถ ถนนและทางเดินเท้า ลานเอนกประสงค์พื้นที่ว่างดังกล่าว
ส่วนใหญ่จะมีการปูปิด (PAVED) ด้วยคอนกรีต ลักษณะการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะมีลักษณะการ
เข้าไปประกอบกิจกรรมต่างๆ มากกว่าการพักผ่อนและออกกำลังกาย กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การ
จับจ่ายสินค้า การรับประทานอาหาร การสัญจร การจอดขบวนพาหนะ เป็นต้น

จะสังเกตเห็นว่าชุมชนการเคหะฯ ธนบุรีนั้น มีที่ว่างทั้ง 2 ลักษณะ
คือ SOFT SPACE และ HARD SPACE ในขณะที่บางชุมชนนั้นจะมีที่ว่างในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง
เท่านั้น ซึ่งลักษณะของการมีพื้นที่ว่างทั้ง 2 แบบเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสเลือก
ใช้พื้นที่ว่างต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม

5.2.6 ผู้รับผิดชอบดูแล

ระบบที่ว่างภายในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี เกือบทั้งหมดอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบดูแลของการเคหะแห่งชาติทั้งสิ้น ยกเว้นที่ว่างภายในบริเวณสถาบันการศึกษา ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ตลอดจนถนนและทางเดินเท้าบนเส้นทางสายหลักของชุมชน จากการศึกษาพบว่าสภาพของที่ว่างที่อยู่ภายใต้การดูแลของการเคหะฯ นั้นค่อนข้างชำรุดทรุดโทรมขาดการเอาใจใส่ดูแล ทำให้ที่ว่างดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้าใช้ประโยชน์ ซึ่งตรงกันข้ามกับพื้นที่ว่างภายในบริเวณสถาบันการศึกษา ซึ่งมีการดูแลรักษาอย่างดี มีลักษณะที่เอื้ออำนวยประโยชน์สูง แต่ก็มีข้อจำกัดทางด้านความเป็นส่วนตัว เป็นที่น่าเสียดายที่พื้นที่ว่างที่มีการออกแบบจัดสร้างไว้อย่างดีและมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงกับถูกปล่อยปะละเลยทำให้มีสภาพทรุดโทรม

5.2.7 ลักษณะความเป็นสาธารณะ

ระบบที่ว่างภายในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี เกือบทั้งหมดมีลักษณะเป็นที่ว่างสาธารณะ (PUBLIC SPACE) เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าไปใช้ประโยชน์กันอย่างเต็มที่ตลอดเวลา ที่ว่างดังกล่าวได้แก่ บริเวณลานจอดรถ ถนนและทางเดินเท้า ลานเอนกประสงค์ สนามเด็กเล่น สวนหย่อม ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้าง สนามฟุตบอล คงมีเพียงที่ว่างรอบบริเวณอาคาร และที่ว่างภายในบริเวณสถาบันเท่านั้นที่มีลักษณะเป็นส่วนตัว

จะเห็นได้ว่าระบบที่ว่าง ในชุมชนแห่งนี้มีลักษณะความแตกต่างของความ เป็นสาธารณะในพื้นที่อย่างชัดเจน พื้นที่ที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ภายในบริเวณบ้าน ภายในบริเวณโรงเรียนนั้นจะมีลักษณะเป็นส่วนตัว แต่เมื่อพ้นขอบเขตของพื้นที่ดังกล่าวสภาพภายนอกก็จะมีลักษณะเป็นสาธารณะทันที ทั้งนี้เนื่องจากเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนบ้านจัดสรร ซึ่งพื้นที่ว่างส่วนต่างๆ ยกเว้นพื้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารจะมีลักษณะเป็นสาธารณะประโยชน์ ประกอบกับสภาพของสังคมที่มีลักษณะโดดเดี่ยว ขาดการรวมกลุ่มของเหล่าสมาชิกในสังคม ทำให้ผู้คนมีความคุ้นเคยต่อที่ว่างภายในบริเวณบ้านเท่านั้น

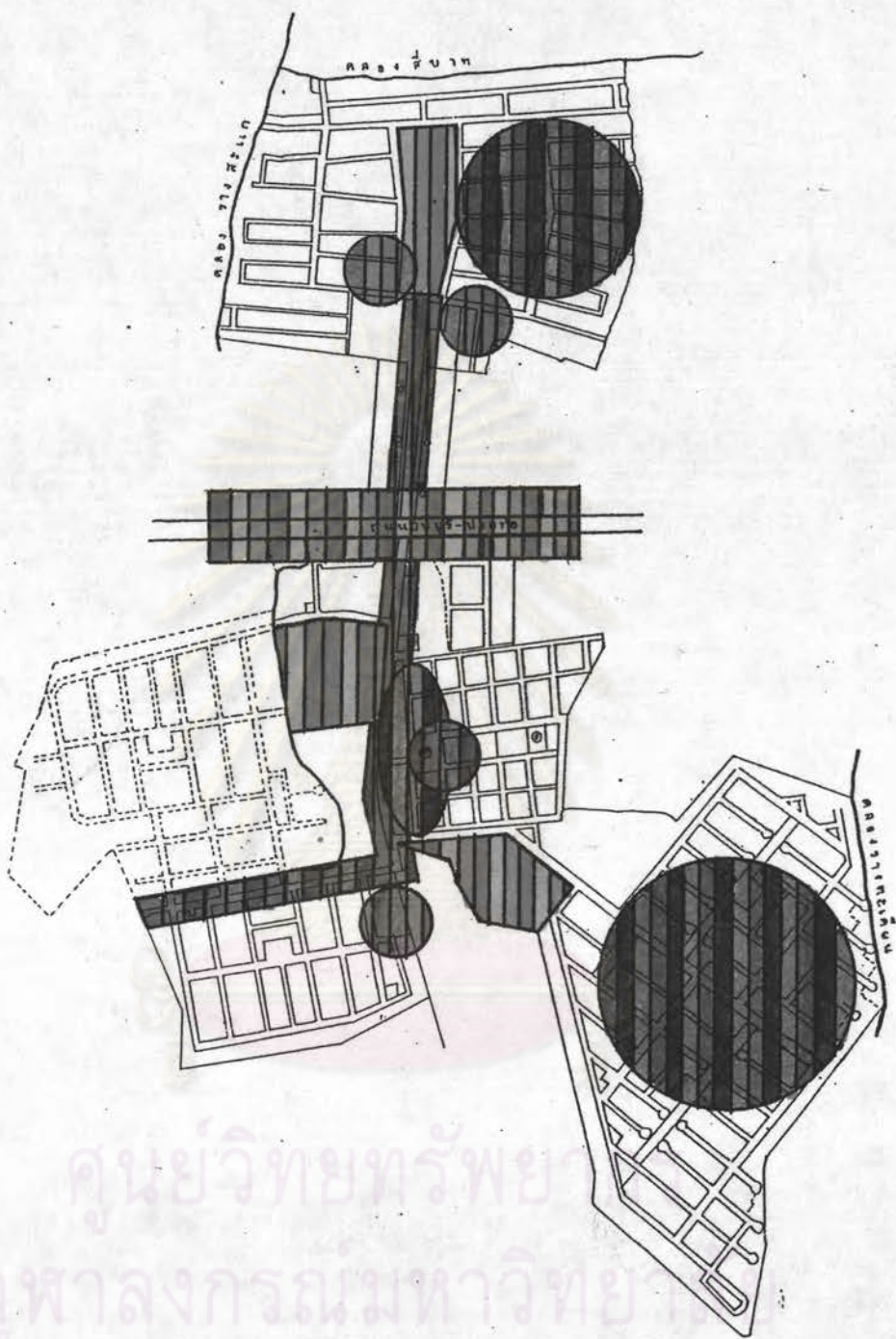
จากลักษณะต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้พอสรุปได้ว่า รูปแบบของระบบที่ว่างภายในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรีนั้นเป็นระบบที่ว่างที่ค่อนข้างมีความสมบูรณ์กว่าระบบที่ว่างในชุมชนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นจำนวนที่ว่าง ขนาดของพื้นที่ การกระจายตัว ลักษณะส่วนประกอบ ตลอดจนเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ โดยตรงต่อพื้นที่ว่างทั้งหมด แต่ข้อเสียที่เกิดขึ้นต่อระบบที่ว่างที่อาจส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ของประชาชนในชุมชนอยู่บ้าง ได้แก่ การขาดการบำรุงรักษา ดูแลสภาพของที่ว่างให้มีความสมบูรณ์และอยู่ในสภาพดี ทำให้พื้นที่ว่างหลายแห่งไม่อยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าใช้ประโยชน์ นอกจากนั้นแล้วการพิจารณาถึงรูปแบบที่ว่างที่เหมาะสมต่อความต้องการของชุมชนก็เป็นสิ่งที่จำเป็น เช่นกัน

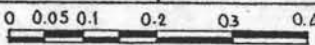

5.3 บทบาทของที่ว่าง ในเขตชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี

ลักษณะบทบาทระบบที่ว่าง ภายในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี มีความแตกต่างไปจากระบบที่ว่างในชุมชนอื่นๆ เนื่องจากการมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งลักษณะบทบาทของที่ว่างต่างๆ ในชุมชนการเคหะฯ นั้นพอสรุปได้ดังนี้

5.3.1 ลักษณะการใช้ประโยชน์

ระบบที่ว่าง ในชุมชนการเคหะฯ ธนบุรี นั้นมีลักษณะการใช้ประโยชน์ ดัง

	แผนที่ 4.35	ชุมชนบริเวณการเคหะฯ ธนบุรี		
 <p>ก.ม</p>		แสดง	ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินที่วาง	
สัญลักษณ์		ลักษณะกิจกรรม เพื่อการพักผ่อน เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย เพื่อการออกกำลังกาย เพื่อประกอบกิจกรรมอื่น	ความหนาแน่น เขางาง ปกคลุม เขารวม	ขอบเขตบริการ เฉพาะถนนในชุมชน ถนนในและนอกชุมชน เฉพาะถนนนอกชุมชน

การใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อน เท่ากับร้อยละ 26.25

การใช้ประโยชน์เพื่อการออกกำลังกาย เท่ากับร้อยละ 37.92

การใช้ประโยชน์เพื่อการประกอบกิจกรรม เท่ากับร้อยละ 35.82

จากตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ลักษณะการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างส่วนใหญ่เป็นการเข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อการออกกำลังกาย รองลงมาคือ การเข้าไปประกอบกิจกรรมและการพักผ่อน ตามลำดับ ซึ่งที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์หลักในลักษณะต่างๆ นั้น มีดังนี้

- 1) ที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์หลักเพื่อการพักผ่อน ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยในชุมชน สวนหย่อม
- 2) ที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์หลักเพื่อการออกกำลังกาย ได้แก่ สนามเด็กเล่น ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้าง ที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน สนามกีฬา
- 3) ที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์หลักเพื่อการประกอบกิจกรรม ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยริมถนนสายหลัก บริเวณลานจอดรถ ถนนและทางเดินเท้า ลานเอนกประสงค์

จะเห็นว่าการใช้ประโยชน์ ในระบบที่ว่างนั้นมีการปะปนกัน ไปของกิจกรรมต่างๆ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยที่ระบบที่ว่างนั้น ไม่ได้มีการเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกิจกรรมในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แต่เป็นการเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ในทุกๆ ด้าน อย่างเท่าเทียมกัน

5.3.2 ลักษณะความหนาแน่น

การเป็นชุมชนพักอาศัยที่ถูกพัฒนาขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้นๆ นั้นทำให้จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนยังมีจำนวนน้อย นอกจากนั้นในเขตพื้นที่ชุมชน ก็มีบริเวณที่ว่างจำนวนมาก ดังนั้นลักษณะการเข้าใช้ประโยชน์ในที่ว่างจึงค่อนข้างเบาบาง แต่พื้นที่ว่างบางแห่งก็มีการเข้าใช้ประโยชน์เหมือนกัน โดยลักษณะความหนาแน่นในการใช้ประโยชน์ พอจะแบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้

- 1) ที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์อย่างเบาบาง ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยในชุมชน บริเวณลานจอดรถ ถนนและทางเดินเท้าในชุมชน สนามเด็กเล่น สวนหย่อม ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้าง สนามกีฬา
- 2) ที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์ปานกลาง ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารริมถนนสายหลัก ถนนสายหลักและทางเดินเท้า ลานเอนกประสงค์
- 3) ที่ว่างที่มีการใช้ประโยชน์อย่างหนาแน่น ได้แก่ ที่ว่างภายในบริเวณสถาบันการศึกษา

5.3.3 ขอบเขตการบริการ

ขอบเขตการบริการของที่ว่างในชุมชน นอกจากจะทำให้ทราบถึงระยะทางเฉลี่ยของผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์แล้ว ยังทำให้ทราบถึงลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์ว่าเป็นผู้คนในชุมชน หรือนอกชุมชนพร้อมกันนั้น ยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทความสำคัญของที่ว่างแต่ละประเภทในการดึงดูดผู้คน ให้เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ จากการศึกษาพบว่าลักษณะขอบเขตการบริการของที่ว่างในชุมชนการเคหะฯธนบุรี จะมีรัศมีสั้นๆ ให้บริการเฉพาะผู้คนในชุมชนเป็นสำคัญ

คงมีที่ว่างบางประเภทเท่านั้นที่มีการเข้าใช้จากผู้คนที่อาศัยอยู่โดยรอบ โดยที่ลักษณะของขอบเขตการบริการต่างๆ นั้น พอสรุปได้ดังนี้

1) ที่ว่างที่, ขอบเขตการบริการต่ำกว่า 500 เมตร ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ถนนและทางเดินเท้า ลานเอนกประสงค์ สนามเด็กเล่น ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้างสวนหย่อม

2) ที่ว่างที่มีขอบเขตการบริการตั้งแต่ 500 เมตร แต่ไม่เกิน 1 กิโลเมตร ได้แก่ ที่ว่างภายในบริเวณสถานบันการศึกษา และสนามกีฬา

จากลักษณะดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าที่ว่างส่วนใหญ่ มีบทบาทการบริการเฉพาะผู้คนในชุมชนเท่านั้น คงมีที่ว่างในบริเวณสถานศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นศูนย์กลางการศึกษาของผู้ที่อาศัยอยู่ตามชุมชน โดยรอบ นอกจากนั้นพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ อย่างสนามกีฬา ก็มีส่วนที่ดึงดูดความสนใจจากผู้คนที่อาศัยในละแวกใกล้เคียง ได้เช่นกัน

5.3.4 ลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์

จากลักษณะของขอบเขตการบริการของระบบที่ว่างในชุมชน ที่ได้กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็น ได้ชัดว่าลักษณะผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแทบทั้งสิ้น คงมีเพียงพื้นที่ว่างบางแห่ง อันได้แก่ ที่ว่างภายในสถานบันการศึกษาและบริเวณสนามกีฬาเท่านั้นที่มีการเข้าใช้ประโยชน์ร่วมกับผู้คนที่อาศัยอยู่ในละแวกใกล้เคียง

5.3.5 ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์

จากการศึกษาถึงลักษณะความถี่ ในการเข้าใช้ประโยชน์ในระบบที่ว่างของชุมชนพบว่ามึลักษณะที่แตกต่างกันอยู่ 2 ลักษณะ คือ

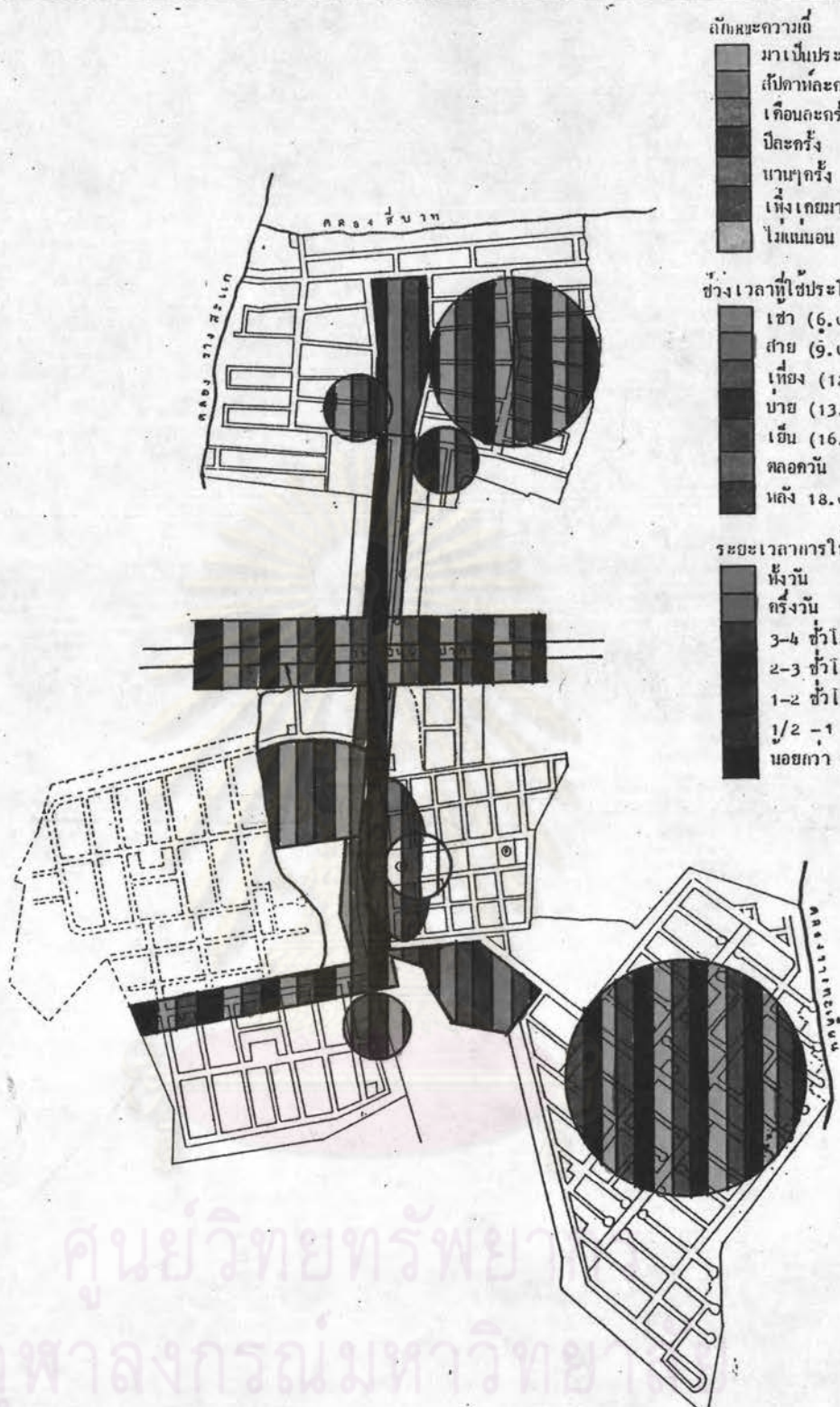
1) ที่ว่างที่มีการเข้าใช้อย่างสม่ำเสมอ เป็นประจำเกือบทุกวัน ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ถนนและทางเดินเท้า ลานเอนกประสงค์ สนามเด็กเล่น ที่ว่างภายในบริเวณสถานบัน ซึ่งที่ว่างเหล่านี้จะมีลักษณะสำคัญคือ เป็นที่ว่างขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน มีบทบาทความสำคัญต่อกิจกรรมประจำวัน อันได้แก่ การเดินทาง การรับประทานอาหาร ตลอดจนการเรียนการสอน ดังนั้นจึงมีการเข้าใช้อย่างสม่ำเสมอ

2) ที่ว่างที่มีการเข้าใช้ประมาณสัปดาห์ละครั้ง ได้แก่ สวนหย่อมที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้าง ตลอดจนสนามกีฬาที่ว่างเหล่านี้เป็นที่ว่างขนาดใหญ่ มีอยู่เฉพาะจุดมีบทบาทในการถูกใช้เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหรือออกกำลังกาย ซึ่งระยะเวลาเฉลี่ยต่อครั้ง ในการใช้ประโยชน์จะยาวนานกว่าที่ว่างในกลุ่มแรก ประชาชนจะอาศัยเวลาว่างในวันหยุดเพื่อเข้าไปพักผ่อนหรือเล่นกีฬาในพื้นที่ว่างเหล่านี้

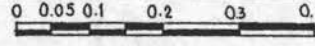
5.3.6 ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์

จากการศึกษาถึงระยะเวลาในการใช้ประโยชน์ ในที่ว่างนั้นพบว่า มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 3 กลุ่ม คือ

1) ที่ว่างที่มีระยะเวลาการใช้ประโยชน์ในช่วงสั้นๆ ประมาณ 15 - 20 นาที ได้แก่ ที่ว่างประเภทที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ถนนและทางเดินเท้า ลักษณะกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของที่ว่างในกลุ่มนี้จะเป็กิจกรรมที่ใช้เวลาไม่มากนัก ได้แก่ การสัญจร การจับจ่ายสินค้า การพบปะพูดคุย เป็นต้น

ศูนย์วิทยุโทรคมนาคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	แผนที่ 4.36	ชุมชนบริเวณการเคหะฯ ธนบุรี
 <p>0 0.05 0.1 0.2 0.3 0.4 ก.ม</p>	แสดง	พฤติกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่าง
สัญลักษณ์		

2) ที่ว่างที่มีระยะเวลาการใช้ประโยชน์ประมาณ 1/2-1 ชั่วโมง ได้แก่ ลานเอนกประสงค์ สวนหย่อม ที่ว่างภายในบริเวณสถานบันการศึกษา ที่ว่างเหล่านี้มีลักษณะกิจกรรมที่ต้องใช้เวลาอยู่บ้าง ซึ่งได้แก่ การรับประทานอาหาร การพักผ่อนและการออกกำลังกายของเด็กและนักเรียน

3) ที่ว่างที่มีระยะเวลาการใช้ประโยชน์มากกว่า 1 ชั่วโมงขึ้นไป ได้แก่ สนามเด็กเล่น ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้างและสนามกีฬา ลักษณะกิจกรรมหลักบนพื้นที่ว่างเหล่านี้คือ กิจกรรมการออกกำลังกาย ไม่ว่าจะเป็นการเล่นของเด็กๆ การเล่นกีฬาทีมและการออกกำลังกายในลักษณะต่างๆ ล้วนแล้วแต่ต้องการระยะเวลาในการประกอบกิจกรรมทั้งสิ้น

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าลักษณะของกิจกรรมการใช้ประโยชน์นั้นมีบทบาทอย่างมากต่อระยะเวลาในการใช้ประโยชน์ และมีความสอดคล้องกับความต้องการในการเข้าใช้ประโยชน์ด้วย เช่นกัน

5.3.7 ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุด

จากการศึกษาพบว่าที่ว่างเกือบทุกแห่ง มีช่วงเวลาในการใช้ประโยชน์สูงสุดระหว่างเวลา 16.00 น. - 18.00 น. เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่สภาพอากาศเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมกลางแจ้งต่างๆ นอกจากนั้นยังเป็นช่วงเวลาว่างของผู้คนส่วนใหญ่ แต่คงมีที่ว่างบางแห่งที่มีช่วงเวลาการใช้ประโยชน์สูงสุดนั้นแตกต่างออกไป ได้แก่ ถนนและทางเดินเท้าบริเวณเส้นทางสายหลัก ซึ่งจะมีการใช้ประโยชน์สูงอยู่เกือบตลอดวัน เนื่องจากเป็นจุดบริเวณที่มีความสำคัญและเป็นต้นสายของรถประจำทางถึง 3 สาย ส่วนสวนหย่อมนั้นจะมีการเข้าไปใช้ประโยชน์กันมากในช่วง 13.00 น.-16.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้คนเข้าไปหลบพักได้ร่มเงาของต้นไม้ เพื่อรับความชุ่มชื้นสดชื่นจากธรรมชาติ เพราะช่วงเวลาดังกล่าวไม่เหมาะต่อการประกอบกิจกรรมกลางแจ้งใดๆ เนื่องจากเป็นช่วงที่มีอากาศร้อนอบอ้าวสำหรับที่ว่างภายในบริเวณสถานบันการศึกษานั้น พบว่ามีการใช้ประโยชน์สูงสุดในช่วง 12.00 น.-13.00 น. ซึ่งเป็นช่วงพักเที่ยงของนักเรียน การมีขีดจำกัดทางด้านเวลาในการเข้าใช้ประโยชน์ ทำให้นักเรียนไม่คำนึงถึงสภาพอากาศมากนัก เมื่อมีเวลาว่างก็จะเข้าไปใช้ประโยชน์ที่ว่างทันที

5.3.8 การมีบทบาทร่วมกัน ของที่ว่างอื่นในชุมชน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือการมีบทบาทร่วมกันของที่ว่างอื่นในชุมชนการเคหะฯ ธานีนั้นจะเกิดขึ้น ในกลุ่มที่ว่างบางประเภท ที่มีลักษณะการเอื้ออำนวยประโยชน์ที่คล้ายคลึงกัน แต่จะมีความแตกต่างกันในด้านขนาดของพื้นที่ ขนาดของผู้ร่วมกิจกรรมที่ว่างที่มีบทบาทร่วมกันในลักษณะต่างๆ นั้น พอสรุปได้ดังนี้

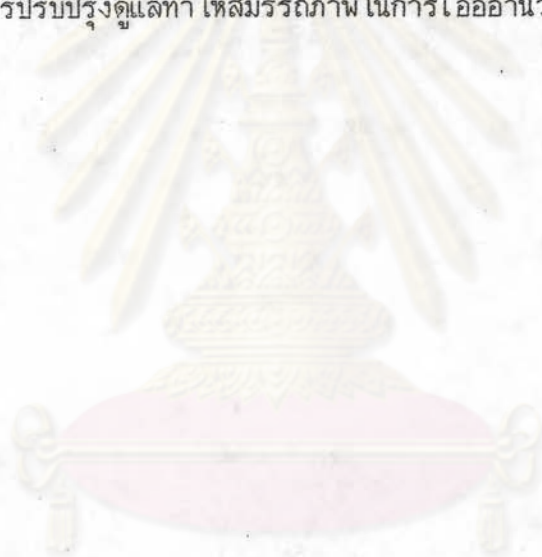
1) ที่ว่างที่มีบทบาทร่วมกันในการเป็นสถานที่เพื่อการพักผ่อน ได้แก่ ที่ว่างรอบบริเวณอาคารพักอาศัยในชุมชนและสวนหย่อม โดยลักษณะการใช้ประโยชน์ร่วมกันจะเกิดขึ้นจากการที่ ผู้คนที่พักผ่อนอยู่ภายในบริเวณบ้านเป็นประจำนั้น เปลี่ยนบรรยากาศการพักผ่อนในวันหยุดโดยการไปเดินเล่นที่สวนหย่อม ไปนั่งอ่านหนังสือ ไปนั่งเล่นพบปะพูดคุยกัน

2) ที่ว่างที่มีบทบาทร่วมกันในการเป็นสถานที่เพื่อการออกกำลังกาย ได้แก่ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา ที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้าง เด็กบางกลุ่มเมื่อต้องการเปลี่ยนกิจกรรมการวิ่งเล่นเป็นกีฬาประเภททีม ก็จำเป็นต้องหาพื้นที่ว่างที่ใหญ่กว่า

จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรมที่มากกว่า ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนจากการใช้ประโยชน์ในสนามเด็กเล่น มาเป็นสนามกีฬาในบาง โอกาส

ถึงแม้จะมีบทบาทร่วมกันอยู่บ้างของที่ว่างในชุมชน แต่ก็ เป็นเพียง การใช้ประโยชน์ร่วมกันในบาง โอกาสบาง เวลาเท่านั้น ที่ว่างส่วนใหญ่คงมีบทบาทเฉพาะของตัวเอง และมีปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการประชาชนในชุมชน

จากที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าระบบที่ว่างของชุมชน การเคหะฯ ธนบุรีนั้นเป็นระบบที่ว่างที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนจัดสร้างการ กระจายตัว ขนาดของพื้นที่ ลักษณะส่วนประกอบภายใน เป็นต้น แต่จากสภาพของบทบาทต่อสังคมนั้น ค่อนข้างมีขอบเขตจำกัด เนื่องจากลักษณะเฉพาะของชุมชนที่ไม่ได้เป็นชุมชนศูนย์กลาง ทำให้ระบบ ที่ว่างมีบทบาทเฉพาะภายในชุมชนเท่านั้น โดยที่ว่างแต่ละประเภทก็จะมีบทบาทที่หัดเทียมกัน และ ทำหน้าที่ในการรองรับกันสำรอง ความต้องการของผู้คนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ถึงแม้จะมีที่ว่าง บางแห่ง ที่ขาดการปรับปรุงดูแลทำให้สมรรถภาพในการใช้อำนวยประโยชน์ลดลง ไปบ้างก็ตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพรวมลักษณะเฉพาะของที่ว่างประเภทต่างๆ ในชุมชนเมือง

จากการศึกษาลักษณะของตัวอย่างพื้นที่ว่างที่ได้กำหนดไว้แล้วนั้น พบว่าที่ว่างแต่ละประเภทจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งแสดงให้เห็นได้ชัดว่าที่ว่างแต่ละประเภทนั้นจะมีรูปแบบเฉพาะ นอกจากนั้นแล้วยังพบว่าในเขตพื้นที่ที่แตกต่างกัน ลักษณะของที่ว่างที่ปรากฏก็มีความแตกต่างตามไปด้วย ซึ่งลักษณะเฉพาะตลอดจนความแตกต่างที่เกิดขึ้นนั้นพอจะสรุปได้ดังนี้

1 รูปแบบเฉพาะของที่ว่างรอบบริเวณอาคาร

ที่ว่างรอบบริเวณอาคารเป็นที่ว่างขนาดเล็กๆ ที่กระจุกกระจายอยู่ทั่วไปในเขตชุมชน จัดเป็นที่ว่างที่มีความสำคัญอีกประเภทหนึ่ง เพราะมีความใกล้ชิดกับประชาชนสูง และถ้าจะพิจารณาถึงขนาดพื้นที่ทั้งหมดในชุมชนแล้ว จะกลายเป็นที่ว่างที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งลักษณะรูปแบบเฉพาะของที่ว่างประเภทนี้ก็ได้แก่

1.1 ลักษณะเฉพาะ

ที่ว่างรอบบริเวณอาคารจะมีลักษณะที่เป็นที่ว่างส่วนบุคคล จนถึงที่ว่างที่เป็นพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะที่ว่างที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักไม่เกิน 250 เมตร จะมีลักษณะของการเป็นพื้นที่สาธารณะสูง ส่วนพื้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารภายในชุมชนที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักเกิน 250 เมตร จะมีลักษณะของความเป็นส่วนตัวอยู่ สาเหตุที่สำคัญคือ สภาพโดยรอบของที่ว่างหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือกิจกรรมของอาคารเหล่านั้นนั่นเอง

1.2 สภาพโดยรวม

สภาพโดยรวมของที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ก็คือ กิจกรรมของกลุ่มอาคารเหล่านั้น ซึ่งกิจกรรมของอาคารจะเป็นตัวบ่งชี้ลักษณะของที่ว่าง โดยกิจกรรมของอาคารที่เกี่ยวกับพาณิชยกรรมนั้น ที่ว่างโดยรอบจะมีลักษณะเป็นที่ว่างสาธารณะ แต่ในกรณีที่กิจกรรมหลักของอาคารคือ การพักอาศัย ที่ว่างโดยรอบก็จะมีลักษณะส่วนตัวทันที นอกจากนั้นในกรณีที่เป็นการพาณิชย์กึ่งพักอาศัย ที่ว่างก็จะมีลักษณะร่วมของความเป็นสาธารณะและความเป็นส่วนตัว โดยมีลักษณะเป็นที่ว่างกึ่งสาธารณะ ซึ่งประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ ภายใต้ขอบเขตการควบคุมของเจ้าของพื้นที่ หรือเจ้าของอาคาร

โดยทั่วไปแล้ว สภาพโดยรวมของที่ว่างรอบบริเวณอาคารที่ได้ทำการศึกษานั้น จะเป็นส่วนพาณิชยกรรม พักอาศัยและพาณิชยกรรมกึ่งพักอาศัยเท่านั้น โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนบริเวณเยาวราชพบว่าสภาพโดยรวมเป็นพาณิชยกรรมเสียส่วนใหญ่ ดังนั้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารของเยาวราชจึงมีลักษณะ ตั้งแต่กึ่งสาธารณะจนถึงสาธารณะ ผู้คนจากต่างพื้นที่ใกล้เคียงมีโอกาสได้เข้ามาใช้พื้นที่ว่างในระดับนี้อ่างหนาแน่น ต่างจากชุมชนบริเวณพักอาศัยอย่างบริเวณชุมชนการเคหะธนบุรีอย่างมาก เนื่องจากพื้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารส่วนใหญ่จะมีลักษณะความเป็นส่วนตัวสูง การเข้าไปใช้ประโยชน์ของบุคคลภายนอกมีน้อยหรือแทบจะไม่มีเลย ยกเว้นที่ว่างรอบบริเวณอาคารที่อยู่ติดกับถนนสายหลักเท่านั้น ส่วนในชุมชนอื่นๆ มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

1.3 ขนาดของพื้นที่

เนื่องจากที่ว่างรอบบรีเวณอาคารที่ได้ทำการศึกษามีขนาดเล็กมาก นอกจากนั้นแล้วมีเฉพาะบางชุมชนเท่านั้น ที่ขอบเขตของที่ว่างรอบบรีเวณอาคารจะปรากฏอย่างชัดเจน ชุมชนดังกล่าวได้แก่ ชุมชนบรีเวณสี่ลมซึ่งอาคารแต่ละหลังมีขนาดใหญ่และมีการควบคุมของกฎหมายควบคุมอาคารทำให้เกิดที่ว่าง รอบบรีเวณอาคารที่มีขนาดและขอบเขตที่ชัดเจน โดยมีขนาดของพื้นที่ว่างเฉลี่ยไม่เกิน 50 ตารางวา ยกเว้นอาคารที่มีลานจอดรถและชุมชนบรีเวณเกาะเคหะธนบุรี ซึ่งพื้นที่ว่างรอบอาคารพักอาศัยจะถูกกำหนดขึ้นอย่างชัดเจน โดยมีพื้นที่ว่างรอบบรีเวณอาคารเฉลี่ยไม่เกิน 10 ตารางวา ส่วนในชุมชนอื่นๆ ขอบเขตของที่ว่างรอบบรีเวณอาคารค่อนข้างไม่ชัดเจน เนื่องจากกิจกรรมของพื้นที่ มีผลทำให้เกิดการเชื่อมต่อของที่ว่างรอบบรีเวณอาคารกับถนนและทางเดินเท้าขึ้น

1.4 การเข้าถึง

การเข้าถึงพื้นที่ว่างรอบบรีเวณอาคารนั้น จะมีความแตกต่างกันอย่างมากของกลุ่มอาคารที่อยู่ติดกับถนนสายหลัก กับกลุ่มอาคารที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักมากกว่า 250 เมตร โดยพบว่าชุมชนบรีเวณถนนสี่ลมมีความแตกต่างสูงที่สุด คือ การเข้าถึงพื้นที่ว่างรอบบรีเวณอาคารที่อยู่ลึกเข้าไปจะใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 5 นาที

โดยทั่วไปการเข้าถึงพื้นที่ว่างรอบบรีเวณอาคารที่อยู่ติดกับถนนสายหลักเฉลี่ยเท่ากับ 15-20 นาที ส่วนการเข้าถึงที่ว่างรอบบรีเวณอาคารที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักมากกว่า 250 เมตรเฉลี่ยประมาณ 5 นาที นั้นแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ว่างรอบบรีเวณอาคารที่ติดกับถนนสายหลักนั้น กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์นอกจากจะเป็นคนในพื้นที่แล้ว ยังเป็นบุคคลภายนอกพื้นที่อีกด้วย ส่วนจากพื้นที่ใดบ้างต้องศึกษาจากบทบาทของที่ว่างต่อไป และกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ของที่ว่างรอบบรีเวณอาคารที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักมากกว่า 250 เมตร ก็จะเป็นคนในพื้นที่ชุมชนและผู้ที่อาศัยอยู่ในบรีเวณใกล้เคียงเท่านั้น สำหรับเวลาเฉลี่ยของการเข้าถึงพื้นที่ว่างรอบบรีเวณอาคารในชุมชนเขตพื้นที่ศึกษาทั้งหมดเท่ากับ 5-10 นาที

1.5 รูปแบบการพัฒนา

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการพัฒนาของที่ว่างรอบบรีเวณอาคาร ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้นๆ ของกลุ่มบุคคลทั้งในและนอกชุมชน จนทำให้เกิดเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้น ได้แก่ ที่ว่างรอบบรีเวณอาคารขนาดเล็กในย่านการค้าและแหล่งชุมชน สำหรับอีกส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการจัดสร้างพื้นที่ว่าง ตลอดจนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ลงไปในพื้นที่ ทำให้มีผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งได้แก่ บรีเวณที่ว่างรอบบรีเวณอาคารขนาดใหญ่ เป็นต้น

1.6 ลักษณะของส่วนประกอบ

ส่วนประกอบที่สำคัญของที่ว่างรอบบรีเวณอาคาร ได้แก่

- ร้านค้า ซึ่งพบอยู่ทั่วไปในเขตชุมชนพื้นที่ศึกษา ซึ่งจำนวนร้านค้าจะหนาแน่นในเขตชุมชนที่เป็นชุมชนศูนย์กลางการค้า ได้แก่ ชุมชนเยาวราช และชุมชนราษฎร์บูรณะ ส่วนชุมชนย่านพักอาศัยอย่างชุมชนเคหะธนบุรี พบว่ามีร้านค้าเบาบางมาก

- ต้นไม้ พุ่มไม้ ส่วนใหญ่บรีเวณที่ว่างรอบบรีเวณอาคารจะเป็นไม้ขนาดเล็ก กลาง ไม้พุ่ม ซึ่งใช้ตกแต่งพื้นที่ว่างเพื่อความสวยงามเป็นสำคัญ ซึ่งจะพบเห็นได้ในทุกพื้นที่

- ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน นับเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับที่ว่างโดยทั่วไปแต่สำหรับที่ว่างที่มีขนาดค่อนข้างเล็ก เช่น ที่ว่างรอบบริเวณอาคารโดยเฉพาะในชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินสูงนั้น ที่นั่งและบริเวณพักผ่อนแทบจะไม่ปรากฏให้เห็นเลย ยกเว้นบางบริเวณที่มีขนาดกว้างขวางเท่านั้น

- สภาพพื้นผิว ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นลาดแข็ง ซึ่งมีพื้นคอนกรีตและปูกระเบื้องต่าง ๆ

1.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พักผ่อน (ร้อยละ)	45.50%
ออกกำลังกาย (ร้อยละ)	2.50%
ประกอบกิจกรรมอื่น (ร้อยละ)	52.00%
กิจกรรมที่นิยมสูงสุด	ซื้อขายนินจา
กิจกรรมที่นิยมรองลงมา	นั่งสนทนา
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	เป็นประจำเกือบทุกวัน
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุด	16.00-18.00 น.
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์รองลงมา	11.00-13.00 น.
ระยะเวลาเฉลี่ยในการใช้ประโยชน์ (ต่อครั้ง)	25-30 นาที
ค่าใช้จ่าย (ต่อครั้ง)	20-25 คน
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	2-3 คน
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	
เพื่อน (ร้อยละ)	32.50
สมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ)	32.00
มาคนเดียว (ร้อยละ)	35.00
อื่นๆ (ร้อยละ)	-
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อวัน (วันธรรมดา)	คน
ลักษณะความหนาแน่น	ปานกลาง-เบาบาง
ขอบเขตการให้บริการ	1.0-1.5 กิโลเมตร
ที่ว่างอื่นในชุมชนที่มีบทบาทร่วมกัน	-

2 รูปแบบเฉพาะของที่ว่างบริเวณลานจอดรถ

บริเวณลานจอดรถจัดเป็นที่ว่างประเภทหนึ่ง ที่มีข้อกำหนดในการเข้าใช้ประโยชน์ทำให้พื้นที่ดังกล่าวไม่มีบทบาทมากนักในแง่ของการเป็นพื้นที่ว่าง เพื่อรองรับความต้องการในการประกอบกิจกรรมของคนในชุมชน ซึ่งในปัจจุบันจำนวนรถยนต์ที่เพิ่มขึ้นอย่างมากทำให้เกิดความต้องการพื้นที่บริเวณลานจอดรถมีมากขึ้นประกอบกับพื้นที่เพื่อใช้จอดรถขยายโดยเฉพาะนั้นมีน้อย เนื่องจากให้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า ดังนั้นปัจจุบันบริเวณลานจอดรถดังกล่าวจึงได้มีการรื้อพื้นที่ว่างส่วนอื่นๆ ของชุมชนเมือง ทำให้การขาดแคลนพื้นที่ว่างในชุมชนมีมากขึ้น ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการสร้างอาคารเพื่อใช้เป็นลานจอดรถขยายแล้วก็ตาม แต่พื้นที่ลานจอดรถที่เกิดขึ้นไม่เพียงพอต่อความต้องการของ

จำนวนยวดยานที่มี ทำให้การรुक้าพื้นที่ว่างอื่นก็ยังคงมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามบริเวณลานจอดรถก็จัดได้ว่าเป็นที่ว่างอีกประเภทหนึ่งในชุมชนเมือง จากการศึกษาพบว่าบริเวณลานจอดนั้นมีลักษณะดังนี้

2.1 ลักษณะเฉพาะ

ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นพื้นที่กึ่งลักษณะ การเข้าใช้ประโยชน์จะถูกกำหนดโดยเจ้าของพื้นที่ในลักษณะของการเก็บค่าบริการ ลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นกับบริเวณลานจอดทั่วไปไม่ว่าจะอยู่ห่างจากถนนสายหลักมากน้อยเพียงใดก็ตาม หรืออีกนัยหนึ่งก็คือระยะห่างจากถนนสายหลักไม่มีผลกระทบต่อบริเวณลานจอดรถ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าในบริเวณชุมชนที่หนาแน่นจะมีการตัดแปลงบริเวณที่ว่างส่วนต่างๆ ในพื้นที่เพื่อทำเป็นลานจอดเพื่อเก็บค่าบริการ พื้นที่ว่างสำคัญที่ถูกตัดแปลงเป็นลานจอดก็คือ ที่ว่างในบริเวณศาสนสถาน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนบริเวณเสาชิงช้า หรือชุมชนบริเวณเยาวราช ลานจอดที่มีขนาดใหญ่ของชุมชนก็คือ ลานจอดภายในบริเวณวัดหรือศาลเจ้านั้นเอง

2.2 สภาพโดยรวม

จากการศึกษาพบว่าสภาพโดยรวมบริเวณลานจอดรถในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นย่านพาณิชย์กรรม ซึ่งบริเวณลานจอดที่เกิดขึ้นก็เพื่อรองรับปริมาณรถยนต์ที่เข้ามาติดต่อธุรกิจการค้าภายในพื้นที่ นอกจากนั้นจะพบว่าสภาพโดยรวมมีผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์บริเวณลานจอด สภาพโดยรวมที่เป็นเขตพาณิชย์กรรมจะส่งผลทำให้มีการใช้พื้นที่ลานจอดรถหนาแน่น โดยเฉพาะบริเวณย่านธุรกิจสำคัญๆ เช่น บริเวณเยาวราชและสีลม ปริมาณรถยนต์ในบริเวณลานจอดจะมีปริมาณหนาแน่นมาก สำหรับสภาพโดยรวมที่เป็นเขตพักอาศัย และไม่มีบทบาทมากนักในเชิงธุรกิจ เช่น ชุมชนบริเวณเคหะธนบุรีนั้น ปริมาณรถยนต์ในลานจอดค่อนข้างเบาบาง บริเวณลานจอดสามารถใช้เป็นที่พักผ่อนออกกำลังกายสำหรับเด็กเล็กๆ ให้เข้าไปวิ่งเล่นได้

2.3 ขนาดของพื้นที่

ขนาดของพื้นที่เฉลี่ยของบริเวณลานจอดภายในชุมชนเขตพื้นที่ศึกษาเท่ากับ 1 ไร่ โดยพื้นที่มีขนาดเล็กที่สุดเท่ากับ 0.23 ไร่ และบริเวณลานจอดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดเท่ากับ 1.7 ไร่ ซึ่งเป็นลานจอดในชุมชนบริเวณตลาดบางปะกอก และชุมชนบริเวณถนนสีลม ตามลำดับ

2.4 รูปแบบการพัฒนา

รูปแบบการพัฒนาของพื้นที่บริเวณลานจอด ที่ทำการศึกษาล้วนใหญ่เกิดขึ้นจากการใช้พื้นที่ว่างส่วนอื่นของชุมชนดัดแปลงใช้เป็นบริเวณลานจอดขึ้น หรือไม่มีการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้นๆ อย่างสม่ำเสมอ ทำให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่จอดรถไป โดยส่วนใหญ่จะเป็นลานจอดรถในบริเวณชุมชนที่เป็นศูนย์กลางความเจริญมาตั้งแต่อดีต เนื่องจากขาดการวางแผนชุมชนเพื่อจัดเตรียมที่ว่างบริเวณลานจอดไว้ แต่สำหรับในชุมชนที่เพิ่งเริ่มขยายตัว จะเห็นว่ามีการจัดสร้างบริเวณลานจอดไว้บ้าง แต่ถึงอย่างไรก็ตามบริเวณลานจอดที่จัดสร้างก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ลักษณะการเข้าครอบครองพื้นที่ว่างส่วนอื่นเพื่อใช้เป็นลานจอดรถถึงเกิดขึ้นทั่วไป

2.5 ลักษณะของส่วนประกอบ

ลักษณะของส่วนประกอบอื่นๆ ที่สำคัญในบริเวณลานจอดนั้นแทบไม่มีเลยส่วนประกอบที่พบบ้างเล็กน้อย ได้แก่

- ต้นไม้ พุ่มไม้ ส่วนใหญ่เป็นไม้ขนาดกลาง-เล็ก ซึ่งพบอยู่น้อยมาก

- ส่วนบริการ ได้แก่ ตู้ยามรักษาการณ์หรือจุดเก็บค่าบริการ ซึ่งพบได้อยู่ทั่วไป
- สภาพพื้นผิว พื้นผิวส่วนใหญ่ของบริเวณลานจอดเป็นพื้นคอนกรีตและพื้นโรยหินซึ่งอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม นอกจากนั้นสภาพทั่วไปของบริเวณลานจอดยังทำให้รู้สึกแห้งแล้ง หดหู่ ซึ่งมีผลต่อสุนทรียภาพของชุมชนเป็นอย่างมาก

2.6 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พักผ่อน (ร้อยละ)	6.67
ออกกำลังกาย (ร้อยละ)	6.67
ประกอบกิจกรรมอื่น (ร้อยละ)	86.67
กิจกรรมที่นิยมสูงสุด	จอดรถ
กิจกรรมที่นิยมรองลงมา	วิ่งเล่น เล่นเกมส์
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	*
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์สูงสุด	11.00-14.00 น.
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์รองลงมา	17.00-18.00 น.
ระยะเวลาเฉลี่ยในการใช้ประโยชน์ (ต่อครั้ง)	*
ค่าใช้จ่าย (ต่อครั้ง)	*
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม (ต่อครั้ง)	*
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	*
เพื่อน (ร้อยละ)	*
สมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ)	*
มาคนเดียว (ร้อยละ)	*
อื่นๆ (ร้อยละ)	*
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อวัน (วันธรรมดา)	ปานกลาง
ลักษณะความหนาแน่น	*
ขอบเขตการให้บริการ	ถนนและทางเดินเท้า
ที่ว่างอื่นในชุมชนที่มีบทบาทร่วมกัน	

3 รูปแบบเฉพาะของถนนและทางเดินเท้า

โดยปกติแล้วถนนและทางเดินเท้าั้นจะมีบทบาทเฉพาะคือ ใช้เพื่อการสัญจรเท่านั้น แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว ยังมีการใช้ประโยชน์จากบริเวณถนนและทางเดินเท้าในลักษณะอื่นๆ ที่แตกต่างกันออกไป ถนนและทางเดินเท้าจัดเป็นที่ว่างอีกประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะ และมีบทบาทที่สำคัญมากต่อชุมชน จากการศึกษาพบว่าลักษณะรูปแบบของถนนและทางเดินเท้าในเขตพื้นที่ศึกษามีดังนี้

3.1 ลักษณะเฉพาะ

ถนนและทางเดินเท้าส่วนใหญ่จะเป็นสาธารณะประโยชน์ ยกเว้นถนนซอยและทางเดินเท้าบางเส้นทางที่เป็นทางส่วนบุคคล ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณชุมชนที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักมากกว่า 250 เมตรขึ้นไป

3.2 สภาพโดยรวม

สภาพโดยรวมของถนนและทางเดินเท้าในเขตพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ จะเป็นบริเวณพาณิชย์กรรมและบริเวณเขตที่อยู่อาศัย ซึ่งสภาพโดยรวมนั้นมีผลอย่างมากต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้น ถนนและทางเดินเท้า บริเวณเขตพาณิชย์กรรมจะถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ นอกจากจะใช้เพื่อการสัญจรแล้ว ยังใช้ในการประกอบกิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ การใช้เป็นที่ตั้งวางสินค้า การซื้อขายสินค้า การพักผ่อนและใช้ตั้งวางป้ายประกาศต่างๆ เป็นต้น ส่วนถนนและทางเดินเท้าในเขตชุมชนพักอาศัยนั้น จะถูกใช้เพื่อการสัญจรเป็นหลักกิจกรรมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกายและการพักผ่อน ซึ่งมีการใช้ประโยชน์ที่ค่อนข้างเบาบาง

3.3 ขนาดของพื้นที่

ขนาดของถนนและทางเดินเท้าในเขตพื้นที่ศึกษานั้น พบว่าขนาดของถนนสายหลักมีขนาดความกว้างตั้งแต่ 4 ช่องทางวิ่งถึง 10 ช่องทางวิ่ง ส่วนบริเวณทางเดินเท้าจะมีขนาดเฉลี่ย 3-4 เมตร ในขณะที่ถนนและทางเดินเท้าบริเวณที่อยู่ห่างจากถนนสายหลัก จะมีลักษณะการใช้ร่วมกันและมีขนาดเฉลี่ยประมาณ 4 เมตร เท่านั้น

3.4 การเข้าถึง

สำหรับเวลาที่ใช้ในการเดินทางเพื่อเข้ามาใช้ประโยชน์ ในบริเวณถนนและทางเดินเท้าภายในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ประโยชน์บนเส้นทางเดินเท้า นั้น พบว่าเวลาที่ใช้ในการเดินทางมีตั้งแต่ไม่น้อยกว่า 5 นาที จนถึง 45 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของชุมชนในแต่ละแห่งแต่เวลาเฉลี่ยในการเดินทางเพื่อเข้ามาใช้ประโยชน์จากที่ว่างประเภทนี้เท่ากับ 15-20 นาที โดยบริเวณชุมชนที่การเข้าถึงมีเวลาสูงสุดคือ ชุมชนบริเวณถนนเยาวราช รองลงมาได้แก่ ชุมชนบริเวณถนนสีลม ชุมชนบริเวณราชวัตรบูรณะ ชุมชนบริเวณเสาชิงช้า และชุมชนบริเวณเคหะธนบุรี ตามลำดับ

3.5 รูปแบบการพัฒนา

จากการศึกษาพบว่า ถนนและทางเดินเท้าส่วนใหญ่เป็นเส้นทางที่ถูกจัดสร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์เพื่อการคมนาคม โดยเฉพาะถนนสายหลักและทางเดินเท้าทั้ง 2 ฝั่งแต่สำหรับเส้นทางบางเส้นทางพบว่า มีการใช้เป็นที่สัญจรมาตั้งแต่สมัยอดีต จนปัจจุบันจึงมีการปรับปรุงให้มีขนาดและสภาพที่เหมาะสมมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นถนนและทางเท้าที่มีการใช้ประโยชน์ร่วมกันและอยู่ภายในบริเวณชุมชนซึ่งอยู่ห่างจากถนนสายหลัก

3.6 ลักษณะของส่วนประกอบ

ถนนและทางเท้าจัดเป็นสาธารณูปโภคสาธารณูปการอีกรูปแบบหนึ่งของเมือง ซึ่งนอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความเจริญของชุมชนนั้นๆ แล้ว ยังเป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์สูงไม่ว่าจะเป็นการสัญจรหรือการใช้ประโยชน์ด้านอื่น ดังนั้นจะเห็นว่าบริเวณถนนและทางเดินเท้าจะมีส่วนประกอบต่างๆ มากมาย ได้แก่

- ร้านค้า พบว่าถนนและทางเดินเท้าส่วนใหญ่จะมีร้านค้าตั้งอยู่หรือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นร้านค้าขนาดใหญ่จนถึงหาบเร่แผงลอย โดยเฉพาะในเขตชุมชนย่านใจกลางเมืองและย่านพาณิชย์กรรม จะมีร้านค้า หาบเร่แผงลอยอยู่อย่างหนาแน่น และเป็นสิ่งดึงดูดที่ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ของถนนและทางเดินเท้ามากขึ้นด้วย

- ดันไม้ พุ่มไม้ ถนนและทางเดินเท้าที่รกร้างนั้นย่อมเป็นสภาพที่น่าชื่นชม และเป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นส่วนที่เพิ่มความงามให้แก่ชุมชน สำหรับถนนและทางเดินเท้าในเขตพื้นที่ศึกษานั้นส่วนใหญ่เป็นไม้ขนาดกลางที่พอให้ร่มเงาได้บ้าง ในขณะที่สัญจร แต่สำหรับบางชุมชนซึ่งได้แก่ชุมชนบริเวณถนนเยาวราชนั้น ไม่มีต้นไม้ที่พอจะให้ร่มเงาในขณะที่สัญจรได้เลย เพราะต้นไม้ที่พอจะมีให้เห็นก็เป็นเพียงไม้พุ่มเล็กๆ เท่านั้น

สภาพทั่วไปของต้นไม้และพุ่มไม้ นั้น จะอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างเสื่อมโทรม เพราะบริเวณที่ปลูกสร้างไม่ว่าจะเป็นบนทางเท้า หรือบริเวณเกาะกลางถนนก็ตาม เป็นบริเวณที่ได้รับความกระทบกระเทือนอย่างมากจากการสัญจร นอกจากนั้นบริเวณพื้นคอนกรีตรอบข้างมีผลอย่างมากต่อปริมาณอากาศในดิน และการถ่ายเทอากาศ ตลอดจนการดูดซึมสารอาหารของรากซึ่งทำให้สภาพต้นไม้โดยทั่วไปอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม และไม่สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อผู้สัญจรได้อย่างเต็มที่

- ที่นั่งและบริเวณพักผ่อนนั้นว่าเป็นองค์ประกอบอีกชนิดหนึ่งที่จะเพิ่มบทบาทใหม่ให้กับถนนและทางเดินเท้า สำหรับในเขตพื้นที่ศึกษาพบว่า มีเฉพาะบางจุดเท่านั้นที่ได้มีการจัดที่นั่งและบริเวณพักผ่อนเอาไว้ ซึ่งลักษณะของที่นั่งและบริเวณพักผ่อนดังกล่าวจะเป็นเพียงการนำเอาเก้าอี้ หรือที่นั่งมาตั้งเรียงรายไว้เท่านั้น ซึ่งได้แก่ บริเวณทางเดินเท้าริมถนนสีลมบางตอน ส่วนในบางพื้นที่ที่มีการจัดที่นั่ง และบริเวณพักผ่อนไว้ ก็เป็นประโยชน์ทางการค้าคือ จะจัดที่นั่งไว้เพื่อบริการแก่ลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการของตนเท่านั้นได้แก่ ทางเท้าริมถนนสุขสวัสดิ์ บริเวณหน้าตลาดบางปะกอก

- สิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่พบทั่วไปบริเวณถนนและทางเดินเท้าในเขตพื้นที่ศึกษาคือ ตู้โทรศัพท์สาธารณะ ที่ทิ้งขยะ จุดบริการน้ำดื่ม ตู้ไปรษณีย์ ชุมปิดประกาศ ป้ายสัญญาณการจราจร ป้ายบอกตำแหน่งสถานที่ ศาลาบริเวณจุดรับส่งผู้โดยสาร ตลอดจนแสงไฟส่องสว่างในเวลากลางคืน แต่สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นมีจำนวนน้อยประกอบกับอยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรม จนไม่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากนัก โดยเฉพาะในบางชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณถนนและทางเดินเท้าแทบไม่มีเลย ได้แก่ บริเวณถนนและทางเดินเท้าในชุมชนบริเวณตลาดบางปะกอก ราษฎร์บูรณะ และชุมชนบริเวณการเคหะธนบุรี รวมไปถึงชุมชนบริเวณถนนเยาวราช ซึ่งเป็นบริเวณที่สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ นั้นมีอยู่อย่างเบาบางและอยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมมาก

- สภาพพื้นผิว โดยทั่วไปสภาพพื้นผิวของถนนและทางเดินเท้าจะมีลักษณะลาดแข็ง (PAVED) ซึ่งมีทั้งพื้นคอนกรีตและพื้นลาดยางแอสฟัลท์

3.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พักผ่อน (ร้อยละ)	15.00
ออกกำลังกาย (ร้อยละ)	8.00
ประกอบกิจกรรมอื่นๆ (ร้อยละ)	77.00
กิจกรรมที่นิยมสูงสุด	สัญจร
กิจกรรมที่นิยมรองลงมา	ซื้อขายสินค้า
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	เป็นประจำเกือบทุกวัน
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์	16.00-18.00 น.

ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์รองลงมา	14.00-16.00 น.
ระยะเวลาเฉลี่ยในการใช้ประโยชน์ (ต่อครั้ง)	20-25 นาที
ค่าใช้จ่าย (ต่อครั้ง)	15-20 นาที
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม (ต่อครั้ง)	2-3 คน
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	
เพื่อน (ร้อยละ)	40.50
สมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ)	24.50
มาคนเดียว (ร้อยละ)	35.00
อื่นๆ (ร้อยละ)	-
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อครั้ง (วันธรรมดา)	-
ลักษณะความหนาแน่น	ปานกลาง
ขอบเขตการให้บริการ	1.5-2.0 กิโลเมตร
ที่ว่างอื่นในชุมชนที่มีบทบาทร่วมกัน	-

4. รูปแบบเฉพาะของลานเอนกประสงค์

ลานเอนกประสงค์ เป็นที่ว่างอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีอยู่ทั่วไปในเขตชุมชนจากตัวอย่างเขตพื้นที่ศึกษามีเพียงชุมชนบริเวณราษฎร์บูรณะเท่านั้น ที่ไม่ปรากฏลักษณะที่ว่างประเภทลานเอนกประสงค์ ส่วนในบริเวณชุมชนอื่นลานเอนกประสงค์ก็ถูกจัดเป็นที่ว่างอีกประเภทหนึ่งในชุมชน โดยมีลักษณะรูปแบบดังต่อไปนี้

4.1 ลักษณะเฉพาะ

ลานเอนกประสงค์ในเขตบริเวณชุมชนที่ใช้ทำการศึกษานั้น พบว่าพื้นที่ทั้งหมดมีลักษณะเป็นพื้นที่สาธารณะ ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง

4.2 สภาพโดยรอบ

จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ลานเอนกประสงค์จะอยู่ภายในบริเวณแหล่งพาณิชย์กรรมและบริเวณพักอาศัยหนาแน่น ด้วยเหตุที่ว่าลานเอนกประสงค์หรือลานกิจกรรมนั้นเป็นพื้นที่ว่างที่มีลักษณะการใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง และมีรูปแบบของที่ว่างในชุมชนที่ชัดเจนกว่าที่ว่างรอบบริเวณอาคาร ลานจอดรถตลอดถนนและทางเดินเท้า ดังนั้นบริเวณลานเอนกประสงค์จึงเป็นบริเวณที่มีลักษณะเด่นของชุมชนนั้น แสดงอยู่อย่างเห็นได้ชัด อย่างเช่น องค์ประกอบภายในหรือแม้แต่ลักษณะ และขนาดของที่ว่างบริเวณลานหน้าศาลเจ้าแม่ประตูในชุมชนเยาวราช ซึ่งจะมีขนาดเล็กคับแคบ และจะมีส่วนประกอบภายในเป็นศิลปะของจีนทั้งสิ้น ส่วนบริเวณสี่ลมพลาชานั้นจะเป็นลานเอนกประสงค์ที่ทันสมัย มีองค์ประกอบภายในที่ถูกจัดแต่งอย่างสวยงาม เป็นลานเอนกประสงค์ที่อยู่ท่ามกลางกลุ่มอาคารขนาดใหญ่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จัดว่าเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ ที่ปรากฏขึ้นภายในลานเอนกประสงค์

4.3 ขนาดพื้นที่

จากการศึกษาพบว่า ขนาดพื้นที่เฉลี่ยของลานเอนกประสงค์เท่ากับ 2-3 ไร่ โดยลานเอนกประสงค์ที่มีขนาดเล็กที่สุดเท่ากับ 0.02 ไร่ เป็นลานเอนกประสงค์บริเวณเยาวราช และบริเวณที่มีขนาดใหญ่ที่สุดเท่ากับ 9.375 ไร่ อยู่ในเขตชุมชนบริเวณเสาชิงช้า

4.4 การเข้าถึง

การเข้าถึงพื้นที่ลานเอนกประสงค์โดยทั่วไปเฉลี่ยเท่ากับ 10-15 นาที โดยการเดินทางด้วยรถยนต์ จากการศึกษาพบว่า ขนาดของที่ว่างตลอดจนกิจกรรมภายในมีผลต่อระยะเวลาการเดินทางเข้ามาใช้ประโยชน์ด้วย ที่ว่างที่มีขนาดใหญ่และมีลักษณะกิจกรรมที่หลากหลาย จะใช้เวลาเดินทางเพื่อเข้ามาใช้ประโยชน์ค่อนข้างสูง แต่ลานเอนกประสงค์ขนาดเล็กและมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์นั้น การเข้าถึงจะใช้เวลาอันน้อย นั้นแสดงให้เห็นว่ามีเฉพาะคนในบริเวณพื้นที่เท่านั้นที่เข้ามาใช้ประโยชน์

4.5 รูปแบบการพัฒนา

ลานเอนกประสงค์จัดเป็นที่ว่างประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นบริเวณที่เกิดจากการจัดสร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ ดังนั้นลักษณะของพื้นที่จึงมีความสอดคล้องกับลักษณะความต้องการของคนในชุมชน ตลอดจนลักษณะของชุมชนนั้น

4.6 ลักษณะของส่วนประกอบ

ลักษณะส่วนประกอบที่สำคัญ ได้แก่

- ร้านค้า ร้านค้าที่พบส่วนใหญ่จะเป็นร้านค้าขนาดเล็กที่ขายอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนประกอบที่ช่วยทำให้กิจกรรมในพื้นที่นั้นคึกคักมากขึ้น
 - ต้นไม้ พุ่มไม้ ส่วนใหญ่เป็นไม้ขนาดกลาง-ไม้พุ่ม มีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการตกแต่งเท่านั้น ยกเว้นในบริเวณลานเอนกประสงค์ขนาดใหญ่
 - ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน นับเป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญมากต่อการใช้ประโยชน์ ซึ่งโดยทั่วไปพบว่าที่นั่งและบริเวณพักผ่อนจะเป็นลักษณะของเก้าอี้ที่นั่ง ซึ่งนำมาจัดตั้งไว้เท่านั้น โดยขาดการพิจารณาทางด้านของความงามและการใช้ประโยชน์
 - บ่อน้ำ น้ำพุ น้ำตกจะพบในเฉพาะบางจุดเท่านั้น โดยเฉพาะในบริเวณลานเอนกประสงค์ขนาดใหญ่
 - สิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่พบอยู่ทั่วไปในพื้นที่ลานเอนกประสงค์ได้แก่ บริเวณที่ทิ้งขยะ โคมไฟส่องสว่างในเวลากลางคืน ป้ายประกาศ ตลอดจนป้อมยาม
 - สภาพพื้นผิว สภาพพื้นผิวของลานเอนกประสงค์ส่วนใหญ่เป็นพื้นลาดแข็งที่มีการตกแต่งค่อนข้างสวยงามและอยู่ในสภาพดี พื้นผิวส่วนใหญ่จะเป็นพื้นคอนกรีต
- จากลักษณะองค์ประกอบที่มีในบริเวณลานเอนกประสงค์ จะเห็นว่าลานเอนกประสงค์เป็นที่ว่างที่มีการเอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์ไม่มากประเภทหนึ่ง พร้อมกันนั้นการใช้ประโยชน์ของผู้คนในชุมชนก็ค่อนข้างแน่นเช่นกัน

4.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พักผ่อน (ร้อยละ)	55.00
ออกกำลังกาย (ร้อยละ)	13.75
ประกอบกิจกรรมอื่น (ร้อยละ)	31.25
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมสูงสุด	นั่งพักผ่อน สนทนา
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมรองลงมา	รับประทานอาหาร
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	เป็นประจำเกือบทุกวัน

ช่วงเวลาในการเข้าใช้ประโยชน์สูงสุด	16.00-20.00 น.
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์รองลงมา	13.00-16.00 น.
ระยะเวลาที่มีการใช้ประโยชน์ (ต่อครั้ง)	1 ชั่วโมงครึ่ง-2 ชั่วโมง
ค่าใช้จ่าย (ต่อครั้ง)	30-35 บาท
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม (ต่อครั้ง)	2-3 คน
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	
เพื่อน (ร้อยละ)	46.25
สมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ)	32.50
มาคนเดียว (ร้อยละ)	21.25
อื่นๆ (ร้อยละ)	-
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อวัน (วันธรรมดา)	280-300 คน
ลักษณะความหนาแน่น	ปานกลาง
ขอบเขตการให้บริการ	1.0-1.5 กิโลเมตร
ที่ว่างอื่นในชุมชนที่มีบทบาทร่วมกัน	-

5 รูปแบบเฉพาะของสนามเด็กเล่น

สนามเด็กเล่น จัดเป็นบริเวณสำหรับเด็กเพื่อใช้ในการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาซึ่งส่วนมากจะพบเฉพาะบริเวณที่เป็นเขตชุมชนที่เป็นบริเวณพักอาศัย ในเขตพื้นที่ศึกษาชุมชนที่มีลักษณะที่ว่างที่เป็นบริเวณที่เล่นสำหรับเด็กนั้น พบว่า มีเฉพาะชุมชนบริเวณเสาชิงช้า และชุมชนบริเวณการเคหะธนบุรี ซึ่งบริเวณที่เด็กเล่นหรือสนามเด็กเล่นมีลักษณะรูปแบบเฉพาะดังนี้

5.1 ลักษณะเฉพาะ

บริเวณที่เล่นสำหรับเด็กหรือสนามเด็กเล่นนี้ มีลักษณะเฉพาะที่เป็นสาธารณะ เด็กๆ สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ทุกๆ คน

5.2 สภาพโดยรอบ

สภาพโดยรอบของบริเวณสนามเด็กเล่นพบว่า ในพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง จะมีสภาพโดยรอบเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่จะสามารถพบเห็นเด็กๆ ออกมาวิ่งเล่นบนถนนและออกมาประกอบกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ดังนั้นการจัดสร้างที่ว่างขึ้นสำหรับเด็กจึงเป็นสิ่งจำเป็น ส่วนบริเวณชุมชนที่เป็นย่านศูนย์รวมกิจกรรมและความเจริญอย่างเช่น แขวงราช สีสลมและราชบุรีบูรณะนั้น ไม่ปลอดภัยและเต็มไปด้วยผู้คนแปลกหน้า ดังนั้นเด็กๆ จึงอยู่แต่เฉพาะในบริเวณบ้าน ไม่ออกมาสัมผัสกับโลกภายนอกมากนัก ทำให้ไม่มีการจัดที่ว่างสำหรับกิจกรรมของเด็กชั้นเด็กๆ ที่ต้องการออกมาประกอบกิจกรรมจำเป็นต้องแสวงหาที่ว่างกันเอาเอง ไม่ว่าจะเป็นบนทางเท้า ริมถนน ตรอก ซอย ตลอดจนที่ว่างบริเวณสถาบันต่างๆ เป็นต้น

5.3 ขนาดของพื้นที่

จากการศึกษาขนาดของพื้นที่สนามเด็กเล่น พบว่ามีขนาดของพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 1 ไร่ ที่ว่างสำหรับเด็กเล่นขนาดที่มีขนาดเล็กมีขนาดเพียง 0.13 ไร่ เป็นที่ว่างเล็กๆ ที่มีอุปกรณ์เด็กเล่นเพียงไม่กี่ชิ้น ส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์สำหรับเด็กเล็ก ส่วนสนามเด็กเล่นที่มีขนาดใหญ่มีขนาดถึง 1.5 ไร่ เป็นสนามเด็กเล่นสำหรับเด็กโตโดยมีอุปกรณ์เครื่องเล่นประมาณ 7-8 ชิ้น

5.4 การเข้าถึง

การเข้าถึงพื้นที่สนามเด็กเล่นจะใช้เวลาในการเดินทางเฉลี่ยประมาณ 10 นาที ซึ่งเป็นการเดินทางด้วยเท้า ขนาดของพื้นที่มีผลต่อการเข้าถึงเช่นกัน สนามเด็กเล่นที่มีขนาดเล็กจะใช้เวลาในการเดินทางเข้าไปใช้ประโยชน์จะใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที ในขณะที่สนามเด็กเล่นที่มีขนาดใหญ่กว่า จะใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 10-15 นาที ซึ่งทั้งหมดเป็นการเดินเท้าเพื่อเข้ามาใช้ประโยชน์

5.5 รูปแบบการพัฒนา

สนามเด็กเล่นจะเป็นบริเวณที่ถูกจัดสร้างขึ้น เพื่อให้เด็กมีสถานที่ที่ใช้ในการออกกำลังกายและเล่นกีฬาได้อย่างปลอดภัย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบริเวณสนามเด็กเล่นจะเป็นบริเวณที่มีขอบเขตชัดเจน และอยู่ห่างจากเส้นทางคมนาคม หรือไม่เช่นนั้นก็จะเป็บริเวณที่มีรั้วรอบขอบชิด

5.6 ลักษณะของส่วนประกอบ

ลักษณะของส่วนประกอบที่สำคัญ ได้แก่

- ต้นไม้ พุ่มไม้ ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ขนาดกลาง-ไม้พุ่ม ซึ่งนอกจากจะได้รับประโยชน์จากร่มเงาบ้างแล้ว ก็ยังทำให้บริเวณสนามเด็กเล่นเกิดความรื่นรมย์มากขึ้น
- อุปกรณ์เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย ได้แก่ เครื่องเล่นสำหรับเด็กซึ่งมีทั้งสำหรับเด็กโตและเด็กเล็ก สนามเด็กเล่นขนาดเล็กจะมีอุปกรณ์สำหรับเด็กอยู่ประมาณ 5 ชิ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอุปกรณ์สำหรับเด็กเล็ก เช่น กองทราย ท่ออุโมงค์ บริเวณที่ใช้ปีนป่าย เป็นต้น ส่วนสนามเด็กเล่นขนาดใหญ่จะมีอุปกรณ์มากขึ้น และเป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีขนาดใหญ่กว่า โดยอุปกรณ์ทั้งหมดมีอยู่ประมาณ 7-8 ชิ้น และตัวอย่างเครื่องเล่นได้แก่ ม้ากระดก ชิงช้า ม้าหมุน ตลอดจนเสาประตูปดบอลเพื่อการเล่นกีฬาที่เป็นที่
- สภาพพื้นผิว สนามเด็กเล่นจะมีสภาพพื้นผิวที่ค่อนข้างอ่อน โดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นสนามหญ้า เพื่อประโยชน์ในทางด้านการใช้งานและความปลอดภัย พื้นหญ้าหรือพื้นทรายจะทำให้เด็กสามารถเลือกประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้ตามความต้องการ และไม่ทำให้เกิดการบาดเจ็บอย่างรุนแรงในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุขึ้น

5.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พักผ่อน (ร้อยละ)	28.33
ออกกำลังกาย (ร้อยละ)	71.67
ประกอบกิจกรรมอื่น (ร้อยละ)	-
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมสูงสุด	เล่นกีฬา
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมนรองลงมา	เล่นเครื่องเล่นเด็ก
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	เป็นประจำเกือบทุกวัน
ช่วงเวลาในการเข้าใช้ประโยชน์สูงสุด	16.00-18.00 น.
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์รองลงมา	8.00-10.00 น.
ระยะเวลาที่มีการใช้ประโยชน์ (ต่อครั้ง)	2 ชั่วโมง
ค่าใช้จ่าย (ต่อครั้ง)	-
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม (ต่อครั้ง)	3-4 คน

ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม

เพื่อน (ร้อยละ)	61.67
สมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ)	16.67
มาคนเดียว (ร้อยละ)	21.67
อื่นๆ (ร้อยละ)	-
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อวัน (วันธรรมดา)	40 คน
ลักษณะความหนาแน่น	ปานกลาง
ขอบเขตการให้บริการ	300-400 กิโลเมตร
ที่ว่างอื่นในชุมชนที่มีบทบาทร่วมกัน	ที่ว่างบริเวณลานเอนกประสงค์

6 รูปแบบเฉพาะของสวนหย่อม

สวนหย่อมจัดเป็นที่ว่างที่มีบทบาทความสำคัญมากที่สุดประเภทหนึ่งในชุมชน ถึงแม้จะมีขนาดที่ค่อนข้างเล็กก็ตาม แต่ลักษณะการกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอในเขตพื้นที่ชุมชน ตลอดจนลักษณะองค์ประกอบของที่ว่างที่มีลักษณะเอื้ออำนวยประโยชน์สูงนั้น ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากที่ว่างประเภทสวนหย่อมนี้ ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางตรงคือการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของสวนหย่อม หรือประโยชน์ทางอ้อม ได้แก่ การเป็นส่วนที่ช่วยตกแต่งพื้นที่เมืองให้เกิดเป็นพื้นที่สีเขียว เพื่อใช้พักผ่อนสายตาและทำให้เมืองมีความงดงามมากขึ้น โดยลักษณะรูปแบบเฉพาะของสวนหย่อมนี้มีดังนี้

6.1 ลักษณะเฉพาะ

สวนหย่อมโดยทั่วไปจะมีลักษณะเฉพาะเป็นพื้นที่สาธารณะ ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ทุกคน แต่ลักษณะของสวนหย่อมแต่ละแห่งจะเป็นตัวกำหนดกิจกรรมการเข้าไปใช้ประโยชน์ ซึ่งผู้ที่เข้าไปใช้ประโยชน์จะรับรู้ได้จากส่วนประกอบภายในสวนหย่อมอย่างเช่น บริเวณสวนหย่อมขนาดเล็กที่มีการจัดที่นั่งและบริเวณพักผ่อนเอาไว้ การใช้ประโยชน์ก็จะอยู่ในรูปของการพักผ่อน นั่งเล่น นั่งสนทนา ฯลฯ ในขณะที่สวนหย่อมที่มีขนาดกว้างขวางและมีลานโล่งที่ปราศจากส่วนประกอบอื่น ก็จะถูกใช้เพื่อเป็นที่เล่นกีฬาและออกกำลังกาย เป็นต้น

6.2 สภาพโดยรวม

จากการศึกษาสภาพโดยรวมของสวนหย่อมในเขตพื้นที่ศึกษา พบว่าสภาพโดยรวมของสวนหย่อมมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปหลายลักษณะ ได้แก่ ศาสนสถาน สถาบันการศึกษา บริเวณพาณิชย์กรรม ตลอดจนเขตพักอาศัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สภาพโดยรวมบริเวณสวนหย่อมนั้นมีบทบาทไม่มากนักต่อพื้นที่สวนหย่อมที่เกิดขึ้น การเกิดขึ้นของสวนหย่อมไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่สวนหย่อมนั้นมีอยู่ทั่วไปในทุกๆ สภาพของชุมชน

6.3 ขนาดของพื้นที่

จากตัวอย่างของสวนหย่อมทั้งหมดในเขตพื้นที่ศึกษา พบว่าสวนหย่อมจะมีขนาดตั้งแต่ 1-5 ไร่ โดยมีขนาดพื้นที่เฉลี่ยเท่ากับ 2.5 ไร่ สวนหย่อมที่มีขนาดใหญ่จะเป็นบริเวณที่ถูกสร้างขึ้นในที่ว่างของชุมชน มีบทบาทและการใช้ประโยชน์สูง ส่วนสวนหย่อมขนาดเล็กจะถูกสร้างขึ้นบริเวณที่ว่างรอบบริเวณอาคารและกลุ่มอาคาร ซึ่งจะมีบทบาทเฉพาะสำหรับกลุ่มอาคารนั้นๆ

6.4 การเข้าถึง

จากการศึกษาพบว่าระยะเวลาเฉลี่ยของการเข้าถึงสวนหย่อมเท่ากับ 20-30 นาที โดยระยะเวลาเฉลี่ยที่น้อยที่สุดในการเข้าถึงเท่ากับ 5-10 นาที ในขณะที่ระยะเวลาเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 45 นาที ซึ่งพบว่าส่วนหนึ่งของปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างของระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางเข้ามาใช้ประโยชน์นั้น คือลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสวนหย่อม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะองค์ประกอบภายในสวนหย่อมนั่นเอง

6.5 รูปแบบการพัฒนา

รูปแบบการพัฒนาของสวนหย่อมโดยทั่วไป เกิดจากการจัดสร้างขึ้นของหน่วยงานรัฐบาล ตลอดจนเอกชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ เพื่อประโยชน์ทั้งทางด้านความงามและการใช้งาน ดังนั้นสวนหย่อมจึงเป็นบริเวณที่ว่างโล่งสำหรับการประกอบกิจกรรมต่างๆ ของชาวเมืองที่ค่อนข้างจะสวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อยประเภทหนึ่ง

6.6 ลักษณะของสวนประกอบ

ลักษณะของสวนประกอบภายในสวนหย่อมนั้นมีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นส่วนที่จะบ่งบอกถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสวนหย่อม

- ร้านค้า โดยทั่วไปแล้วบริเวณสวนหย่อมจะไม่ค่อยปรากฏร้านค้าให้เห็นมากนัก จะมีเฉพาะสวนหย่อมบางแห่งที่มีลักษณะของหาบเร่อยู่บ้าง แต่ค่อนข้างมีจำนวนน้อยและไม่มีความหนาแน่นต่อกิจกรรมในสวนหย่อม
- ต้นไม้ พุ่มไม้ จัดเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วนั้นสวนหย่อมขนาดใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณที่ว่างโล่ง ดังนั้นร่มเงาของต้นไม้จึงเป็นสิ่งจำเป็นจากการศึกษาพบว่า ต้นไม้ที่พบมีลักษณะเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ไปจนถึงไม้พุ่มและไม้น้ำ ซึ่งเป็นไม้ประดับซึ่งช่วยเสริมความงามให้กับสวนหย่อม ไม้ขนาดกลางเป็นไม้ที่พบอยู่ทั่วไป ส่วนไม้ขนาดใหญ่จะเป็นต้นไม้ที่พบเฉพาะบริเวณสวนหย่อมขนาดใหญ่เท่านั้น
- ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน จัดเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งภายในสวนหย่อมจะมีที่นั่งและบริเวณพักผ่อน ซึ่งมีการออกแบบและจัดสร้างอย่างเหมาะสมสวยงามกว่าที่ว่างประเภทอื่น ที่นั่งและบริเวณพักผ่อนส่วนใหญ่ จะมีการออกแบบให้มีความสัมพันธ์กับร่มเงาของต้นไม้ และอาคารสิ่งปลูกสร้างภายในสวนหย่อม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์แล้ว ปริมาณของที่นั่งและบริเวณพักผ่อนยังมีไม่เพียงพอ นอกจากนั้นแล้ว การใช้ประโยชน์อย่างผิดวิธี ก็ยังทำให้ความไม่สมดุลย์ของปริมาณที่นั่งกับความต้องการใช้ประโยชน์มีมากขึ้น
- บ่อน้ำ น้ำพุ น้ำตก เนื่องจากสวนหย่อม เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เพื่อการพักผ่อน ดังนั้นความงามความชุ่มชื้นจึงเป็นสิ่งจำเป็น ส่วนประกอบที่เป็นน้ำเหล่านี้ นอกจากจะช่วยให้สวนหย่อมนั้นดูงดงามและชุ่มชื้นแล้ว ยังช่วยลดความรบกวนจากมลพิษภายนอก เสียงการเคลื่อนตัวของน้ำจะช่วยลดเสียงรบกวนจากจราจรโดยรอบ ความสดใสน้ำและชุ่มชื้นจะช่วยลดความแห้งแล้งและดึงเครียดของชุมชน จากการศึกษพบว่าบริเวณสวนหย่อมที่มีส่วนประกอบของน้ำอยู่ จะมีการใช้ประโยชน์อย่างหนาแน่น แต่มีสวนหย่อมเพียงไม่กี่แห่งที่มีส่วนประกอบของน้ำร่วมอยู่ด้วย สำหรับตัวอย่างสวนหย่อมที่ศึกษาพบว่า มีเพียง 2 แห่ง ที่มีบริเวณของน้ำอยู่ในสวนหย่อม โดยจะเป็นสวนหย่อมที่อยู่ติดกับถนนสายหลัก และอยู่ในย่านธุรกิจและพาณิชยกรรม

- สิ่งปลูกสร้างและงานภูมิภาครวม จัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งทีนอกจากจะ ช่วยเพิ่มความสวยงามให้กับบริเวณสวยหย่อมแล้ว ลักษณะของสิ่งปลูกสร้างและงานภูมิภาครวมยังเป็นเครื่องบ่งบอกถึงประเภทของสวนหย่อม ซึ่งได้แก่ สิ่งปลูกสร้างและงานภูมิภาครวม ที่มีคุณค่า ในทางประวัติศาสตร์ศิลปะและ โบราณคดี จะทำให้สวนหย่อมดังกล่าวมีรูปแบบของการเป็นที่ว่าง เฉพาะ โดยที่บทบาทตลอดจนการใช้ประโยชน์จะแตกต่างจากสวนหย่อมโดยทั่วไปได้แก่ สวนหย่อม บริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวในชุมชนบริเวณเสาชิงช้า เป็นต้น แต่สำหรับสวนหย่อม ในบริเวณอื่นๆ นั้น ไม่ค่อยพบลักษณะส่วนประกอบที่เป็นสิ่งปลูกสร้างและงานภูมิภาครวมมากนัก

- สิ่งอำนวยความสะดวก และส่วนบริการต่างๆ ที่พบอยู่โดยทั่วไป คือ บริเวณที่ทิ้งขยะ โคมไฟส่องสว่าง ยามรักษาการณั้ ชุมปิดประกาศ เป็นต้น แต่ลักษณะที่ปรากฏนั้น ไม่มีความสม่ำเสมอในแต่ละพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่พอจะกล่าวได้ว่ามีความเหมาะสมอยู่บ้าง ได้แก่ บริเวณที่ทิ้งขยะ และแสงไฟส่องสว่าง แต่ในส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ นั้นยังบกพร่องอยู่มาก

- สภาพพื้นผิว พบว่าสวนหย่อมนั้นเป็นที่ว่างที่มีลักษณะเป็นทั้ง HARD SPACE และ SOFT SPACE คือพบว่าในบางแห่งจะมีพื้นที่เป็นส่วนของการลาดแข็ง ในขณะที่บางแห่งก็เป็นพื้นหญ้า โดยที่สวนหย่อม 3 ใน 5 แห่ง ที่ทำการศึกษาเป็นพื้นลาดแข็ง อีก 2 แห่งเป็นพื้นสนามหญ้าและพื้นดิน

6.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พักผ่อน (ร้อยละ)	71.00
ออกกำลังกาย (ร้อยละ)	8.00
ประกอบกิจกรรมอื่น (ร้อยละ)	21.00
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมสูงสุด	นั่งพักผ่อน
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมรองลงมา	นัดพบ, ถ่ายภาพ
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	ค่อนข้างไม่แน่นอน
ช่วงเวลาในการเข้าใช้ประโยชน์สูงสุด	16.00-18.00 น.
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์รองลงมา	12.00-13.00 น.
ระยะเวลาที่มีการใช้ประโยชน์ (ต่อครั้ง)	1 ชั่วโมงครึ่ง-2 ชั่วโมง
ค่าใช้จ่าย (ต่อครั้ง)	5-10 บาท
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม (ต่อครั้ง)	2-3 คน
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	
เพื่อน (ร้อยละ)	51.00
สมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ)	15.00
มาคนเดียว (ร้อยละ)	34.00
อื่นๆ (ร้อยละ)	-
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อวัน (วันธรรมดา)	350-400 คน
ลักษณะความหนาแน่น	หนาแน่น-ปานกลาง
ขอบเขตการให้บริการ	2.0-2.5 กิโลเมตร
ที่ว่างอื่นในชุมชนที่มีบทบาทร่วมกัน	สวนสาธารณะและลานเอนกประสงค์

7 รูปแบบเฉพาะของที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้าง

ที่ว่างประเภทนี้จะพบเห็นได้เฉพาะในเขตชุมชน ที่มีการขยายตัวของชุมชนค่อนข้างสูงเท่านั้น ชุมชนที่อ้อมตัวหรือการขยายตัวช้าจะไม่พบที่ว่างประเภทนี้อยู่เลย นอกจากนั้นแล้วถึงแม้ว่าจะเห็นที่ว่างประเภทนี้อยู่บ้างในเขตชั้นในบางเขตที่มีการขยายตัวสูงในแนวตั้ง แต่ไม่มีการเข้าไปใช้ประโยชน์ของประชาชนแต่อย่างใด เขตชุมชนที่ว่างประเภทนี้จะมีการใช้ประโยชน์ก็จะเป็นชุมชนในเขตชั้นกลางและเขตชานเมืองเท่านั้น โดยลักษณะรูปแบบของที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนหรือรอกการปลูกสร้างนั้น ได้แก่

7.1 ลักษณะเฉพาะ

พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ของเอกชนซึ่งเป็นทรัพย์สินส่วนตัว แต่เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเปิดโล่ง ประชาชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ทำให้ลักษณะของพื้นที่กลายเป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะที่มีขนาดใหญ่ และมีกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในลักษณะของการเป็นที่ว่าง สำหรับชุมชนในเขตชั้นกลางและชานเมือง แต่เนื่องจากการที่ไม่ได้เป็นที่ว่างถาวร คือเมื่อพื้นที่ดังกล่าวมีการปลูกสร้างอาคารขึ้น การใช้ประโยชน์ในลักษณะของที่ว่างก็จะหมดไป ซึ่งนับเป็นข้อจำกัดที่เกี่ยวกับระยะเวลาการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ ทำให้บทบาทของที่ว่างประเภทนี้ลดน้อยลงไป

7.2 สภาพโดยรวม

พื้นที่ว่างอันเกิดจากการรื้อถอนนั้น ถึงแม้จะมีการเข้าไปใช้ประโยชน์อยู่บ้างแต่ก็มีจำนวนน้อยมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีสิ่งของซากปรักหักพัง และวัสดุอุปกรณ์ ทำให้ไม่เหมาะสมต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์และเป็นพื้นที่อันตรายสูง ในขณะที่พื้นที่ว่างส่วนหนึ่งเป็นลานโล่ง มีการปรับสภาพพื้นผิวไว้เพื่อรอกการปลูกสร้างนั้น กลับเลื้อออำนวยความสะดวกการใช้ประโยชน์มากกว่า ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ จะมีสภาพโดยรวมเป็นเขตพักอาศัยและบริเวณกร้างว่างเปล่า เนื่องจากบริเวณดังกล่าวจะเป็นกลุ่มพื้นที่ที่มีราคาไม่สูงมากนัก เมื่อเทียบกับพื้นที่บริเวณพาณิชยกรรม บริเวณสถานที่ก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่ในเขตชั้นกลางและเขตชานเมือง ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งสภาพโดยรวมที่เป็นเขตพักอาศัยนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์กันมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงเวลาเย็น เด็กเล็ก ๆ สามารถเข้าไปวิ่งเล่นออกกำลังกายได้ และด้วยขนาดที่ค่อนข้างใหญ่ของพื้นที่ ทำให้เด็กโตสามารถใช้เล่นกีฬาในลักษณะของทีมแข่งขันได้ด้วย

7.3 ขนาดของพื้นที่

ขนาดของพื้นที่ว่างดังกล่าว จะมีขนาดของพื้นที่เฉลี่ยเท่ากับ 9-10 ไร่ ซึ่งนับว่าเป็นพื้นที่ว่างที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ และด้วยลักษณะเด่นอันนี้เองที่ทำให้ประชาชนจากบริเวณโดยรอบ เข้าไปใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการเล่นกีฬาที่เป็นทีม

7.4 การเข้าถึง

เนื่องจากการเป็นที่ว่างชั่วคราวที่ให้บริการได้ในระยะสั้นเท่านั้น การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จึงเกิดจากประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่เท่านั้น โดยระยะเวลาในการเดินทางเพื่อเข้าไปใช้ประโยชน์อยู่ระหว่าง 5-10 นาที โดยส่วนใหญ่เป็นการเดินเท้า

7.5 รูปแบบการพัฒนา

ถึงแม้ว่าที่ว่างประเภทนี้ จะเกิดจากการจัดเตรียมพื้นที่ขึ้นเพื่อการปลูกสร้างตลอดจนการรื้อถอนอาคารเดิมทิ้งไป แต่กิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการที่ประชาชนในบริเวณใกล้เคียงเข้าไปใช้ประโยชน์และพัฒนาารูปแบบการใช้ประโยชน์ จนกลายเป็นสนามสำหรับการเล่น

กีฬาที่เป็นทีม นอกจากนั้นพบว่าในบางพื้นที่มีการจัดและพัฒนาที่ว่างดังกล่าวขึ้นเป็นส่วนสนุกชั่วคราว โดยจะพบเห็นได้เฉพาะในเขตเมืองชั้นกลาง และเขตชานเมืองเท่านั้น

7.6 ลักษณะของส่วนประกอบ

ลักษณะของส่วนประกอบของพื้นที่ว่างประเภทนี้ ไม่มีอะไรที่เด่นชัดเลย เพราะเป็นเพียงการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างชั่วคราวเท่านั้น แต่สิ่งหนึ่งซึ่งเป็นผลพลอยได้จากพื้นที่และมีส่วนอย่างมากต่อการเข้าใช้ประโยชน์คือ สภาพพื้นผิว ที่มีการพัฒนาและปรับแต่งไว้เพื่อรองรับการปลูกสร้างนั่นเอง สภาพพื้นผิวของที่ว่างประเภทนี้จะเป็นสนามทรายหรือสนามดิน ที่มีพื้นผิวค่อนข้างเรียบ เหมาะอย่างยิ่งสำหรับการใช้เป็นที่ออกกำลังกายและเล่นกีฬา

7.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พักผ่อน (ร้อยละ)	25.00
ออกกำลังกาย (ร้อยละ)	72.50
ประกอบกิจกรรมอื่น (ร้อยละ)	2.50
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมสูงสุด	เล่นกีฬา (ลักษณะเป็นทีม)
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมรองลงมา	วิ่งเล่น
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	สัปดาห์ละครั้ง
ช่วงเวลาในการเข้าใช้ประโยชน์สูงสุด	16.00-18.00 น.
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์รองลงมา	8.00-10.00 น.
ระยะเวลาที่มีการใช้ประโยชน์ (ต่อครั้ง)	2 ชั่วโมง
ค่าใช้จ่าย (ต่อครั้ง)	5-10 บาท
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม (ต่อครั้ง)	5-6 คน
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	
เพื่อน (ร้อยละ)	67.50
สมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ)	15.00
มาคนเดียว (ร้อยละ)	17.50
อื่นๆ (ร้อยละ)	-
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อวัน (วันธรรมดา)	50 คน
ลักษณะความหนาแน่น	ปานกลาง
ขอบเขตการให้บริการ	0.5-1.0 กิโลเมตร
ที่ว่างอื่นในชุมชนที่มีบทบาทร่วมกัน	สนามเล่นกีฬา

8 รูปแบบเฉพาะของที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน

ความหมายของที่ว่างภายในบริเวณสถาบันก็คือ ที่ว่างภายในบริเวณหน่วยงานหรือองค์การตลอดจนสถานที่ที่ให้บริการแก่ประชาชนไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชน ซึ่งมีลักษณะรูปแบบเฉพาะดังนี้

8.1 ลักษณะเฉพาะ

โดยทั่วไปถึงแม้ว่าจะเป็นที่ว่างในส่วนของหน่วยงาน องค์กร ตลอดจนสถานที่ให้บริการแก่ประชาชนในชุมชนก็ตาม แต่ลักษณะของที่ว่างนั้นส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นส่วนตัว ผู้ที่ใช้

ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสถาบันนั้นๆ เท่านั้น ได้แก่ที่ว่างภายในบริเวณโรงเรียน ซึ่งมีเฉพาะนักเรียนในโรงเรียนและเจ้าหน้าที่เท่านั้น ที่จะมีโอกาสใช้ประโยชน์ได้ ในบางพื้นที่ถึงกับปิดประกาศห้ามบุคคลภายนอกเข้าใช้สนามเลยก็มี

8.2 สภาพโดยรวม

เนื่องจากบทบาททางด้านบริการของสถาบันต่อชุมชน มีผลทำให้สถาบันเหล่านั้น ส่วนใหญ่จะถูกจัดสร้างขึ้นในบริเวณเขตชุมชนที่หนาแน่น ไม่ว่าจะเป็นย่านพาณิชย์กรรมหรือย่านพักอาศัย แต่เนื่องจากลักษณะขอบเขตจำกัดของการใช้ประโยชน์ ทำให้สภาพโดยรวมพื้นที่ไม่มีผลมากนักต่อระบบที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน

8.3 ขนาดพื้นที่

จากการศึกษาตัวอย่างที่ว่างบริเวณสถาบันทั้ง 5 แห่งพบว่ามีความหนาแน่นที่เฉลี่ยเท่ากับ 6 ไร่ ซึ่งนับว่าเป็นที่ว่างอีกประเภทหนึ่งที่มีขนาดพื้นที่กว้างขวางพอสมควร ประกอบกับที่ว่างเหล่านี้มีการกระจายตัวอยู่ทั่วไปในเขตชุมชนหนาแน่น ซึ่งถ้าคิดรวมเป็นพื้นที่ว่างในบริเวณสถาบันทั้งชุมชนแล้ว จะกลายเป็นที่ว่างที่มีขนาดใหญ่มาก แต่เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าใช้ประโยชน์ ทำให้ที่ว่างในบริเวณสถาบันมีบทบาทไม่มากนัก ต่อการแบ่งเบาภาระของการใช้เป็นสถานที่เพื่อการพักผ่อนออกกำลังกาย ตลอดจนประกอบกิจกรรมต่างๆ ของผู้คนในชุมชน

8.4 การเข้าถึง

ระยะเวลาการเดินทางเพื่อเข้าไปใช้ประโยชน์เฉลี่ยประมาณ 20 นาที ซึ่งเป็นการเดินทางด้วยรถยนต์ จะเห็นว่าระยะเวลาในการเข้าถึงพื้นที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากลักษณะข้อจำกัดในการเข้าใช้ประโยชน์ ทำให้ผู้คนในบริเวณข้างเคียงไม่มีโอกาสเข้าไปใช้ประโยชน์ได้มากนัก ผู้ที่ใช้ประโยชน์จะเป็นผู้ที่เป็สมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ของสถาบัน ซึ่งมีทั้งผู้ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนนั้น และผู้ที่อาศัยอยู่นอกชุมชน

8.5 รูปแบบการพัฒนา

ที่ว่างบริเวณสถาบัน เป็นที่ว่างอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีลักษณะของส่วนประกอบขนาดและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสวยงาม เนื่องจากเป็นที่ว่างที่เกิดขึ้นจากการจัดสร้างขึ้นพร้อมๆ กับสถาบันต่างๆ เหล่านั้น นอกจากนั้นแล้วลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นพื้นที่ว่างประเภทนี้ จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมหลักของสถาบัน เช่น ที่ว่างในบริเวณโรงเรียน ก็จะมีลักษณะการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการออกกำลังกาย เล่นกีฬา พักผ่อนหรือประกอบกิจกรรมต่างๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทั้งสิ้น ที่ว่างบริเวณโรงพยาบาลก็จะถูกใช้เพื่อเป็นที่พักผ่อนของคนไข้ ตลอดจนผู้ที่มาติดต่อกับโรงพยาบาลเป็นต้น

8.6 ลักษณะส่วนประกอบ

เนื่องจากที่ว่างภายในบริเวณสถาบันนอกจากจะถูกจัดสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการใช้ประโยชน์แล้ว ยังได้คำนึงถึงการเป็นองค์ประกอบที่สวยงามของสถาบันเหล่านั้น ดังนั้นส่วนประกอบส่วนใหญ่จึงมีการออกแบบและดูแลอย่างสม่ำเสมอ

- ต้นไม้ พุ่มไม้ ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ขนาดกลาง-ไม้พุ่ม มีการตกแต่งดูแลอย่างสวยงามแต่มีจำนวนที่ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะต้นไม้ขนาดใหญ่จะมีเพียงต้นไม้ขนาดกลาง ซึ่งให้ประโยชน์จากร่มเงาได้ไม่มากเท่าต้นไม้ขนาดใหญ่

- ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน มีอยู่ทั่วไปในที่ว่างประเภทนี้แต่ค่อนข้างเบาบาง และมีเฉพาะบางจุดเท่านั้น

- สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่พบอยู่ทั่วไปได้แก่ ที่ทิ้งขยะ โคมไฟส่องสว่าง แผ่นป้ายประกาศตลอดจนอุปกรณ์เพื่อการออกกำลังกายซึ่งจะมีเฉพาะในที่ว่างบริเวณสถาบันการศึกษาเท่านั้น ส่วนบริการที่สำคัญที่สุดคือ ยามรักษาการณ์ ซึ่งจะพบได้ในทุกพื้นที่ว่างบริเวณสถาบัน

- สภาพพื้นผิว โดยทั่วไปสภาพพื้นผิวของที่ว่างภายในบริเวณสถาบัน จะมีส่วนที่เป็นพื้นที่ลาดแข็ง และมีส่วนที่เป็นพื้นดินหรือสนามหญ้าปะปนอยู่ สาเหตุอาจเนื่องมาจากความต้องการที่จะใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านการประกอบกิจกรรมและทางด้านการตกแต่งเพื่อความสวยงาม

8.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พักผ่อน (ร้อยละ)	41.00
ออกกำลังกาย (ร้อยละ)	55.00
ประกอบกิจกรรมอื่น (ร้อยละ)	4.00
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมสูงสุด	เล่นกีฬา
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมรองลงมา	นั่งพักผ่อน
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	เป็นประจำเกือบทุกวัน
ช่วงเวลาในการเข้าใช้ประโยชน์สูงสุด	12.00-13.00 น.
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์รองลงมา	16.00-18.00 น.
ระยะเวลาที่มีการใช้ประโยชน์ (ต่อครั้ง)	50-60 นาที
ค่าใช้จ่าย (ต่อครั้ง)	น้อยกว่า 5 บาท
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม (ต่อครั้ง)	4-5 คน
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	
เพื่อน (ร้อยละ)	64.00
สมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ)	2.00
มาคนเดียว (ร้อยละ)	34.00
อื่นๆ (ร้อยละ)	-
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อวัน (วันธรรมดา)	550-600 คน
ลักษณะความหนาแน่น	ปานกลาง
ขอบเขตการให้บริการ	1.0-1.5 กิโลเมตร
ที่ว่างอื่นในชุมชนที่มีบทบาทร่วมกัน	-

9 รูปแบบเฉพาะของที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน

จัดเป็นที่ว่างอีกประเภทหนึ่งที่พื้นที่ค่อนข้างมาก เพราะเนื่องจากสภาพทั่วไปของขนาดพื้นที่ศาสนสถาน จะมีขนาดที่ค่อนข้างกว้างขวางแล้ว การกระจายตัวของศาสนสถานก็มีอยู่ทั่วไปและค่อนข้างหนาแน่นในเขตเมืองชั้นใน ประกอบกับการเป็นศูนย์กลางของชุมชนมาตั้งแต่อดีต ทำให้บริเวณศาสนสถานยังคงมีบทบาทในชุมชนอยู่จนถึงทุกวันนี้ ซึ่งรูปแบบเฉพาะของที่ว่างบริเวณศาสนสถาน ได้แก่

9.1 ลักษณะเฉพาะ

พื้นที่ว่างประเภทนี้จัดเป็นพื้นที่สาธารณะ โดยที่สาธารณชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ แต่ลักษณะการใช้ประโยชน์ดังกล่าว จะอยู่ภายใต้ขอบเขตอันไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือเสียหายต่อสถานที่นั้นๆ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนา

9.2 สภาพโดยรอบ

ศาสนสถานส่วนใหญ่จะถูกจัดสร้างขึ้นบริเวณชุมชน เนื่องจากศาสนสถานเป็นศูนย์กลางของชุมชน ตลอดจนเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในชุมชนมาตั้งแต่อดีต ดังนั้นสภาพโดยรอบที่ว่างบริเวณศาสนสถาน โดยทั่วไปจะเป็นแหล่งที่พักอาศัยของคนในชุมชน

9.3 ขนาดของพื้นที่

พื้นที่ว่างบริเวณศาสนสถาน ภายในชุมชนที่ได้ทำการศึกษานั้น มีขนาดเฉลี่ยเท่ากับ 11-12 ไร่ โดยพื้นที่ที่เล็กที่สุดมีขนาดเท่ากับ 7.8 ไร่ ซึ่งเป็นที่ว่างในบริเวณวัดย่านเขาวราช ส่วนพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดคือ พื้นที่บริเวณสถานโรมันคาทอลิก ย่านสีลม มีพื้นที่กว่า 20 ไร่ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นที่ว่างอีกประเภทหนึ่งที่มีขนาดพื้นที่เฉลี่ยสูง

9.4 การเข้าถึง

ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง เพื่อเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่เฉลี่ยเท่ากับ 10-15 นาที แสดงให้เห็นว่าผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในบริเวณศาสนสถานนั้น ส่วนใหญ่เป็นคนในเขตพื้นที่ชุมชน ยกเว้นในบริเวณศาสนสถานบางแห่ง เช่น บริเวณวัดราชันดดา ซึ่งการเข้าถึงจะใช้เวลาเฉลี่ยถึง 20-30 นาที เพราะผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ส่วนหนึ่งเป็นบุคคลจากพื้นที่นอกชุมชนที่เข้ามาชมความสวยงามทางด้านศิลปะ และสถาปัตยกรรมภายในวัด เพราะวัดดังกล่าวเป็นวัดหลวงที่มีอาคาร โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ตลอดจนโลหะ ปราสาทที่ตั้งงาม เป็นที่ดึงดูดสำหรับนักท่องเที่ยว

9.5 รูปแบบการพัฒนา

พื้นที่ว่างในบริเวณศาสนสถานนั้น เป็นพื้นที่ว่างที่มีการเข้าใช้ประโยชน์มาตั้งแต่อดีต รูปแบบการพัฒนาจึงเกิดมาจากการเข้าใช้ประโยชน์ของประชาชนนั่นเอง

9.6 ลักษณะของส่วนประกอบ

ลักษณะที่สำคัญของที่ว่างในบริเวณศาสนสถาน ก็คือ ความสงบร่มรื่น ดังนั้นลักษณะของส่วนประกอบที่สำคัญ จึงได้แก่

- ต้นไม้ พุ่มไม้ ภายในบริเวณศาสนสถาน เป็นพื้นที่ว่างอีกแห่งหนึ่งในจำนวนที่ว่าง น้อยแห่งที่จะสามารถพบต้นไม้ขนาดใหญ่ขนาดชนิด ที่แผ่กิ่งก้านสาขาทำให้เกิดร่มเงา และช่วยทำให้พื้นที่ว่างในบริเวณศาสนสถานมีความร่มรื่น นอกจากนี้ยังมีไม้ขนาดกลาง ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ร่มเงาได้บ้างแล้ว ยังมีไม้ดอกที่มีสีสวยงามอีกด้วย

- ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน ส่วนใหญ่เป็นบริเวณพักผ่อนที่ถูกจัดสร้างขึ้นในลักษณะของศาลาพักร้อน ซึ่งนอกจากจะมีประโยชน์เพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนแล้ว ยังเป็นส่วนประกอบที่สวยงามของพื้นที่ นอกเหนือจากศาลาพักร้อน พบว่าในบริเวณทั่วไปจะมีการจัดที่นั่งตามจุดต่างๆทั่วบริเวณ

- สิ่งปลูกสร้าง และงานภูมิสถาปัตย์ นับว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดภายในบริเวณที่ว่าง ซึ่งจะพบว่า ภายในบริเวณที่ว่างประเภทนี้ จะมีสิ่งปลูกสร้างและงานภูมิสถาปัตย์

เกี่ยวข้องกับศาสนาซึ่ง ได้แก่โบสถ์ วิหาร ศาลา เจดีย์ ตลอดจนรูปปั้นต่างๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มีความงดงาม และเป็นที่ยึดติดให้ผู้คนเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ว่างในบริเวณที่พักผ่อนมากขึ้น

- **สภาพพื้นผิว** ที่ว่างภายในบริเวณศาสนสถาน ที่อยู่ภายในชุมชนเขตพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่มีพื้นผิวเป็นพื้นคอนกรีต จะมีเฉพาะบางส่วนของพื้นที่เท่านั้นที่เป็นพื้นดินเพื่อใช้ปลูกต้นไม้

9.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พักผ่อน (ร้อยละ)	43.75
ออกกำลังกาย (ร้อยละ)	13.75
ประกอบกิจกรรมอื่น (ร้อยละ)	42.50
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมสูงสุด	นั่งเล่น
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมรองลงมา	มัสสการพระ, ท่องเที่ยว
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	ไม่แน่นอน
ช่วงเวลาในการเข้าใช้ประโยชน์สูงสุด	16.00-18.00 น.
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์รองลงมา	13.00-16.00 น.
ระยะเวลาที่มีการใช้ประโยชน์ (ต่อครั้ง)	1 ชั่วโมงครึ่ง-2 ชั่วโมง
ค่าใช้จ่าย (ต่อครั้ง)	15-20 บาท
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม (ต่อครั้ง)	3-4 คน
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	
เพื่อน (ร้อยละ)	47.50
สมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ)	32.50
มาคนเดียว (ร้อยละ)	20.00
อื่นๆ (ร้อยละ)	-
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อวัน (วันธรรมดา)	85-100 คน
ลักษณะความหนาแน่น	ปานกลาง-เบาบาง
ขอบเขตการให้บริการ	1.5-2.0 กิโลเมตร
ที่ว่างอื่นในชุมชนที่มีบทบาทร่วมกัน	-

10 รูปแบบเฉพาะของที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันบทบาทของที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำจะลดน้อยลงอย่างมาก ซึ่งก็มีสาเหตุจากการที่ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ได้หันมาใช้ถนนเป็นเส้นทางคมนาคม ประกอบกับสภาพของแหล่งน้ำและคุณภาพน้ำที่เสื่อมโทรม ไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการใช้ประโยชน์เหมือนอย่างแต่ก่อน แต่ก็ยังพอมีการใช้ประโยชน์ จากที่ว่างประเภทนี้อยู่บ้าง ซึ่งลักษณะรูปแบบของที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำที่ได้ทำการศึกษา มีดังนี้

10.1 ลักษณะเฉพาะ

พื้นที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำจะเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้

10.2 สภาพโดยรอบ

เนื่องจากเส้นทางคมนาคมหลักในอดีตคือเส้นทางน้ำ ดังนั้นจึงมีการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยกันมากตามบริเวณแหล่งน้ำ นอกจากนั้นประโยชน์จากความสะอาดสวยงามในการขนส่งสินค้าของเส้นทางน้ำ ยังทำให้เกิดเป็นย่านพาณิชย์กรรมขึ้นบริเวณแหล่งน้ำลำคลองที่สำคัญ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สภาพโดยรอบของพื้นที่แหล่งน้ำที่ทำการศึกษานั้น มีทั้งเขตชุมชนพักอาศัยและเขตพาณิชย์กรรม

10.3 ขนาดของพื้นที่

เนื่องจากพื้นที่แหล่งน้ำเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมต่อกับแหล่งน้ำอื่นๆ และที่ว่างบริเวณริมฝั่งก็เป็นพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก ดังนั้นการศึกษาจึงไม่ได้กำหนดขนาดพื้นที่เฉลี่ยเอาไว้

10.4 การเข้าถึง

จากการศึกษาพบว่าระยะเวลาการเดินทาง เพื่อเข้ามาใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำในปัจจุบันอยู่ระหว่าง 5 -10 นาที ซึ่งเป็นลักษณะการเดินทางเท้า จากระยะเวลาเฉลี่ยดังกล่าว อาจจะบอกได้ว่าในปัจจุบันบทบาทของที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำลดลงไปมาก คงมีแต่ผู้คนในละแวกใกล้เคียงเท่านั้นที่เข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

10.5 รูปแบบการพัฒนา

ที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำนั้น มีการพัฒนามาจากการใช้ประโยชน์ของประชาชนมาตั้งแต่อดีต การพักผ่อนด้วยการพายเรือ ตกปลา นั่งพักผ่อนริมฝั่งคลอง ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับน้ำเช่น ประเพณีลอยกระทง เต้เรือ ฯลฯ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เกิดมาตั้งแต่อดีต แต่เนื่องจากคุณภาพของแหล่งน้ำที่เสื่อมโทรม ตลอดจนการไม่เข้าไปจัดสร้างพื้นที่ว่างบริเวณแหล่งน้ำ ให้เกิดเป็นระบบที่ว่างอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะการเอื้ออำนวยประโยชน์ ปลอ่ยให้การใช้ประโยชน์เป็นไปตามยถากรรม ที่ว่างดังกล่าวจึงมีบทบาทลดลงอย่างรวดเร็ว

10.6 ลักษณะส่วนประกอบ

ที่ว่างในบริเวณแหล่งน้ำนั้น ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์น้อยมาก ประกอบกับรูปแบบการพัฒนาเกิดขึ้นจากการเข้าใช้ประโยชน์ของประชาชน โดยไม่มีการจัดสร้างส่วนประกอบอื่น ๆ แต่อย่างใด ยกเว้นในบางบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำสูง ก็จะมีศาลา ทำน้ำ ไม้ค่อยอำนวยความสะดวก แต่ในปัจจุบันประโยชน์ของศาลาก็เพื่อไว้ใช้เป็นที่พักผ่อนเท่านั้น

10.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พักผ่อน (ร้อยละ)	77.50
ออกกำลังกาย (ร้อยละ)	7.00
ประกอบกิจกรรมอื่น (ร้อยละ)	15.50
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมสูงสุด	นั่งสนทนา
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมนรองลงมา	นั่งเล่นพักผ่อน
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	ไม่แน่นอน
ช่วงเวลาในการเข้าใช้ประโยชน์สูงสุด	16.00-18.00 น.
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์รองลงมา	14.00-16.00 น.
ระยะเวลาที่มีการใช้ประโยชน์ (ต่อครั้ง)	1 ชั่วโมง-1 ชั่วโมงครึ่ง
ค่าใช้จ่าย (ต่อครั้ง)	-

จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม (ต่อครั้ง)	3-4 คน
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	
เพื่อน (ร้อยละ)	62.50
สมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ)	20.50
มาคนเดียว (ร้อยละ)	17.00
อื่นๆ (ร้อยละ)	-
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อวัน (วันธรรมดา)	20-30 คน
ลักษณะความหนาแน่น	เบาบาง
ขอบเขตการให้บริการ	300-400 เมตร
ที่ว่างอื่นในชุมชนที่มีบทบาทร่วมกัน	-

11 รูปแบบเฉพาะของที่ว่างประเภทสนามเล่นกีฬา

ในเขตพื้นที่ศึกษาทั้งหมดพบว่า พื้นที่ที่มีลักษณะเป็นสนามกีฬา มีอยู่เพียงแห่งเดียว ซึ่งอยู่ในบริเวณชุมชนบริเวณการเคหะธนบุรี โดยมีลักษณะพอสังเขปดังนี้

11.1 ลักษณะเฉพาะ

เป็นที่ว่างสาธารณะสำหรับประชาชนทั่วไป

11.2 สภาพโดยรอบ

เป็นชุมชนพักอาศัยชานเมือง ซึ่งจะเห็นว่าเป็นพื้นที่เขตชุมชนเมืองที่มีราคาที่ดินค่อนข้างต่ำกว่าบริเวณอื่นๆ ประกอบกับมาตรฐานในการกำหนดปริมาณพื้นที่สาธารณะของชุมชน ในโครงการเพื่อพักอาศัย ทำให้เกิดพื้นที่ว่างในลักษณะของสนามเล่นกีฬาขึ้น

11.3 ขนาดของพื้นที่

มีขนาดพื้นที่เฉลี่ยเท่ากับ 6.7 ไร่

11.4 การเข้าถึง

ระยะเวลาเฉลี่ยในการเดินทางเท่ากับ 15 นาที ซึ่งมีทั้งการเดินทางด้วยรถยนต์ และการเดินทางเท้า ดังนั้นจะเห็นว่าเป็นที่ว่างที่มีบทบาทต่อชุมชนข้างเคียงน้อย

11.5 รูปแบบการพัฒนา

เกิดจากการจัดสร้างขึ้นโดยหน่วยงานรัฐบาล เพื่อสร้างมาตรฐานในการครองชีพให้แก่ประชาชนในชุมชนการเคหะธนบุรี

11.6 ลักษณะของส่วนประกอบ

ส่วนประกอบที่พบในเขตพื้นที่ศึกษา มีดังนี้

- ต้นไม้ พุ่มไม้ พบว่ามีเฉพาะไม้ขนาดกลางที่ให้ร่มเงาได้บ้างบริเวณโดยรอบของสนามเท่านั้น
- อุปกรณ์เพื่อการออกกำลังกาย ได้แก่ เสาประตูที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อบ่งบอกลักษณะวัตถุประสงค์ของผู้สร้างพื้นที่ดังกล่าวขึ้น
- สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ มีเฉพาะโคมไฟส่องสว่างบริเวณโดยรอบนอก ซึ่งให้แสงสว่างที่น้อยมากในเวลากลางคืน

11.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พักผ่อน (ร้อยละ)	10.00
ออกกำลังกาย (ร้อยละ)	90.00
ประกอบกิจกรรมอื่น (ร้อยละ)	-
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมสูงสุด	เล่นกีฬา
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมรองลงมา	วิ่งเล่นออกกำลังกาย
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	สัปดาห์ละครั้ง
ช่วงเวลาในการเข้าใช้ประโยชน์สูงสุด	16.00-18.00 น.
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์รองลงมา	8.00-1000 น.
ระยะเวลาที่มีการใช้ประโยชน์ (ต่อครั้ง)	2 ชั่วโมง-3 ชั่วโมง
ค่าใช้จ่าย (ต่อครั้ง)	10-20 บาท
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม (ต่อครั้ง)	6-7 คน
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	
เพื่อน (ร้อยละ)	65.00
สมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ)	20.00
มาคนเดียว (ร้อยละ)	15.00
อื่นๆ (ร้อยละ)	-
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อวัน (วันธรรมดา)	40 คน
ลักษณะความหนาแน่น	ปานกลาง
ขอบเขตการให้บริการ	1 กิโลเมตร
ที่ว่างอื่นในชุมชนที่มีบทบาทร่วมกัน	-

12 รูปแบบเฉพาะของที่ว่างประเภทสวนสาธารณะ

สวนสาธารณะจัดเป็นที่ว่างขนาดใหญ่ ประเภทหนึ่งในเขตชุมชนเมือง สำหรับกรุงเทพมหานครนั้นมีสวนสาธารณะอยู่ทั้งสิ้น 8 แห่ง สวนลุมพินีซึ่งเป็นสวนสาธารณะเพียงแห่งเดียวในเขตพื้นที่ศึกษาซึ่งมีลักษณะดังนี้

12.1 ลักษณะเฉพาะ

สวนลุมพินี จัดเป็นพื้นที่ว่างที่มีลักษณะเป็นพื้นที่สาธารณะ ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ทุกเพศทุกวัย ตลอดจนสามารถประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเสรี จนทำให้สวนลุมพินีเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะขนาดใหญ่ที่ต้องรองรับกับทุกๆ กิจกรรมอันเกิดจากความต้องการของบุคคลทุกเพศ ทุกวัยและทุกอาชีพ

12.2 สภาพโดยรวม

สภาพโดยรวมของสวนลุมพินีส่วนใหญ่เป็นย่านพาณิชยกรรม แต่สำหรับพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ เช่น สวนลุมพินีแล้วนั้นก็มีผลกระทบที่น้อยมาก

12.3 ขนาดของพื้นที่

โดยทั่วไปขนาดของสวนสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานคร จะมีขนาดพื้นที่เฉลี่ยเท่ากับ 200 ไร่ โดยที่ขนาดพื้นที่เฉลี่ยของสวนสาธารณะที่มีขนาดพื้นที่น้อยกว่า 250 ไร่ จะ

เท่ากับ 70 ไร่ ส่วนพื้นที่สวนสาธารณะที่มีขนาดพื้นที่มากกว่า 250 ไร่ มีพื้นที่เฉลี่ยเท่ากับ 400 ไร่ สวนลุมพินีซึ่งมีพื้นที่เท่า 360 ไร่ ถึงแม้จะเป็นพื้นที่ว่างที่มีขนาดใหญ่แต่มีขอบเขตพื้นที่บริการสูงตลอดจนการมีบทบาทที่สำคัญทำให้ปริมาณพื้นที่ที่มีอยู่ไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

12.4 การเข้าถึง

จากการศึกษาพบว่า ระยะเวลาในการเดินทางเพื่อเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้นมีค่าอยู่ระหว่าง 30-60 นาที โดยเป็นการเดินทางด้วยรถยนต์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงขอบเขตการให้บริการที่กว้างขวางของสวนลุมพินี

12.5 รูปแบบการพัฒนา

สวนลุมพินีเป็นส่วนสาธารณะอีกแห่งหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากการสร้างของหน่วยงานรัฐบาลเพื่อสาธารณะประโยชน์ในชุมชน ในด้านการเป็นสวนขนาดใหญ่เพื่อใช้ในการพักผ่อนของชาวเมือง ดังนั้นส่วนประกอบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจึงค่อนข้างมีความเหมาะสม และเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อประชากรทั่วไป

12.6 ลักษณะของส่วนประกอบ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่า สวนลุมพินี เป็นบริเวณที่ว่างอีกแห่งหนึ่งซึ่งมีการจัดสร้างขึ้นจากความพยายามที่จะสร้างพื้นที่สวนขนาดใหญ่ เพื่อรองรับกับสภาพเมืองและความต้องการในการใช้ประโยชน์ของชาวเมือง ดังนั้นจึงมีการจัดสร้างส่วนประกอบต่างๆ อย่างมากมาย เพื่อให้พื้นที่นั้นเอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์มากที่สุด ซึ่งส่วนประกอบที่พบในเขตสวนลุมพินีนั้น ได้แก่

- ต้นไม้ พุ่มไม้ บริเวณสวนลุมพินีจัดเป็นที่ว่างสาธารณะอีกแห่งหนึ่งซึ่งมีต้นไม้ทุกขนาด หลายชนิดขึ้นปกคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของสวนลุมพินีไว้ ต้นไม้ขนาดใหญ่ตลอดจนไม้ขนาดกลาง ไม้พุ่มประดับ ตลอดจนเถาวัลย์และ ไม้ดอกภายในสวนลุมพินี ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์สวยงามทั้งสิ้น

- ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน มีการจัดพื้นที่นั่งและบริเวณพักผ่อนภายในไว้หลายจุดหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นที่นั่งริมขอบแปลงต้นไม้ ม้านั่ง ตลอดจนลานสนามหญ้าก็ตาม ที่นั่งและบริเวณพักผ่อนก็ถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ทำให้ที่นั่งและบริเวณพักผ่อนอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม นอกจากนั้นการออกแบบบริเวณที่นั่งภายในพื้นที่นั้น ค่อนข้างเป็นการออกแบบที่ขัดกับสภาพความเป็นธรรมชาติของพื้นที่ ซึ่งทำให้ดูขัดตาไปบ้าง

- บ่อน้ำ น้ำพุ บึง ก็เป็นอีกส่วนประกอบหนึ่งที่พบภายในบริเวณสวนลุมพินี บึงขนาดใหญ่ ภายในสวนลุมพินีก็ถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ การเข้าเรือพาย ตลอดจนการนั่งพักผ่อนริมฝั่งจะพบเห็นได้ทั่วไป นอกจากนั้นน้ำพุขนาดใหญ่ทั้ง 2 แห่งภายในเขตบริเวณพื้นที่ก็เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของผู้คนที่เข้าไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี

- สิ่งปลูกสร้างและงานภูมิสถาปัตย์ จัดเป็นส่วนประกอบที่มีลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งของพื้นที่อาคารสิ่งปลูกสร้างที่สวยงาม ถูกสร้างขึ้นทั้งเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย และประโยชน์ทางด้านความงามไม่ว่าจะเป็นศาลาทำน้ำ ศาลาพักผ่อนทรงไทย อาคารหอสมุด อาคารที่ทำการ อาคารพิพิธภัณฑ์และที่มีลักษณะเด่นและกลายเป็นจุดหมายตาที่สำคัญ คือ หอนาฬิกาแบบจีน

ซึ่งให้ประโยชน์ทั้งด้านการใช้สอยและความงาม นอกจากนั้นงานปฏิมากรรมต่างๆ ในพื้นที่ที่จัดไว้อย่างเหมาะสมก็ช่วยให้พื้นที่มีชีวิตชีวามากขึ้น

- อุปกรณ์เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย ส่วนประกอบในลักษณะของอุปกรณ์เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกายนั้น ได้มีการจัดไว้เป็นจุดๆ ตามส่วนต่างๆ ของพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นเครื่องเล่นสำหรับนักเพาะกาย อุปกรณ์การเล่นหรือเครื่องเล่นสำหรับเด็กเล็กและเด็กโตตลอดจนบริการเรือเช่าที่จัดบริการขึ้นโดยเอกชน ที่ได้รับมอบอำนาจในการดำเนินการจากกรุงเทพมหานคร

- สิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งอำนวยความสะดวกภายในเขตสวนลุมพินี จัดได้ว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องต่อลักษณะการใช้ประโยชน์และจำนวนผู้ใช้ประโยชน์ แต่ยังคงมีพื้นที่บางจุดที่ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกไปบ้าง สิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ได้แก่ บริเวณที่นั่งชยะ แสงไฟส่องสว่าง ป้ายประกาศ ฝั่งแสดงบริเวณพื้นที่ บริเวณจุดซักล้าง ฯลฯ

- ส่วนบริการต่างๆ สำหรับส่วนบริการต่างๆ ในพื้นที่นั้นมีค่อนข้างมาก เริ่มตั้งแต่ มีหอสมุดสาธารณะอยู่ภายในสวนลุมพินี มีศูนย์ประชาสัมพันธ์ มีสำนักงานของกองสวนสาธารณะ มีพิพิธภัณฑ์ มีสถานีเพาะชำ มีโรงเรียนฝึกอาชีพ มีสนามเด็กเล่นและศูนย์เยาวชนไฮว์ป่า มีบริการรับถ่ายภาพ ฯลฯ ส่วนบริการเหล่านี้มีส่วนทำให้กิจกรรมในพื้นที่คึกคักมากขึ้นก็จริง แต่ส่วนบริการบางส่วนก็ทำให้ลักษณะคุณค่าทางความงาม ตลอดจนลักษณะเด่นของสวนสาธารณะสูญเสียไป เช่น บริเวณสนามเด็กเล่นและศูนย์เยาวชนไฮว์ป่า อาคารสนามกีฬา ตลอดจนบริการต่างๆ ของเอกชนที่ได้รับมอบอำนาจเข้ามาดำเนินการ ในการแสวงหาผลกำไรจากผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นบริการถ่ายภาพ เรือเช่าและร้านอาหาร

- สภาพพื้นผิว สภาพพื้นผิวส่วนใหญ่ของสวนลุมพินี เป็นพื้นผิวที่มีพื้นผิวอ่อน (SOFT SPACE) คือมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นหญ้าและพื้นน้ำ จะมีเพียงผิวจราจรเท่านั้นที่เป็นลักษณะพื้นคอนกรีต

12.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์

พักผ่อน (ร้อยละ)	50.00
ออกกำลังกาย (ร้อยละ)	50.00
ประกอบกิจกรรมอื่น (ร้อยละ)	-
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมสูงสุด	นั่งเล่นพักผ่อน
กิจกรรมที่เป็นที่นิยมรองลงมา	วิ่งออกกำลังกาย, กายบริหาร
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	ไม่แน่นอน, เกือบทุกวัน
ช่วงเวลาในการเข้าใช้ประโยชน์สูงสุด	6.00-9.00 น.
ช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์รองลงมา	16.00-18.00 น.
ระยะเวลาที่มีการใช้ประโยชน์ (ต่อครั้ง)	2 ชั่วโมง-3 ชั่วโมง
ค่าใช้จ่าย (ต่อครั้ง)	30-40 บาท
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม (ต่อครั้ง)	2-3 คน
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	
เพื่อน (ร้อยละ)	15.00
สมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ)	40.00
มาคนเดียว (ร้อยละ)	45.00

ตารางที่ 4.8 แสดง ลักษณะรูปแบบของที่ว่างประเภทต่างๆ ในเขตชุมชนบริเวณพื้นที่ศึกษา

ประเภทของที่ว่าง ข้อมูลจากการสำรวจ	ที่ว่างรอบบริเวณ						ที่ว่างภายใน			ที่ว่างบริเวณ		สวนสาธารณะ	หมายเหตุ
	ที่ว่างรอบบริเวณ อาคาร	บริเวณตามจุด	ถนนและทางเดินเท้า	ลานเอนกประสงค์	สนามเด็กเล่น	สวนชุมชน	ที่ว่างอันเกิดจากการ จัดถนนหรือวิธีการ ปลูกสร้าง	ที่ว่างภายใน บริเวณสถาน	ที่ว่างภายใน บริเวณศาสนสถาน	ที่ว่างบริเวณ แหล่งน้ำ	สนามกีฬา		
ลักษณะทั่วไป	สาธารณะส่วนตัว	ทั้งสาธารณะ	สาธารณะทั้งสาธารณะ	สาธารณะ	สาธารณะ	สาธารณะ	ทั้งสาธารณะ	ส่วนตัว	สาธารณะ	สาธารณะ	สาธารณะ	สาธารณะ	(*) ไม่มีข้อมูลจาก การสำรวจ
ลักษณะเฉพาะ ขนาดของพื้นที่ สถานที่ตั้ง	สาธารณะส่วนตัว	ทั้งสาธารณะ	สาธารณะทั้งสาธารณะ	สาธารณะ	สาธารณะ	สาธารณะ	ทั้งสาธารณะ	ส่วนตัว	สาธารณะ	สาธารณะ	สาธารณะ	สาธารณะ	
สภาพโดยรอบ	พาณิชย์กรรม-พักอาศัย	พาณิชย์กรรม-พักอาศัย	พาณิชย์กรรม-พักอาศัย	พาณิชย์กรรม-พักอาศัย	พาณิชย์กรรม-พักอาศัย	พาณิชย์กรรม-พักอาศัย	พักอาศัย-ที่ว่าง	พาณิชย์กรรม-พักอาศัย	พักอาศัย	พาณิชย์กรรม-พักอาศัย	พาณิชย์กรรม-พักอาศัย	พาณิชย์กรรม	
การเข้าถึง	5-10 นาที	10-20 นาที	10-20 นาที	10-15 นาที	10 นาที (เดินเท้า)	20-30 นาที	5-10 นาที	20 นาที (เดินเท้า)	10-15 นาที (เดินเท้า)	5-10 นาที (เดินเท้า)	15 นาที	30-60 นาที	
รูปแบบการพัฒนา	เกิดขึ้นเอง	จัดสร้างขึ้น-เกิดขึ้นเอง	จัดสร้างขึ้น	จัดสร้างขึ้น	จัดสร้างขึ้น	จัดสร้างขึ้น	เกิดขึ้นเอง	จัดสร้างขึ้น	จัดสร้างขึ้น-เกิดขึ้นเอง	เกิดขึ้นเอง	จัดสร้างขึ้น	จัดสร้างขึ้น	
ผู้รับผิดชอบดูแล	เอกชน	หน่วยงานรัฐ-เอกชน	หน่วยงานรัฐ-เอกชน	หน่วยงานรัฐ-เอกชน	หน่วยงานรัฐ	หน่วยงานรัฐ-เอกชน	เอกชน	หน่วยงานรัฐ-เอกชน	องค์การทางศาสนา	หน่วยงานรัฐบาล	หน่วยงานรัฐบาล	หน่วยงานของรัฐบาล	
ลักษณะของส่วนประกอบอื่นๆ													
รั้วกำแพง	หนาแน่น-เบาบาง	-	หนาแน่น-ปานกลาง	ปานกลาง-หนาแน่น	-	เบาบาง(หนาแน่น)	-	-	-	-	-	มีเฉพาะจุด	
ต้นไม้ ทุ่งหญ้า	ไม้ขนาดเล็ก-ไม้พุ่ม	ไม้ขนาดเล็ก (เบาบาง)	ไม้ขนาดกลาง (เบาบาง)	ไม้ขนาดกลาง-ไม้พุ่ม	ไม้ขนาดกลาง-ไม้พุ่ม	ไม้หลายขนาด	-	ไม้ขนาดกลาง-ไม้พุ่ม	ไม้หลายชนิด	ไม้ขนาดกลาง	ไม้ขนาดกลาง (เบาบาง)	ไม้หลายชนิด	
ที่นั่งและบริเวณพักผ่อน	เบาบาง	-	มีเฉพาะจุด (เบาบาง)	กระจายทั่วไป	-	กระจายทั่วไป(เสา)	-	เบาบาง	กระจายทั่วไป(ศาลา)	เบาบาง	-	กระจายทั่วไป(เสา)	
บ่อน้ำ บึง บึงน้ำ บึง ทะเลสาบ	-	-	-	มีเฉพาะจุด (เบาบาง)	-	มีเฉพาะจุด (เบาบาง)	-	-	-	-	-	มีเฉพาะจุด	
สิ่งปลูกสร้างและงานศิลปกรรม	-	-	-	มีเฉพาะจุด	-	มีเฉพาะจุด	-	-	กระจายทั่วไป(เสา)	-	-	กระจายทั่วไป	
สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ	-	-	หลายชนิด(ที่ว่าง)	กระจายทั่วไป	-	กระจายทั่วไป	-	กระจายทั่วไป	เบาบาง	-	-	กระจายทั่วไป	
อุปกรณ์เพื่อการพักผ่อนและออกกำลังกาย	-	-	-	-	5-9 ชิ้น	-	-	-	-	-	2-3 ชิ้น	มีเฉพาะจุด	
ส่วนบริการต่างๆ	-	จุดบริการ	หลายประเภท(กระจายทั่วไป)	บริการทางการแพทย์	-	-	-	บริการทางการแพทย์	จุดบริการของทางวัด	-	-	บริการทางการแพทย์-ประชาสัมพันธ์	
บรรยากาศ	จอแจ-เงียบสงบ	แย่งชิง	จอแจ-ค่อนข้างเงียบสงบ	คึกคัก	คึกคัก	จอแจ-เงียบสงบ	คึกคัก	จอแจ-เงียบเหงา	มันร้อน-เงียบสงบ	มันร้อน-สบาย	คึกคัก-สบาย	คึกคัก-เงียบสงบ	
สภาพพื้นผิว	ลาดเอียง	ลาดเอียง	ลาดเอียง	ลาดเอียง	พื้นหญ้า-พื้นทราย	ลาดเอียง-พื้นหญ้า	พื้นหญ้า-พื้นดิน	ลาดเอียง	ลาดเอียง-พื้นดิน	พื้นดิน-พื้นน้ำ	พื้นหญ้า	พื้นหญ้า-พื้นน้ำ	

ตารางที่ 4.9 แสดง ลักษณะบทบาทของที่ว่างประเภทต่างๆ ในเขตชุมชนบริเวณคันศรียา

ประเภทของที่ว่าง ข้อมูลจากการสำรวจ	ที่ว่างชุมชนบริเวณ อาคาร	บริเวณลานจอดรถ	ถนนและทางเดินเท้า	ลานเอนกประสงค์	สนามเด็กเล่น	สวนหย่อม	ที่ว่างอันเกิดจากการ รื้อถอนหรือรายการ ปลูกสร้าง	ที่ว่างภายใน บริเวณสถานี	ที่ว่างภายใน บริเวณศาลากลาง	ที่ว่างบริเวณ แหล่งน้ำ	สนามกีฬา	สวนสาธารณะ	หมายเหตุ
	ลักษณะการใช้ประโยชน์												
พักผ่อน	45.50%	6.67%	15.00%	55.00%	28.35%	71.00%	25.00%	41.00%	43.75%	77.50%	10.00%	50.00%	(*) ไม่มีข้อมูลจาก การสำรวจ
ออกกำลังกาย	2.50%	6.67%	8.00%	13.75%	71.67%	8.00%	72.50%	55.00%	13.75%	7.50%	90.00%	50.00%	
ประกอบกิจการ อื่นๆ	52.50%	86.67%	77.00%	31.25%	-	21.00%	2.50%	4.00%	42.50%	15.00%	-	-	
กิจกรรมที่เบ็ดเตล็ดสูงสุด	พบปะพูดคุย	จอดรถ	การสัญจร-ซื้อของสินค้า	นั่งพักผ่อนเล่นหมา	เล่นกีฬา	นั่งพักผ่อน	เล่นกีฬา(วิ่ง)	เล่นกีฬา	นั่งเล่นหมา	นั่งเล่นหมา	เล่นกีฬา	นั่งเล่นพักผ่อน	
ความถี่ในการเข้าใช้ประโยชน์	เป็นประจำเกือบทุกวัน		เป็นประจำเกือบทุกวัน	เป็นประจำเกือบทุกวัน	เป็นประจำเกือบทุกวัน	ไม่แน่นอน	สัปดาห์ละครั้ง	เป็นประจำเกือบทุกวัน	ไม่แน่นอน	ไม่แน่นอน	สัปดาห์ละครั้ง	ไม่แน่นอน, เกือบทุกวัน	
ช่วงเวลาในการใช้ประโยชน์	16.00-18.00 น.	11.00-14.00 น.	16.00-18.00 น.	16.00-20.00 น.	16.00-18.00 น.	16.00-18.00 น.	16.00-18.00 น.	12.00-13.00 น.	16.00-18.00 น.	16.00-18.00 น.	16.00-18.00 น.	6.00-9.00 น.	
ระยะเวลาในการใช้ประโยชน์	25-30 นาที	*	20-25 นาที	1 ชั่วโมงครึ่ง-2 ชั่วโมง	2 ชั่วโมง	1 ชั่วโมงครึ่ง-2 ชั่วโมง	2 ชั่วโมง	50-60 นาที	1 ชั่วโมงครึ่ง-2 ชั่วโมง	1 ชั่วโมง-2 ชั่วโมงครึ่ง	2 ชั่วโมง-3 ชั่วโมง	2 ชั่วโมง-3 ชั่วโมง	
ค่าใช้จ่าย	20-25 นาที	*	15-20 บาท	30-35 บาท	-	5-10 บาท	5-10 บาท	น้อยกว่า 5 บาท	15-20 บาท	-	10-20 บาท	30-40 บาท	
ขอบเขตการให้บริการ	400-500 เมตร	*	1.0-1.5 กิโลเมตร	0.5-1.0 กิโลเมตร	300-400 เมตร	2.0-2.5 กิโลเมตร	0.5-1.0 กิโลเมตร	1.5-2.0 กิโลเมตร	1.5-2.0 กิโลเมตร	300-400 เมตร	1 กิโลเมตร	7-8 กิโลเมตร	
จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม	2-3 คน	*	2-3 คน	2-3 คน	3-4 คน	2-3 คน							
ลักษณะสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม													
เพื่อน	32.50%	*	40.50%	46.25%	61.67%	81.00%	67.50%	64.00%	47.50%	62.50%	65.00%	15.00%	
สมาชิกในครอบครัว	32.00%	*	24.50%	32.50%	16.67%	15.00%	15.00%	2.00%	32.50%	20.00%	20.00%	40.00%	
มาคนเดียว	35.50%	*	35.00%	21.25%	21.67%	14.00%	17.50%	34.00%	20.00%	17.50%	15.00%	45.00%	
อื่นๆ	-	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ลักษณะความหนาแน่น	ปานกลาง-เบาบาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	หนาแน่น-ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง-เบาบาง	เบาบาง	ปานกลาง	หนาแน่น	
การมีบทบาทร่วมกับของที่ว่างอื่น	-	ถนนและทางเดินเท้า	-	-	ลานอเนกประสงค์	สวนสาธารณะ-ลาน เอนกประสงค์	สนามเล่นกีฬา	-	-	-	-	-	
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์ต่อวัน(วันธรรมดา)				280-300 คน	40 คน		50 คน	550-600 คน	85-100 คน	20-30 คน	40 คน	13,000 คน	

อื่นๆ (ร้อยละ)	-
จำนวนผู้ใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อวัน (วันธรรมดา)	13,000 คน
ลักษณะความหนาแน่น	หนาแน่น
ขอบเขตการให้บริการ	7-8 กิโลเมตร
ที่ว่างอื่นในชุมชนที่มีบทบาทร่วมกัน	-

จากทั้งหมดที่ได้กล่าวมาเป็นลักษณะภาพรวมของที่ว่างแต่ละประเภทในชุมชน ซึ่งจะมีลักษณะรูปแบบและบทบาทที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้แล้วลักษณะของชุมชนแต่ละแห่งก็จะมีผลต่อที่ว่างที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเห็นได้เป็นที่ว่างประเภทเดียวกันอาจจะมีลักษณะบทบาทที่แตกต่างกันออกไปบ้างในแต่ละชุมชน ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างระบบที่ว่างและสภาพแวดล้อมของชุมชน นอกจากนั้นแล้วลักษณะดังกล่าวยังมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาที่ว่างในชุมชนให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การคำนึงถึงบทบาท แต่ละระดับของที่ว่างจะเป็นแนวทางการพิจารณาปรับปรุงและกำหนดรูปแบบที่ว่างที่เหมาะสมขึ้นในชุมชนเมือง ซึ่งก็จะได้กล่าวได้ไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย